

તત્ત્વત્રયીમીમામાના સારાસરૂપ

તત્ત્વત્રયી-પ્રવેશિકા

જેનાચાર્ય ન્યાયાલોનિધિ શ્રીમદ્ વિક્રમાનંદર
(અપન્નામ શ્રીઆત્મારોમશ્ચ) જયપુર
શિષ્યરત્ન-દક્ષિણુનિહારી મુનિરાજ
શ્રીઅમરવિજયશ્ચ મહારાજ

છપાવી પ્રમિદ કરનાર -

શાહ મજલાલ રાયજીના ત્રસ્ટીઓ
શાહ મૂળજીલાઈ સવધંચક
તથા શાહ ત્રિલોચનદાસ હરગોવન

શ્રીમાલી વાગા-ડલોઈ

—૧૯૩૩—

વીર મ વત્ ૨૪૫૯] પ્રથમાવૃત્તિ ૧૦૦૦ [આત્મસ વત્ ૩૭
વિક્રમ મ વત્ ૧૮૮૯] કિંમત ૩ ૦-૧૦-૦ [સને ૧૯૩૩

પ્રકાશકો .

શાહ મૂળજીભાઈ સવધન્ય દ.

શાહ ત્રીભોવનદાસ હરગોવન.

શાહ મનલાલ રાયજીના

ટ્રસ્ટીઓ.

શ્રીમાતી વાગા—હોમોઈ.

પ્રકાશન સ્થળ

હોમોઈ.

૧૦-૧-૧૯૩૩

મુદ્રક :

શાહ લાલચંદ ન દલાલ

વકીલ બ્રધર્સ પ્રી પ્રેસ

વડોદરા.

નિવેદન

સુન્ન વાચકો !

અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ વચ્ચેય રોયલ આં પેશ કારમ
૧૫૦ ના આશરે (પૃષ્ઠ ૧૦૦૦ લગભગ) દળદળ તરનગી
મીમામા નામના પુસ્તકની પ્રસ્તાવનારૂપ આ શ્રેય હોવાને
લીધે ફરીથી આની પ્રસ્તાવનાની જરૂર હોય નહીં

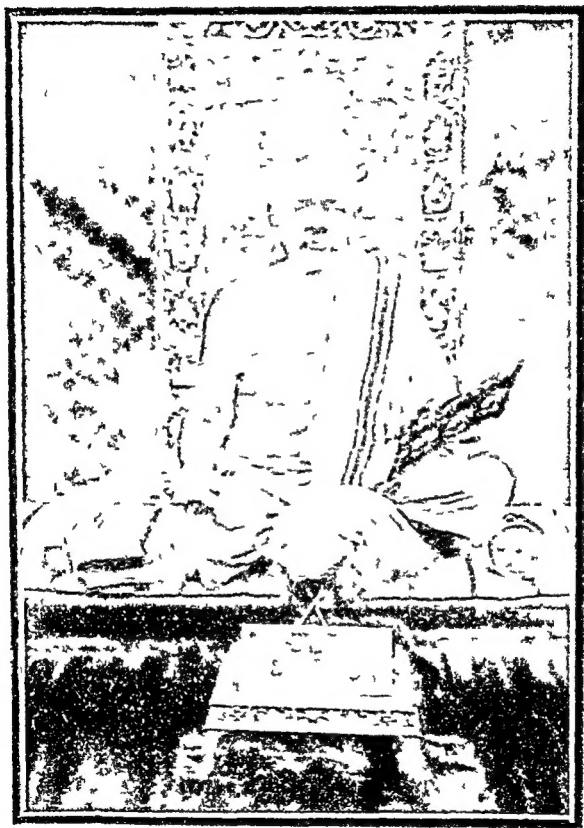
મામાન્ય જનતા એવાઈથી દુક મમયમા મમજી લાભ
ઉગવી ગઢે તેવા ઇગદાઈી તેની પ્રેરિગિય ૩૫ આ ૪૫ જુદા
પુસ્તક તરીકે પ્રગટ કરવામા આવે એ આમા થયેલી દરેક
ખાળતીમા વિશેષ ઉંડા ઉત્તરવા ઇન્જી ધનવનાગચોએ ઉપેક્ષા
શ્રેય વાચવા લવામણુ છે

તરનગી મીમામા શ્રેય અમાની દરશનાં વપ ની મહેનતનુ
ફળ છે અને લગભગ ૧૧૦ પુસ્તકોના હોલુન (માખલ)
મમાન છે

મા શ્રેય તૈયાં કરવામા શ્રી મયાજીરાવ પ્રેતોત્તમ લાય
સેગી (ગિનોર) ની મારી નકાયતા મળી છે તેના મારે તના
કાયવાદને ધન્યવાદ આપીયે ડીયે અને પુસ્તકવયની ઉત્ત
ગેત્તર અભિવૃદ્ધિ દર્શિએ ડીયે

લી કસા

જેનાચાર્ય-ન્યાયાભોનિધિ-રામદ્ વિજયનદમુગીશ્વરજીના ન્ધુડિપ્ત્ય-
વક્ષિણવિહારી-શ્રી અમરવિજયજી મહારાજ.

૨૭ દીક્ષા સન્ન ૧૯૩૮ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૨ ૨૭

૨૭ જન્મ સન્ન ૧૯૧૫ ના ફાગુણ શુદ્ધ ૧૫ ૨૭

શિનોરવાસી શા ગુલાબચંદ શિવલાલભાઈએ પોતાની ૨૫.
સંવર્મચારિણીના ત્રેયોડર્યે તથા ગુરુભક્તિ નિમિત્તે આ
કોટા દાખલ કરાવ્યો છે

॥ त-त्वत्रयी भीमांसा ॥

शेयल आठपેજ કારમ દોહસો, પૃ. ૧૦૦૦ ની
પ્રવેશિકા તેના વિષયોની દૃઢ નોધ.

૫૪

(૧)	મનજનો પ્રતિ જૂવ ચૂકની કામા પ્રાર્થના	૧
(૨)	અણ પ્રાણજોના આમેયોમાથી આ ચયની ઉત્પત્તિ	૩
(૩)	હેદમુત ગાદેળની શકાઓનું મમાધાન આપતા તેમા આવેલા વિષયો	૧૭
(૧)	તીત મિદ્ધાત જોકના ઝોક તેથી સર્વજ્ઞ થઓવા માનવા પડે	૧૧
(૨)	ઉપનિષદોમા આત્મતત્ત્વના લેક કાઈસ્ટ પૂર્વેની શક્યાઈની શક્યાતના મેકામા સ્થિર થવાને લાગ્યા જીનોનીઉત્પત્તિ પગુ તેવામાજ	૨૦
(૩)	કર્મક્રણના નિધમને ઇશ્વરવાહીઓ શ્વીકારે છે, ત્યારે ઇશ્વરને વચ્ચે લાવવાની જરૂર ગી ? છતા-વેદિદોમા વેદોથી તે પુરાજો સુધી ઇશ્વર કર્તાની કલ્પિત કલ્પના	૨૨
(૪)	હેદમુત શાદેમે-જીનોના મૃગાવતી પુત્રીના સળધવાગા મલ્તપતિ શાન કદા છે, તેજ વેદિદોમા પ્રદા કલ્પાયા	૨૮

- (૫) જૈનોમા અનાદિની શ્રુષ્ટિ, વૈદિકોમા શ્રુષ્ટિના ઉત્પાદક
બ્રુહા બ્રુહા અનેક દેવો. ૩૫
- (૬) જૈન-બૌદ્ધના અનુકરણુ રૂપે-વૈદિકોમા ૨૪-૧૦
માતૃપિતૃક અવતારો. ૩૮
- (૭) જૈનોમા-મરૂદેવીની સાથે જન્મેલા નાભિરાજ, પુત્ર
ઋષભદેવ, પહેલા તીર્થ ઠર. ૪૦
- (૮) વૈદિકોમા-મેરૂ પર્વતની દીકરી મેરૂ દેવી સાથે પર-
ણેલા નાભિરાજ, ત્યા વિષ્ણુ પોતે ઋષભદેવ ૮ મા
અવતાર રૂપે જન્મ્યા. ૪૦
- જૈનોમાં-સાઠ હજાર પુત્રના પિતા સગર, બીજા ચક્રવર્તી ૪૦
સાઠે હજાર નાગેન્દ્રના કોપથી ભરમ. જન્મુપુત્રે ગંગાને
સમુદ્રમા મેળવી તેથી જન્મી.
- વૈદિકોમા-સગર રાજા તેમાં ત્રણ પ્રકાર-વાલ્મીકે-જન્મુ ગંગા
પી ગયા ભગીરથે બહાર કઢાવ્યા તેથી જન્મી. ૪૧
- નીતિશિક્ષણમા-શિવના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, કપિલના
નેત્રાગ્નિથી ભરમ તેઓ પેઢીના ભગીરથે સ્વર્ગે પહોચાડ્યા. ૪૧
- તુલસી રામાયણે-મૃગુના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, ધીના
ઘડામાં વધ્યા. કપિલનેત્રાગ્નિથી ભરમ. ભગીરથના હજાર વર્ષ
તપના અંતે બ્રહ્મા પ્રસન્ન, પછી ઓથી પેઢીએ સ્વર્ગે. ૪૨
- જૈનોમા-૧૧ મા તીર્થંકરના વળતે એક મહાન રાજા, મૃગા-
વતી પુત્રોના સંબંધથી પ્રજાપતિ ૪૨
- (૧) વૈદિકોમા-પ્રજાપતિ બ્રહ્મા-હરિણીરૂપ પુત્રીની પાછળ
હરણ રૂપધરીને દોડ્યા. (ભાગવતે) ૪૩

- (૨) મત્સ્યે-ઓ માટે દેવ એ સો વપ, કોડાવાળા પ્રદા ૧૧
- (૩) બીજી ઝો કરી પહેલીની ક્ષમા ચાચતા પ્રદા ૧૧
- (૪) દેવીના પાથ ધમવાથી પ્રમદાદિ દેવો (દેરીભાગવતે) ૧૧
- (૫) જગત્ માટે ઈડામા દેવવપ રહેલા પ્રમદા (વિષ્ણુ પુ) ૪૪
- (૬) પ્રમદા વિષ્ણુની નાભિમાધી નીચ્યા (મદા ભા) ૧૧
- (૭) પ્રમદા-વિષ્ણુ-લડયા દેવો ભયભીત (શિવે) ૧૧
- (૮) વિષ્ણુ કહે છે કે-પ્રજાપતિને અને મદાદેવને દુજ ઉત્પન્ન
કરે છુ (વરાહ) ૧૧
- (૯) પાર્વતીને દેખતા અખિત પ્રમદાથી-હુમરો અને
અસખ્ય કપિઓ પેદા થયા (શિવ પુ) ૪૫
- (૧૦) પ્રમદાદિકના અમુદ્રમ ધનથી, જાનવરોનો નાશ (મત્સ્યે) ૧૧
- (૧૧) મોહમા નદી પડવાનો ઉપદેશ, વિષ્ણુએ પ્રમદાને કર્યો,
છતા મોહમા ક્રુષ્ણ (ભાગવતે) ૧૧
- (૧૨) પ્રમદાદિ ત્રણે દેવો અનસૂયાને, નગન કનવી વિદ્યા
માગવા લાગ્યા ૮૬
- (૧૩) પુત્રી સાથે અમવાની ઈચ્છા થતા મદાદેવે વિધ્યા (મકદે) ૪૮
- (૧૪) મનુષ્ય યદ્ ગતરૂપા જનાવી, જોવાને ચાગ મુખ દર્શા ૪૭
- (૧૫) પોતે મોટા થવા જતા ક્રોધ ભરવથી પાચમુ મુખ
કપાળુ ૧૧
- (૧૬) યજ્ઞ કરતા પ્રદા એકના અપગધી યદ્ બીજી પરણ્યા ૪૮
- (૧૭) યજ્ઞ કરવા જતા પ્રદાને અનરા ઉત્પાત. (મકદે) ૪૯
- (૧૮) ભૂગની ખુશામતે પ્રદાથી મોટા બનેવા વિષ્ણુ ૫૦

- (૧૯) સ્કંદ. ખં. ૧ લો. અ. ૮ થી ૧૫-મહાદેવે બ્રહ્મા વિષ્ણુ પેદા કર્યા. ત્યાથી સૃષ્ટિ. બેમાં મોટા નાનાની તકરાર થતા લિંગ જોઈ તેની પાછળ પડ્યા. પત્નો ન લાગવાથી મોટું માની તેઓ પૂજવા લાગ્યા. ૫૧
- (૨૦) બ્રહ્માનું વીર્ય નીકળી પડતાં હજારો વાલીખિલ્યો. (સ્કંદે) ૫૪
- (૨૧) સ્કંદ પુ. ખં. ૫ માં—બ્રહ્માના શિરશ્છેદની વિચિત્ર વાત. ”
- (૨૨) શિવને મારવા સ્વેદજ પ્રેર્યો તેનું બ્રહ્માને પ્રાયશ્ચિત્ત. ૫૫
- (૨૩) વેદમાં-સૂર્યાદિ ત્રિમૂર્તિ. હજાર વર્ષથી પુરાણોમાં બ્રહ્માદિ ત્રિમૂર્તિ. (આર્યોના તહેવારોમાં) ૫૮

॥ જૈન-વૈદિકમાંના વાસુદેવાદિક ત્રિકની કુંકમાં નોંધ ॥
અગ્નીઆરમા તીર્થ કરના વખતે-મહાન રાજા-પુત્રો મૃગા-વતીના સંબંધથી-બ્રહ્માપતિ, પુત્ર વાસુદેવ, તેમનો શત્રુભૂત અશ્વગ્રીવ છે, તે—

(૧) દેવી ભાગવતે-માથું કપાયા પછી ઘોડાના માથા-વાળા હયગ્રીવ વિષ્ણુ લખાયા છે. ૬૧

(૨) સ્કંદે, ખંડ ત્રીજામાં-વિષ્ણુનું માથું કપાયું, વિશ્વ-કર્માએ ઘોડાનું માથું બેસતું કરી હયગ્રીવ વિષ્ણુ બનાવ્યા. ૧
બીજા ત્રિકના “તારક” પ્રતિવાસુદેવ, મત્સ્યે-“તારકાસુર” કરોડો દેવોને મારવાવાળા-વિષ્ણુને કેદમાં પૂરવાવાળા. ૬૨

રક દમા-વિષ્ણુના દેખતા દેવોનો નાશ કરી “તારક”
ખલાતનો મલિક થયો ૬૩

તુલસી રામાયણ-તારકાસુરે બધાને રૂપતિથી રહિત
કર્યા, તે પ્રદ્ધા પાસે આવ્યા પ્રદ્ધાએ બાળકથી જય બતાવ્યો ૬૪

ત્રીજા ત્રિકમા મેરક પ્રતિવાસુદેવ છે તે પ્રદ્ધાડમા મુરદેત્ય
છે તેનાથી પ્રદ્ધાદિક બ્રહ્મ થયા વિષ્ણુ-દિવ્ય હાથે વધ
યુધ્ધના અંતે, શુદ્ધમા જઈને સૂતા ૬૫

ચોથા ત્રિકમા મધુ કંટક પ્રતિવાસુદેવ છે વિષ્ણુના કાનના
મેવથી ઉત્પન્ન, તે બે દેત્યો પ્રમ્દાને મારવા દોડ્યા વિષ્ણુથી
બચ્યા વિષ્ણુ પશુ બાળ્યા દુર્ગાપાઠમા પશુ છે ૬૭

પાંચમા ત્રિકમા-નિશુભ પ્રતિવાસુદેવ છે મત્સ્યે-શુભ
નમિ બે દેત્યોથી, ગરુડ સાથે વિષ્ણુ માર ખાઈને નાકા છે ૭૦

ભરત-સગર બેના ૫૯ી ૧૫ મા, ૧૬ માના, મધ્યમા
મધવા, સનતકુમાર, ૫૯ી ૧૬મા, ૧૭મા, અને ૧૮મા
ત્રીથં કરે તેજ ત્રણ ચક્રવર્તીઓ મેળવતા ૭ થયા ૧૬માએ
પૂર્વભવમા, બાજથી કબુતરની રક્ષા કરેલી, તે કથા-મહા
ભારતમાજ, ત્રણના નામથી લખાઈ છે ૭૨

૧૮મા, ૧૯માના મધ્યમા-છઠ્ઠા વાસુદેવ, ૮મા ચક્રવર્તી,
૫૯ી ૭મા વાસુદેવ, કમથી થયા છે છઠ્ઠા ત્રિકમા બલિ,
સાતમા ત્રિકમા પ્રમ્દાદ, પ્રતિવાસુદેવ છે આ બેમા વેદિકોએ
ધર્મ ઉધુ છ તુ કરેલું ૭૪

૧૬મા થયા પછી ૨૦ મા તીર્થંકર, સાથમાં ૬ મા ચક્રવર્તી, તેમના મોટાભાઈ દીક્ષિત લખિધધારી વિષ્ણુકુમાર રાજર્ષિએ-હુદને શિક્ષા દેતા ધરતીમા ખોસી ઘાલ્યો છે વદિકોમા-તે કથા બલિ પ્રતિવાસુદેવ સાથે જોડાઈ છે ૮૭

૨૦મા પછી-રામાદિકનું આઠમું ત્રિક પછી ૨૧ મા તીર્થંકર, સાથમાં ૧૦ મા ચક્રી. પછી ૧૧ મા ચક્રી પછી ૨૨ મા તીર્થંકર, સાથમાં કૃષ્ણાદિકનું ૬ મું ત્રિક. આ બે ત્રિકો જૈન-વૈદિકોમા પ્રસિદ્ધ છે. પછી ૧૨ મા ચક્રી. પછી ૨૩ મા અને ૨૪ મા તીર્થંકરો થતા ૬૩ શલાકા પુરૂષો થયા. ૧૪

આ ત્રૈસદ (૬૩) શલાકાના સંકેતની ગાથાથી-વૈદિક પંડિત તે જૈનાચાર્ય હરિભદ્ર. ૮૮

વૈદિકના પંડિતો પ્રતિ-ખેદ-કરૂણાજનક હૈમાચાર્યના ઉદ્ધારો ૬૧

અનુભવ વિનાનું ઘણું બોલ્યા પણ તે શા કામનું ? ૬૩

સર્વજ્ઞોમા-ઋષભદેવથી જુદા જુદા થતા આવેશા ૧૧-૩૬૧. ૬૫

વૈદિક રૂઢ પુઠ મા-૧૧ બ્રાહ્મણોના નામથી-૧૧ રૂઢો ૧૧

શતપથમા-૧૦ પ્રાણ, ૧ આત્મા, તે ૧૧ રૂઢો યજ્ઞ અને પશુઓ તે પ્રજાપતિ પછી જીવો વિચિત્રતા. સર્વજ્ઞ મહાવીરના વળતે-ક્રમાશક્ત વિદ્યાધરે-કુમારિદાઓને..

।ણીઓને, બ્રહ્મ ઠરેલી વેશ્યાના સ યોગના વળતે નાજ્યના પ્રપચથી મળાયો તેના શિષ્યે લોકોને ડરાવી તેવા મ યોગ વાળી મૂર્તિઓ પૂજાવી પુનણ્ણોથી મળુ તેવુ સ્વરૂપ જણાય છે જુવો—

૯૬

(૧) લિંગ-લગવાળી દુનિયા, શિવ-શનિ રૂપે બતાવી
(રક હે)

૯૬

(૨) પ્રદ્માના ક્રોધથી અર્ધાંગના સાથે રૂદ્ર પેદા થયા
(પદ્મ)

૯૭

(૩) પાર્વતીના માયાની માળાવાળા મહાદેવ (ગણેશ) ,

”

(૪) ઋષિઓથી લિંગ તોડારી પાતાળમા, પ્રદ્માદિક
મનાવીને બહાર લાવ્યા (રક હ પુ મા)

”

(૫) પુન રક હે-લિંગ ત્રુટી લોકમા પસરતા ઉઘા નીચ
પ્રદ્માદિ શોધવા ગયા તેથી શાપ વાળા થયા

”

(૬) શિવે માસ ખાધુ (૭) પાર્વતીના ક્રોધમાથી
મિહૈશ્વર તીથ

૯૮

(૮) ઋગ્વેદ મહલ પહેલાના સૂ ૧૨૪ મા રૂદ્રની મોટી
સ્તુતિ

”

(૯) પાર્વતીના લગ્નમા—પ્રદ્માના વીર્યથી ૮૮ હંજર
ઋષિઓ

૯૯

(૧૦) (૧૧) શિવના વીર્યનુ મરોવર તેથી કાસ્તિકેય

”

(૧૨) મેલના ગણેશથી શિવે કમળ તોડાવી

૧૦૦

(૧૩) દિવ્ય કીડાના અતે-પાવતીને છોકરી, શિવને છોકરો

”

- (૧૪) પરમેષ્ઠીના મુખથી જાણેશ થયા. (વરાહ) ૧૧
- (૧૫) પાર્વતીના હાથથી-અંધક થયો, તેણે બ્રહ્માદિકને
કુટયા. ૧૧
- (૧૬) મોહિનીરૂપ વિષ્ણુએ દૈત્યોથી અમૃત લઈ દેવોને
આપ્યું. ૧૦૧
- (૧૭) કૃષ્ણા કહી મનાવવા નમસ્કાર કર્યો. પાર્વતી ન રહ્યા. ૧૧
- (૧૮) સ્ત્રીના મરણથી શિવ શોકાતુર, નારદથી ઢેકાણે. ૧૧
- (૧૯) તપ કરવા પાર્વતી ગયાં, પાર્વતી રૂપ દૈત્યને શિવ ભેટયા. ૧૧
- (૨૦) ગામથી દૂર કુટીયામા મહાદેવે દેવ સ્ત્રીઓ ભોગવી. ૧૦૨
- (૨૧) જટિલ રૂપ મહાદેવ પાર્વતીના તપના ઢેકાણે ગયા. ૧૧
- (૨૨) વિકલ રૂપ મહાદેવ, બ્રહ્મા-વિષ્ણુથી ઢેકાણે ન આવ્યા. ૧૧
- (૨૩) નિર્લજ્જ મહાદેવ ઋષિ શાપથી લિંગ તોડાવી બેઠા. ૧૧
- (૨૪) બીજાને બાળી મારવાનો વર આપી તેનાથી ખેતે
લાગતા ર્યા. ૧૦૩
- (૨૫) કૃષ્ણથી મહાદેવ હાર્યા, પછી સ્તુતિ કરી. ૧૧
- (૨૬) માથુ કપાતા બ્રહ્માને પરસેવો, તેમાથી હથીયાર બંધ
પુરૂષ તે મહાદેવની પાછળ પડ્યો. ૧૧
- (૨૭) દેવ-દાનવોની લડાઈમા કૃષ્ણે દૈત્યોને માર્યા. અપ્સ-
રાથી પુત્ર પેદા કર્યો. મહાદેવ બ્રહ્માની પ્રેરણાથી ગયા. ૧૦૪
- (૨૮) બ્રહ્મ વીર્ય જમીન પર પડતાં શિવ મારવા ઉઠ્યા.
બ્રહ્મા-વિષ્ણુએ ક્ષમાવ્યા. (શિવે) ૧૧
- (૨૯) જટામાથી મુકત ગંગાના ૭ પ્રવાહ, એકજ પવિત્ર.
(રામાન) ૧૦૫

- (૩૦) આહ્લેપીથી અબાણે શિવ પૂજાના-શિવદૂતો વિમાનથી
લઇ ગયા (સ્કંદે) "
- (૩૧) પ્રહ્લા કહે છે કે-વિષ્ણુએ એક કરોડ સાઠ હજાર
વધના આરાધનથી શિવને પ્રમત્ત કર્યા (શિવે) "
- (૩૨) દશના-યજ્ઞ લગમા શિવગણથી-વિષ્ણુ પણ ખૂબ
કુટાયા (શિવપુત્ર) ૧૦૬
- (૩૩) પ્રહ્લાએ કિલનાઓ અપાવી-દૈત્યોથી દેવતાઓને
મનાવ્યા શિવે દૈત્યોનો નાશ કર્યો (શિવે) "
- (૩૪) શિવની સેવાથી-કૃષ્ણે હાથ જોડી વર મેળવ્યા
(શિવે) ૧૦૭
- (૩૫) કાશીમા-પાપી કે પશુ મરે તે મોલેજ નાથ (શિવે) "
- (૩૬) વિષ્ણુનું મોહિનીરૂપ જોતાજ, મહાદેવ નિર્લજ્જ
ગયા (ભાગવત) "
- (૩૭) દુર્યોધને-રાક્ષસને જીત રૂપે અણુને પાસે મોકલ્યો
ખાણુ લીધુ, સામેથી શિવે એવું જીતને વિક્રયો
(શિવે) ૧૦૮
- (૩૮) દૈત્યોને મારવા શિવ વેદના રથ પર ચઢ્યા, સાથમા
પ્રહ્લા-વિષ્ણુ લીધા અગ્નિ ખાણુથી બધું ભરમ થયું
લિંગ લેનારાજ એક બચ્યો "
- (૩૯) શિવ વિના મ સાર તરવાની ઈચ્છા રાખે છે તે મૂઢ છે
મહાદેવનો અનાદર કરનાર હક્ષ, વિષ્ણુનું શરણ લેતા
પણ માથા વિનાના થયા (સ્કંદે) "

- (૪૦) મહાદેવને હજાર કમલ ચઢાવવાનો વિધિનો સ કદપ, શ કરે એક દિઠાવ્યું. વિધિઓ આજ કાઠીને આપી. આ વાત પચતંત્ર જેવી વેદિક પડિત જણાવે છે.

॥ ખંડ બીજના વિષયોની ટુંક નોંધ ॥

- (૧) સામાન્ય ગુરુનુ સ્વરૂપ. ૧૧૮
- (૨) વૈદિકોમાં-પુરાણોના કર્તા ગુરુ વ્યાસજ વિચિત્ર. ,,
- (૩) હિ સાવાળા યજ્ઞો તેજ ધર્મ, ણાકીના અધર્મ. (શં-ફિગ.)
- (૪) પૂજિત માસ ન જાય તે પશુ થાય. ૫૦-૨૫-પાડા, બકરાથી દેવીનું તર્પણ ૧૧૧
- (૫) શ્રાદ્ધાદિકમા જેવા જીવોનુ પ્રામ્હણુ લગ્નણુ, તેવી પિતરોની તૃપ્તિ. ૧૧ ॥ ,,
- (૬) નગ્ન વેશ્યાની પૂજા. પ્રમ્હના તપથી વિમાન, યજ્ઞમાન સ્ત્રીનુ પણ દાન કરે. ૧૧૨
- (૭) દાન લેવાના પ્રકાર. પ્રાયશ્ચિત્તદાતા પ્રામ્હણુને, વેશ્યા દેવ સમાન ગણે. ,,
- (૮) કુદરતની અને કાર્ત્તેમની ગાયોના દાન, તેનાં રૂળ. ૧૧૩
- (૯) પ્રમ્હાદિક દેવોએ નિર્માણુ કરેલા પ્રામ્હણુ, તેજ દેવના દેવ. બીજા વ્રત ધારીઓને રાજ નગરના બહાર કાઢે. ,,
- (૧૦) પુરાણ સાલળનારને યજ્ઞે પૂજ્યો. પછી પ્રમ્હલોકમા. પ્રામ્હણુ પુત્રને લઈ જનારો યમ, પુત્ર વિનાનો થયો. ૧૧૪

- (૧૧) સૂર્ય ઘોડો, સ્ત્રી ઘોડી મુળ મેલાપે તણ પુત્રો એક તો ઘોડે
શ્વા નમના પેટમા કાગડાએ શ્વહારો બેયા ૧૧૫
- (૧૨) ઇંદ્રને મારવાની પૃથુના પુત્રને અત્રિની આત્મા દૃશ્યની
પુત્રીઓથી હાથી, ઘોડાદિ, ગાયના દોહનથી મકાનાં
પુત્રનું જાનિદાન નહીં કરના હૃદયે જલોદરી આ નાત
તેજમા પણ લખાઈ છે ॥
- (૧૩) વહ વિનાનો અધર્મ પુગલોથી દેવાને જેવા મતોપ, તેવો
બ્રહ્મોથી નથી ૧૧૬
- (૧૪) ભાગવત નાભજતા, ભકિત જ્ઞાનદિક નાચના ,
- (૧૫-૧૬) મૂળમા મહાભારત ૨૦ હજાર આજે લાખનું
કથાર્થો ? ૧૧૭
- (૧૭) વિશ્વામિત્રે શ્વગ રથધુ શ્વર્ગે જતા નદુપ અમ્ભર
ધધ પડ્યો તે કથા ॥
- (૧૮-૧૯) શ્વાર્થ માટે ગ્રંથોની શ્વના સૂકતોમા જન્માતરનું
સૂચન નથી એવા અગ્રેજોનો નિલુચ ,
- (૨૦-૨૧) દૃશ્યપી આયોધી મધ મરડની પ્રવૃત્તિ જાણવે
૦૦ થોડા ને દૃશ્યા વિશ્વામિત્રને આશ્રા ઇંદ્રે
વયાતીન પીથે પાડ્યો ૧૧૮
- (૨૨-૨૩-૨૪) વા મીક ત કલિમા તુલમીદામ, નાન્દ
દામીપુત્ર મટી શ્વહારના પુત્ર થયા સુડથી પ્રભુએ
જાથી હોડાચો હુમના માર્કેય પ્રભુથી જાન્યા કયા
કાવમા ? ૧૧૯
- (૨૫) ગાતવનો ઉપદેશ નન્મેધનો, અશ્વમેધ પુરાતીઓનો
યાજ્ઞવલ્ક્યે-વેદોનું વમન કૃત્રી નવીન વેદો ન્યા ૧૨૦

શિવ મૂર્તિરૂપે દર્શન આપ્યું. ગંગામા કમલો પર શિષ્ય આબ્યા

“ ખીન્ન દેહમા જતાં જીવને પાંચ ભૂત વીંટલાઈને જાય છે” એ આપૂર્ણ અર્થે માંમળનાં વ્યાસે ૧૬ વર્ષ પધાર્યાં.

સર્ગ ૮ થી ૧૦ માં—જૈમિનિના કર્મકાંડનું ખંડન. જ્ઞાનકાંડનું સ્થાપન પ્રગટ જમિનિએ શંકર મત-માનો કહી મંડનનો ખેદ દૂર કરાવ્યો. મંડન ત્રી સાથે ૧૭ દિવસનો વાદ, કામકેસીનું પ્રશ્ન થતા માસની મુદત માંગી શિખરા ગયા ત્યાંથી શિષ્યો છોડાવી લાવ્યા ૧૩૧

સર્ગ ૧૧ માં—કાપલિકે શ્રેય માટે મસ્તક ચાચ્યું, એકાતના વાયદે તે ગયો પદ્મપાદે નૃસિંહ રૂપે ચીરી નાખ્યો.

સર્ગ ૧૨ મા—પુત્રના મરણથી દુ ખી બ્રાહ્મણપર હયા, આકાશવાણી થઈ, તેની પાસે જીવતો કરાવ્યો.

સર્ગ ૧૪ મા—માતાના મદવડમાં—શંકર રતબ્યા, વિમાન લઈ દૂતો આવ્યા; ના થતા પછા ગયા તે પ્રમાણે વિષ્ણુના દૂતો આવ્યા, વિમાનથી વિષ્ણુધામમા પધાર્યાં. ૧૩૨

સર્ગ ૧૫ મા—હજારો શિષ્યો અને રાજ્યના લસ્કર સાથે જય કરવા નીકળ્યા. ઝગડા થયા પણ અદ્વૈત મત ધણા-ઓને કબૂલ કરાવ્યો. જૈનોને પિશાચ દિ કહી તેમના તત્ત્વોનું ખંડન કર્યું, સખ્તભંગીનું પણ ખંડન કર્યું. સત્યતા કેટલી છે તે બોલો.

(૩૪) માધારણ વિચારો—

સર્વજ્ઞોના અપરિચિત પ્રદેશમા યદા યાગ વિદોઝ પ ધી ,,
સર્વજ્ઞોમાથી લઈને ગદો કરીને મૂક્યો ,,

વેદોઝ ઘણા લાળા લાગા કાળે લખાયા છે, છતા
પ્રજાપતિથી પ્રાપ્ત થયા જતાંબ્યા ૧૩૩

સર્વજ્ઞોમા-ધર્મના પ્રવચ્ચકો ૨૪ તીથ કંગ થના આબ્યા
વેદિકોમા-વિધ્યુ મત્સ્ય, કૃર્માદિ ૨૬ જાગ ૨ લેના અબ્યા ૧૩૪

સર્વજ્ઞોમા-કાયા ઘોડાદિ નકાર કમી ૧૪ ૧૨નો
જેને મળે તેજ ચકવતી થાય ,,

વેદિકોમા-મદ્ધાદિકના અમુદ્ધમ થનથી ૧૪ ૧૨નો
ઉત્પન્ન થએલા જતાંબ્યા છે ,,

અવનોમા પુત્રીના પતિ પ્રજાપતે, નંદ ૧૨ાજ વખાયા છે
વેદિકોમા-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ અમ્દ લખાયા છે ૧-૫

અવજ્ઞોમા—ને પ્રજાપતિથી વાસુદેવદિકની પ્રવૃત્તિ
થતા ગમ, કૃષ્ણ સુધીમા નવ વિદોઝ થએના જતાંબ્યા છે

વેદિકોમા—તે નવ વિદોઝો મોઝો ટેન્કાર કરીને અતણ
પ્રજાને મોટી મુજવણમા નાખી દીધેલી છે ,,

(૩૫) લીનાના-અનેકાતવાદનુ-સ્વાદાદનુ ૨૧૩૫ ૧૩૮

પદાર્થો-ઉત્પન્ન થના અને નાશ વગા, મહા જોવાગા
આવે છે પણ મૂળ પદાર્થોનો નાશ થતોજ નથી અર્થાત્
સોનાનો કે માટીનો નાશ થતોજ નવો તેથી પદાર્થો અનેક
ધર્મવાગાજ છે એ લીનાનો સદ્વાત મુખ્ય છે ૧૩૮

શકર મગીએ-અદૈતવાદ ઉલો કર્યો, જનકાવવાદનુ

કલ્પિત ખંડન કરી ળીજગોને ઉધા પાટા ખંધાવ્યા. ૧૪૦
(૩૬) આજકાલના ચતુર પંડિતોએ-શંકરસ્વામીનો દુરાચક્ર
ખતાવી, અનેકાંતવાદનેજ સિદ્ધ રૂપનો ખતાવ્યો છે.

॥ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતાં-વૈદિકોમાં
ખાજી પસટાઈ. ૧૪૫

(૧) સર્વજ્ઞોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિની ખતાવી. વૈદિકોએ
પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિને બ્રહ્મા કલ્પીને સૃષ્ટિની રચના
કરવાવાળા ખતાવ્યા. ”

(૨) સર્વજ્ઞોએ ૨૪ તીર્થ કરે થયેલા ખતાવ્યા. વૈદિકોએ
વિષ્ણુના મત્સ્યાદિક ૨૪ અવતારો ખતાવ્યા. ”

(૩) સર્વજ્ઞોમાં ૧૨ ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોએ-કેવલ તેમના
સંબંધનાં ૧૪ રત્નોને બ્રહ્માદિકના સમુદ્ર મંથનથી
કાઢીને ખતાવ્યા. ”

સર્વજ્ઞોમાં-વાસુદેવના નવ ત્રિકો લખાયાં છે. વૈદિકોએ તેમાં
ઉધું છ-તુ કરી લોકોને ઉધા પાટા ખંધાવ્યા છે. ૧૪૬

વૈદિકોમા મુખ્યતાએ યજ્ઞ ધર્મ હતો, તે પણ મહાભાર-
તમા નિંદાયો. ”

વિષ્ણુપુરાણમાં-વિષ્ણુને-બધાએ ભૂતોમાં વ્યાપીને રહેલા
ખતાવ્યા છે. ત્યારે ૮૪ લાખ યોનિયોમા ભટકવા વાળા કેને
માનવા ? ૧૪૭

મનુમહારાજે લખ્યું છે કે-બ્રહ્માએ યજ્ઞના માટે પશુઓ
ખતાવ્યાં. તો તે કથી વસ્તુથી અને કયા કાળમાં ? સર્વભૂતોમાં

વિધ્યુ વ્યાપીને રહેલા માનીએ ત્યારે યજ્ઞમા ઘાત થતો કેનો માનવો ? ૧૪૮

„ વેદોના વિષયોને ગમે તેટલા પ્રાચીન કહ્યો પણ મત્ય ધર્મ પ્રિયને તો, ઘણા ઉત્પન્ન કરે તેવાજ હતા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો ફેલાતાની સાથે-ધ્રામહણુ ઋષોમા યજ્ઞ યાગાદિકની સિદ્ધિ કરવા મહો પડયા, પણ સોનાની આગળ પિત્તળની કિંમત કેટલી ? પછી ઉપનિષદોમા સર્વજ્ઞોમાથી લઇને ઉધુ છતુ કરવા માડ્યુ, એ સહેજે સમજાય છે ૧૫૩

(૧) સર્વજ્ઞોથી-અનાદિની સૃષ્ટિ પ્રસિદ્ધ થતા, વૈદિકોએ સૃષ્ટિના કર્તા કલ્પિત પ્રભુપતિ આદિ અનેક દેવોને વેરોથી તે પુરાણો સુધીમા જોસી ઘાટયા ૧૫૪

(૨) આ અવસર્પિણીમા કષભદેવે ધર્મની પ્રવૃત્તિ ચલાવી વૈદિકોએ તેમને વિધ્યુના ૮ મા અવતાર કહ્યા ॥

(૩) મર્વજ્ઞોમા-હરત-મગર એ બન્ને ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોમા-તે બન્ને રાભરૂપે વિચિત્રરૂપના લખાયા છે ૧૫૫

(૪) સેનાપતિ આદિ મહા પરાક્રમી ૧૪ રત્નો વાળા ચક્રવર્તી, તે ૧૨ અને ૭ રત્નો વાળા તે વામુદેવ (વિધ્યુ), તેના ત્રિકો નવ (૨૭) મર્વજ્ઞોમા છે વૈદિકોમા-તે નવ ત્રિકો ઘણાજ વિકૃત સ્વરૂપના લખાયા ॥ અને તે ૧૪ રત્નો, બ્રહ્માદિકના સમુદ્ર મથનથી પેદા કરેલા લખીને જતાવ્યા છે ॥

(૫) સર્વજ્ઞોમા-૧૧ માના સમયમા-મૃગાવતી પુત્રીના

પતિ મહાન રાજા, તે પ્રજાપતિ, તેના પુત્ર પહેલા
વિષ્ણુ, તેના શત્રુ તે અશ્વત્થીવ.

વૈદિકોમા-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા, ઘણાજ
વિચિત્ર સ્વરૂપના લખાયા છે. અને જે અશ્વત્થીવ તે
માથુ ઠપાયા પછી ઘોડાના માથાવાળા હયગ્રીવ
વિષ્ણુ લખાયા છે. ૧૫૬

” સર્વજ્ઞોમા-અનેક વિદ્યાઓ વાળા તે ઝૂંદ્ર, ઋષભદેવથી
તે મહાવીર સુધીમા ૧૧ જુદા જુદા થતા આવ્યા છે.
વૈદિકોમા-તે ઝૂંદ્રના સંબંધે પણ વિચિત્ર પ્રકારની
વાતો લખાઈ છે. ૧૫૭

” હજારે ઋષિઓએ કરેલી સ્વાર્થની પ્રાર્થના, તેનો
સંગ્રહ તે વેદો, ઉદાત્તાદિક સ્વરોની યોજના કરી
આડંબરવાળા કર્યા અને ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા
બતાવ્યા. આગળ સર્વજ્ઞોમાથી પુરાણોમા ઉંધું છ-તું
કર્યું. તે વ્યાસના નામે ગ્રંથાવી દીધાં. વેદ, પુરાણોનો
કોઈ નિયતા તો દેખાતો નથી છતાં તેમા સત્ય
વસ્તુની શોધ કરવા મંડી પડવું તે તો અંધારામાં
ફાફા મારવા જેવું થાય. ૧૬૧

” ખરો નીતિ ધર્મ તો બધી દુનિયાનો એકજ છે. એમ
ભનૂંહરિ પણ કહે છે. તેથી નીતિથી વિરુદ્ધ યોગ્ય
ન ગણાય. ૧૬૩

” જૈનોના સ્યાદ્વાદમાં આજકાલના પડિતો પણ સત્યંકાર
અપી રહ્યા છે. તેમા પણ વિપરીત બતાવનારાઓની

સત્ય બુદ્ધિ કેટલી હશે ?

૧૬૭

- ” અધ્યાત્મિક ત ત્વેની અને અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસની પ્રવૃત્તિ, મર્વજ્ઞાના અભાવથી હુમ થતી તેમના પ્રાહુ ભાવથી પુન પ્રવૃત્ત થતી પણ ૨૪ માથી તે ચાહુ રહેતી છે ત્યાંથી વૈદિકોએ બધા પ્રકારનો ગોટાળો કરેલો છે

૧૬૯

- ” ઉત્સુત શાહેમે-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિનો અર્થ વૈદિકોનો કલ્પેવો જણાવ્યો છે પણ તે વાસ્તવિક નથી તેથી અહીં ફરીથી ખરો ખુનાસો કરીને બતાવ્યો છે ૧૮૨

- ” વેદોના નામથી યજ્ઞ યાગાદિકની પ્રવૃત્તિ પૂર્વે ચાલતી હતી, પણ ૨૩ મા તીર્થ કરના ઉપદેશની પ્રવૃત્તિ થતા તે નહીં જેવીજ થઈ પડી છતાં પણ ગ્રામ્યજ્ઞ ગ્રંથોમા તેની સિદ્ધિ કરવા મંડી પડ્યા તેથી પણ ઉચ્ચ આત્મી શક્યા નહીં, ત્યારે મર્વજ્ઞોમાથી લઈને ઉપનિષદોમા ઉધુ છતુ કરવા મંડી પડ્યા આ વાત તો આજ કાલના બાહોશ પાડેતો પણ બનાવી રહ્યા છે જુરો સસ્કૃત સાહિત્યનાજ લેખો-

૧૬૩

- ” મંકડોનલ શાહેમે-સ સા મા-જગતની ઉત્પત્તિની કલ્પના કોઈએ આત્મા થી, કોઈએ પ્રજાપતિ થી, કરેલી તેમની કલ્પો ૧૨ અમોએ મુકેલી છે અને તેનો કિચિત્ વિચાર પણ કરીને બતાવેવો છે ૧૬૪

- ” વિષ્ણુનો અને બ્રહ્માનો વિચાર કરતા પ્રથમ વિષ્ણુ કે ત્રણ પગલા મુકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાવાળા

શ્રીમદ્ વિજ્ઞાનદમ્ભરીશ્રેણ્યો નમઃ

તત્ત્વત્રયીમીમાસાના સારશરૂપ

તત્ત્વત્રયી-પ્રવેશિકા.

અંક પહેલો

॥ મજ્જનો પ્રતિ મારી નમ્ર પ્રાર્થના ॥

॥ આજ કાલના ધાગ્ગાળન પતિભા અને લોકોમા
જોવી હુવા પમનેલી છે કે આ જમાનો સ્વતંત્રતાનો છે એમ
કહીને કેટલાકા નિદ્ધાતોને બાનુ પણ ગળીને પોતાની
સ્વતંત્રતા લખો લખી કુદકાને તૂટકા માટે છે પણ તેવી હુવા
હવે મામા પમનેલી નથી અને તે પ્રમાણે સ્વતંત્ર પણ લેખ
લખવાની જુદી મે મારી ચલાવેલી પણ નથી મે મારી
“તત્ત્વત્રયીમીમામામા” જે કાઈ લખ્યું છે તે સર્વજ્ઞના
દનિદ્ધામમા જે પ્રમાણે લખાયું છે તેમાનુ તેમના અભિપ્રાયને

મુખ્ય રાખીને તેમાંથી લઈ ને ચન્ડિચિત્ લખીને જતાવેલું છે. બાકી વધારાનું છોડી દીધું છે. પણ ફેરફાર કરવાની બુદ્ધિ જરાપણ ચલાવેલી નથી.

વૈદિકોમા—સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસને મળતા જે લેખો લખાયા છે અને દ્વરદ્વરમા જઈને સંબંધ વિનાના પડેલા છે તેમાંથી પણ લઈને તેમનાજ અભિપ્રાય પ્રમાણે ટુંક ટુંક જૈનોના લેખોની સાથે જોડીને જતાવ્યા છે. બાકી વધારાના વિચારો તેમના તેવાને તેવા સ્વરૂપના છોડી દીધા છે. પણ આજમાનાની ધાધલ જોઈને તે જાનને પ્રકારના લેખોમાં મેં મારા સ્વતંત્રતાના વિચારો પણ લખીને જતાવેલા છે અને તેમાં બીજા લેખકોની સહાયતા પણ મેળવી છે બીજાના હિશાબે ભૂલ ન થએલી હોય એમ કદાચ ન પણ બન્યું હોય ? છતાં સજ્જનોને મારી નમ્ર વિનંતી છે કે હું સચું ન્યાયે ખીરનીરનો લેદ સમજીને સાર સાર ગ્રહણ કરશો અને મારામા થએલી ભૂલોની ઉપેક્ષા કરશો. સર્વજ્ઞ વિના બીજા ગમે તેટલા અક્ષરોના પંડિતો હોય તો પણ તેમનામા ભૂલ થવાનો સંભવ તો રહે ? તેથીજ આ બધી દુનીયામાં વિચિત્ર પ્રકારની બાળ પસરેલી જોવામા આવે છે તો પછી મારા જેવા અલ્પજ્ઞમા ભૂલ થવા પામી હોય તો તેમા શી નવાઈ ? સર્વજ્ઞ વિના માણસ માત્રજ ભૂલના પાત્ર ગણાય છે. માટે હું સચું ન્યાય હૃદયમા ધારણ કરી સાર સાર ગ્રહણ કરશો એવી મારી અંતિમ પ્રાર્થના છે આજ કાલના ઘણાખરા પંડિતોએ તો સ્વતંત્ર પણાથી લેખો લખીને જતાવ્યા છે પરંતુ મેં તો પરતંત્રપણે રહીનેજ લખીને જતાવેલું

ખીજેજ દિવસે આલતા થાય, તો પછી આપણો ધર્મ શો છે તેની ખબર અમોને કેવી રીતે પડે ? બ્રાહ્મણલોકો તો આજીવિકાના માટે કાંઈને કાંઈ ભણેલાજ હોય અને ગામના બ્રાહ્મણ તો દહાડામા દશ વળતે આવે અને લોકો ગેદા હોય ત્યારે તેઓ મરજી પ્રમાણે જોલે અને અમોને હલકા પારે, જે કહે તે અમો સાંભળ્યા કરીએ કંઈપણ જાણ્યા વગર ઉત્તર શું આપીએ ? પછી અમે તેમને પુછ્યું કે ભાઈ ! શી શી વાતો કરીને તમોને હલકા પારે છે ? શાહેજ ! એવી બધી વાતો તે કાંઈ યાદ રહે ? પછી અમે કહ્યું કે બધી વાતો યાદ ન રહે એ વાત તમારી ખરી છે. પણ કોઈ મોટી મોટી વાતો યાદ કરીને કહો તો થોડો થોડો ખુલાસો કરી શકાય, પછી તેઓએ અકેકી વાત મુકવા માડી

(૧) શાહેજ ! કોઈ કોઈ સારા સારા બ્રાહ્મણતો આપણા ધર્મની નિંદા કરતા નથી પણ જૈનધર્મની વાહ વાહજ કરે છે.

(૨) વળી કોઈ કોઈ બ્રાહ્મણ તો પોતાના ગર્વમા ને ગર્વમા કહે છે કે તમારા જૈનો જગતના કર્તા એવા ઇશ્વરને માનતા નથી, તેથી તમારો જૈનધર્મ પાયા વગરનો છે.

(૩) વળી કોઈ બ્રાહ્મણ આવે તેતો એમજ કહે કે, તમારા જૈનો વેદોને માનતા નથી તેથી અમારામા નાસ્તિક બતાવ્યા છે

(૪) વળી એક બ્રાહ્મણ તો ઉચું ભાળીને એવું બોલતો રહ્યો કે તમારા દેવ નાગા છે અને તમારા ગુરુઓ ગંદા રહે છે, નાહતા નથી અને ધોતાએ નથી.

(૫) વગી એ પ્રાદ્યાનુ રૂં ના લા ચો ટ-અમા મા એડ
ગાતમ અપિ ના તેમને અમારા પ્રાદ્યલોએ જાતિથી જાણ
મહી મુખ્યા ત્યાં નેમલો મા તમારો નૈનધમ ચવાવ્યા તેવી
મા તમા નૈનધર્મ ધોલો વૃના ન હી

(૬) વગી એ પ્રાદ્યાન નો વિદિન વાતા કગ્તો કગ્તો
મહના તા ચો કે-વિશય જગવાને તમો નૈનોને શિખા કયા
મારે એ માયાવી પુરુષ પા કચી નેદ ધમશી જુદ મ્યા

(૭) વગી તમો આવ ન તમાન જાપ દાદાઓનુ શ્રાદ્ધ
નશી ગ્તા તેમી તમો ત ના મનુ જેવા છે

એમ મા હી ધારી વાતા ન જગાન પણ અમે જગ્યા વગર
ઉત્તર આ આપીએ ? તમ હી વાતાયો અમારો ન સાધાન પણ
માય હી તમી અમે મુજયા કરીને હી એ

પછી મોરોએ તે મનમને ક હી ન તવવા માગ્યા કે-
હ જા ?

(૧) જ સાગ ના નિરેમી મયમ્ય દહિ હ અને નૈન
ધમનો પગિ મય મયવાગા હ તે નૈનધ હી નિદા કગ્તો નશી
પણ મય હી મય મય ન હી હ વગી જેઓ નૈન
ધ ના અમામ હ મયા ઉડ ઉડી જોગા હ મય હી તા,
નૈનધ નિ જમી દુ હીયાના ધ મી ઉડ ન મય પોતાના
ઉડ હી મયા મય પા મયને ન નવમ મય ન પા મી
મા હ અને પાતા હી મય નિયતા હી મય મય નતા જ
ન હી મી મય હી

(૨) જે બ્રાહ્મણોને પોતાના ઘરની પણ પૂરી ખબર હોતી નથી, તેમજ જૈનધર્મવાળાઓનો પૂરો પરિચય પણ હોતો નથી, તેઓ એમ કહી દેતા હશે કે જૈનો જગતના કર્તા—એવા ઇશ્વર ને માનતા નથી એ કથન તેમનું તદ્દન વિચાર વિનાનું, લોક રૂઢી પ્રમાણે ગોલવા પુરતું જ હોય છે. જો કદાચ આ દુનિયાનો કોઈ કર્તા હોય તો તે એકજ હોય, પણ બધા જુદા જુદા ઇશ્વરો ન હોય, અગર જો બધા જુદા જુદા ઇશ્વરો આ દુનિયાના માલીક બની જગતની રચના કરવાનો દાવો ધરાવતા હોય તો, તેમાંનો કયો ઇશ્વર સાચો તારવી કાઢવો ?

ખીજી વાત એ છે કે—ખ્રિસ્તીના ઇશ્વરે કહ્યું કે—ફલાણી વસ્તુ બનજવો, બની ગઈ.

વેદોમાં—બ્રહ્માએ એકદમ જગત્ બનાવી દીધું—તે એવી રીતે કે જેમ સૂર્યની કિરણો નીકળી પડે તેમ કોઈને કાંઈ ખબરજ ન પડી. આ વાતો શું એક બાળકના ખ્યાલ જેવી નથી ? કુંભાર માટી આદિની સામગ્રી મેળવ્યા પછીથી જ ઘડો બનાવે છે તે પણ પોતાના સ્વાર્થના માટેજ. આ બધું જગત્ બનાવવાના મશાલા ઇશ્વરે કયાથી મેળવ્યા ? અને તેણે પોતાના કયા સ્વાર્થના માટે બનાવ્યું ? આ બધું શું વિચારવા જેવું નથી ? માટે આ બધું જગત્ કોઈએ બનાવેલું જ નથી પણ પ્રવાહથી અનાદિના કાળથી ચાલતુંજ આવેલું છે, એમ જે સર્વજ્ઞોએ બતાવેલું છે તેજ સિદ્ધ રૂપનું છે. વિચાર કરશે તે અવશ્ય સારી રીતે સમજી શકશે.

(૩) જે મત્ય નાન છે તેજ ખન વેદો છે તેવા મત્ય નાનના પુરુષરા હિમાયતી એવા જેનો જગજાહેર થએલા છે, છતાં કહેવું કે જેનો વેદોને માન આપતા નથી, તેથી તે નાસ્તિક છે આ કથન તેમનું કેટલું મહત્વતાવાળું, અને કેટલી વિવેકતાવાળું છે? પોતે પુગલોમાના અનેક ગરખ ગોળાઓમા આખ મીઆમળા કરી લોકોના આગળ જેમ તેમ ગોઠવી દેવા કરવા અને પોતાનામા આસ્તિકતા જતાવવાનો ડોળ કગ્યો, આવા પુરુષોમા મત્યપ્રિયતા કેટલી આકવી ?

(૪) જેનોના નીચાં કગે સ્વપગ્નુ ક યાણુ કરવાના માટે પોતાની ગળથ ઋદ્ધિનો ત્યાગ કરી પરમ યોગીઓ થયા છે, પછી મર્ષણપણુ મેળવીને જગતના જીવોને સત્ય તત્ત્વજ્ઞાનનો ઉપદેશ કરતા રહ્યા, તેમને નાગા દેવ તનીકે ઓળખાવનારા, પોતાના દેરોને શ્રીઓમા આગમ્ત કપે સ્થાપન કરી, નીતિથી વિરૂદ્ધ, લોક વિરૂદ્ધ, અ તણુ લોકો પાસે પૂજન કરાવનારા, ઠેટલા જધા મત્યપ્રિય હુગે ? થોડો પણ વિચાર કરી બોલનાગ છે ?

વગી જેનોના માધુઓ તદ્દન નિઃશ્રુતતાને ધારણુ કરનારા અને મર્ષજ્ઞોના જતાવેલા મત્ય માર્ગે ચાલનાગ અને તેમના જ સત્ય તત્ત્વોનો ઉપદેશ કરનાગ, તેવા મતોને ગદા તનીકે ઓળખાવનાગ, અને જેઓ મધી વાતોથી લોલ લાલચગા ફમેવા, તેવા પોતાના મા !લા શુરુઓને સ્વચ્છ તનીકે મનાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહેલાઓ, કેટલા ઉન્ના દગ્ગનો વિચાર કરવાવાળા માનવા ? તેનું માપ તો કાઈ સત્યપ્રિય દોય તેજ

આંકી શકે ? બાકી દૃષ્ટિ રાગના કે પથપાતનાં ચક્ષમાં ચઢાવી બેઠેલા હોય તેમનાથી કિમત કેવી રીતે આંકી શકાય ?

(૫) જે ગૌતમ ઋષિને ઇર્ષ્યા દ્વેષથી પ્રાહ્મણોએ પોતાની વ્તિમાથી બહાર કાઢી મૂક્યા તે ગૌતમે જૈનધર્મ ચલાવ્યો નથી. પરંતુ ચૌવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર ભગવાનને જ્યારે કેવલજ્ઞાન થયું ત્યારે, ગૌતમ ગોત્રીયના ઇન્દ્રભૃતિ આદિ મોટા અગીયાર વિદ્વાન પ્રાહ્મણો, પોતાના ચુમાલીસો (૪૪૦૦) શિષ્યોના પરિવાર સાથે, શ્રીમહાવીર તીર્થંકરની પાસે આવી, પોતાની શંકાઓ દૂર કરી બધાએ તેમના શિષ્યો થઈને રહ્યા હતા, પરંતુ તેઓ સ્વતંત્ર પણાથી રહેલા નથી છતાં કહેવું કે અમારામાંથી કાઢી મૂકેલા ગૌતમે તમારો જૈન ધર્મ ચલાવ્યો એવા પ્રકારની વાતો કરનારા કે પોતાના અથોમાં લેખો લખીને બતાવનારા, પ્રહ્મજ્ઞાનીઓને કેટલા દરજ્જાના સત્યવાદીઓ માનવા ? આવી રીતના સેંકડો લેખો લખીને ઉધું છ-તું કરીને ગયા છે, તે અમારા આ અથથી આપ સજ્જનોને ઇંછ શકશે અને વિચારી પણ શકશો.

(૬) તમારા જૈનોને શિક્ષા કરવાને માટે—વિષ્ણુ ભગવાને માયાવી પુરૂષ પેદા કરીને મોકલ્યો અને તમારા જૈનોને વેદ ધર્મથી ભ્રષ્ટ કર્યા આ વાતમા કેટલી બધી સત્યતા ? અને કેટલી બધી વિચિત્રતા ? વિષ્ણુ ભગવાનનું જૈનોએ એવું શું બગાડ્યું હતું કે જેથી આટલો બધો જૂઠો પ્રયત્ન કરવો પડ્યો ? ગીતામાં વિષ્ણુ ભગવાન પોતેજ કહી ગયા છે કે—સજ્જનો નો ઉદ્ધાર કરવા અને દુષ્ટોનો નાશ કરવા હું યુગ યુગમાં અવતાર લેતો રહું છું.

અહીં દુષ્ટો નો વિચાર કરી જોતા-જે જીવોના ઘાતક હોય, જૂઠું જોડનાગ કે જૂઠું લખનાગ અને મધમના પોપક હોય તેનાઓના માટે યુગ યુગમાં અવતાર લેવાનું કહી ગયા હોય તો તે દહાવ્ય વિચારી શકાય, આપણા આર્યો પણ અનાર્યોના અનેક હુમલા ચએલા છે, તેવા મમયમાં વિજય લગવાને કાંઈ 'સુ' કે 'આ' ઠગેલું હોય તેમ તો તણવામાં આવ્યું નથી તો પછી મર્વ પ્રકાશી શુદ્ધ એવા જોનોના માટે માયાવી પુરુષને ધડેલી મૂક્યો, એવું લખનાગ ડેટલા જાધા પ્રપચના કરનાગ નમનવા ?

(૭) જોનો શ્રાદ્ધ નથી કરતા, તેથી શુ તેમને યાપ દાદા જોના વંશી માની લેવા ? અને પ્રાદ્ધાનો જાવી દુનિયાનું હિત કળવાવાળા માની લેવા ?

આવા આવા પ્રકારની બધી વાતો કે જે પેટના દુ જે માથું કુટવા જેવી, અને મળણ માનસોને અદાગી માગવા જેવી છે, તપી વાતો જનાથી ગો કાયદો ? હા માથુજોને અને પ્રાદ્ધાજોને જોઈતી વસ્તુ માગવાનો અને શુ ન્ધોને આપવાનો વમ છે પણ જુનાર્થના માટે ઉધું હતું લખતા કે જોલતા તેનું આટું પરિણામ જોળના જતા વિપરીત જ આવે તેવી ન તો માધી શકાય અથથ અને ન તો ગાધી શકાય ધર્મ હતા આ દુનિયાની કાંઈ એવી વિચિત્ર ગતિ છે કે માટે જાલવામાં જ પોતાનું હિત માની બેઠી છે એવા અજ્ઞાન દજાનો ઉપાય જ ગો ?

ઉપર જતાપેલા કમચી અમે નાતે પ્રશ્નોનું ચત્વિચિત્ સમાર્પાન તો કરીને આવ્યું, પણ તે આવેલા શાવડોના મનનું

ખડ' સમાધાન ન થતાં જોડી દિયા કે-શાહેળ ! વળી ખીજ
 વાનો સાંભળીએ એટલે અમો તો તેવાને નેવા. એમાં તે અમારૂં
 શું વળે ? એમ કહીને ચાલતા થયા. વળી ખીજ જોડેલા હતા તે
 પણ ચાલતા થયા, પરંતુ ભરૂચના શાહ મગનલાલ મેલાપ-
 વ્ય દ કે જે સારા અભ્યાસી હતા. તે કાંઈક વિચારીને જોડ્યા કે
 શાહેળ ! આ ગામડાઓના શ્રાવકોની ફરીયાદ ખરી છે. કારણ
 કે-આ બધા દશાશ્રીમાલીઓ છે. અને મૂલથી તેઓ જૈન
 મૂર્તિપૂજક હોવા છતાં આજે કેટલાક હુંડીયામાં. કેટલાક
 સ્વામીનારાયણમાં, કેટલાક વૈષ્ણવાદિક સંપ્રદાયોમાં સપડાએલા
 છે. કહેવત પણ છે કે “દશામાં દશ ધર્મ” છતાં-એ બધાઓમાં
 ભાણા વ્યવહાર, કન્યા વ્યવહાર, એક સરખો ચાલું રહેલો છે
 તેથી અવસરે ભેગા થતાં તેમણે પુછેલી વાતો તેમનામાં ચર્ચાતી
 રહેલી નેતમંજી. કારણ ખીજ ખીજ ધર્મના શુરૂઓ તો ગામડા-
 ળામાં માથે પડ્યાને પાથર્યા રહેતાજ હોય, માત્ર જૈનસાધુઓ
 તેમને ગળવા દુર્લભ થઈ પડે, તેથી આ ગામડાઓના શ્રાવકોની
 ફરીયાદ હું ઘણા વખતથી સાંભળું છું, પણ આવી વાતો લક્ષમાં
 મેળવે ? ખાસી આગે ઉત્તર આપ્યો કે એનો ઉપાય વાચન અને
 મનન એ શિવાય ખીજે શો હોઈ શકે ? ભરૂચી-શાહેળ ! આપે
 ખાસું તેના ખરૂં છંપણ આતો ગામડાઓના અલણ માનવીઓને
 ભગવતવાની છુદ્ધિ દેત તો તેઓ આવી ફરીયાદજ શું કરવાને
 પડતા ? માટે આ લોકો કાંઈક સમજે તેવું શુદ્ધ અને સરલ
 ધર્મ નાખો.

પણ શ્રાવકોને પુછતા પ્રશ્નોના જેવા અનેક પ્રશ્નોથી

અનેક વાર અમારા કાન પણ ગુંહેગાર થયેલાજ હતા, તેમજ ભરૂચના શ્રાવકની પણ ગેજને રોજ પ્રેણ થવા લાગી એટલે અમે નીત નવીન વૈદિક મતના અથોનો પણ કાઈક અભ્યાસ કરવાનું શરૂ કરી દીધું. જહેવત છે કે—“અતિમ અનથી કાઈ ને કાઈ તો મળેજ” બધા દેવોએ મળીને સમુદ્રનું મથન કર્યું નો શું તેમણે અમ્મંય એવા અઉદ (૧૪) રત્નો મેળવ્યા ન હતા? મેળવ્યાજ હતા અને એવાત પુગણોથી પ્રસિદ્ધ પણ થઇ ગઇ છે તે પ્રમાણે અથ મસુદ્રનું મથન કરતા અમારા હાથમા ચતુર્કિચિત્ જે કાઈ આન્યુ તેમાનું કાઈક ઉપગ બતાવેલા પ્રશ્નોત્તરમા ગર્ભિત પણે રહેતું જેન-વૈદિક માન્યતા પ્રમાણે સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ, તેમજ બન્નેના દેવોનું સ્વરૂપ, તેમના ગુણોનું સ્વરૂપ, તથા તેમના ધર્મનું સ્વરૂપ જેન-વૈદિકની તુલના રૂપે લખીને બતાવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે. ભાષા પ્રાચીન મરલ ગામડી આઓ પણ અમળી શકે તેવી વાપરેલી છે.

॥ ઇતિ અથની ઉત્પત્તિમા નિમિત્તભૂત ગામડાઓના શ્રાવકોનો ને પ્રાદ્યણોનો વિચાર ॥

જે ખરા પરમાત્માને ઓળખરો તેજ સત્ય તત્ત્વને મેળવશે ?

આ મારો અથ હાથમા લેતાની માથે કેટલાક તત્ત્વવાત્ત્વના વિચાર વિનાના અથવા પોતાના મતના દૃષ્ટિ રાગથી રંગિત હોરો તેઓ જરૂર કહેશે કે—આ લેખકે કાળી બાબુ

અને તે જીવો પોતાનાં કરેલા કર્મના વશમાં પડેલા ચોરાશી (૮૪) લાખ જીવોની યોનિયોમા લટક્યા કરે છે. કોઈ અદ્વૈત મતવાદી કહેતો હોય કે આતો બધું જગત્ ઈશ્વરેજ બનાવ્યું છે. અથવા ઈશ્વરની માયાથીજ બનેલું છે તો તે કેવળ કલ્પિતજ છે, કારણ કે તે ઈશ્વરે જે પ્રથમ જીવો બનાવ્યા તે કયી વસ્તુના ? અને તે જીવો કર્મ રહિત શુદ્ધ સ્વરૂપના બનાવ્યા કે અશુદ્ધ સ્વરૂપના ? જો શુદ્ધ સ્વરૂપના બનાવ્યા માનીએ તો તે જીવોની પાછળ આ બધો કર્મનો પ્રપચ કયાથી લાગુ પડ્યો ? અને તે કોણે લગાડ્યો ? અને ત કર્મનો પ્રપચ લાગુ પડ્યા પછી આ ચોરાશી લાખ જીવોની યોનિમાં લટકતા કોણે કર્યા ?

જો કદાચ કહેવામા આવે—કે ઈશ્વરે જે પ્રથમ જીવોને બનાવ્યા તે માયા સહિતજ બનાવ્યા અને જે માયા છે તેજ કર્મ છે, જે ઈશ્વરે અમારી સાથે માયા મૂકીને અમોને ચોરાશી લાખ જીવોની યોનિમાં લટકતા કર્યા, તે અમારો ઈશ્વરજ નથી પણ તેણે અમારી સાથે દુશ્મનનીજ ગરજ સારી છે. માટે તેવા ઈશ્વરને તો હુજરો લાખો બલકન કરોડો યોજનના દૂરથી જ નમસ્કાર કરવો તેમાંજ અમારું શ્રેય છે પણ તે ઈશ્વરથી અમારું કાંઈ પણ શ્રેય થવાનુંજ નથી એમ ચોક્કસ માની લેવાનું છે.

જે પ્રજાપતિને વૈદિકોએ બ્રહ્મા રૂપે કહ્યું છે. તેની બબર નતો પડી છે મોટા મોટા પ્રાચીન ઋષિઓને, તેમજ નતો પડેલી છે વિષ્ણુના સાતમાવતાર રૂપ રામચંદ્રને, તે પ્રજાપતિના નામથી આ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ લખાઈ, વેદોથી તે ઉપનિષદના ગ્રંથો સુધી. આગળ જ્ઞતા પુરાણોમા સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન

દેશવાળા લખાયા બ્રહ્મલોક અનેક દેસો, તેના મળ થે લખાયા
 ને ને નાકો, પછી તે જ્યો મોટા મોટા દેસાથ તેમા ની
 વાઈ? માગ આગળ આગળના લેખોથી આપ ગજ નો પત્ર
 તરી નીતે વિદ્યાની ગકથો

મર્ધનોના ઇતિહાસના વિકાસ ઉપનામ પુનાગો

વેદોના વિષયોને આપ ગમે તેટલા પ્રાચીન ક પો પત્ર
 તે યન યાગા દિખા વિધાનથી ક્ષિત થએલા આજ મવન
 પડિનોને તો બાવખ્યાવ જેવાજ જતાયા છે

તેનોના નવન પાથનાથ ઈ ન પુર્વ એક ન તો ની
 લગભગમા થયા છે તે મર્ધનોના તત્વ વિચાર નીન ઉપના
 તા ન જાણ પડનાની નાથે વેદિકાના મેળી ગડમથ થવા
 લાગી પ્રથમ મોટા નેશમા આવી યન યાગાદિની પુષ્ટિના તર
 નાદાનુ મથો જખવા માડયા, પણ મર્ધનોના તત્વ તરો
 જમ જન વધાન કજાતા ગયા તેમ તે ને પ્રાચીન મથોની
 કિમત પણ નદી જેવીજ મર્ધ પી પત્રુ તે વખતના કટલાક
 ધતુર પતિનાને જનતરનોના આશયને પત્રીને અને યન
 યા દિખા વિધાનોને અનાદગની દ્રષ્ટિથી જોને ઉપનિષદના
 મથાડી ઉજાત કી રીધીનેથી તે મથો કાક રોના ચોખા
 ઉપના ગણાવવા તા થા પણ બિન્ન બિન્ન લેખોના કાકુ
 તરો આપ ન આપ ના વિદાયને તાની ગ્રંથા નહીં

આગળ જતા જવની પ્રગટ થતા આજના-પ્રા નિમા
 માનીત નિહા ના પત્રુ દિદિખા પત્રીનોને તથા ન હાવ

ઘેંટાલ કરીને મુકેલા છે પરંતુ આ પ્રકાશના સમયમાં આજ કાલના કેટલાક ચતુર પડિનો પોતાના વૈદિકમતમાં અનેક પ્રકારની ન્યૂનતાઓ જોતાહુવા અને પોતાના મતની પ્રાચીનતા બતાવતા હુવા એટલું તો જરૂર લખતા ગયા કે જૈન-બૌદ્ધના પડિતોએ મુધારો વધારો કર્યો. પરંતુ કેટલાક સત્ય પ્રિય પડિતો તો જૈન-બૌદ્ધ તત્ત્વના લાંબા અભ્યાસથી ત્રણે મતના તત્ત્વની ખરી સ્થિતિ સમજીને, જ્યાં મુધી જેઓ પહોંચ્યા ત્યાં મુધીના તેઓ પોતાના સત્ય ઉદ્ગારો કહાડતા ગયા છે. તે મહા પુરોની સહાયતાથીજ મેં આ લેખ લખવાનો ઉદ્દેશ કરેલો છે, તેથી તેની દુઃકમાં નોંધ કરીને બતાવી છે અને ફરી પણ બે વાતો લખીને બતાવું છું.

(૧) સર્વજ્ઞોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિ અનંત સ્વરૂપની પ્રવાહથી આલતી આવેલી બતાવી છે, અને છે પણ તેવાજ સ્વરૂપની, છતાં વૈદિકના પડિતોએ સર્વજ્ઞના વિરૂદ્ધમાં આવીને બ્રાહ્મણ ગ્રંથોથી તે ઠેઠ પુરાણો મુધીમાં સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના સંબંધે એક બીજાથી વિરૂદ્ધ સ્વરૂપના બ્રહ્માદિક અનેક દેવો કદપીને બતાવ્યા. અને તે કદપના વેદ મૂલક ઠરાવવા પાછલથી પ્રજાપતિ બ્રહ્માના નામની નવીન અનેક શ્રતિઓની રચના કરીને ઋગ્વેદથી તે ચોથા અથર્વવેદ મુધીમાં દાખલ કરીને બતાવેલી છે. જો કદાચ આ સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિ સંબંધના બધા કદિપત લેખોનો સંગ્રહ કરવામાં આવે તો અઢાર પુરાણના ઠેકાણે એક નવું મોટું ઓગણીશમું પુરાણ રૂપેજ થઈ જાય, એટલા બધા કદિપત લેખો લખાયા હશે ? કદિપત લેખો લખવાવાગાને

ખાડી ડોતર નહે તેવુ કયા હોય છે? જૈનમાન્યતા પ્રમાણે
અનાદિની સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ તત્ત્વત્રયી પૃ ૪ થી ૧૧, વૈદિકના
અનેક દેવોની ઉત્પન્ન થયેલી આ સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ પૃ ૧૩ થી
૬૩ સુધી

હૈમુત શાહેજની ડેટલીક ૭ કાઓનુ અમાધાન

હૈમુત શાહેજનુ (જૈનિજમ) જૈનધર્મનુ પુસ્તક શુભગતી
ભાષામા ગહાર પડેલુ છે તેમાની ડેટલીક તેમની મોટી મોટી
૭ કાઓનુ અમાધાન આપી તેમને વિચારવાની ભલામણ
હૈ હુ

(૧) પૃ ૧૪૧ મા તેમણે જણાવ્યુ છે કે-“ જૈનધર્મના
સિદ્ધાંતો મર્વ કાળે બેકેના બેકેજ રહ્યા છે ”

આ વિચારો તેમના ઘણા ઉઠાણુમાથી નીકળેલા હોય તેમ
જણાય છે પ-૧-૫ ૭૭૮ મા તેમણે જણાવ્યુ છે કે-“ ભારત
વર્ષના બીજા ધર્મોની પેઠે જૈનધર્મ પણ માને છે કે જીવની ૮૪
લાખ ચોનિઓ છે ”

આ વિષયમા તેઓ ખોટું નિર્ણય કરી શક્યા નથી તેથી
જણાવવાનુ કે-બીજામતવાળાઓએ-જેમોના સિદ્ધાંતમાથી
સમને જેમોના અનુગ્રહ રૂપે ૮૪ લાખ જીવોની ચોનિઓ
વર્ણિત રૂપે ઉલી કઢેલી છે કારણ કે તેઓમા મ પૂર્ણ જીવોના
વિષયજ્ઞ આવી શકેલો નથી અને તેઓમા બેકે બીજાથી
વિરૂદ્ધ દૃષ્ટનાઓ થયેલી છે માથે બે પણ નિશ્ચય છે કે મવરો

વિના એ વાત બીજા જતાવી શકેજ નહીં. (આના મ'ટે જીવ્યા
આ ગ્રંથનું પૃ. ૪૫૯ થી ૪૬૧)

(૨) પૃ. ૧૪૩ મા તેમણે લખ્યું છે કે—“ જૈનધર્મના આ
નિશ્ચલ ભાવને કારણે તેનામાં બીજાને એક ગુણ આવ્યો છે કે,
જ્યાં સિદ્ધાંતોમાં તમે એની એવી જગી આદી શકશો કે જે જગી
સર્વ રીતે પ્રાચીન તેમજ અર્વાચીન જૈનધર્મને મળતી આવે.”

(૩) પૃ. ૧૪૬ મા—“જૈન તત્ત્વ જ્ઞાનના આ મતને કારણે
એ તો માનવું જ પડે કે સર્વજ્ઞ પુરૂષો થઈ ગયા છે.”

(૪) પૃ. ૪૫૩ મા—હિંદુ, બૌદ્ધ અને જૈન એ ત્રણે ધર્મ
એકજ મૂળમાથી નીકળ્યા છે, સૈકાઓ સુધી સાથેજ બીડ્યા છે,
અને એમણે એક મેક ઉપર ત્રીજ છાપ પાડી છે.”

આ જ્યાં ઉપરના ફકરાઓથી વિચારવાનું કે—જે મતમાં
આજ સુધી ચારે બાજુથી એક સરખી મળતી વાતો લખાતી
આવેલી હોય, તેજ ધર્મ સર્વજ્ઞોના મૂળ રૂપનો કાયમ રહેલો
છે. એમ માનવામાં કોઈ જાતની હરકત આવે તેમ જણાતું નથી.

પરંતુ દુનિયામાં હંમેશાં અજ્ઞાનપ્રજનનું પ્રાબલ્ય વધારે જ
હોય છે. ઇતર ધર્મના પ્રવર્તકોમાં સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર થયેલો છે.
બાકી અક્ષરેના પડિતો તો ઢગલાબંધ તે વખતમાં હાજર
હતા, અને તેજ પ્રમાણે હંમેશાં ઢગલાબંધ થતાજ આવેલા છે
અને આજે પણ તેટલાજ મળી આવશે. તેથી સર્વજ્ઞોના તત્ત્વ
કથનમાથી કે તેમના ઇતિહાસમાંથી લઈને પોતાનામાં ઉંધું છસું
કરવામાં તેઓ પાછલ પડે તેવા ન હતા, માટે વિચારવાનું કે--

પ્રત્યક્ષની જાણતોના કુદતન્તાનિયમોથી પણ વિરુદ્ધ, જેમનામા
વળાયુ હોય તેમજો બીજામાંથી લઈને પોતાનામાં ફેરફાર
કરેલો છે તેટલો આમાન્ય વિચાર કઠવાવી અત્યાસત્યનો વિચાર
કરવાને શક્તિમાન થઈ ગઈ હતી જાકી ડાળા પાળડાનો જુદો
વિચાર કરતા અત્ય માજ ને મેળવી રાત્રીનું નહીં ફલાણુમા
આમ છે અને ફલાણુમા તેમ છે, અને તે વાત ખરો મુદ્દા મળી
છે, અને તે આ વજોના મિદ્ધાતમા લખાઈ, જેમકે-૮૪ લાખ
જીવોનિમો વિચાર હેતુત ગાહેજવી થયો છે તે ભૂલ લગેલો
થયો છે માટે પ્રથમ અર્થજોના વચન ઉપર યાન રીધા પડીથી
બીજો વિચાર કરવામા આવે તો ભૂલ થવા પામે નહીં કાન્ય
જે ધણા લાગા મમથની વાતોમા બીજો દોષ ઉપાય બડી શક
તેવો જણાતો નથી

આપણે જે વિચાર કરવાનો છે તે-જેન-જોડ નમથના
ઉપનિષદાદિક ગ્રંથોથી છે કાન્ય જે-ધન યાગાદિના વિધાનવાગા
ના પ્રધાન રેદોના ગ્રંથો અનર્થજોથી પ્રવર્તેલા હતા, અને
તેની પુણિના માટે લખાયેલા પ્રામુખ્ય ગ્રંથો પણ તેવાજ
અવરૂપના હતા, પણ તે ગ્રંથો આપણે ઉડુ મન પ્રેરે તેવા ન
હતા તે પહેલાના મમથમા ન તો કોઈ અધ્યાત્મિક વિષયના
ગ્રંથો, તે નજ ન તે કનિષ્ઠાગ્ર વિષયના ગ્રંથો, ચેદિમાના
આપણા નેવા ન આરેવા છે, તેનજ ન તો આભવાગા પણ
આપેલા છે નો પડી અમર્થનોથી લખાયેલા પાછળના ગ્રંથોથી
નવનોએ રીધુ જોયો વિચાર કરવામા આવે તે શું જામ્યા
ન ગણાય ? વિચારી શું તો ગ્રમમુવજ ગણાયે

જીવો હેતુમત શાહેજના જ લેખો-જૈનધર્મ ગ્રંથના પૃ. ૧૫ માં-તેમણે જ લખ્યું છે કે-“પ્રાચીન ઉપનિષદોના ઋષિઓએ-આત્મતત્ત્વ અને અનાત્મ વચ્ચે ભેદ પાડ્યો નથી, અને આત્મ તત્ત્વ સંબંધે તેમણે બહુ વિચાર કર્યો નથી ” પૃ. ૧૬ માં-“સૌથી પ્રાચીન (બૃહદારણ્યક, છાંદોગ્ય, તૈત્તિરીય, કૌષીતકી) ઉપનિષદોમાં વર્ણવેલું આત્મ તત્ત્વનું સ્વરૂપ, એક નવીન ભાવનાને કારણે પછીના કાળના (કાઠકઆદિ) ઉપનિષદોમાં બદલાય છે એ ભાવના તે આત્મતત્ત્વના વ્યક્તિત્વની ભાવના. આત્મતત્ત્વ અને અનાત્મતત્ત્વ હવે સ્પષ્ટ રીતે ભિન્ન થયાં. ” પૃ ૧૮માં-“ પ્રાચીન ઉપનિષદોમાં-આત્મા દેખાતો નથી. ”

“ જૈન સંપ્રદાય પોતાના તત્ત્વ દર્શનમાં-જીવ અને પુદ્ગલ વચ્ચે ભેદ માને છે, અને જીવને શ્વેત સ્વતંત્ર માને છે. તેથી આત્માના નવીન સિદ્ધાંતની સ્થાપનાના સમયમાં એની પ્રથમ ઉત્પત્તિ હોવી જોઈએ. પ્રાચીન અને નવીન ઉપનિષદોમાં આત્મતત્ત્વ વિષેના ભેદ સંબંધના જે મત હતા તે કાઠસ્થ પૂર્વેની સહુશ્રાવિદની શરૂઆતના સૈકામાં સ્થિર થવા લાગ્યા, એટલે જૈન દર્શનની ઉત્પત્તિ પણ તેવામાં જ થઈ મનાય ”

આ જગો પર હેતુમત શાહેજને હું જણાવુ છું કે-સર્વજ્ઞાથી પ્રગટ થતા આત્મતત્ત્વના વિચારો જેવી રીતે ધીરે ધીરે ઉદ્ભટ પાલટ થણાથી ઉપનિષદકારો લેતા ગયા, અને પોતાના ગ્રંથોમાં ગોઠવતા ગયા, તેવીજ રીતે સર્વજ્ઞાથી પ્રગટ થતા દૃઢ શલાકા પુરૂષોમાંની વાતો, જે ટુંક રૂપથી લખાતી આવી હતી તેમાંથી વૈદિકના પંડિતો ધીરે ધીરે લેતા ગયા, અને તેમાં ઉધી છત્તી

૬ પનાઓ કઠીને પોતાના અથોમા લાળી લહુડ કઠીને જ
ગોઠવતા ગયા છે તેથી જ તે અથો મોટા મોટા દેખાવવા લાગ્યા
છે પણ તે ચાર્થ નવરૂપથી લખાયલા નથી બાકી અમર્વ-
નોના લેખોમાની લખેને, મર્વજોએ પોતાના મતના અનુકૂલ
રૂપે મુધારીને ઇતિહાસ લખ્યો, એવો જે આપણને ભ્રમ થયો
હો, તે આ માટે અથ દેખતાની માટે જ ફેરવો પડશે, અને
ત્યાગબાદ જ આપનો અથ (જેનિઝમ) મર્વ માન્ય થશે, એ
ખાન ધ્યાનમાં લેવાનું છે

જેન ઇતિહાસના વિષયમાં આપણને ભ્રમ થવાનું જે કારણ
છે તેમાં માત્ર અનુમાન એ છે કે-ગિલાન પ્રાતમાં મકર
સ્વામીએ ઝોલ્દોની માટે જે અત્યાચાર કર્યો હતો તે વળતે
ત્યાના જોનોપર પણ અત્યાચાર કરેલો છે અને તેમના જૂના
જૂના પુસ્તકો લખેને તેના પગથી પુગાગો ઉભા કરીને તે જૂના
પુસ્તકોનો પણ નાશ કરાવેલો છે પણ શુજરાત આદિ
પ્રદેશોમાં જે મર્વજોથી પ્રગટ થયેલો ઇતિહાસ છુટક છુટક
ગહેલો હોય તેનો મનદ્વંકની હેમચંદ્રસૂત્રીએ કઠીથી લખ્યો,
તેથી તેને નવીન રૂપનો માનીને આપે તેવું અનુમાન કર્યું હતું,
પણ તે ભ્રમભૂમિ છે કારણ કે આજે જે હિન્દુ વંશથી જુદા
પડેલા શ્રેતાખર-દિગખરમાં તે મર્વજોથી પ્રગટ થયેલો
પ્રાચીન ઇતિહાસ એક મગજો જ લખાયેલો, તેથી તે આધુનિક
પુગાગોમાંથી લખે મુધારીને જોનોએ પોતાની અનુકૂલતા
પ્રમાણ લખ્યો એવો જે વિચાર છે તે કેવળ ભ્રમભૂમિ
ગણાશે માત્ર આ બધું પુસ્તક વાળીને આપણને પણ મોઝ
વિચાર માથે મગતા થવું પડશે

કેટલાક સેદ્ધાંત શાસ્ત્રજ્ઞના લેખમાના અને કેટલાક માન્ય લેખમાના ફકરા અહીં ટાંકી બતાવીને વિચાર કરવાની મુજબતા કરીને આપુ છું.

બુદ્ધે કે-હેતુમતશાસ્ત્ર-અનાદિની સુદ્ધિના નિયમ રૂપ સર્વજોની માન્યતાને-પાતાના અંધતા પૃ ૨૧૮ થી ૨૨૮ સુધી પુરેપુરી પુષ્ટિ બતાવી રહ્યા છે. તેનો કિંચિત્ સારાગ.

ભારતના અને બીજા દેશના મનવાદીઓ પાત પાતાના માનેલા ઈશ્વરને જગતના કર્તા કર્તા બતાવે છે તો તે બધા બુદ્ધા બુદ્ધા ઈશ્વરોમાનો જગતનો કર્તા કર્તા કયો ઈશ્વર માગો?

બીજી વાત એ છે કે-કર્મ ફળના નિત્ય નિયમને તો તે બધાએ મતના ઈશ્વરવાદીઓએ સ્વીકારેલો છે. અને તેઓ કહે છે કે-ઈશ્વર એ નિયમને ફેરવી શકતો નથી. ત્યારે એ કર્મનો નિયમ નિર્વિધને પ્રવર્તે છે ત્યારે ઈશ્વરને વચ્ચે લાવવાની જરૂર શી છે? ઇત્યાદિ.

અહીં ટુંક વિચારવાનું કે-આ જગત્ કર્તાની માન્યતામાં અસર્વજોના ઈશ્વરો સત્ય રૂપના ન હરે તો બીજી પણ અનેક શ્રેષ્ઠ વાતો છે. તે સર્વજોથી પ્રગટ થઈ ને પછીથીજ બીજામાં પ્રસરેલી છે એવા વિચાર ઉપર પણ આવલુંજ પડશે.

જૈનોમાં ૨૪ તીર્થંકરોનો ઇતિહાસ હામ ઠેકાણા સાથે ટુંક ટુંક સ્વરૂપથી લખાયો છે.

વૈદિકોમાં-મોટાં મોટાં પુરાણોમાં હામ ઠેકાણા વિનાના મત્સ્ય, કૂર્મ વગેરે એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અવતારો લખાયા

હે અહીં વૈદિકોનું અનુકરણ, જૈનોએ કરેલું માનવું કે જૈનોનું અનુકરણ વૈદિકોએ કરેલું માનવું ? બન્ને તરફના સ્વરૂપ હવે રૂપે લખીને બતાવ્યા છે તે મિવાય બીજા પુરાવા આપવાને હું મમર્થ નથી આનાવી વધારાના પુરાવા કોઈ બતાવશે તો વિચાર કરવાનો મવકાશ લઈશું

જૈનોના ૬૩ માના ૨૪ તીર્થંકરો મુખ્ય છે વૈદિકોએ પણ મત્સ્ય, સૂર્માદિક ૨૪ જ ઠર્યા છે, તેમનું અનુકરણ જૈનોએ કર્યું હોય તેવો મ ભવ જણાય છે ખરો ? વિચારવાની ભલામણ કરે છું

આગળ જૈનોમા ૧૭ ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોમા તેમાના એ ત્રણ નામ જુદા પાડી ગકાય છે બીજાઓની મને ખબર પડી નથી જુવો કે-જૈનો સ્વપભદ્રેવના પુત્ર ભરતને ચક્રવર્તી બતાવે છે વૈદિકો તેજ ભરતને જડભરત કહીને અને સ્વભ દેવને પરતોમા ભટ્ટી ગહેલા બતાવે છે તેના મધ્યમા મનુષ્ય, પશુ, પંખી આદિ નાના મોટા જીવોને, આપણે પ્રત્યક્ષ રૂપે જોઈ પણ ગહેલા હિએ, અને તે જ્યોતિષ ચક્ર આપણા મનુષ્યોના પુણ્ય પાપને જણાવનારા પણ છે માત્ર અધો ભાગમા ગહેલો નગ્નાદિકના સ્થાન આપણી દષ્ટિ ગોચર થતા નથી, પરંતુ કોઈ અતી દ્રિય જ્ઞાનીઓએ (મવજ્ઞ પુરુષોએ) તે સ્થાન પોતાના દિવ્યજ્ઞાનથી જોયા હશે, એમ બલાત્કારથી પણ માનવું પડે છે કાળજી કે મવ મતોમા પ્રાયે નગ્નાદિકના સ્થાન મનાયલા છે જૈન મર્વનોના તરફથી અધો ભાગમા ગહેલી વસ્તુઓના મ બધે ઘણું વિસ્તારથી લખાયલું છે

ખીજી વાત એ પણ વિચારવાની છે-કે અનાદિકાલના પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ સર્વ વસ્તુઓમાં સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મ રૂપે પરિવર્તન થતું હોવા છતાં પ્રસિદ્ધમાં તેવીને તેવી પણ કેટલીક વસ્તુઓ મનાતી આવેલી છે.

જુવો કે-ઉર્ધ્વ લોકમાં, તેમજ અધો લોકમાં, તેવી અનાદિકાલની વસ્તુઓ ત્યાં તેવાને તેવા સ્વરૂપની પણ ઘણી રહેલી છે. ઉદાહરણ તરીકે જુવો કે ઉર્ધ્વ લોકમાં-સૂર્ય, ચંદ્ર આદિકનાં વિમાનો સદાકાળથી ફરી રહેલાં આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈ રહેલાં છીએ, તેથી તે સર્વજ્ઞ પુરૂષોથી શાશ્વત રૂપથી જાહેરમાં મૂકાયલાં છે. અને તે પ્રમાણે માન્યા વગર ખીજી ગતિ પણ નથી. તેજ પ્રમાણે અધોભાગમાં નરકાદિનાં સ્થાન પણ શાશ્વત રૂપનાજ હોવા જોઈએ. જો તે નરકના સ્થાન સદા કાલના ન માનીએ તો ૮૪ લાખ યોનિમાં ભટકતા જુવો પોતાનાં કરેલાં હલકામાં હલકાં કર્મ કયે ઠોકણે જઈને ભોગવશે ? માટે તે સ્થાનો પણ શાશ્વત રૂપનાં હશેજ એમ પણ માનવુંજ પડશે.

આપણા મધ્યભાગમાં-આપણી દૃષ્ટિથી અગોચર પ્રાયે બધાએ મતમાં એક સરખો મનાયલો મેરૂ પર્વત પણ છે. તે આખી દુનિયાનું મધ્યપણુ બતાવનારો સર્વજ્ઞાએ પ્રાયે શાશ્વત રૂપનોજ બતાવેલો છે. તેમાં ફેરફાર થયેલો કે થવાનો આજ સુધી કોઈએ પણ લખીને બતાવેલું નથી.

તેવી અનેક અનાદિકાલની વસ્તુઓ સિવાય ખીજી વસ્તુઓમાં ઉતરતા ચઢતા કાળના પરિવર્તન સાથે મોટા મોટા ફેરફારો થતા આવેલા છે તેવા પ્રકારની કેટલીક વાતો સર્વજ્ઞોથી

પ્રગટ થએલી તો અમો પણ જાતાવી ગયા છે વૈદિક પુરાણોમા તેમાનીજ કેટલીક વાતો ક્રમ વિનાનીજ લખાયલી છે, જેમ કે- બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણ મોટાજ દેવો કૃત, ત્રેતા અને દ્વાપર યુગના ક્રમથી લખીને જતાવ્યા છે તો કેઈ જગો પણ વિષ્ણુની નાલિમાથી બ્રહ્મા, તો કેઈ જગોપર મહાદેવથીજ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આદિ પેદા થએલા જતાવ્યા છે કેઈ જગોપર ત્રણે દેવો ભેગા થઈ ગએલા તો કેઈ જગોપર વિષ્ણુ પેદા થયાદિક સૈ ઝડે વાતો ગપડ સપડ કેપની લખાયલી છે તેમાની કેટલીક વાતો તો ભાગ ૩ થયા પણ આપ મજાનો વિચારગો તો સાગી ગીતે જોઈ શકેગો જુવો કે માત્રમોથી નવગો મુધીમા ઉભા કરેલા પ્રાચે ઘણા પુરાણોમા ઘણી જગોપર લડાઈઓ તો થતી જતાવેલી છે દેવ-દાનવોની, પણ તેમા નપડાયલા કેઈ વખત બ્રહ્મા નાગ ભાગ કરી-વિષ્ણુનું શબ્દ જોજતા રહેલા જતાવ્યા છે અને વિષ્ણુ પોતે તેમનો પક્ષ કરીને તે દાનવોની સાથે હુનરો વર્ધના સુદથી ડેવટે નાગ ભાગ ઝગતાજ જતાવ્યા છે એવી કથાઓ પણ કેટલીક ભાગ ૩ થથી જોવાને મળશે

અહીં વિચાર થાય છે કે જગતની આદિ કરવા વાળા, જગતને વીટલાઈ જગતથી પણ દશાશુલ વધીને રહેવા

* ચારે વેદોમા એક સૂત્ર એવું છે કે-ત્રિગટનુ સ્વરૂપ ધાગ્યુ કના પ્રજાપતિએ બધા મહાદેવે નીટી લીધું પગી પોતે બ્રહ્માડથી પણ બદાજ દશાશુન વધીને રહ્યા વિચાર થાય છે કે-બ્રહ્માડની બદાજ દશાશુન જગના કયી રોકી ? અને તેની પાઠન વધારાની બાકી કેટલી રહેતી ? અને તેનું નામ શું ? તે જાણવાની જરૂર છે

વાળા, સૃષ્ટિની આદિમા ચાર ઋષિઓને ઉત્પન્ન કરી તેમના હૃદયમાં ચારો વેદોનો પ્રકાશ કરવાવાળા, અને તે ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા જગતના સ્વપ્ના બ્રહ્મા તે પેલા દૈત્યોથી નાશ ભાગ કરતા કેમ બતાવ્યા છે ?

અને યુગ યુગમાં અવતાર ધારણ કરી, ભક્તોને રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને ગએલા, એવા વિષ્ણુ ભગવાન પણ તે દૈત્યોથી નાશ ભાગજ કરતા લખીને બતાવ્યા છે

ત્યારે તે કાલના તે અસુરો જગતની રચના કરનારા બ્રહ્માથી અને ભક્તોના રક્ષક એવા વિષ્ણુ ભગવાનથી, કેટલા બધા જબર હશે ? અને કયા બીજા દેવથી ઘડાયા હશે ? આમાં સત્ય શું છે તેનો વિચાર કોઈ સજ્જન કરીને બતાવશે ખરો કે ?

સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરવા વાળા ખ્રિસ્તીના ઈશ્વરે—કહી દીધું કે ક્લાની વસ્તુની ઉત્પત્તિ થઈ જાયો, એમ કહેતાની સાથે બધી વસ્તુઓ ક્રમવાર ઉત્પન્ન થતી ચાલી. આ વાત વાદીગરના તમાસા જેવી નથી કે ?

ઋગ્વેદના—પ્રલયદશાના સૂક્તમાં—પ્રજાપતિ—બ્રહ્માએ “આ બધી સૃષ્ટિ એકદમ એવી બનાવી દીધી કે જેમ સૂર્યની કિરણો ઉત્પન્ન થઈ જાય તેથી પાછલથી ઉત્પન્ન થએલા કોઈ પણ પંડિતને એ ખબર ન પડી કે આ સૃષ્ટિ કયા ક્રમથી ઉત્પન્ન થઈ ગઈ.” એવા પ્રકારનાં ત્રણ ચાર સૂક્તો ઋગ્વેદમાંજ જૈન—બૌદ્ધની જગૃતિના પંડીથીજ કોઈ કોઈ પંડિતમાનીઓથીજ દાખલ

ડરવામાં આવેલા જાણીય છે. જાના મળ ધે-દ્વિતેદી મણિલાલ નબુલાઈ લખી જણાવે છે કે- યજ્ઞ પુરૂષ ને જોઈ દેવ ક'પાયો, પ્રાંતપતિ બધા ॥ મોખરે આવી પ્રહ્લા ઉપે પૂતતો થયો ' આ પ્રાંતપતિના મળ ધનાળાનું આ ત્રણ ચાંચ સૂક્તો નવીન રૂપનાજ દાખલ થયેલા છે એ ચોક્કસ છે, વિચારવાની લલામણુ કરૂં છું. અહીં વિશેષ વિચારવાનું કે કૃમીપુત્રાણનો લેખ જોતા તેમાં જણાવ્યું છે કે પ્રથમ જ બદ્ધીપ તેના મધ્યમાં મેરૂ પવત છે તેના પડીચી મમુદ્ર છે, એમ માત્ર દ્વીપ અને માત્ર મમુદ્રો એક એકથી વી ટલાઈને ગ્રહેલા છે તે બધાને આ એકલા પ્રાંતપતિએ મમાલા વગર કયી વસ્તુથી બનાવી દીધા ? અથવા ત બધી વસ્તુઓ ડયા પ્રહ્લાડમાંની લાવીને અહીં જોડવી ?

તે સિવાય ઉ વ લોકમાં જોવા સૂર્ય-ચંદ્રાદિકના વિમાનો, મને અધોલોહમાં જોવા નગાદિના સ્થાનો, મમાલા વગર કયી વસ્તુના બનાવી ગીધા ? અથવા ડયા પ્રહ્લાડમાંથી લાવીને જોડવી દીધા ? શું આ બધું વિચારવા જેવું નથી કે ? આ બધી સૃષ્ટિની રચના ઈશ્વરે ઠગી દીધી, પણ તેની રચના ડરવા વાળા એક નહી પણ બધાએ મતના ઈશ્વરે સૃષ્ટિની રચના ઠગીને ચાલતા થયા, ખાપુ તેમાના એ પછ ઈશ્વરનો ખરો પત્તો મેળવી શક્યો નહી આ બધી વાતો શું વાગીગરના ખેલ જેવી માનવી કે બાલકોના ખ્યાલ જેવી માનવી ? જ્યારે ઈશ્વરે આ બધી સૃષ્ટિ જી ત્યારે પ્રથમ જીવો કેવા સ્વરૂપના બનાવ્યા ? જો શુદ્ધ સ્વરૂપના બનાવ્યા હતા તો, તેમની પાછળ આ બધો કૃમીનો પ્રપચ કોણે જોડીને આપ્યો ? અને પડી તે જીવો

મતના જે ચાર મોટા પંડિતો પણ શંકાશીલ થઈને પોતાના લેખોમાં સૂચન માત્રથી ઉદ્દગારો પણ કાઢતા ગયા છે. જુવો મારા ગ્રંથનું પૃ. ૪૪૧-આર્યોના તહેવારોના લેખકે પોતાના ગ્રંથના પૃ. ૧૫૩ માં લખ્યું છે કે-“ ઇદ્ર અને વિષ્ણુ એમના કૃત્યોનો વિચાર કરીએ તો તે કાલ્પનિક પુરૂષો ન હોતા એમ દેખાય છે ?”

આ લેખથી તેમણે એજ સૂચવ્યું છે કે-બ્રહ્માના, ઇદ્રના કૃત્યોનો વિચાર કરતા એ જે બ્યક્તિઓ તેમને ઇતિહાસ સ્વરૂપની લાગેલી નથી.

વળી અતિ સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિવાળા-મણિલાલ નલુભાઈ દ્વિવેદી પોતાના સિદ્ધાંતસારના પૃ. ૪૪ માં લખે છે કે-“ યજ્ઞ પુરૂષ નવોજ દેવ કહ્યાયો, પ્રજાપતિ બધાના મોખરે આવી સૃષ્ટિનો કતા, નિચંતા થઈ બ્રહ્મા તરીકે પૂજાયો ”

આ બધી વાતોથી વિચારવાનું કે—

ઇ. સ. પૂર્વે સહુઆખિદના લગભગમાં-જૈનોના સર્વજ્ઞ ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથના તરફથી-પ્રકાશિત ઐષાદિક અધ્યાત્મિક સત્ત્વના વિષયો બાહેષમા આવધાથી, અને વૈદિકના પંડિતોને નવીન રૂપના લાગવાથી, અને વૈદિક યજ્ઞ યાગાદિકની મહત્ત્વતા મહી જેવી થતા-તે વિષયોની જમાવટ કરવા બ્રાહ્મણ થયોમા અનેક યુક્તિ પ્રયુક્તિઓ કરીને જોઈ, પણ તે મહત્ત્વ રૂપની ન ગણાતાં, તે સમયના ચતુર પંડિતોએ-સર્વજ્ઞના

તરુથી જણાવે પાના સ્થાનિક વિષયનો આશ્રય પામીને,
ઉપનિષદોમાં અથોરી મહાત્મા ક'ની સીધી તેથી તેમને કામ ક
પગ દેખ્યા જેવું થયું હોય? પણ સુવર્ણના તરુથી અનાદિની
રૂઢિનો વિષય ક્ષવાતા, તે વિષયમાં બાધ્યો કામ વિશેષ જણાવી
આ હોય તેમ જણવામાં આ યુ નથી

પણુ યજ્ઞિના પાનાના મોટા જલ્થાના અભિમાનવાળા,
મા અનાદિની રૂઢિના વિષયને અગત્ય અને અયત પડેમ
તરુને, તદન જુદા પડવાના વિચારથી, આ પ્રત્યક્ષને-બ્રહ્મા
દેવે ક'થીને તેને જગતના કના ઉપે લખી ગયા હોય ?
એવું માટે જામ જુલાન છે બાકી જગથી તજ બોગા
કામવાળા એવા મોટા માગ પાનિયો તુલમા જામ્યું હોય
એમ તુ ક'થી માફતા નથી મળતુ -બ્રહ્મગૂરના શા
બાધ્યને ન ૧ થા ૧ મુ ૧૧ ના અગમ જણાવુ છે --

' બ્રહ્મા મે સ્વરૂપના જગાય છે તેમાના સર્વવા નામવાળા,
અથ મા, વિષવાળા, બેહોની ઉપાધિવાળા છે તેનામાં વિષનીત
નીત નર ઉપાધિથી સજિત છે તમાના સર્વવા ઉપાનત
ક'વારે થા પછ નરે બીત છે તે ન ન કરાને મંચ છે
મોવા મેદાન મા ઉપ'શ અપેક્ષા છે '

જ'ની-જુલુ ઉપનિષદ શાસ્ત્રનુચન-૧-૮-૮ ન દ્રવની
અથ જ્યા મા

'ત્તિ વ્ય ત-અનપનિતે ઉપધિવાળી ન ક'પ' છે
૧૫૫ માધ્યમી અ ક'પ'ક નામ પેત નો અમ'ત' છે

એજ પ્રમાણે-એકપણું અને અનેકપણું હિરણ્યગર્ભ પ્રજ્ઞપતિનું છે. તેજ પ્રમાણે-એકપણું અને અનેકપણું સર્વજીવોનું પણ છે.”

ઉપરના બે ફકરાથી વિચારવાનું કે-

બ્રહ્મસૂત્રના બ્રહ્માને-ઉપાધિવાળા, અને અનુપાધિવાળા લખીને અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા. બ્રહ્મજ એ છે તો પછી અદ્વૈત કયું ?

ઉપનિષદના બ્રહ્માને ઉપાધિવશથી સંસારી પણું, અને અસંસારીપણું લખીને એક અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા, તેજ પ્રમાણે બધા જીવોને પણ એક અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા. અનેક રૂપના બ્રહ્મ અને જીવો છે, તો પછી અદ્વૈત કેવા પ્રકારનું ?

પણ એજ બ્રહ્મ સૂત્રના નૈકસ્મિન્નત્તમઘના સૂત્રની વ્યાખ્યા કરતા એક વસ્તુમાં બે ધર્મ રહી શકે નહીં એમ લખ્યું હતું ત્યારે આ એક બ્રહ્મમાં, અને એક એક જીવમાં, અનેક ધર્મો કેવી રીતે લખીને બતાવ્યા ?

બીજી વાત એ છે કે-ઉપાધિવાળા ઉપાસનાને યોગ્ય છે ?

ઋગ્વેદમાં-સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરવાની ઉપાધિમાં પડેલા-બ્રહ્માના ત્રણ મોઢાં સૂક્તો છે પણ તે બ્રહ્મા આજ સુધી કોઈના જોવામાં કે જાણવામાં આવેલા નથી. અને પુરાણોમાં લખાયેલા ઉપાધિવાળા બ્રહ્મા, ઉપાસનાને યોગ્ય જણાતા નથી ત્યારે કયા ઉપાધિવાળા બ્રહ્માની ઉપાસના ? મણિલાલભાઈને આ પ્રજ્ઞપતિ નવીન રૂપના લાગ્યા છે. અને વિચાર કરતાં લાગે પણ તેમજ છે. માટે આ બ્રહ્માના સંબંધવાળા બધા લેખોમાં ધ્યાન દેવાની જરૂર છે.

પ્રાચીન જણાતા વેદિકોએ-કોઠી કંપના કગીને જગતના કર્તા અનેક દેવોને લખીને જતાવ્યા, અને કટિપત પ્રહાને-વેદમૂળક ઠગવવા આગે વેદો મુધીમા દાખલ કરી દીધા ત્યારે બીજા મતવાળાઓએ પણ પોત પોતાના ઇશ્વરોને આ સૃષ્ટિના કર્તા લખી જણાવ્યા પરંતુ-અનાદિની આ સૃષ્ટિ, નાના મોટા અનંતના ત છુપેથી ભરેલી, અને પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી, પ્રત્યક્ષ દેખાઈ ગઈ છે તેના કર્તા બીજા દેવો તો દૂર જ્યાં પણ પ્રથમ પ્રહાન કે જે આગે વેદમા દાખલ થયા છે, અને શુક્રસ્વામીએ જેને સમારી પણ જતાવ્યા છે, અને જે પુરાણોમા અનેક સ્વરૂપથી લખાયા છે, તેજ પોતાના કર્મના પગલમા પડેલા, મોટી મોટી આફતોથીજ પમાડ થએલા છે એમ જોયો, તો પછી તે પ્રહા આ જગતની રચના શુ કગી શકવાના હતા ? વિચાર કર્યો તો હીવા જેવું જ દેખાગે

જ્યાં આ જગતના કર્તા પ્રહાદિદેવો વેદોથી તે પુરાણો મુધીના કટિપતજ હરે ત્યાં સુપૂર્ણ વેદિકમતના બધાએ તરવોની કિમતજ રી ? અને તે કયા ત્રવણોથી ક પાયા ?

ત્રેકુત આદિત્યના લેખક-મંકેરોનવ માહેજ-પૃ ૧૭૬ મા જણાવે છે કે-“યજુર્વેદના ૯ કે માત સૃષ્ટિ વિષયક મૂંતોમા, જે દિવમુગ્રી ભરેલી કવિતાઓ આવે છે, તે ઘટો ગાગે સુબધ ધરાવે છે, સૃષ્ટિની રૂપરતિ કેવી રીતે થઈ એ પ્રશ્ન આ મ્યદે વચવામા આવ્યો છે તેમા દતકયાના અને ધર્મ શાસ્ત્રના વિચારોની-પુષ્કળ લેગમ જોવા થઈ ગઈ હોય, એ તો આજના

વિકળ છે. એ કવિતાઓમાં વિચારો અસ્તવ્યસ્ત સ્થિતિમાં મૂકાયલા આપણા જીવમાં આવે છે. ”

આ મેકડોનલ શાહેબના લેખથી પણ વિચારવાનું કે:—

પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ઋગ્વેદને—ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલો માનીએ તો તેમાં લખાયલા ઋષિના કર્તાની સાથે પાછળની દંત કથાઓના વિચારો અને પાછળથી લખાયલા ધર્મ શાસ્ત્રોના વિચારોની લેખન લેખા કયા કાળમાં થવા પામી ? અને તે વિચારો અસ્ત વ્યસ્ત પણાથી શા કારણથી લખાયા ? મણિલાલ ભાઈને આ પ્રબલપતિ બધાને મોખરે આવેલો જણાયો તેમા અયોગ્ય શું છે ? કારણ કે શંકરસ્વામીએ—જે પ્રબલપતિ સંસારી બતાવ્યા છે, અને પુરાણોમા લખાયા છે, તે અનેક આફતોથી પસાર થએલા નજરે પડે છે, તે જગત્ રચવાને સમર્થ કેવી રીતે માનવા ? બીજી વાત એ છે કે—આ પ્રબલપતિની પુત્રીને—કોઈએ—સરસ્વસ્તી, કોઈએ—સાવિત્રી, કોઈએ શતરૂપા લખી છે ખરી પણ ભાગવતવાળાએ હરિણી રૂપે લખી મૃગાવતીનોજ અર્થ બંધ બેસતો કરી આ પ્રબલપતિનેજ હરણ રૂપે કહ્યો છે. એવી રીતના અનેક લેખો જોતાં બીજા કોઈ નજરે નથી પડતા પણ આ મૃગાવતી પુત્રીના પતિ ત્રિપુપ્રતિ શત્રુ રાજા—પ્રબલપતિ સિદ્ધ થાય છે,

આ વાતમાં મારી ભૂલ થએલી કોઈ બતાવશે તો તેનો મારા પર મોટો ઉપકાર થશે. ઇત્યલં વિસ્તરેણ.

અહીં સુધી ૨૪ને ૧૨-૩૬ અને પ્રસંગમાં આવેલા પ્રબલપતિ ને હેલ્મુત શાહેબને ઉદ્દેશીને લખી બતાવ્યું.

હવે દેવમાના જે વાસુદેવાદિકના નવ ત્રિકો છે તે તો આ
ત્રયની પ્રસ્તાવનામા પ્રમ ગે પ્રસ ગે જણાવતા જઈશુ

અતિ પ્રાચીન જેન ધર્મમાના શ્વેતાશ્વર અને દિગ્ગજર એ
જે સ પ્રદાયો બુદ્ધ પડ્યાને પણ આજે જે હજાર વર્ષ થવાને
આવ્યા પરંતુ ખામ સુદાની બાળતોમા તેઓ એક મગધાજ
આવ્યા આવેલા છે

વૈદિકો પણ—તેમના વેદોના વિષયને બાદ કરીને વિચાર
કરીએ તો તેઓ પણ જેન ધર્મવાળાઓની માથે મૂળમાથીજ
ભીષતા આવેલા છે છતાં વૈદિકોમા જૈનોમાની તેની તેજ
બાળતો અનેક સ્વરૂપવાળી, અને અનેક વિકારોથી ભરેલી
અસ્તવ્યસ્ત પણાથી શાથી લખાઈ ? ગોધકોને વિચાર કરવાની
ખાતર ઠેઠલીક સુચન માત્રથી લખીને બતાવુ છું —

(૧) જૈનોમા અનેક સર્વજોથી નિર્ણીત, અવસર્પિણી—
ઉત્સર્પિણીકાળના સ્વરૂપવાળી, પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી, આ
સૃષ્ટિ અનાદિકાગની, અનતાનત નાના મોટા જીવોથી ભરેલી,
એકજ પ્રકારથી મનાઈ છે એટલુજ નહીં પણ શ્વેતાશ્વર
(દિગ્ગજર) બન્ને મ પ્રદાયોની પણ એકજ માન્યતા કાયમજ
રહેલી છે

(૨) વૈદિકોમા—એજ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિમા અનેક વિચારો
થએલા છે અને અનેક દેવો સૃષ્ટિ ઉપન્ન કરવાનો દાવો કરતા
જણાવ્યા છે તેમાનો કયો દેવ સાચો તારવી કાઢવો ? તેમાની
દુક મૂચના

(૧) કૃમિ પુરાણમાં—નારાયણ દેવથી બ્રહ્મા, પછી બધી સૃષ્ટિ.

(૨) બ્રહ્મ વૈવર્ત. પુ. માં કૃષ્ણથી બધા જગતની ઉત્પત્તિ.

(૩) શિવ પુ માં—બ્રહ્માંડમાંથી પછી સૃષ્ટિ.

(૪) દેવી ભાગવતે—આદ્યશક્તિ કાલીદેવી પછી સૃષ્ટિ.

(૫) મંદુક ઉપનિષદમાં—અવિનાશી પુરૂષથી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈને પાછી તેમાં સમાઈ જાય.

(૬) મનુસ્મૃતિમાં—સ્વયંભૂ ભગવાને અંધકારનો નાશ કરીને જલ ઉત્પન્ન કર્યું તેમાં બીજા નાખ્યું, તેથી સોનાનું ઇંદુ, તેમાં બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયા. પછી બધી સૃષ્ટિ થઈ.

(૭ & ૮) ગોપથ-શતપથ બ્રાહ્મણુ અંધમાં પ્રજાપતિ પથમ તથ તપ્યા પછીથી આ બધી સૃષ્ટિ.

(૯) તૈત્તિરીય સં.—પૃથ્વી જલમાં હટી પ્રજાપતિ વરાહના રૂપથી બહાર ખેંચી લાવ્યા.

(૧૦) ઋગ્વેદમાં—એક આત્મા હતો તેનાથી આ બધી સૃષ્ટિ.

એમ પ્રથમ ઋગ્વેદમાં એકકસ નિર્ણય થયા વગર જ સાત સૂક્તોથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ શાથી લખાઈ? વળી બીજા ત્રણ વેદોમાં તેમજ બ્રાહ્મણાદિક અંધોથી તે ઠેક પુરાણો સુધી બ્રહ્માદિક અનેક દેવોથી આ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થયાર્નું લખાયું, તેમાં સત્યસ્વરૂપથી લખાએલી વાત કઈ અંગીકાર કરવી ?

(૩) તૈનોમા—ઋણલહેવથી તે મહાવીર પર્યંત ૨૪ તીથ કરે બિન્ન બિન્ન વ્યક્તિના, ભુદા ભુદા કાગમા ધણા લાળા લાળા મમયના દોઢે થએલા બતાવેલા છે, તેઓનો ઇતિહાસ કમવાર હામ ઠેકાણા સાથે ચોક્કસ પત્તાથી લખાયેલો છે

(૪) વેદિનામા—વેદોમા અવતારના મળ પે કદ સૂચન માત્ર પત્ર નથી કદાચ તેમાની કોઈ વાત લખાઈ હશે તો તે વેદમૂળક ઠરાવવા પાછગથીજ લખાઈ હશે એ નિવિવાદજ સમજવું

પરંતુ પુરાણોમા એજ વિષ્ણુના ૨૪ અવતારો તે પત્ર મમ્ય, કલ્પાદિક હામ ઠેકાણા વિનાના લખાયા તે કોના અનુમત્તથી લખાયા ? ૦

વળી ૨૪ માથી ફરીને મમ્ય, કલ્પાદિક ૧૦ અવતારો કલ્પાયા તે કોના અનુમત્તથી ? અને તેમા તત્વતા કેટલી ? તે વાતની નર્વ મલ્લનોને પણ પુખ્ત પત્તાથી વિચારવાની બહામણ છે

(૫) તૈનોમા ૬૩ ગુરુમાપુત્રો ગણાય છે કયા કયા તીથ કરના મમયમા હયો નકવર્તી અને કયુ વાગુરેવાદિનું ત્રિક, તમના નામ, હામ, માતા, પિતાદિક અને તેઓ ॥

• જે તમા—શુદ્ધ મુખના ૨૪ તીથ કરે ૧ અને જ દયા દત્ત મોહિમત્ત પણ સજ્જન ૧ દાસ જિજ્ઞાસે-મમ્ય દિક ૨૪ અને ૧૦ જેમ મે વખતે તદ્દે ૩૫-૪૫૦ જેમ ૬૫ના પતિને એ-એક મુરની માપજ ૩૫૦ને જનમા તે કો એ ૬૫૦ નિ વાદ તદ્દે કરે તમામી ભુવે

આયુષ્ય વિગેરેની સમજૂતી બુદ્ધ બુદ્ધ ડોકાથી કરીને
જતાવી છે.

(૬) તેનીજ સાથમાં જૈન-જૌહના અનુકરણ રૂપે કલ્યાણલા
વૈદિક મતના એકજ વિષયના ૨૪ અને ૧૦ મત્સ્યાદિક અવતા-
રોનો વિચાર કરતાં પણ સમજૂતીની સાથે અનેક પ્રમાણો પણ
લખીને જતાવેલાં છે.

(૭) જૈનોમાં-નાલિરાજ અને મરૂદેવી સાતમા યુગલ
રૂપ કુલકરમાંનાં હતાં. તેમનાથી શ્રી ઋષભદેવ આ અવસર્પિ-
ણીમાં પ્રથમ તીર્થ કર રૂપે ઉત્પન્ન થયા. તેમનાથી યુગલ ધર્મ
બંધ થયો. પોતે ઉત્તમોત્તમ દેવમાંનાં ઉત્તમ ત્રણ જ્ઞાનયુક્ત
જન્મેલા હોવાથી ઋષભદેવે પ્રથમ બધાએ પ્રકારના વ્યવહાર
જ્ઞાનનું મૂળ લોકોને શિખવ્યું. ત્યાર બાદ સાધુપણું અંગીકાર
કરી કેવલ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું, ધર્માધર્મનો માર્ગ જતાવી મોક્ષમાં
આલ્યા ગયા.

(૮) વૈદિકોમાં-“ નાલિરાજએ મેરૂપર્વતની દીકરી મેરૂ
દેવીની સાથે લગ્ન કર્યું, યજ્ઞનો આરંભ કર્યો. વિષ્ણુ હાજર
થયા. પુત્રની યાચના કરનાર, બ્રાહ્મણોનું વચન પાળવા, વિષ્ણુ
આઠમા અવતારરૂપે ઋષભદેવપણે જન્મ્યા. તેમનાથી અર્હન્ટો
નાસ્તિક ધર્મ પ્રવર્ત્યો. ”

અહીં થોડુંક વિચારવાનું કે-પર્વતને દીકરી કેના સંયો-
ગથી ? દીકરીનાં -દેવી કેણુ કહે છે ? વ્યવહારની અને ધર્મની
પ્રવૃત્તિજ ઋષભદેવના યદીથીજ થઈ છે તો પછી નાલિરાજનું

લમ ડેવુ ? તે વળતે ચન ધર્મન ડેવો ? અને ચન કરવાવાળા
પ્રાણીઓ પણ ડયાથી ? આ બધા લેખકોની ચાતુરીનું મન્ય
પણ ડેટલુ ?

હેમુત શાહેત્રે-પોતાના જૈનિકમના પૃ ૪૫૮ મા જણા
વ્યુ છે કે-જિન-વિપ્લુનો અવતાર મનાય છે વિપ્લુએ-ઝપલ
-રૂપે અહાંત્ ગાસ પ્રગટ કર્યું એમ પદ્મતત્ર ૧-૧-૪૪ થી
લખ્યુ છે ભાગવત પુરાણ ૫-૩ થી અને ૧૧-૨ મા તેમજ
વૈષ્ણવોના બીજા ગ્રંથોમા તેવીજ રીતે ઝપલને વિપ્લુના
અવતાર માન્યા છે તેમા ઝપલના ચરિત વિષે જે કથા આપી
છે તે જૈન કથા માથે થોડેજ અગે મળતી આવે છે પણ
ઝપલની કથા વૈષ્ણવ ધર્મગ્રંથમા આવે એજ હુકીકન મહાત્મની
ગણાય "

આ ઝપલદેવનું સ્વરૂપ નામ માત્રથી ઉપર બતાવ્યું છે
બન્ને તરફનું વિશેષ પ્રકગ્લુ ૬ મા, પૃ ૧૧૫ થી ૨૨૬ સુધી
જીવે. તેથી વિશેષ-પદ્મપુરાણાદિકનું પૃ ૩૪૫ થી ૩૫૦
સુધીમા જીવે. અને યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર કરે.

અહીં વિશેષ વિચારવાનું એ છે કે-વેદ ગ્રંથના પછીથી
વૈદિકોમા જે દતિહામ લખાયો છે તે પ્રાચીન સ્વરૂપના દતિહામની
હરિકાનો છે જેમ કે ત્રીય કરોની હરિકાઈથી વૈદિકોમા મન્ય,
કૂર્માદિક એજ વિપ્લુના ૨૪ અવતારો અને કુદરતથી ઉત્પન્ન
થએલા ૧૪ રતનો જેને આવી મળે તે ચક્રવર્તી થાય તેવા
૧૨ જૈનોમા બનાવેલા છે વૈદિકોના તેમાના જે ઘાગ નામ

રાજા તરીકે પ્રસિદ્ધ કરીને તેમના સંબંધનાં ૧૪ રત્નોને બ્રહ્મા-
દિક દેવોના સમુદ્ર મંથનથી ઉત્પન્ન થએલાં બતાવવાની હુરિકાઈ
કરેલી હોય એમ સહજથી સમજાય છે. હવે વાસુદેવાદિકના
નવ ત્રિકોમાં જેવી રીતે હુરિકાઈ થએલી છે તે ક્રમવાર પ્રસંગે
જણાવતો જઈશ અને વિશેષ મારા અંતથી જોવાની સલા-
મણ કરીશ.

(૯) ઋષભદેવજી તીર્થંકર કે વિષ્ણુનો અવતાર ? એ
મથાલાથી જટાશંકર જયચંદ્ર આદિલશાહે—ગુજરાતી પત્રમાં
પ્રગટ કરાવેલા પ્રશ્નનો લેખ તેમજ આ અંકકારે આપેલા
ઉત્તરનો લેખ વાંચવાને માટે મુકેલો છે. પૃ. ૧૨૨ થી.

જૈનોમાંના સગર ચક્રવર્તી. (પૃ ૧૨૭)

(૧૦) ઋષભદેવના પછી ઘણા લાંબા કાળે બીજા તીર્થંકર
થયા છે. તેમના ઓરમાનલાઈ સાઠ હજાર પુત્રના પિતા સગર.
તેમને આવીને મળેલાં ૧૪ રત્નો. તેમનાં નામ અને ઉત્પ-
ત્તિનાં સ્થાન બતાવ્યાં છે. તેથી તે ચક્રવર્તી થયા છે.
તેમના પુત્રો સાઠે હજાર ગંગાને અષ્ટાપદની પાસે લાવતાં
નાગેંદ્ર દેવના કોપથી ભસ્મ થયા. જન્દુપુત્ર ભગીરથે તે
ગંગાને સમુદ્રમાં મેળવી દીધી તેથી તે જન્દુવી અને ભાગીરથી
એમ બે નામથી પ્રસિદ્ધ થઈ.

વૃદ્ધિકોમાં આ સગરને રાજા કહ્યા છે તેમાં ત્રણ પ્રકાર છે.

(૧) વાલ્મીકીમાં—“જન્દુની યજ્ઞની સામગ્રી ગંગાજી તાણી

ગયા તેથી જન્મુ ગંગાજીને પી ગયા લગીચની પ્રાર્થનાથી
પાલ બહાર કાઢ્યા ”

જેનોના અને આ લેખથી ગંગા પૂર્વ થર થરાના સિદ્ધ
થાય છે ફરક પી ગયાનો અને બહાર કાઢ્યાનો છે

આન દશ કરલાઈના નીતિગિણભુમા પૃ ૧૨૮ થી—

(૨) સગગને શિવજીના વરદાનથી એક રાણીને માઠ હજાર,
ખીજીને એક પુત્ર સગગના યજ્ઞનો ઘોડો પાછો ન આવતા,
માઠ હજાર લેવાને ગયા ત્યા કપિલના નેત્રાગ્નિથી બગી ભમ્મ
થયા અશુભાન્ ઘોડો છોડીને લાવ્યો, અને વરદાન મેળવ્યું
કે તારો પાત્ર ભગી થ મ્વર્ગ ગા ઉતગવશે, તેના જલથી પવિત્ર
તારા માઠ હજાર કાકાઓ મ્વગ મા જગે ઈત્યાદિ બગીને
રાખ થઓલાઓ ચોથી પેઢીના પ્રયાગથી લાગો વર્ષે મ્વર્ગે બાય
એ સિદ્ધાત કયું ?

(૩) તુલસી રામાયણમા—

વિશ્વામિત્ર સાથે રામાદિક ગંગા પર ગયા વિશ્વામિત્રે
કહ્યું કે—તમારા કુળમાના મગર બે રાણીઓ માથે વનમા
ગયા, ત્યા બૃશ્મુનિએ કેગીને એક પુત્રનું, સુમતિને માઠ
હજાર પુત્રનું વરદાન આપ્યું ધીના ઘડામા મોટા થયા
તે યજ્ઞના ઘોડાને લેવા ખાડો જોડીને પાતાળમા પેઢા ત્યા
રહેલા કપિવ મુનિએ બાળીને ભમ્મ કર્યા અશુભાન્ કાકાઓની
શોધે નીકળ્યા, માઠ હજારના મામા ગડડજીથી ખજર મગતા
જવાજની મૂંડી ગંગાજીના જગથી ઉદ્ધાર થવાનું પણ ગડડ

જીએજ બતાવ્યું. સગરની ગાદીએ અંશુમાન, પછી દિલીપ, તેમણે ઘણા વર્ષ તપ કર્યો પણ ગંગાજીનો પત્તો લાગ્યો નહીં તેમના પછી ભગીરથે એક હજાર વર્ષ તપ કરી બ્રહ્માજીને પ્રસન્ન કર્યા. પણ તેમણે શિવની સાહાય્ય માગી, ફરી દેવતાઓનાં વર્ષ તપ કરી શિવને પ્રસન્ન કર્યા. શિવે બ્રહ્માનું ધ્યાન ધરીને ગંગાજીને છોડાવ્યાં, પણ એક વર્ષ તો જટામાંજ રાખ્યાં. ભગીરથની પ્રાર્થનાથી છોડતાં ત્રણ ધારાથી ત્રણ લોકમાં પસરતાં, સાઠ હજારના દાહના ઠેકાણે પસરી તેઓને સ્વર્ગમાં પહોંચતા કર્યા.”

વિચારવાનું કે—હજાર વર્ષ બ્રહ્મા નિમિત્તે, દેવતાઓનાં વર્ષ શિવનિમિત્તે તપ તપ્યા. ત્યારે ભગીરથનું આયુષ્ય કેટલું ? વેદોમા તેનું પ્રમાણ કયાં સુધી ? આ બધી વાતોમાં સત્ય શું ?

જો કે સર્વજ્ઞોથી પ્રકાશિત ૬૩ શલાકામાંના ૨૪—૧૨—બન્ને મળીને ૩૬ નો મેળ તો જૈન—વૈદિકમાં થયો. તે ટુંકમાં બતાવ્યો. તેની સાથે પ્રજાપતિ અને સગર પણ બતાવ્યા.

હવે પ્રજાપતિની કલ્પનામાં જે વૈદિકોમાં વિકાર થયો છે તે ટુંકમાં બતાવ્યા પછી તે પ્રજાપતિથી શરૂ થતાં નવ ત્રિકો વૈદિકોમાં ઘણાંજ દૂર દૂરમાં વિખેરી નાખવામાં આવેલાં છે તે ક્રમવાર પ્રસંગે જોડીને આપતો જઈશ.

જૈનોમાં—પ્રજાપતિનો સંબંધ—પૃ. ૧૭૨ થી.

સિંહુપુરમાં વિષ્ણુ રાજા—તેમના પુત્ર શ્રીશ્રેયાંસનાથ—અગીયારમા તીર્થંકર થયા.

તેમના સમયમા-પોતનપુરમા-જિતશત્રુ (રિપુપ્રતિ શત્રુ) મહાન્ ગળ થયા તેમને પ્રથમ અચલ પુત્ર, બીજી વખતે મૃગાવતી પુત્રી, ઉમર લાયક થતા રાજાએ અતેઉરમા રાખી પુત્રીનો પતિ બહાલી લોકોએ-પ્રજાપતિ બીજી નામ ખાડયુ આ પ્રજાપતિ વૈદિકોમા પ્રજ્ઞાના નામથી પ્રસિદ્ધિમા આવ્યા

તેમના મળ ઘે પુરાણોમા અનેક પ્રકારની કટિપત કથાઓ ગોઠવાઇ હોય એમ સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસથી જણાય છે

આ વાતોનો પુરાવો વૈદિકોમા પ્રચલિત કથાઓ પણ બતાવી આપે છે

પ્રજાપતિ-પ્રજ્ઞા તેમના સળ ઘે વૈદિકોમા લખાયલા અનેક પ્રકારના ઉંધા ઇત્તા લેખો તેની દુક નોધ-

(૧) ભાગવતે-પુત્રીના મોહથી પ્રજ્ઞા ઋગ્વેદ ૩૫ ધરીને દોડયા એજ પ્રમગનો બીજા પડિતે હુરણ-હરિણીનો અર્થ પણ કરીન બતાવેલો છે

(૨) મત્સ્યપુરાણે-શતરૂપા માથે પ્રજ્ઞા દેવતાઓના સો સો વર્ષ સુધી ક્રીડા કરતા રહ્યા

(૩) પદ્મપુરાણે-પ્રજ્ઞાએ બીજી સ્ત્રી કરી પહેલી સાવિત્રીની ક્ષમા ચાચતા શાપના વશ થયા

(૪) દેવી ભાગવતમા-દેવીના હાથ ઘસવાથી-પ્રજ્ઞા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ ઉત્પન્ન થઇ ગયા પણ દેવી જે ખાઇ ગઇ પણ શિવના કહેવાથી જીવતા કર્યા

(૫) વિષ્ણુપુરાણમાં—મેરૂ પર્વત જેટલા ઇંડામાં બધી દુનિયાને લઈને બ્રહ્મા દૈવવર્ષ મુધી રહ્યા પછી બહાર નીકળ્યા ત્યાર બાદ સૃષ્ટિ રચવાનું કામ શરૂ કર્યું.

(૬) મહાભારતાદિકમાં—વિષ્ણુની નાલિ કમળમાંથી બ્રહ્માજી નીકળ્યા.

(૭) શિવપુરાણે—સૂતેલા કૃષ્ણને જગાડી બ્રહ્માએ કહ્યું કે હું તારો નાથ આવ્યો છું. સત્કાર કર, ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે હું તારો નાથ, એમ હું ને તું કરતાં એવા તો લડ્યા કે દેવ-તાઓ પણ લયલીત થઈ ગયા.

(૮) વરાહપુરાણે—વિષ્ણુ કહી રહ્યા છે કે માયાબળથી હું જળમાં રહું છું. પ્રજાપતિને અને મહાદેવને હું ઉત્પન્ન કરું છું. અને હુંજ ધારણ કરું છું. તેઓ મારી માયામાં મોહિત થએલા મારી માયાને બાણી શક્તા નથી.

અહીં જરા વિચારવાનું કે—

એક વખત દેવીના હાથ ઘસવાથી બ્રહ્મા, વળી વિષ્ણુની નાલિથી બ્રહ્મા, વળી મેરૂ પર્વત જેટલા ઇંડામાંથી બ્રહ્મા, બ્રહ્મા વિષ્ણુના બાપ થવા જતાં બન્ને ખુબ લડ્યા. વિષ્ણુએ મને ઉત્પન્ન કર્યા તે તો બ્રહ્માને બબરજ ન પડી.

એવા અનેક પ્રકારથી ઉત્પન્ન થએલા બ્રહ્મા તે ચારો વેદોથી જગત્ની ઉત્પત્તિ કરવા વાળા લખાયા ! આ બધો પ્રપંચ ક્યાંથી ખેલાયો ?

(૬) શિવપુરાણમા—પ્રમ્હા શિવની જાનમા ગયા પાર્વતીના અશુકાનુ રૂપ દેખતા કામના વગ થયા વીર્ય નીકળી પડતા અઠામી (૮૮) હજાર ઋષિઓ ઉત્પન્ન થઈ ગયા

આગળ ફરીથી જણાવ્યું છે કે—વીર્ય જોળામા ગોપવ્યુ તેથી અમ જય બદુકો પેદા થઈ ગયા તેમા કચ્છાવાળા હજારે દડધાગીઓ હતા આ અયોગ્ય વર્તન જોઈ શિવજી વધ કરવાને તૈયાર થયા પ્રમ્હાદિકોને પગમા પડી શિવજીને પ્રસન્ન કરવા પડ્યા કૃતયુગના પ્રમ્હા દ્વાપરના શિવની જાનમા કેવી ગીતે ભળ્યા જેથી આ બનાવ બન્યો ?

(૧૦) મત્સ્યપુરાણમા—પ્રમ્હા વિષ્ણુ આદિ દેવોએ મગીન મમુદ્રનું મધન ઝરતા હાથી આદિ હજારે જાનવરોનો નાશ કર્યો વિચારવાનું કે—અદ્વૈત મતમા—તેમજ આરે વેદોમા પ્રમ્હા-એજ બધી સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી, ત્યાં શુ સમુદ્ર ઉત્પન્ન નહી કર્યો હોય ? જો કર્યો કહો તો આ પ્રપચ શાથી ? અને કયાથી ?

(૧૧) ભાગવતે—તમે મોહના વશમા નહી પડો એમ કહીને વિષ્ણુએ પ્રમ્હાને આજ્ઞોકનો ઉપદેશ કર્યો, જતા પ્રમ્હા મોહના વશ થયા

આમા વિચારવાનું કે—જોષિમત્વે ૧૦ પાગમતાના અભ્યાસ વખતે સાયપાગમિતાનો અભ્યાસ—શાસ્ત્રનુ સુતનોમ થઈને કરતા એક પ્રમ્હાજીના મુખથી આજ્ઞોક માલગી નરભક્ષક પ્રમ્હદત્તને મળાગળ્યા છે તેનો મળધ મેતાના વિષ્ણુ અને

કૃતયુગના પ્રમ્હા સાથે જોડીને બતાવ્યો હોય. નહીં તેો બધા જગત્નીજ આદિ કરવા વાળા પ્રમ્હા આરો વેદોથી પ્રસિદ્ધિમાં આવેલા ત્રેતાના વિષ્ણુ પાસે કયા કાળમાં ઉપદેશ લેવાને ગયા ? અને કયા ઠેકાણે મોહના વશમાં પડયા ?

(૧૨) અત્રિની સ્ત્રી અનસૂયાને એકલી જાણી પ્રમ્હા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ-એ ત્રણે વૃદ્ધરૂપે કહેવા લાગ્યા કે તૂં નગ્ન થઈને અન્નદાન આપ. તે પ્રમાણે તે આવી ત્યારે બાળકરૂપે થયા. ખરૂં સ્વરૂપ બતાવી ત્રણ બાળકો અર્પણ કર્યાં. સોમ, દત્ત અને દુર્વાસ નામ સ્થાપ્યાં. દુર્વાસ તપ કરવા, ચંદ્ર-મંડલમાં સોમ ગયા. માત્ર દત્ત સેવામાં, દત્તાત્રેયથી પ્રસિદ્ધ.

જરા વિચારવાનું કે-ત્રણ યુગના ત્રણ જ્ઞાની દેવોએ આ સ્ત્રીને નગ્ન પણે બોલાવવાનો સ કેત કયા કાળમાં, કયે ઠેકાણે ? શા હેતુથી કરેલો ?

(૧૩) સ્કંદ પુરાણમાં- પ્રમ્હાને પુત્રીની સાથે રમવાની ઇચ્છા થતાં-હરિણી અને હરણરૂપ ધરીને ચાલતાં-પ્રામ્હણોએ અને દેવતાઓએ ખૂબ નિંદા. પણ મહાદેવે બ્યાધરૂપ ધરીને બાણ છોડીને હરણને વીંધ્યો. તે પ્રકાશરૂપે થઈ મૃગ નક્ષત્રરૂપે થયો. મહાદેવે આર્દ્રા નક્ષત્રરૂપે થઈ ત્યાં પણ ખુબ પીડયા, અને અયોગ્યાચરણુનું ક્ષણ આપ્યું.

અહીં વિચાર થાય છે કે-જગત્ કર્તા પ્રમ્હાને અયોગ્યા-ચરણુનું ક્ષણ મહાદેવે આપ્યું. કુળે પણ ગોપીઓ સાથે અયોગ્યાચરણ કરેલું સાંભળીએ છીએ. મહાદેવે ઋષિપત્નીઓ

માથે અયોગ આચરણ કરી ઋષિઓથી લિંગ તોડાવી ફળ મેળવ્યું હતું, પણ મત્રબળથી અનેક સારી ગ્રીઓ સાથે અયોગ્યાચરણ કરેલું તેનું ફળ કોણે આપ્યું હતું? તે ત્રિવાય આ બધી દુનીયાના જીવોને અયોગ્યાચરણનું ફળ કોણ આપતું હતું? સર્વ મનજનોને એકાત્મા બેગીને વિચારવાની બલામણુ કડે છે

(૧૪) હિંદુ દેવોમાથી—બ્રહ્માએ મનુષ્ય કે પ ધાગલ ક્યું અર્થ ઉત્પન્ન થતા ગતરૂપા બનાવી, મોહ પામી નિશ્ચલ થઈ જોવા લા પા ગતરૂપા અમજીને દૂર ચાલી ગઈ બ્રહ્માથી હાવી શકાતું ન હતું? તેથી જોવાને બીજું મુખ ઉત્પન્ન કર્યું તે દિશાઓ બદલતી તેથી ચાર મુખ કરવા પડ્યા મૂળની માથે પાચ થયા એક કપાઈ ગયું ચાર મુખથી ચાર વેદો પણ ઉત્પન્ન કર્યા એમ પણ જણાવ્યું છે

અહીં જગ વિચારવાનું કે—મુદિ ઉત્પન્ન કર્યા પછી—હરિણી કે પ મુરીની પાળળ હરણ રૂપે બ્રહ્મા કયા કાળમા દોડેલા? અને આ ગતરૂપાને જોવા પાચ મુખ કયા કાળમા અને કયા કેમણે કોલા? એ જરા વિચારવાનું ખરૂં કે નહીં? દેવ બ્રાહ્મણોથી નિદાઈને શિવજીના બાણથી વીધાવવું પડ્યું તે કયા કાળમા?

(૧૫) પાચમું મુખ કયાયાની વાત—એક દિવસે વિષ્ણુની મમશ દેવ ઋષિઓએ પુત્ર્યું કે—પણ દેવોમા મોટામા મોટા કોણ? બ્રહ્માએ કહ્યું કે હું મોટો, (હું મોટો જોલતા માધાગળ વિવેકી પણ વિચાર કરે, તો પછી આ જગતના અદા દેવી

રીતે બોલી ઉઠ્યા ?) અમ્હા વિષ્ણુમાં મોટી તકરાર થતાં વેદ
વચન ઉપર આધાર રખાયો. તે જોતાં એ સન્માન શિવજીને
મળ્યું. એટલે તે જાનને દેવો શિવના સામા થયા. અને યદ્વા તદ્વા
બોલવા લાગ્યા. એટલે શિવજી મનુષ્ય રૂપે તેમના આગળ ઉભા
થઈ ગયા. અમ્હા ફરીથી પણ યદ્વા તદ્વા બોલવા લાગ્યા.
એટલે શિવનો ક્રોધ ભેરવ રૂપે નિકળ્યો, તેણે અમ્હાનું 'પાંચમું
માથું કાપી નાખ્યું'.

વિચારવાનું કે—પોતાના આરો મુખથી પ્રગટ થએલા
વેદોમાંથી શિવજી મોટા નીકળતાં અમ્હાજ પોતાનું 'માથું'
કપાવીને બેઠા. આ બધી વૈદિક રચના કયા મોટા જ્ઞાનીઓથી
થએલી ?

(૧૬) હિંદુ ઈવોમાંથી—સરસ્વતીને તજીને અહ્મા ગાય-
ત્રીને કેવી રીતે પરણ્યા ?

અમ્હા યજ્ઞ કરવા પરિવાર સાથે પુષ્કરજી પહોંચ્યા, તૈયારી
થઈ ગયા પછી ઋત્વિજ સરસ્વતીને તેડવા ગયા. કારણ વશથી
જલદી આવી શક્યાં નહીં. પત્ની વગર ક્રિયાનું ફળ નહીં
એમ જાણી ઇંદ્રને આજ્ઞા કરી ગોપકન્યા મંગાવી લીધી.
બધાઓની સમ્મતિ મેળવીને પરણ્યા. પરિવાર સાથે સરસ્વ-
તીજી પણ આવી થઈયાં. ગાયત્રીને બેઠેલી જોઈ અમ્હાદિક દેવોને
અને ઋત્વિજોને શાપ હથે બોલવા માંડ્યું. અમ્હાની પ્રેરણાથી
વિષ્ણુ અને લક્ષ્મીજી મનાવીને પાછાં લાવ્યાં. ઇત્યાદિ.

આહી વિચારવાનું કે—મૃદ્ધિના ડર્તા પ્રમુદ્ધાએ મમુદ્ધાના, પહુડોના અને આ રણે લોકની પૃથ્વીના મમાલા કયાવી મેળવ્યા ? જોળ કરતા વેદોમાથી પોતે ન નીકળતા સિવજી નીકળ્યા ઇંદ્રપદ મેળવવા પ્રાયે યનો થતા, પ્રમુદ્ધાએ કયુ પદ મેળવવા યજ્ઞનો આરભ કરેલો ? પ્રત્યક્ષમા તો આ યજ્ઞનું દળ મરુત્વતીના શાપનું દેખાયું છે એક જોપડ્યા પર છુતા બધાઓની અમ્મતિ મેળવવી પડી, ત્યારે આ બધી આટલી મોટી સૃષ્ટિની રચના કરતા કયા કયા જ્ઞાનીઓની અમ્મતિ મેળવી હશે ? તે કાંઈ જાણવામા આવેલું નથી

(૧૭) ૨૬૬ પુ૦ ખ ૬ હો પ્રાયે શ્લોક ૮૦૦ મુધી—સર સ્વતી અને ગાયત્રીના અજ ધવાળો છે તેમાથી ઇમારો—

પ્રજ્ઞાએ મૃત્યુલોકમા યજ્ઞ કરવા ગાવી માડ્યો ?

નારદ પ્રમુદ્ધલોકમા જર્જરિત થઈયા પ્રમુદ્ધાએ મૃત્યુ લોકની ખળગ પુધી નારદે કલિ આજ્યાની વાત જણાવી, પ્રમુદ્ધા ખળ ગલગયા અરે માત્ર પુષ્કર તીવ કલિ ન હોય ત્યા મ્થાપુ એવો વિચાર કરીને ભૂતલમા કમલ દેડ્યું તે હાટડેશ્વરમા પડતા ત્રણ ખાલ થયા, ત્યા યજ્ઞ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો પછ ત્યાના પ્રામુદ્ધ લોકોને એ ઉત્પાત મચાવ્યો એટલે પ્રમુદ્ધાએ નમસ્કાર કરીને બધોળમ્મત કરી દીધો નારદ આવીને તેડવા ગયા જલદી આવી ગમ્યા નહી દગીથી ઇંદ્ર તેડવા ગયા તો પણ આવી શક્યા નહી એટલે પ્રમુદ્ધાએ બીજી કન્યા લેવા ઇંદ્રને મોખ્યા તે જોપ કન્યાને ગાયના મુખમા પ્રવેશ કરાવી

યોનિથી બહાર કઢાવી પવિત્ર થએલી બધાઓની સમ્મતિથી પરણ્યા. નામ ગાયત્રી રાખવામાં આવ્યું. આ યજ્ઞમાં બ્રમ્હાને અને સાવિત્રીને એટલા બધા ઉત્પાતો થએલા બતાવ્યા છે કે તેની ગણતરી કરતાં પાર આવે નહી. એ બધા વિદ્વનોની સાથે જ યજ્ઞની સમાપ્તિ થએલી બતાવેલી છે. ત્રિજ્ઞાનુઓએ સ્કંદ પુરાણ જોઈ લેવું.

આમાં જરાક વિચારવાનું કે—જગતના નાના મોટા બધાએ જીવોના ઘાટ ઘડી, ત્રણે લોકની વ્યવસ્થા કરી, તેમાં યથા-યોગ્યપણે તે જીવોને સ્થાપન કરવાવાળા, અને તે ચારે વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા મહાજ્ઞાની બ્રમ્હાને મૃત્યુલોકમાં કલિયુગ આવ્યાની બખર નારદજીના કહેવાથી પડી. આ તે કેટલું બધું આશ્ચર્ય ? (બ્રમ્હજ્ઞાનમાં અધ્યાત્મ ?), આ યજ્ઞનો આરંભ કરતા મારે બ્રામ્હજીને પણ નમસ્કાર કરવા પડશે, એટલું જ નહિ પણ મને સંકડો ઉત્પાતો થશે. તેની પણ બખર ન પડી, આ બધું નવીન પ્રકારનું જ્ઞાન લેખકે કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યું હશે ? આમા કયો કયો વિચાર કરવો તેમાં મારી નજર તો પહોંચતી નથી, પણ કોઈ સુજ સજ્જન બતાવે તો કાંઈ યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર કરી શકાય ? બાકી આમાં શો વિચાર કરવો અને શું શું લખવું તેના સંબંધે કાંઈ પણ સમજી શકતો નથી તેથી આટલામાં જ પતાવી દીધું છે.

(૧૮) ઋષિઓથી મોટામાં મોટા ઠરેલા વિષ્ણુ. હિંદુ-સ્થાનના દેવોમાંથી કેનેડી શાહેજે ભાગવતમાંથી લીધેલું—તેનો કિંચિત્ સાર—“ સરસ્વતીના કિનારે યજ્ઞ કરતા ઋષિ-

ઓમા ત રાગ વધે કે-પણ દેવમા મોટામા મોટા દેવ કયા ?
 બ્રહ્મપુત્ર લગુને તપામ કન્વાને મોકળ્યા તે પ્રથમ બ્રહ્મલોકમા
 અયોન્યપણે મલામા દાખલ થયા બ્રહ્માને ક્રોધ વયો પણ
 પુત્ર જાળીને મમાવી દીધો પત્રી કૃલાગમા ગિવના મ્યાનમા
 ગયા ગિવને આલિગન ન કન્વા દીધુ તેથી શિવે
 મારવાને ત્રિશૂલ લીધુ ત્યા પાવંતીએ બચાવ્યા પત્રી
 વેકુઠમા ગયા, ત્યા સુતેલા વિષ્ણુને લાન માગીને જગા
 ર્યા તો પણ વિષ્ણુએ ભૂગુને નમ-કાર કરી અવિનયની દમા
 યાચી ભૂગુએ આ હુકીમ્ત નિષિઓને જળાવી, નિષિઓ
 કૃષ્ણની દમાની પ્રશંગા કરતા તેમને મોટામા મોટા દેવ
 તરીકે મ્યાન્યા

આમા પણ થોડુંક વિચારવાનું કે-વેદોથી પ્રગિદ્ધ યન
 ધમ, તેના જાણુ નિષિઓ યન કન્વાને બેય જગતના કતા
 અનાદિના બ્રહ્મા ચાને વેદોમા લખાયલા, તે ન્વભાવિક ગીતે-
 મોટા કતા તેમની બળગ શુ નિષિઓને ન પત્રી ? કે જેથી
 વિવાદ પડે રી ગયા ? એટલુજ નહી પણ વિષ્ણુના મ્તવ્યો
 વેદોમા નજાતા નથી, છતા વિષ્ણુને મોટામા મોટા બનાવી
 દીધા ત્યારે શુ તેઓએ પોતે મોટા બનવાની હચ્છાથી તો આ
 શય નહી કયુ હાય ? કારણ કે વિષ્ણુ બગવાનને લાત ખાધને
 પણ ભૂગુ નિષિને મમાવવા પમ્યા ? તેથી તેઓએ મગીને મોટા
 દગવ્યા

(૧૮) નંદ પુ બ ૧ લા અધ્યાય ૮ થી ૧૫ નુખી
 માનો ૧ ૧૧

“ કદપના આદ્યમાં મહાદેવે—હાળા જમણા અંગથી
બ્રહ્મા વિષ્ણુ ઉત્પન્ન કરી સત્વાદિક ત્રણ ગુણ મુક્તિ દીધ
એટલે સાતમર્થવાળા થઈ મરીચિ આદિ પ્રામહણ્યોને મનથી,
દક્ષિણ અંગુઠાથી દક્ષને, મુખાદિકથી પ્રામહણ્યાદિક ચાર વર્ણને
ઉત્પન્ન કર્યા. પછી બધી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી દીધી.

અ. ૯-૧૦ મા—સૃષ્ટિ થઈ ગયા પછી બ્રહ્મા-વિષ્ણુમાં
મોટાઈ ચણાનો ઝગરો પેઠો. બન્ને દેવો પોતપોતાની મોટ-
ઈનાં અનેક પ્રમાણે આપી રહ્યા હતા તેટલામાં તેજોમય લિંગ
ઉત્પન્ન થયું, આ શું? એવો વિચાર કરીને પત્તો મેળવવાના
ઉદ્યમવાળા થયા.

અ. ૧૧-૧૨—માં બ્રહ્માએ હંસનું રૂપ ધરીને આકાશમાં
તપાસવા માંડ્યું. વિષ્ણુ વરાહનું રૂપ ધરીને પાતાળ બોદી
સાતમા પાતાળ સુધી પહોંચ્યા.

અ. ૧૩-૧૪ મા—એક હાતરવર્ષ ભટકીને વિષ્ણુ પાછા
આવ્યા. બ્રહ્મા એક લાખ વર્ષ સુધી ભટક્યા. રસ્તામાં કેતકીનું
પત્ર મળતા પુછ્યું, તેણે જણાવ્યું કે લિંગ ઉપરથી પડતાં મને
ચાર યુગ અચુત વર્ષ લાગ્યા. બન્ને દેવોએ લિંગની સત્તાજ
મોટામાં મોટી માની લીધી. શ્લોક ૨૧૫ સુધીમાં છે.

આ લેખ સાથે વિચારવાનું કે—

બ્રહ્મા પુરાણોમાં અનેક સ્વરૂપથી લખાયેલા જોવામાં
આવેલા છે.

(૧) પુત્રીના મોકુમા કહેલા (૨) દેવીના હાથ ધમવાવી ઉત્પન્ન થએના (૩) મેઝ પર્વત જેટલા મોટા ઇંડામાવી દેવ વર્ષ પડી જા ર આવેલા (૪) વિષ્ણુના બાપ થવા જતા વિષ્ણુની મારે લગી પડેલા (૫) વિષ્ણુએ જ્યુ ઢેલું ઉત્પન્ન કરે ૩ પાળ મારી માયામા ફેરેલા મને જાણી ગમતા નથી (૬) શિવની જાનમા અમ જ્યાતા બદુડેના પિતા થઈ પડેલા (૭) ગતરૂપાને જોવા પાત્ર મુખ કર્યા પણ શિવના ક્રોધ રૂપ ભેગવથી પાત્રમા મુખથી રહિત થએલા (૮) લાલના માટે યન કરવા જતા પ્રામુદોને નમવું પડ્યું, મેંકટો ઉત્પાતો મા ન કંવા પડ્યા, અને મગ્ગવતીથી ગાપિત વર્ષ પડેલા (૯) આ ઉપગના લેખમા તો માહાદેવજીના ડાળા હાવથી ઉત્પન્ન થએલા, અને જન્મજા હાથની વિષ્ણુ આ જન્મે ઢેરો સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી મોટા વવા જતા તે મમયમા લાખુલકરક એક લિંગ જોઈ ચકિત થએલા, તેની પાછળ પડ્યા વિષ્ણુ માતમા પાતાળ મુધી જઈ જતાં વરે પાછા આવ્યા અને પ્રદક્ષા આમશમા એક લાખ વર્ષ મુધી બટકીને પાછા આવ્યા

ઈત્યાદિક અને જાણતોના લેખો જોતા વિચાર વાચ છે કે-

આ જમી વાતો કેવલ કનિષ્ઠ હોય ? કે આમા કંઈ પણ મત્યતા રહી હોય ? અને આ જમી વાતો કયા કયા કાગમા જા હોય ? મને તો જેવો જેવો પત્તો લાગે છે તેવો તેવો લખીને બતાવ્યો છે વગી આ જમી વાતોનો ચોચા ખુલાગો મળ્યો તો ફરીથી પણ વિચાર કરવાનો અવશ્યક લાગે

(૨૦) ધ્રમ્હાનુ વીર્ય નીકળી પડતાં હજારો વાલીખિદ્યો—

સ્કંદ પુ. ખં. ૧ અ. ૨૬ મો. શ્લો. પડ માંનો ઇસારો—

“ પર્વતોની સલાહથી હિમાલય પર્વતે શિવને પાર્વતી આપી. હવન વળતે વેદપાઠીઓમાં વિવાદ, નારદે કહ્યું કે— જેનાથી તમે અને આ બધું જગત્ પેદા થયું છે તે ધ્રમ્હા તમારી પાસે બેઠા છે એટલે વિવાદ છોડીને યજ્ઞ શરૂ કર્યો. પાર્વતીનાં ચરણ દેખતા ધ્રમ્હાનું વીર્ય નીકળી પડતાં, તેમાંથી હજારો વાલીખિદ્યો પેદા થઈ ગયા. અને તાત ! તાત ! પોકારવા લાગ્યા. નારદે હાંકી કાઢી લલિન્જત ધ્રમ્હાને આશ્વાસન આપ્યું.

આમાં વિચારવાનું કે—પહાડોએ કયા મુખથી સલાહ આપી ? હિમાલયે કયા કાનથી સાલળી ? ધ્રમ્હાણે અને જગત્ને પેદા કરવાવાળા ધ્રમ્હા, કે જે ચારો વેદોથી પ્રસિધ્ધ છે. તે કયા ઠેકાણેથી કેવા સ્વરૂપથી આવ્યા, કે જે સ્ખલિત થતાં હજારો વાલિખિદ્યો પેદા થઈ ગયા ? આમાંનો એક અક્ષર પણ સાચો હશે ખરો ? સજ્જનોને વિચારવાની લલામણ કડં છું.

(૨૧) સ્કંદ પુ. ખં. ૫ મો—ધ્રમ્હાના શિર છેદનની વાત—

“ પૂર્વે એકાણુંવ થતાં ભૂતાદિક કાંઈજ ન હતું. માત્ર આકાશમાં એક મહાકાલજ રહ્યો હતો. પાણીમાં પરપોટો થતાં તે સોનાનો થયા. મહાકાલના ફેડવાથી—આકાશ—પૃથ્વી બે થયાં. મધ્યમાં ધ્રમ્હાદિક ત્રણ દેવો હતા ‘સૃષ્ટિ કરો’ કહીને

મગકાલ ગતર્ધાન યથો મમ ત્યા વિદ્યા શ્રમ્હા તપ કરવા
લાગ્યા મહાદેવે હ અગ માથે વેદો આપ્યા તો પણ શ્રમ્હા
મમ ત્યા નથી કરીધી તપમા જોડાયા અતમા મૂચના થઈ
હ-તુ મને ગવથી પુત્ર વિચારે છે તેની તાડ માથુ કાપી
મને માગ અગવી ઉદ થયો તે તારી પ્રતનો નાશ કરશે, તો
પણ તૂ પિતામહના નામથી પ્રતિધ્ધ થઈશ હોમ કરતા
પ રેરો લૂંટીને નાખતા ઉદ વયો દેવે શિવના તેજમા શ્રમ નું
તેજ દગાઈ ગયુ અને શ્રમ્હાના પાચમા મુખને કાપી
નાખ્યુ શ્વેા ઉદ નો ખીન્ને અધ્યાય જોવાની બચામતુ કડ હુ
અને ત્રી ત અધ્યાયમાથી કાઈ લખુ ૫—

(૨૦) શિવને માગવા મેદ-૪ પ્રેર્યો તેનુ શ્રદ્ધાને પ્રાયશ્ચિત્ત

“ શ્રદ્ધાનું માથુ કપાતા ક્રોધ રી પગમેવો, લૂંટીને પૃથ્વી
પર નાખ્યો તેમા રી ધનુષ બાતુ માથે વીર નીકળ્યો, તેને ઉદના
તરમ પ્રેર્યો ઉદે અભિન કર્યો ઉદ પોતે વિનાના આશ્રમે નઈ
બિચા માગવાને લાગ્યા વિષ્ણુએ હાથ પનાર્યો ત્રિશૂલથી ભેદતા
લોટીનો પ્રવાહ પુદયો, તે કપાગમા જીવના માગ્યો તે ત્યાથી
નીમ્મગી-પચ્ચાસ ચોજન લાગે અને દશ ચોજન પહોળો નથી
ઉપ વળો તે દિવ્ય જ્વતર વાં મુખી ધાગ્યુ કયો તમારુ પાન
બરામુ ? એમ પીને વિષ્ણુએ બધ કયો પછી દિવ્ય જ્વતર
વાં મુખી મહાદેવે મથન મ્યુ તેમાથી જ્વતર રાયવાળા ધનુષ
બાતુ માથે પુગ્ધ નીમ્મગ્યો વિષ્ણુએ શિવને પુત્ર્યુ કે આકોતુ ?
ગિરે કનુ કે ગાપત્તા રાજના તેજથી પેલ થએવો મે ‘નર’
છે શુભોત્તમ જીવાવા હા થયે તે ને શિવની અને વિષ્ણુની

સ્તુતિ કરી. કપાળમાંથી બહાર કાઢ્યો. તે “ નર અને વિષ્ણુ ” નરનારાયણના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા. રક્તજ અને સ્વેદજ એ બેનું દિવ્ય ત્રણ વર્ષ ન્યૂન ત્રણસો વર્ષ સુધી ગુદ્ધ થયું. છેવટે રક્તજે સ્વેદજને લેધો. વિષ્ણુએ છોડાવીને મહેશ્વરને અને સુરેશ્વરને પાલન કરવાને સોંપ્યો. વિષ્ણુએ-બ્રહ્માને કહ્યું કે મહાદેવને મારવા તમે સ્વદેજને પ્રેર્યો તેનું પ્રાયશ્ચિત લ્યો. વિષ્ણુનું વચન માન્ય રાખીને બ્રહ્માએ પ્રાયશ્ચિત લીધું. ”

આ જગો ૫૨-૨૦-૨૧-૨૨ આ ત્રણ કલમો વિચારવાની- ૨૦ મા-પહાડને પુત્રી કોના સંયોગથી ? પહાડોની સલાહથી શિવજીને કેવી રીતે મળી ? યજ્ઞવિધિમાં વિવાદી વેદપાઠીઓને નારદે કહ્યું કે-જેનાથી તમો અને આ બધું જગત્ ઉત્પન્ન થયું તે બ્રહ્મા તમારી પાસે છે, એટલે ચૂપ થયા. અંશુઠો દેખતા બ્રહ્મા સ્ખલિત થયા. હજારો વાલિખિલ્યો ઉત્પન્ન થઈ ગયા. જરા વિચારવાનું — પર્વતની પુત્રીને મહાદેવ કયા કાળમા પરણ્યા ? આ વાત સાચી કે કલ્પિત ? વેદપાઠીઓને અને જગત્ને ઉત્પન્ન કરનારા બ્રહ્મા કયાથી આવી ચઢ્યા ? પણ સ્ખલિત થઈ ગયા. કેટલી બધી ધીર-જવાણા જગત્ના કર્તા ? આમાની કયી વાત સાચી ?

૨૧ માં-એકાણ્વ થતાં મહાકાળજ રહ્યો. ઇંડુ ફેડતાં આકાશ પૃથ્વી થયો. તેણે કયા રહીને ફેડયું ? તેમાથી બ્રહ્માદિક ત્રણ દેવો નીકળ્યા, કયાંથી આવીને ભરાયા હતા ? કયી વાત સાચી ?

૨૨ મા-જગતના ઈર્તા પ્રમુદાને કોવ થતા પન્નેવો,
તેમાથી ધનુષ બાણુ માથે વીર નીજ્યો પ્રહારો શિવને
મારવા તે વીરને પ્રેર્યો પણ સ્તબ્ધિત થઈ ગયો પ્રહારગદ્ગિત
ક્યા નષ્ટ થઈ ગઈ હતી ? ગિવે વિષ્ણુનો હાથ ભેગી લોહીની નદી
બનાવી દીધી તે આજ કાલ ક્યા વહે છે ? તેના પ્રવાહ-
પરચાન અને દશ ચોજન લાળો પહોળો બતાવ્યો છે, આમા
માયુ ક્યુ છે ?

આ પ્રતપતિના નબધમા એકદરે વિચારવાનુ કે—

જૈન ઇતિહાસમા ૧૧ મા તીલ કરના સમયે જિતશત્રુ
મહાનગલ પુત્રીના નબધેલોડોમા પ્રતપતિ ડહેનાયો, વૈદિકોએ
પ્રમુદા તરીકે કરાવી ન પૂર્ણ વૈદિકધર્મમાજ દાખલ કરી દીધા
છે તેવી એવુ સમન્તય છે કે પાર્થનાથ તીર્થ કરના વખતે
થએલા અનેક મર્વજોના પહેલા વેદોની ત્રિથિતિ ડેવલ થત
યાગાદિકના વિધાન વાળીજ હો, તે વેદોની ત્રિથિતિ આજે
તેવીને તેવી રહી નથી, પણ તેમા મોટો ફેરફાર થએલો છે
કારણ કે-જેવી ગીતે પ્રમુદા, ઉપનિષદાદિકમા, મર્વજોના છવા
દિક તરવોનો મોટો ફેરફાર કરતા ગયા, તેવી ગીતે વેદોમા પણ
નવીન નવીન અનેક શ્રુતિઓ દાખલ કરતા ગયા છે જુવો કે-
મગ્ગવેદના દશમા (દેવતા) ન મહામા સદ્ધિના ઈર્તા પ્રત
પતિને હાવવા એકજ વિષયની ત્રણ ચાર શ્રુતિઓ, ત્રણ ચાર
જણના તરફથીજ લખાઈલી, તેની સાખીતી બતાવી રહી છે
કેઈ મુજ સ્વતુ વિચારજો તો તેને તેવી નરો શ્રુતિઓ
સર્વજોના તરવાદિકનો પમાર થયા પડીથીજ વેદોમા ધુમી

ગએલી નજરે પડશે, એ નિર્વિવાદ છે. આ વાતની સામાન્ય સૂચના તો મંકડોનલ શાહેએ સંસ્કૃત સાહિત્યમાં કરેલી છે. મણિલાલભાઈએ તો ચોખ્ખું લખીને જણાવ્યું છે કે—પ્રજાપતિ તો બધાના મોળરે આવીને પ્રમ્હા તરીકે પૂજાયો. આના સંબંધના વિચારો મારા ગ્રંથમાં જોવામાં આવશે.

(૨૩) આયોના તહેવારો. પૃ. ૫૦૩ થી ૫૦૫ મુખી જુવો—

“વેદકાળની ત્રિમૂર્તિની કલ્પનાનો ધીમે ધીમે એટલો બધો વિસ્તાર થયો કે—પુરાણોમાં તેનું સ્વરૂપ તદ્દન બદલાઈ ગયું. વેદના ગાયકોએ અનેક દેવોની સ્તુતિ કરી છે પણ અગ્નિ સ્થાન તો અગ્નિ, મરૂત અને સૂર્ય એ ત્રણ દેવોનેજ મળ્યું છે” (પૃ. ૫૦૪) “પુરાણકારોએ ત્રિમૂર્તિની કલ્પના નક્કી કરતી વખતે બુદ્ધ ધર્મની ત્રયીની મદદ લીધી હોય એ સભવિત છે.” (૫૦૫) “આ જગત્ રજ, સત્ત્વ અને તમ એ ત્રિગુણોથી ભરેલું હોવાથી પરમેશ્વર ત્રિગુણાત્મક છે એવું ઉપનિષદકારોનું મત બન્યું, પાછળ કહ્યા પ્રમાણે વેદકાળમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ત્રણ ગુણ ધારણ કરનારા પ્રમ્હણુરૂપિ, સૂર્ય અને રૂદ્રને અનુક્રમે—પ્રમ્હા, વિષ્ણુ અને મહેશ એમ પુરાણકારોએ ઠરાવ્યા. તે પછી અસ્તિત્વમાં આવેલા ઉશાનસ, કાત્યાયન, પરાસર અને વ્યાસના ગ્રંથોમાં ત્રિમૂર્તિનો ઉલ્લેખ મળી આવે છે”.

“ખ્રિસ્તી શકના છઠ્ઠા સૈકામાં શૂદ્રક કવિએ રચેલા મૃચ્છકટિક નાટક (અંક. ૬) માં પણ ત્રિમૂર્તિનો ઉલ્લેખ કરેલો છે.”

“ એ ઉપથી એટલું સ્પષ્ટ થાય છે કે આસરે એક હંતર વર્ષથી બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને શિવની ત્રિમૂર્તિ વિષેનો મત ચોક્કસ થતો ગયો ”

અમારો ચોડુ કે વિચારવાનું છે—

આને વેદો ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા જતાવ્યા છે તે સંપન્ન કેવળ જૂઠી કંઠેલી માનીએ તો પણ તે શ્રુતિઓના લખવાવાળા ઋષિઓને તો પ્રાચીનમાં પ્રાચીન માનવા પડ્યો કે નહીં ? તેઓને તો અગ્નિ, મહત અને સૂર્ય આ ત્રણ દેવોજ મોટા જણાયલા છે આ ત્રણ દેવોની મહત્ત્વતા જેન જોડની વિશેષ જાગૃતિમાં નહીં જેવી થઈ પડેલી હોવાથી, ત્યાર બાદ કેઈ લાખા કાળે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણ દેવો સંપન્ન પડ્યા, એમ તો માનવું જ પડ્યો તો વિચારવાનું કે આ ત્રણ દેવોને જ્યાં ગુણ વિશેષથી મોટામાં મોટી મત્તાવાળા પુગણોથી તે વેદો મુધીમાં દાખલ કરી દીધા ? અને તે કયાં જ્ઞાનીથી મેળવ્યા ? આ ત્રણ દેવોમાના બ્રહ્મા કે જે આરો વેદોથી જગતના કતાં હતાં લખાયા છે તે પાઠથી કલ્પિત રૂપે ધુમાડેલા ખન કે નહીં ? કલ્પિત રૂપેજ ધુમાડેલા છે એમ માનવુંજ પડ્યો જુવો પુગણોમાં લખાયલા બ્રહ્માના ગુણો પુત્રીની માથે અનીતિ કરવા વાળા, લિંગનો પત્તો નહીં મળવા જતા આવીને જૂઠું બોલવાવાળા, ગોપડાના પગથીને માવિત્રીના અપરાધી બનેલા, પુત્રીની પાઠ જતા બ્રાહ્મણોવી અને દેવતાઓથી પણ નિદાયવા, એટલુંજ નહીં પણ બ્યાધ કેપ ગિવના બાણવી વીધાઈને મૃગ નક્ષત્ર કેપે બનેલા ઇત્યાદિક અનેક

વિકારવાળા અહ્યા કયા ગુણ વિશેષથી જગતના કર્તા હતાં થઈ ચારે વેદોમાં ઘુસ્યા ? એ વેદોની મહત્વતા કેટલી ? અને એ બધા લેખકો સત્યવાદી પણ કેટલા ? અને આ બધું ધાંધલ કયાથી ઉઠ્યું ? મને તો એમજ લાગે છે કે સર્વજ્ઞાના સત્યતત્વોના વિરોધમાંથીજ ઉઠ્યું છે । પ્રથમ અહ્યાનુંજ સ્વરૂપ ટુંક રૂપે જણાવ્યું છે. હવે વિષયમાં વિકાર કયાથી થયો ? કેવી રીતનો થયો ? જેવી રીતે થયો છે તેવી રીતનો ટુંક રૂપથી જણાવીએ છિએ.

જૈન-વૈદિકમાંના વાસુદેવાદિક ત્રિકની ટુંકમાંનોંધ

વાસુદેવ કહો, વિષ્ણુ કહો એ બધા આ લોકમાં (ભારત લોકમાં) ત્રણ ખડ રાજ્યના લોકતા મહાન્ રાજાઓજ થયા છે. અનાદિકાળના નિયમને અનુસરીને આ ચાલતી અવસર્પિણીમાં નવ ત્રિકોજ થએલાં છે તેમનો ઇતિહાસ ક્રમવાર જૈન ગ્રંથોમાં તદ્દન ટુંકરૂપે લખાયલો છે. તેમાનુ પહેલું ત્રિકનીચે પ્રમાણે—

અગીયારમા તીર્થ કરના સમયમાં જે પોતનપુરના રાજા જિતશત્રુ હતા, તે પુત્રીના સંબંધથી પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હતા. તેમને જે પ્રથમ અચલ નામનો પુત્ર તે બલદેવ, બીજી વખતે મૃગાવતી પુત્રી, તેના સંબંધથી જે પુત્ર તે ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ થયા હતા.

તેજ સમયમાં રતનપુરના રાજા મયૂરગ્રીવના પુત્ર અશ્વગ્રીવ તે પ્રતિવાસુદેવની પદવીના ધારક થયા છે.

આ અવસર્પિણીમા નવ ત્રિકોમાનુ આ બલદેવાદિકનુ
 પહેલુજ ત્રિક થયુ છે અનાદિના નિયમ પ્રમાણે ત્રિપૃષ્ઠવાસુદેવના
 હાથે અશ્વશ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનું મળ્યુ થયુ છે પ્રતિવાસુદેવ
 લડાઈએ કરીને ત્રણે ખડના ગન્તગોને તાણે કરે છે પછી
 બલદેવ ભાઈની આગે નહીને ।મુદેવ-પ્રતિવાસુદેવનો નાશ કરી
 પોતે નિર્વિંદન પછે ત્રણે ખડના ગન્તગનો ભોગ કરે છે તેથી
 તે બન્ને (વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવ) સદ્ગતિના તો ભાગી
 થતાજ નથી પણ નરક ગતિનાજ અવિપરી ગતાવેલા છે, એમ
 જેન ઇતિહાસમા અર્વાચોએ જણાવેલુ છે —

(૧) વૈદિકામા-દેવીભાગવતે બળદેવના, અને વાસુદેવ
 મળ ધને મળ થા ઉડાવી દીને અશ્વશ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનેજ વિષ્ણુ
 ભગવાન કંગવી તેમનુ માયુ વાસુદેવથી કપાયા પછી ઘોડાના
 માથાનાજા હુયશ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધિમા મુકયા છે

(૨) રુદ્ર પુરુષના ત્રીજા ખડમા—દેવતાઓએ યજ્ઞનો
 આગ લ કર્યો, ત્યા માત્ર વિષ્ણુજ આવ્યા નહી મોઘ કરતા
 ધનુષ બાણ ચગાવીને ધ્યાનમા બેઠેલા જોયા ઉધઈઓના પ્રયાસથી
 બાણની ઢોંગી ઠપાતા વિષ્ણુનુ માયુ ઉડી ગયુ, તે મળ્યુજ નહી
 તેથી વિશ્વકર્માએ સૂર્યના ઘોડાનુ માયુ કાપી બધ બેસતુ
 કરીને આપ્યુ ત્યાથી હુયશ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા

નવ ત્રિકોમાનુ આ પહેલવલુ ત્રિક ૧૧મા તીર્થ કરના
 મમયમા થયેલુ છે જૈન-વૈદિકમા લખાયા પ્રમાણે દુઠ નોધ
 કરીને ગતાવી છે

વિચારવાનું કે—એક વખતે ઇંદ્ર દેવતાઓ સાથે અશ્વમેધ કરતાં પશુઓને બાંધ્યાં, ઋષિઓએ આ યજ્ઞ અયોગ્ય ઠરાવ્યો. ઇંદ્રના પક્ષમાં વસુરાજ સળતાં નરકમાં ગયો. આ યજ્ઞ કરાવનાર ઇંદ્રની કયી ગતિ થઈ ? તે કાંઈ જણાવ્યું નથી. (ભુઓ પ્ર. ૧૮ મુ. પૃ. ૧૫૫ થી ૫૭)

આ દેવતાઓના યજ્ઞમાં પણ બ્રહ્માદિક તો સળેલાજ છે, માત્ર વિષ્ણુ આવ્યા નથી તો પણ દૂર બેઠા છતાં માથા વિનાના તો થયાજ. આ યજ્ઞની વાતો વિચિત્ર પ્રકારની કેવી ? આ બધા લેખકોની સત્યનિષ્ઠા પણ કેટલી ?

બારમા તીર્થ'કરના વખતે—વાસુદેવાદિકનું બીજું ત્રિક થયું છે— જ્ય નામા બલદેવ, દ્વિપૃષ્ઠ વાસુદેવ અને તારક પ્રતિવાસુદેવ છે. વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવની લડાઈ થતાં પ્રતિવાસુદેવ મરાણો છે.

(૧) વૈદિકોમાં—વિષ્ણુના મત્સ્યાવતારપુરાણે—તારક પ્રતિવાસુદેવને મોટા દૈત્ય ઠરાવી, દેવતાઓની સાથે યુદ્ધ કરવાવાળો બતાવ્યો છે. આ દૈત્યે કરોડો દેવતાઓને માર્યા છે. યુદ્ધમાં સળેલા ઇંદ્રો, લોકપાલો અને વિષ્ણુ આદિને પકડીને એ દૈત્યે બાંધ્યા છે. જેમ વાઘ મનુષ્ય-પશુઓને પકડે તેમ પકડી લીધા અને એ તારક દૈત્ય ત્રણ લોકની સંપદાવાળો થઈ બેઠો.

દુ'કમાં વિચારવાનું કે—કલ્પિત મત્સ્યાવતારનું લખાણ કલ્પિત ઠરે કે નહીં ? યુગ યુગમાં રક્ષા કરવાવાળા વિષ્ણુ તે આ

એક દૈત્યના મપાટામા ડેમ મપડાયા ? એટલું જ વિચાર્યો તો
પણ બગ છે

(૨) સ્કંદ પુ્ર ૭ ૩૧ લો-વજ્રાગ અમુરે-બ્રહ્માના વર-
દાનથી પુત્ર મેળવ્યો તેની સ્ત્રીએ હુતર વર્ષ ગર્ભમા રાખ્યો.
પછી તારક નામ રાખ્યુ તેણે દેવતાઓને જીતવા દશ હુતર
વર્ષ આહાર વિનાનો તપ કર્યો બ્રહ્મા તેને વરદાન આપનાને
ગયા અને જણાવ્યુ કે તુ તરતના જન્મેલા બાળક વિના
ખીતથી મરીશ નહી પછી તારક દૈત્યે-ચમપુરીનો અને
દેવતાઓના મૈત્ર્યનો નાશ કર્યો વિષ્ણુએ બધા દેવતાઓને
ભાગી જવાની આજ્ઞા કરી તારક બલાતના મિહામન પર
જઈને બેઠો પણ તરતના જ મેલા કાલિડેય સ્વામિના હાથથી
મરગયો.

આમા જરા વિચારનાનુ કે—હુતર વર્ષ ગર્ભમા રહે, એ
સિદ્ધાત કયુ ? મોટો થયા પછી દશ હુતર વર્ષ તપ કર્યો
ત્યારે તેનું આયુષ્ય કેટલુ હુશે ? અનેક આક્રોશવાળા બ્રહ્મા
વરદાન આપવા કયાવી આવ્યા ? ચમપુરી નીચે છે કે ઉપર ?
કયા જઈને તેનો નાશ કર્યો ? દેવતાઓ સામે લડાઈ કરી,
તો તે મર્ગમા જઈને કે ભૂતલમા ? લેખકે આ બધું જ્ઞાન
કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યુ માનવુ ?

(૩) તુલસીરામાયણ બાલકાંડના તારકાસુર

ગિવજી રામચંદ્રનુ ચાન કરવા બેઠા, તે વખતે તારકાસુર
ઉત્પન્ન થયો તેણે લોકોને અને દેવતાઓને મપત્તિથી

રહિત કર્યાં. દેવતાઓ બ્રહ્માની પાસે ગયા. બ્રહ્માએ કહ્યું કે—શિવજીના વીર્યથી ઉત્પન્ન થએલો પુત્રજ એ દૈત્યને છોડે. દેવતાઓએ સ્તુતિ કરીને કામદેવને પ્રગટ કર્યો, તેણે સર્વ દુનિયાને વ્યાકુલ કરી નાખી, પણ શિવજીએ તો બાળીને ભસ્મજ કરી નાખ્યો. એટલે બ્રહ્માદિક દેવો વિષ્ણુ પાસે ગયા. પછી સર્વે મળીને શિવને પ્રસન્ન કર્યા લગ્ન કરવાનું નક્કી કરાવી શિવને શણગાર્યા. નારદાદિક ઋષિઓએ પાર્વતીની માતાને સમજતી લગ્ન કરાવી દીધું. વિલાસ કરતા કૈલાસ પર છ સુખવાળા કાર્તિકેય જન્મ્યા. તે બાળકે તારકાસુરને માર્યો. પછી બધા નિર્ભય થયા.

આ તારક પ્રતિવાસુદેવમાં દુકંથી વિચારવાનું કે—

આ બીજું ત્રિક જૈનોના ૧૨મા તીર્થંકરના સમયમાં થયેલું છે—તેને મત્સ્યપુરાણવાળાએ—તારકાસુર લખીને મોટો દૈત્ય ઠરાવ્યો છે. તેણે જગતના ઉદ્ધારક વિષ્ણુના સમક્ષ કરોડો દેવતાઓને માર્યા અને વિષ્ણુને પણ કેદમાં પૂર્યાં. આ વાત ક્યાં સુધી સત્ય લખાઈ હશે ?

૨૪૬ પુ. માં—તેના બાપે બ્રહ્માના વરદાનથી તારક પુત્ર મેળવ્યો. કર્મના વશથી પરાધીન પણે અદ્વૈતાતા બ્રહ્મા કયે ઠેકાણે વરદાન આપવાને ગયા અને ક્યા કાળમાં ? તે તારક હજારવર્ષ ગર્ભમાં. પછી દશ હજાર વર્ષ તપ કરી કોઈથી મરૂં નહીં એવો બ્રહ્માથી વર મેળવ્યો. પછી યમપુરીનો અને દેવતાઓના સૈન્યનો નાશ કર્યો. કયે ઠેકાણે રહીને આ અકાચ

ચુ ? કેમ કે જણાતની જાણનો માલિક થઈ જો છે આ
વાત કયા કાળમાં જાણે ? એ વિચારવાનું

તે જીવ પ્રક્રિયાનો તાલ, અજાણના અજાણ વધ પડી
અમાદિના આઠમાં પ્રક્રિયા વળતે લોકોને અને દેવતાઓને મુખ
અ પત્તિથી નિહાળ કરતો કયાથી આવી અઢ્યો કે જેણે પ્રજ્ઞાદિને
પ્રમિષ્ટ કરી નાખ્યા ? આ બધી વૈદિક ઇતિહાસની જાણ કયાથી
ગ્યા ?

॥ જોનાના ૧૩ મા તીર્થ કળા અમયમાં-વામુદેવાદિ-નું
ચીજુ પ્રિ-—

ભદ્ર જલદેવ, રત્નજલ વામુદેવ અને મેરુક પ્રતિવામુદેવ
મોટાભાઈ ભદ્રની આજ્ઞાથી અવધ ભ વામુદેવે મેરુક પ્રતિવા
મુદેવને અજ્ઞાતથી માર્યો મેરુક લડાઈમાં મરવાવી અને અવધ ભ
અજ્ઞાતના લાભથી તે ભવમાં મહાગતિ મેળવી ગયા નથી

વૈદિકમાં પ્રજ્ઞાદિ પુણ્યે માગમર મુદિ ૧૧ના મ જ ધે એવો
લેખ છે કે-મુક દેવ મારે શ્રીકૃષ્ણે દિવ્ય હૃદય વધ મુધી મુદ્ધ
ચુ દેવે નાહા તેનો મ જ ધ એવો છે કે-અનુને શ્રીકૃષ્ણને
પૂ મુ ક-માગમર મુદિ ૧૧ ના મતવા હ ને । યજ્ઞનું કળ શાથી ?
ઉત્તરમાં શ્રીકૃષ્ણે વળાવ્યું કે-પૂર્વે દ્વિતીયમાં મુક નામના
દેવે પ્રજ્ઞાદિક બધા દેવોને અમાધી પ્રજ્ઞા કર્યા પ્રજ્ઞાદિ
પ્રોજે ગિવની પાને પોતાનું ગદ્ય ભાષ્ય પાડી ગિવે વિષ્ણુને
મતાન્યા બધા વિષ્ણુ પાડે ગયા વિષ્ણુએ પ્રજ્ઞાદિકની વાત

સાંભળીને કહ્યું કે—એવો દુષ્ટ દૈત્ય ડોણ છે કે જેણે પ્રહ્લાદિક દેવોને સ્વર્ગમાંથી બ્રહ્મ કર્યા ? એમ કહીને વિષ્ણુ પ્રમહાદિકને સાથમાં લઈને તે દૈત્યનો નાશ કરવાને નીકળ્યા. પણ તે દૈત્યની એક હાકલ 'માત્રથી પ્રહ્લાદિક દેવો ભાગી ગયા, માત્ર એકલા વિષ્ણુએજ દિવ્ય હુન્નર વર્ષા મુધી તેની સાથે બાહુયુદ્ધ કર્યું, છેવટે વિષ્ણુ પણ નાહા, અને એકજ દરવાજાની બાર યોજનની ગુફામાં જઈને સુતા. મુરૂદૈત્ય ત્યાં જઈને પણ મારવાને તૈયાર થયો પણ મારા અંગથી ઉત્પન્ન થએલી કન્યાથી તે દૈત્ય મરાયો. નિદ્રામાંથી ઉઠીને મેં તે કન્યાને વર આપ્યો કે હે કન્યે ! તને આ એકાદશીના યોગથી દૈત્ય મારવાની શક્તિ થઈ છે તેથી તારા નામથી આ એકાદશીનું વ્રત થશે, એવો વર આપ્યો તેથી સંતુષ્ટ થઈ.

આ મુરૂ દૈત્યમા વિચારવાનું કે—

‘વિરાટનું’ રૂપ ધરીને પ્રહ્લાંડને ઘેરો ઘાલતાં પ્રજાપતિ દશાંગુલ બહાર વધીને રહ્યા’ આ સૂક્ત જૈન ગૌહની વિશેષ બગૃતિના પછી ચારો વેદોમાં દાખલ કરેલું હોય એ સ્વાભાવિકજ છે. પ્રજાપતિ આ બધી સૃષ્ટિના સ્વરૂપવાળો થયો તે વખતે આ બધા જીવો કર્મવાળા બનાવ્યા કે કર્મ વિનાના ? પોને ચાર વર્ણરૂપના બન્યા ત્યારે તેમાં આ મુરૂ ત્ય હુતો કે નહી ? અથવા પ્રહ્લાંડની બહાર દશાંગુલ વધીને જે જગ્યા છોડી હતી તેમાંથી આવીને કયે રસ્તેથી પ્રહ્લાસ્થાનમાં પહોંચ્યો ? કે જે દૈત્યે પ્રહ્લાદિકને સ્થાનથી બ્રહ્મ કર્યા ? દેવીના હાથ ધસવાથી

અનં શિવના હાવથી ઉત્પન્ન થએલા બ્રહ્માને શિવનું રાજ્ય ત
મળવાથી વિષ્ણુનું શરણ ખોળવું પડ્યું વિષ્ણુ પણ તે દૈત્યથી
ભાગીને બાળ યોજનની શુક્રામા વધને મુતા આ દૈત્ય ત્રણે
દેવોથી કેટલો બધો બળગે હશે ? અને કોનાથી પેદા થએલો
હશે ? પ્રથમ બ્રહ્માનો જ બગે પત્તો નથી તો પત્રી અદ્વૈત અને
વિગિદ્ધાદ્વૈતની સિદ્ધિ તે તુલ્ય ખડક જેવી બગી કે નહીં ?

૧૪ મા તીર્થ કળાવખતે ચોથા વામુડેવાદિકનું ચોથું ત્રિક

મુખ-ગણદેવ, પુરુષોત્તમ-વામુડેવ, અને મધુ પ્રતિવામુ-
ડેવ આ ત્રણે ખડના મોટા રાજાઓ થયા છે પ્રતિવામુડેવ
ત્રણે ખડના ગણઓની માથે લડાઈઓ કરીને પોતાની આના
મતાથે પણ તેજ અગમ્યમા થએલા વામુડેવ પોતાના મોટાભાઈ
ગણદેવની માહાત્મ્યથી પ્રતિવામુડેવને માટે છે પછી નિભય
પણે ગમ્યનો ભોગ કરે છે એક લડાઈઓના પાપથી, બીજો
રાગ્યના લોભથી મદ્ગતિના ભાગી થતા નથી

મધુ પ્રતિવામુડેવ છે અને કૈટભ તેનો ભાઈ છે

દૈદિકોમા-માકે એ પુરાણે જણાવ્યું છે કે-મધુ અને કૈટભ
એ બે દેવો વિષ્ણુના કાનના ચેલથી ઉત્પન્ન થયા અને બ્રહ્માને
માગવાને ફોડ્યા બ્રહ્માએ નિદ્રાદેવીની મૃતિ કરવા માડી એટલે
શ્રીકૃષ્ણજી બગી ઉડ્યા અને તે દેવો માથે પાથ હજાર વર્ષ
ગુપ્તી ગાહ્યુદ્ધ કયુ છેવટે નાશી છુટ્યા

આમા જન વિચારવાનું કે-કાનના ચેલના દેવોથી જગતના
કર્તા બ્રહ્મા કે જે આદ્ય વેગોથી પ્રસિદ્ધ છે, તે તો ભાગ્યા પણ

જગત્ના ઉદ્ધારક વિષ્ણુ ભગવાન્ પાણુ ભાગ્યા ! ! આમાંની કયી વાત આવી હશે ?

દુર્ગાપાઠ અ. ૧ લો. શ્લો. ૬૭ થી-કલ્યાંતે એકાર્ણવ થતા વિષ્ણુ ગેપનાગની શય્યામાં મુલેલા, તેમના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા મધુ અને કૈટલ નાલિકમલમાંના પ્રહ્લાને મારવાને હોડયા.

આમાં પાણુ વિચારવાનું કે-કલ્યાંતોમાં સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાની ગરમથલમાં પડેલા પ્રહ્લા ચારો વેદોમા બતાવ્યા છે. તે વખતે વિષ્ણુના કાનના મેલમા મધુ અને કૈટલ બે દંત્યો કયાથી આવીને ભરાયા ? એકાર્ણવની વાત, વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા મધુ-કૈટલની વાત, અને તેમની નાલિમા આવીને ભરાઈ બેઠેલા પ્રહ્લાની વાત, આમાંની કયી વાત સારી લાગે છે ? આ બધું ઉધું હતું કયાથી લાવીને ગોઠવ્યું છે ? જરા વિચારમા ઉતરીને બેસો ખરા કે ?

પ્રાચીનમા પ્રાચીન વાયુપુરાણના મધુ અને કૈટલ બે દંત્યો

વિષ્ણુએ અને પ્રહ્લાએ સ્તવના કરી શિવને પ્રસન્ન કર્યા, પ્રહ્લાએ શિવના જેવા પુત્રની યાચના કરી. વિષ્ણુએ શિવની સેવા પસંદ કરી એટલે મહાદેવે કહ્યું કે-આ જગત્ રૂદ્રમય અને નારાયણમયજ છે. વિષ્ણુ જળમાં પવેશ કરી ગયા. પ્રહ્લા પોતાના આસન પર જઈને બેઠા. યજ્ઞી લાંબા કાળે મધુ અને કૈટલે પ્રહ્લાને કહ્યું કે-તું અમારો લક્ષ્ય થઈશ. એમ કહીને

અતર્વાન થઈ ગયા. બ્રહ્મા ખૂબ ગલરાયા અને કમલના નાવ વડે આતતમા જઈ સુતેલા હુગ્નિને જગાડીને કયુ કે મારૂં રક્ષણ કરો ! હુગ્નિએ કયુ બીજો નહીં એટલામા મધુ અને ડેંટલ આવેલા બાણી પોતાના મુખની વિષ્ટુ અને નિષ્ણ ઉત્પન્ન કરી બ્રહ્માના નકલ માટે મુઠ્યા પેલા જે દૈત્યો પણ-વિષ્ટુ અને નિષ્ણના જેવુ કપ ધરી આવીને બ્રહ્માને અભ્યગમી પાણીને ત્રિચં કરી દેવતાના મો વર્ષ મુધી લઈયા અને તરફના એ-લક્ષણવાળા જોઈ બ્રહ્મા બ્યાકુલ થયા પણ દિવ્યનેત્રથી જોઈને પેલા દૈત્યોને કમલકેશગના બખતથી બાધી લીધા ત્યાં એક કન્યા ઉત્પન્ન થએલી જોઈ પેલા જે દૈત્યો ગલરાયા કન્યાને બ્રહ્માએ પૂછ્યુ કે તુ ટોણુ છે ? તેણે કયુ કે હું વિષ્ટુનો મદેગો લાવનારી મોહિની નામની માયા છું પેલા જે દૈત્યોએ એનો વર માગ્યો કે અમારુ મજલ થાય નહીં અને અમે તાના પુત્ર થઈએ, તે કન્યા તેવો વર આપીને ચમત્ક્રમમા લઈ ગઈ વિષ્ટુએ ડેંટલને અને નિષ્ટુએ મધુને માયો એ પ્રમાણે બ્રહ્માએ વિષ્ટુ અને નિષ્ટુના માયે રહીને તે જે દૈત્યોને માર્યા

આમા પણ જન વિચારવાનુ કે—

જગતના મદ્યો, અનાદિના બ્રહ્મા, યાને વેદોથી પ્રમિદિને પામેલા, પુત્રીમા મોહિત થતા દેવોથી અને બ્રાહ્મણોથી નિદાયલા, ગિવે લેને વીધી નાખેલા, તે બ્રહ્મા શિવની પાસે પુત્ર માગવાને ગયા, આ બધી વાતો કયા કયા કાળમા બનેલી ? આ બાપ વિના અચાન ઉત્પન્ન થએલા મધુ અને કટલે બ્રહ્માને

લક્ષ્ય થવાનો લય જતાવ્યો. કયા જ્ઞાનીઓથી આ તંત્ર ઉભું કરવામાં આવેલું અને આ બધો પ્રપચ શાથી ઉભો કરવામાં આવેલો ? સર્વજ્ઞના ઇતિહાસ પર ધ્યાન દઈ વિચાર કરો. સત્ય શું છે તે સહજે માલમ પડશે.

પંદરમા તીર્થ કરના સમયમાં-વાસુદેવાદિકનું પાંચમું ત્રિક થયું છે. સુદર્શન-બલદેવ, પુરૂષસિંહ-વાસુદેવ, અને નિશુલ પ્રતિવાસુદેવ. નિશુલ પ્રતિવાસુદેવે ત્રણે બંડના રાજાઓની સાથે મોટી લડાઈઓ કરીને તેઓને પોતાના તાબે કરેલા. પણ પોતાના મોટાભાઈ બલદેવની સાહાય્યથી પુરૂષસિંહ વાસુદેવે નિશુલ પ્રતિવાસુદેવનો નાશ કરીને નિર્વિદ્ધ પણે ત્રણે બંડના રાજ્યનો ભોગ કર્યો એક લડાઈઓના પાપથી અને બીજો રાજ્યના લોભથી સદ્ગતિના ભાગી થયેલા નથી. આ અવસર્પિણીમાં નવે ત્રિકો મહાપુરૂષોની ગણતરીમાં ગણાવેલા છે. બલદેવો તે સદ્ગતિનાજ ભાગી થયેલા છે. પણ વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવ કેટલાક કાળ પછી કરેલા પાપને ભોગવ્યા પછી મોક્ષગતિ મેળવનાર થવાના તેથીજ ગણતરીમાં લીધેલા છે.

દૈદિકોમા-મત્સ્યપુરાણે-શુલ અને નમિ એ બે દૈત્યો ઠરાવ્યા છે.

વાત એવી છે કે-શુલ અને નમિ એ બે દૈત્યો સાથે વિષ્ણુજીની લડાઈ ખૂબ જામી. પ્રથમ વિષ્ણુએ શુલને ઉસડેયો એટલે નમિ નામના દૈત્યે ગદા લઈને ગરૂડના માથામા મારી અને પરીઘ લઈને શુલ નામા દૈત્યે વિષ્ણુના માથામા મારી,

એટલે ગરૂડ મને વિષ્ણુ એ બન્ને મૂર્તિ તથાને પડ્યા, એટલે
યુદ્ધમાં બૃમારવ થઈ પડ્યો તે બન્ને મચેતન થયા પડી
યુદ્ધમાંથી છૂત લઈને નાઠા

આમા પણ જરા વિચારવાનું કે—

મર્વાનોએ પુરુષમિહુ વામુદેવ બતાવેલા છે, નિશુલ
પ્રતિવામુદેવ કહેલા છે અહીં વામુદેવનું નામ ઉડાવી દઈને
વિષ્ણુની પદવી માનથી ઓળખાવ્યા છે વામુદેવની જે ભુદી
ભુદી વ્યક્તિઓ હતી તેમને એજ કપડી બતાવવાનો પ્રયત્ન
કરેલો છે વામુદેવોનો મદા જય થયેલો જતા વેદિંગોના પડિ
તોએ ઢગધડા વિનાના ચિત્રીને મૂક્યા છે ભુવો-૧૧ મા
તીથ' ડગના મમયમા-પહેલા ત્રિકમા અશ્વગ્રીવ પ્રતિવામુદેવનેજ
વિષ્ણુ લગવાનું ઠરાવી માથા વિનાના બતાવી ઘોડાના માથા
વાળાજ લખીને બતાવ્યા મનાદિંગાળના વિષ્ણુ લગવાનું
માનીએ તો શુ પોતાના મસ્તકની રક્ષા ડગવાની નક્કા તેમ
નામા ન હતી? આ બધી વિચિત્રતા ગાથો લખાઈ? અને
આ બધી વાતો કયાવી આવી? બીજા ત્રિકમા તારડ પ્રતિ
વામુદેવ છે તેને અમુર ઠરાવી વિષ્ણુને તેના ડેદી બનાવ્યા,
ત્યાં બીજા લેખડોએ વિચિત્ર પ્રાણુ લખીને બતાવ્યું તે બધા
લેખો વિચારવાને માટે પણ મૂકેલા છે ત્રીજા ત્રિકમા મેન્ડ
પ્રતિવામુદેવ તેને અગીયારમની ડયામા નેત્ય ઠરાવી તેનાથી
પ્રહ્લાદિંગોને નષ્ટ બ્રહ્મ થયેલા બતાવ્યા છે એટલું જ નહી પણ
વિષ્ણુ લગવાનને પણ નાગતા ભાગતા લખીને બતાવ્યા છે આ
બધી વિચિત્ર બાજુ કયાથી આવ્યાં?

ચોથા ત્રિકમા મધુ પ્રતિવાસુદેવ છે તેના લાઈ ટ્રેટલ છે. વૈદિકોએ વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે. વિષ્ણુના કાનમા એટલો બધો મેલ ભરાઈ ગયો કે તેમાથી ઉત્પન્ન થએલા દૈત્યોએ બ્રહ્માના હાલ બે હાલ કરીને મુક્યા. એટલુંજ નહી પણ વિષ્ણુ પોતે પણ નાશી છુટ્યા. જરા વિચારવાની તસદી લઈ સત્યાસત્યનો વિચાર કરશો. મુજેપુ કિમધિકેન ?

૧૧ મા થી ૧૫ મા તીર્થ'કરમુધીમા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવાદિકનાં પાંચ ત્રિક થયા છે તે જૈન-વૈદિકના ઇતિહાસ પ્રમાણે લખીને બતાવ્યાં. પ્રથમ ઋષભદેવ અને બીજા અબિજિતનાથના વખતે-ભરત અને સગર આ બે ચક્રવર્તીઓ થયા છે તે પણ લખીને બતાવ્યા હતા. હવે ક્રમવાર પાંચ ચક્રવર્તીઓ થએલા છે તે નામ માત્રથી લખીને બતાવીએ છીએ-૧૫ મા અને ૧૬ મા તીર્થ'કરના મધ્યમા ત્રીજા મધવાન અને ચોથા સનતકુમાર એ બે ચક્રવર્તીઓ થયા છે. તેમના પછી-૫ મા, ૬ ઠા, અને ૭ મા ચક્રવર્તીઓનું પદ ભોગવ્યા પછી-૧૬ મા, ૧૭ મા, અને ૧૮ મા તીર્થ'કરો પણ એજ (શાંતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ) થયા છે. એટલે ૧૫ મા થી તે ૧૮ તીર્થ'કર મુધીમાં ક્રમવાર પાંચ ચક્રવર્તીઓ બતાવ્યા. આ પાચોના સ'બ'ધે જૈન-વૈદિકમાં વિશેષ શું છે તે મારા જાણવા પ્રમાણે ઇસારા માત્રથી જાણાવ્યું છે. ત્રીજા મધવાન ચક્રવર્તીના સ'બ'ધે વૈદિકોએ શું લખ્યું છે અને કેવા સ્વરૂપથી લખ્યું છે તેના સ'બ'ધે હું કાંઈ પણ માહિતી મેળવી શક્યો નથી. અને ચોથા સનતકુમાર ચક્રવર્તીના માટે વૈદિકોમાં સનતકુમારસંહિતા ઘણા મોટા પ્રમા-

તમા લખામી છે તેનોના મનદુઃખાજ ચકવર્તીનો લખ મમે
મમાગ્ર ચવમા મિચિત્ માત્ર લખીને બતાવ્યો છે બન્ને
લખાનાં તુલના પડિનોએ કરી વેરી

પાચમા ચકવર્તી અને મોગના તીથ કરે—નમ્યત્વની
(મોધિળીનની) પ્રાપ્તિ વયા પત્રી ૧૭ ભવ કર્યા છે તેમા
૧૦ મા ભવે મેઘનથ ગત અત્યંત જ્યાવાળા દુઃની પ્રન
માના પાત્ર થયા છે તેથી જો દેવો તેમની પરીક્ષા કરવાને
માયા છે એક કમુતગનું રૂપ ધરી મેઘનથનુ ગજ લીધુ છે
ખીતએ બાત પરીનું રૂપ ધરી પોતાનુ ભક્ષ્ય માયુ છે
માન વિના ખીત ભક્ષ્યને લેતા નથી એવો મેઘનથે પ્રભુત્વના
ખેડાન પોતાની જાણનુ મામ આપવા માડ્યુ, પરંતુ કાંઈન
પુરે ન થતા ગતએ પોતાનુ ગતી કાટા ઉપર ચડાવ્યુ
નમ્યમા હા. . . કાંઈ એવો દેવા પ્રશ્ન ત્રા કરીને આવતા થયા

પરિશિષ્ટા એકા મહાભારતમાજ રાજ નામથી પ્રનિહ
મએ ૧૧ કયા—૧૮૮૧ કાદિયના ઇતિહાસ પૃ ૮૮૫ મા—
“ ગિમિગના પુત્ર ઉનીનગના ૧ મધ, કરી ૧૧ ગિમિગનાજ
૧ મધ, અને ત્રીજીવાગ ગિમિગના પુત્ર દુષદબનાન બધ એ ૧
રત્ન દેકા ૧૧ રાજ ના રાધા મહાભારતમાજ રખાઈ છે ” આ
૧ મધ એવુ અનુદાન કયુ છે કે—આ વાતા ૧૧ ઉપત્તિ તોલ
ધમથી થઈ હોય એન એના નવ પરી ન્પટ લખાઈ માર છે
તેમથાની કાદિનીના નનાર આ અનુદાન તેમનું નયા ”
૧ ગતાય ચાન્યાયોચનો વિચાર વારોએ કરી હોય

૧૮ મા અને ૧૯ મા તીર્થારના મધ્યમાં ૨૬ કરોડ વર્ષનું અંતર પડેલું છે. તેમાં પ્રથમ ૬ કૃા વાસુદેવ, પછી ૮ મા ચક્રવર્તી અને તેમના પછી ૭ મા વાસુદેવ, એમ કનવાર થયા છે. એમા જે કાઈ વિશેષ છે તે જૈન અને વૈદિક પ્રમાણે ઇત્તરા માત્રથી લખીને બતાવુ છું —

જૈન પ્રમાણે પ્રથમ ૬ કું ત્રિક-આનંદ બલદેવ, પુરૂષ-પુરૂરીક વાસુદેવ અને બલિ નામના પ્રતિવાસુદેવ થયા છે. વાસુદેવને જે કન્યા વરવાની હતી તે બલિ નામના પ્રતિવાસુદેવે હરણ કરી. આનંદ અને પુરૂષપુરૂરીક લડવાને ચઢયા, પણ એક વખતે 'પાછું હટવું' પડ્યું, બીજી વખતની ચઢાઈમાં બલિ પ્રતિવાસુદેવનું માથું કાપી નાખ્યું. અને વાસુદેવે નિર્વિઘ્નપણે ત્રણે બંડનું રાજ્ય ભોગવ્યું. જેમાના એક પણ સદ્ગતિના ભાગી થએલા નથી. એવો અનાદિનોજ નિયમ બધાઈ ગએલો છે.

વૈદિકોમા આ એકજ કથા ચાર સ્વરૂપમાં છે, તે જુવો—

(૧) બલિએ સો યજ્ઞ કરી ઇંદ્રપદ મેળવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. ૯૯ નું પુરા થતા શ્રીકૃષ્ણને ચિંતા થઈ કે—પ્રલહાદને મારૂ આપેલું ઇંદ્ર પદ બચ નહીં તેમ કરૂં. એટલે વામન રૂપ ધરીને બલિની પાસે સાડા ત્રણ ડગલાં જમીન માગી. ત્રણ પગથી બધી જમીન માપીને અડધું ડગલું બલિના પીઠ ઉપર મૂકી પાતાળમા જોસી ઘાલ્યો. પણ બલિનું નામ રાખવા દીવાળીના ચાર દિવસ તેને રાજ્ય પર સ્થાપી પોતે દ્વારપાલ થવાનું કબૂલ્યું.

આમા વિચારવાનું કે-દાર્શનિકા દાહ વખતે શ્રીકૃ ૩ પોતાના કુટુંબને પણ મ ભાગી ગયા ન હતા, પોતે પણ જગલમાજ પ્રાણ ગુમાવી બેઠા હતા, તેમણે ઇદ્રપદ આપવાનો અધિપતિ કયાથા મેળવેલો ?

(૨) રામાયણમા-શ્રીકૃષ્ણે વામન રૂપ ધરી જલિને જળવા તેની પાને અર્પણ જલ માન્યુ પણ જલિના નાલવામા શુકા આચાર્ય પેઠા પાણી પડવા નીધુ નહી નાલવુ માત્ર કરવા જતા શુકાઆચાર્યની આજ કુટી આ જધા ઉપનાના કુમુભો ગા ગરણથી ગુ થાયા ?

(૩) ૨-૬ પુ મા-પૂર્વ લવના ધૃત જલિએ ગણિતને તાજૂલ આપવા માડ્યુ, બીપર પડતા ગિવને અપણ યુ પાપ દ્રઢ થતા માડાનણ ધડી ઇદ્રપદ મળયુ અગસ્તિ આદિને હાથી આદિના દાન આપ્યા તે પાણુ મેળવવા પૂનના ઇદ્રે ચમને પ્રાથના કરી અને નગકમા મોકળવા વીનવ્યા ચિત્રગુપ્તે તેમ કરવા ના પાડી અને તે જલિને પ્રજ્ઞાદની સીના ગભ મા પ્રવેશ કરા પો ઇદ્રે જલિના જાપનુ માડુ કાચુ પછી જલિનો જન્મ થયો તેણે દુગીથી સ્વગનુ નાજ્ય વીધુ શુકા આચાર્યની મતાણથી બીપર મો ચજો કરવા માડ્યા ભગવાન હજવાને આપ્યા શુકાઆચાર્ય જમીન આપવા ના પાડી પણ જલિએ માન્યુ નહી, તેથી નિધન થવા ૧ ગાપ આપ્યો છલ્યાદિ

અહીં દુકમા વિચારવાનું કે-જે જલિગત હતા તે અહીં ધર્મ લખાયો અને નાજ નણ ધડીના ઇદ્રપદવાળો

થયો એ કયા સિદ્ધાંતથી ? પદ્યોપમ કે સાગરોપમથી ઓછા આયુષ્ય વાળા ઇંદ્ર હોતાજ નથી. જુવો જૈનસિદ્ધાંતમાંના લેખો.

(૪) ભાદરવા સુદિ ૧૧ ના સંજોરે સ્કંદ પુ. માંની કથા—

“અનુનના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતા શ્રીકૃષ્ણે જણાવ્યું કે—
 પૂર્વયુગમાં મારો તથા બ્રાહ્મણાદિકનો ભક્ત બલિ નામનો દાનવ
 હતો તેણે ઇંદ્રનો દ્વેષી થઈ મારો આપેલો લોક અને દેવોને
 જીતી લીધા દેવો મારી પાસે આવ્યા મેં બ્રહ્માડનું રૂપ ધરીને
 તેનું સર્વસ્વ લઈ લીધું. અને બલિ પણ ઇંદ્રને સોંપી દીધો.
 યુધિષ્ઠિરે ફરીથી પૂછ્યું કે કેવી રીતે જીતી લીધો ? બાળકનું
 રૂપ ધરી મેં બલિની પાસેથી ત્રણ ડગલાં જમીન માગી લીધી.
 પછી હું ત્રણ લોકના સ્વરૂપ વાળો થયો એક પગથી પૃથ્વી,
 અને બીજા પગથી ત્રણ લોક માપીને કહ્યું કે ત્રીજો પગ કયાં
 મૂકું ? એમ કહીને તેના માથા પર પગ મૂકીને રસાતલમાં
 ખોસી ઘાલ્યો.” ઇત્યાદિ.

એકંદર આ બલિની કથામાં વિચારવાનું કે—

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાં—ભારત છ ખંડના ભોક્તા ચક્ર-
 વર્તીઓ હોય, તે આ અવસર્પિણીમાં ૧૨ જ થયા છે. ત્રણ
 ખંડના ભોક્તા વાસુદેવો હોય. આ છઠ્ઠા ત્રિકમાં—પુરૂષપુ ડરીક
 વાસુદેવ છે. બલિ પ્રતિવાસુદેવને મારીને ત્રણ ખંડના ભોક્તા
 થયા છે.

વૈદિકોની પહેલી કથામાં—બલિના સોમા યજ્ઞમાં વિદન
 કરીને શ્રીકૃષ્ણ પક્ષપાતથી પ્રહ્લાદના ઇંદ્રપદને બચાવવા ગયા.

બી રૂમા-શ્રીકૃષ્ણ બલિ પાને મપજજી લેવા ગયા, ત્યા
 શુકાચાચે આખ દોડાવી રાજીમા-દૂર્ત બલિએ માડા ત્રણ
 ઘડી ઈંદ્રપદ મેગજી ત્યાથી વિદાયગિરી મળતા ચિત્રગુપ્તને
 મોપાયા, તેમણે પ્ર હાદની શીના ગર્ભમા મૂચો કરીથી સ્વગતુ
 રાજ્ય મેગજી ભૂમિપર મો ચસો ડરવા જતા બલિને જળવા
 ભગવાન આના શુકાચાચે જમીન આપવા ના પાડી ન માનતા
 તે પોતે નિર્ધનના ગ્રાપ વશ થયા છે આ ચોથી કથામા જણાજી
 છે કે-બલિ દાનવે ઈંદ્રવોક અને દેવાને જીતી લીધા અજી
 નને શ્રીકૃષ્ણ હે છે કે મે બ્રહ્માડનું રૂપ ધરીને તેનું સર્વસ્વ
 લઈ લીધું અને બલિ ઈંદ્રને સોંપી નીધો અને હું પણ તેની
 ન પાવાળો થયો

વિચા વાનું કે-મર્ગ, મર્યુ અને પાતાલ એ ત્રણ લોક
 છે આ પણ લોકનું રાજ્ય આજ મુધી ગોઈએ નહી, અને
 કોઈ જવા વાળો દેખાતો પણ નથી તો પરી શ્રીકૃષ્ણ ત્રણ
 લોકના માલિક કેવી રીતે થયા ? શ્રીકૃષ્ણ દારિદ્રાના દાર
 વખતે પોતાનું પણ ન ભાગી રાખ્યા ન હતા, તો પરી ત્રણ
 લોકને કેવી રીતે મલાગી શક્યા ? પ્રતિવાસુદેવને માગીને
 વાસુદેવ મર્યુ લોકના પણ ખડના લોખતા અને છે તો યોગ્ય
 જણાય છે બાપી ઈંદ્રને જીતવા બલિ ગયો એ તો બધીએ
 બતાવટ છે અમેજો સ્વગના લોકની સાથે મળવાનો પ્રયત્ન
 કરી ગયા છે, હતા મગી પણ મત્તા નથી તો પરી બલિ ઈંદ્રને
 જીતના સ્વગ મા કયે ન્તેથી ગયો ? અને કયા ગળમા આ
 બધા બતાવો બન્યા ? એ બધું વિચારનાની ભવામણ ૩૩ છુ

૧૯ મા અને ૧૯ માના મધ્યમાં જે છઠ્ઠું ત્રિક થયું તે બતાવ્યું પછી આઠમા (૮) સુભૂમ ચક્રવર્તી થયા છે, તેમની સાથમાં પરશુરામ થયા છે, તે ન તો વાસુદેવ છે કે ન તો પ્રતિવાસુદેવ છે, માત્ર એક તાપસના પુત્ર છે. તેમનો સંબંધ દુઃકમાં લગીને બતાવું છું.—

વસંતપુરનો નિરાધાર અગ્નિ નામનો છોકરો તપસાશ્રમે જઈ મોટો તાપસ થયો. બે દેવતાઓ ધર્મની પરીક્ષા કરવાને નીકળ્યા છે. તરવમાં નિપુણ જૈનમુનિને અડગ જાણી પેલા જમદગ્નિના તરફ વળ્યા. હજારો વર્ષના તપથી વધી પડેલી દાઢીમાં ચકલા ચકલી રૂપે થઈ માળોકર્યો. ચકલાએ દૂર જવા રજા માગી, ચકલીએ કહ્યું કે તમે બીજામાં ફરો ત્યારે મારી શી દશા ? ચકલાએ ગૌહત્યાદિ સોગનો લેવા માડયા, પણ ચકલીએ કહ્યું કે જો તમે આ તાપસના પાપને અગીકાર કરો તો રજા આપું. તાપસે બન્નેને ખકડીને પૂછ્યું કે હું પાપી શાથી ? ચકલીએ કહ્યું તમારે પુત્ર છે ? નથી, તો શું તમારી સારી ગતિ થશે ? શાસ્ત્રવચન યાદ કરી પરણવા તરફ દોરાયા. સો કન્યાના પિતા એક રાજાને ત્યાં જઈ તેમની ખાસે કન્યાની માગણી કરી. શાપના ભયથી કહ્યું કે જે ઇચ્છે તેને લેયો. અંતેઉરમાં અનાદર થતા તપથી કન્યાઓને કુબડીઓ કરી બહાર નીકળ્યા. ધુળમમાં રમતી છોકરીને લીધી. નામ રેણુકા રાખ્યું. શાળીઓનું કૂરૂં દૂર કર્યું. અને મોટી થયે રેણુકાને પરણ્યા. પુત્રના માટે બ્રાહ્મણ અને ક્ષત્રિય બે ચરૂ સાધ્યા. રેણુકાએ ક્ષત્રિય ચરૂ અને તેની

જેને દ્વાદશ વડ આપે છે તેને ગમ તેની જોડનને મન ત
વીય થી કૃતરીય પુત્ર વધા વિદ્યાધરની રેનાથી નમે પગુની
વિદ્યા મેળવી

જો- વખત જેના જોડનને મળવા હસ્તિનાપુરમા ગયો ત્યાં
જાનેરીને મળ્યો થતા પુત્ર વધે મધુરા થે આવી
પગુનમે જાનેનું માતુ કાપી નાખ્યું અને તવીયે નમના
આત્રમને જાગી નાખ્યો પગુનમે મન ત વીર્યનો નાગ કયો
કૃતરીયે હસ્તિનાપુરનો ન ત થઈ જમદગ્નિનો નાગ કયો
પગુનમે કૃતવીર્યનો નાગ કી હસ્તિનાપુર નું રાજ્ય લીધું
નગર્ભા કૃતવીર્યની ગણીએ તાપનેના ગુપ્ત ગૃહનો માત્રય લીધો
ત્યાં પુત્રનો જન્મ થતા મુમુમ નામ ગણ્યું દક્ષિણ કપિઓને
ગ્રેડી દઈને પગુનમે માત વાર નિ દક્ષિણ પૃથ્વી કી અને
મુખ્ય દક્ષિણની દાગળોનો થાળ ભર્યો નિમિત્તિયાએ પ્રયુ કે
જે રી દષ્ટિ પડતા આ દાગળોની ખીજ થશે અને જે ખારે
તેનાવી તમાન નાગ વશે આ તરફ મુમુમ મોગે થતા વિદ્યા
ધરની પુત્રીને પડ્યો પત્રી માતાની પાનેશી પોતાની નાજધાની
મમજીને હસ્તિનાપુરમા આપ્યો નિલામન પર જઈને મેઠો
દાગળો પર દષ્ટિ પડતા ખીજ થઈ તે ખાવા મંડી પડ્યો પગુ
દઈ નમ માગ્યાને આપ્યા પણ મુમુમના પુત્ર્યના યોગથી વિદ્યા
દેવી ભાગી ગઈ અને પગુ નિન્ને જ થઈ ગયા મુમુમે થાગ
દકયો, તે વડ કેપે થઈ મનુ મન્નક છેતી નાખ્યું અને
મુનમ આડમો (૮) ચક્રની થયો

સ્ત્રીતાના સ્વયંવર મંડપમાં—રામ—શિવના ધનુષને લાગીને
 વરમાળા વર્યા ત્યા મુનિરૂપે આવેલા પરશુરામને જોઈ લયથી
 રાગત્યો નમ્યા. ધનુષના ટુકડા જોઈ પરશુરામ ખોલ્યા કે— આ
 ધનુષ કેણે તોડ્યું ? રામ—નાથ ! એ તો આપનો દાસજ હશે.
 પરશુરામ—ધનુષને તોડનારે સમાજમાથી અલગ થવું લક્ષ્મણ-
 એવા તો ઘણાએ તોડી નાખ્યાં. પરશુરામ—તારો શું કાળ
 આવી પહોંચ્યો છે કે ? લક્ષ્મણ—રામના—હાથનો સ્પર્શ થતાં
 ત્રુટ્યું, ક્રોધ શા માટે ? પરશુરામ—અરે શંક ! સહસ્રાન્તુનના
 હજાર હાથનો છેદ કરનારો આ કુહાડો જો ? (આ જગો પર
 ઘણો લાંબો વિવાદ લખાયેલો છે) છેવટે કુહાડો ઉગામીને
 મારવાને તૈયાર થયા રામે મીઠા વચનથી શાત કર્યા. પણ
 ક્રોધ શમ્યો નહીં. રામે કહ્યું—એ તો બાળક છે, અપરાધી તો હું
 છું, મને જે કરવું હોય તે કરો ? પરશુરામ—અરે તું છળ
 છોડી દે ! નહી તો હું તને અને તારા ભાઈને મારીશ, એમ
 કહીને કુહાડો ઉગામ્યો, રામે માથું ધ્યુ, પરશુરામ—અરે છલ
 છોડી દે ? મારા ક્રોધરૂપી યજ્ઞમા હજારો રાગત્યોને પશુ બનાવી
 હોમી દીધા છે. રામ—અમે તો બ્રાહ્મણ જાણીને માથું નમાવ્યું.
 અમારા આગળ તમો કેણુ માત્ર છો ? એમ કોમલ અને ગૂઢ
 અર્થવાળા વચન સાંભળતા પરશુરામનાં પડલ ઉઘડ્યા અને
 વિસ્મય થયા. પરશુરામનો ઈશ્વરાશ રામને ચઢી ગયો. સ્તુતિ
 કરીને તપ કરવા વનમાં ચાલ્યા ગયા.

આમાં જરા વિચારવાનું કે—પરશુરામ નવ ત્રિકર્માન્ન નથી.
 મત્સ્ય, કૂર્માદિક દશ અવતારોમાં—પરશુરામ છઠ્ઠા, રામ સાતમ

ડે ખાન, પણ જો આ બન્ને વિષ્ણુનાજ મવતાગ રૂપના માનીએ
તો આટલી બધી ઝઘ્ઘા ઝમી ગાથી કરી ? શુ પોતે પોતાનુંજ
સ્વરૂપ સમજી શકયા નહીં ? આ બધું અધાર કેટલું ? ખરૂં જોતા
મુખમ ૮ મા ચક્રવર્તીના સમયમા પરશુરામ થયા છે માત્ર
એક તાપમના પુત્ર છે તેમના પત્ની વચમા-દત્ત વાસુદેવનું ૭મું
ત્રિક થયા પત્ની લક્ષ્મણાદિનું ૮ મું ત્રિક ઘણા લાખા કાળે
થએલું છે તો પત્ની પરશુરામનો અને રામનો મેલાપજ
કયાથી ? આ બધી બાજી કયાથી અને કેવા રૂપની ખેલાઈ ? તે
મારા પૂર્વેના લેખોથી અને આગળના લેખોથી વિચાર કર્યો તો
અપ્રદરૂપથી સમ તથે હું કયામુધી લખી શકવાનો હતો ?

૧૮-૧૯ માના મધ્યમાનુ છઠું ત્રિક અને મુખમ ૮ મા
ચક્રવર્તીના નાથમાના પરશુરામ બતાવ્યા પણ દત્ત વાસુદેવ
દિકનું ૭ મું ત્રિક જોલું છે તે બતાવીએ િએ—

નદન-જલદેવ, દત્ત વાસુદેવ, અને પ્રહ્લાદ પ્રતિ વાસુદેવ,
આ નવમાનું માતમું ત્રિક છે પ્રતિવાસુદેવ પ્રહ્લાદે દત્તની પાડે
અગરજી જેવો મોગે હાથી હતો તેની માગણી કરી પણ દત્ત
આપવાની ના પાડી, તેથી મોટું યુદ્ધ બન્નું છેવટે તેનાજ
ચક્રથી દત્તે પ્રહ્લાદનું માથું કાપી નાખ્યું પ્રહ્લાદે જે લડાઈએ
કરીને ત્રણે અડના રાજાઓને આજ્ઞા મનાવી હતી તે બધાએ
રાજાઓ દત્તના તાબામા થયા અને વાસુદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધિને
પામ્યા

દેવિડોમા-નદન નામ, દત્ત નામો જોવામા આવે છે પણ
ધારી વિદ્યુતિવાળા ઇતિહાસનો નિર્ણય અમો કરી શકયા નથી

પરંતુ પુરાણોમાં—પ્રહ્લાદની કથા એવા રૂપથી જોવામાં આવે છે કે—પ્રહ્લાદ પોતે વિષ્ણુનો ભક્ત હતો, તેનો બાપ શિવનો ભક્ત હતો, તેથી વિષ્ણુ પ્રહ્લાદના પક્ષમાં ભળ્યા અને નૃસિંહનો અવતાર ધારણ કરીને તેના બાપને ઘણા ખુરા હાલથી માર્યો. અને પ્રહ્લાદને તો ઇંદ્રના અધિકાર પછે સ્થાપ્યો. આ કથાનો વિશેષ પ્રસંગ મારા અથથી જોઈ શકશો.

આમાં ટુંકથી વિચારવાનું કે—જૈન પ્રમાણે પ્રહ્લાદ પ્રતિવાસુદેવ છે અને દત્તનામના વાસુદેવના હાથથી મર્યો છે. પણ પૌરાણિકોએ આ ઇતિહાસ ઘણાજ ઉંઘો છત્તો કરીને મુકેલો છે. પ્રથમ તો થાભલામાંથી જે નૃસિંહાવતારની ઉત્પત્તિ બતાવી છે તેજ અશ્રદ્ધેય છે. મારા વિચાર પ્રમાણે પુરૂષસિંહ પાત્રમાં વાસુદેવને—નૃસિંહ નામ આપી થાભલામાંથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે.

વળી આમાં વિશેષ વિચારવાનું કે—છઠ્ઠા ત્રિકમાં—બલિ પ્રતિવાસુદેવ છે. પછી ઘણા લાખા કાળે થએલા સાતમા ત્રિકમાં પ્રહ્લાદ પણ પ્રતિવાસુદેવજ છે. આ બન્ને વાસુદેવના તો શત્રુ રૂપનાજ છે. છતાં પ્રહ્લાદને પોતાનો ભક્ત માની ઇંદ્રપદે સ્થાપ્યો. તેની રક્ષા કરવા વિષ્ણુ બલિને છળવા ગયા. બીજી કલમમાં જોતાં બલિના માટે શુકાચાર્યે પોતાની આખ ક્ષેડાવી. કલમ ત્રિજીમાં બલિને ધૂત્ત ઠરાવી સાડા ત્રણ ઘડી ઇંદ્રના આસનવાળો ઠરાવી ત્યાંથી પ્રહ્લાદની સ્ત્રીના ગર્ભમાં ચિત્રગુપ્તદ્વારા પ્રવેશ કરાવ્યો. કલમ ચોથીમાં—કૃષ્ણે બલિને છળ્યો અને ઇંદ્રને સોંપ્યો. અને—પોતેજ ત્રણ લોકના માલિક થઈને બેઠા. આમાં

સત્ય શુ છે ? અને તે કયા છે ? તેનો વિચાર કરવાની લલામણુ
ઝરૂર આ બાધુ નવુ નવા ઋષિઓને ઠપાવી જડ્યું ? વિચાર
કરજો કે ?

ઉપર બતાવેલા દત્ત વામુદેવના ૭ મા ત્રિક પત્રી ૧૯ મા
તીર્થ કર થયા છે, તેમના સમયમા કોઈ નવીન બાણવા જેવો
બનાવ જણાયો નહી

તેમના પત્રી કોઈ લાખા ઠાળે ૨૦ મા તીર્થ કર થયા છે
તેમના સમયમા હસ્તિનાપુરના રાજા પશ્ચોત્તર તેમના પુત્રો બે
મોટા વિષ્ણુકુમાર, નાના મહાપદ્મ તે ૬ મા ચક્રવર્તી થયા છે
તેમના સ બધા જે વિશેષ છે તે જણાવીએ છીએ—

અવ તીમા ધર્મરા તના મ ની નમુચિ બ્રાહ્મણ હતા, તેમનુ
ખીન્નુ નામ બલ પણુ હતુ ૨૦ મા તીર્થ કરના શિષ્ય સુવ્રતા
આર્યની સાથે વાદમા નમુચિ હાચો તેથી આચાર્યને મારવાની
દેશીમ કરવા લાગ્યો. ધર્મરાજના બાણવામા આવતા દેશમાર્થી
કાઠી મૂડ્યો તે હસ્તિનાપુરમા મહાપદ્મની સેવામા રહ્યો તે
નમુચિએ કોઈ કાર્યથી સ તુષ્ટ કરી વર મેળવ્યો. પશ્ચોત્તરે અને
વિષ્ણુકુમારે સુવ્રતાઆર્યની પાસે દીક્ષા લીધી રાજા મોક્ષમા
આવ્યા ગયા, અને વિષ્ણુકુમાર મહાલલિધપાન થયા સુવ્રતાઆ
ર્યને હસ્તિનાપુરમા આવેલા જાણીનમુચિને વૈર બાળ્યુ નમુચિએ
યજ્ઞ કરવાના બહાને મહાપદ્મની પાસે અમુક દિવસ અર્વાસત્તા
યુક્ત રાજ્યનો વર માગ્યો ચક્રવર્તી વગ આપીને અત પુગમા
આવ્યા ગયા નમુચિ-યજ્ઞની દીક્ષા લઈ મન્યામીઓથી પણ

ભેટ લેવા ગેઠો. જૈન સાધુઓને પણ બોલાવીને ટ્યું કે-મને નમસ્કાર કરીને ભેટણું કરો? અગર મારા રાજ્યથી નીકળી જાવો? અને જો રહેશે તો મારી નાખતાં મને પાપ નહીં લાગે. એજ મારો હુકમ છે. હવે ખંડમા તેની સત્તા હતી. જાતું કયાં? મહાપદ્મના મોટાભાઈ વિષ્ણુકુમાર રાજર્ષિ. મહાલલિ-પાત્ર તે વળતે મેરૂ પર્વત ઉપર હતા. ત્યાં જવાની શક્તિવાળા સાધુ ગુરૂની આજ્ઞા લઈ તેમની પાસે પહોંચ્યા, બધો વૃત્તાત સાંભળી વિષ્ણુકુમારરાજર્ષિ ત સાધુને લઈ ગુરૂની પાસે આવ્યા. પછી રાજર્ષિ સભામાં ગયા. નમુચિ (બલ) વિના સર્વ સભાએ તેમનું સન્માન કર્યું. રાજર્ષિએ ઘણા પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ નમુચિ બલ એકનો જો ના થયો. છેવટે એટલું કહ્યું કે તૂ માન્ય કરવાને યોગ્ય છે તેથી સાડા ત્રણ ડગલા જમીન તારા માટે આપું છું. બાકીના જે રહેશે તેને તો હું મારીશજ. રાજર્ષિએ પોતાની વૈદિક્ય લલિથી એક લાખ ચોજનનું શરીર બનાવી જો ડગલાથીજ બધું રાજ્ય માપી લઈ ત્રીજી ડગલુ નમુચિના માથા ઉપર મૂકી-ધરતીમાજ જોડી ઘાડ્યો. અને તે મરણ પામી નરકમાંજ ગયો, વિષ્ણુકુમાર રાજર્ષિ શરીરનો સંકેત કરી ગુરૂથી પ્રાયશ્ચિત્ત લઈ તપ જપાદિકથી મોક્ષમાં ગયા.

આ કથાનો પ્રસંગ પુરાણકારોએ ઠામ ઠેકાણા વિના કોઈ વિાચત્ર પ્રકારનોજ લખી દીધો છે. આ વાતમા હેંડમુત શાહેબના અનુમાનનો આપેલો ઉત્તર જુવો અને વિચાર કરો.

૧૮-૧૯ મા તીર્થ'કરના મધ્યમાં છકું ત્રિક, ૮ મા ચક્રવર્તી ને પરશુરામ, ૭ મું ત્રિક, તે પછી ૧૯ મા તીર્થ'કર, તેમના

પછી ૨૦ માં તીર્થ કર તેમના સમયમાં મહાપત્ર ૯ માં ચક્રવર્તી અને નમુનિ થયા તે બતાવ્યા હુવે લક્ષ્મણાદિકનું ૮ ત્રિક થયું છે તે જુવો—

રામ બલદેવ, લક્ષ્મણ (નારાયણ) વાસુદેવ, અને રાવણ પ્રતિવાસુદેવ આ ૮ મુ ત્રિક થયેલું છે મીતાના કારણથી લડાઈ થઈ, તે જૈન-વૈદિકમાં પ્રસિદ્ધ છે જે તકાવત છે તે મારા લેખથી વિચારવાની ભલામણ કરૂં છું

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસ જોતા-પરશુરામ અને રામને હજારો વર્ષનું છેદુ છે તેમનો મેલાપ વૈદિકોએ કેવી ગીતે કરીને બતાવ્યો ? એ બન્નેને ૬ ૭ માં અવતાર એકજ વિધજ્ઞના બતાવી ભાન ભૂલેલાની પેઠે વાદ વિવાદમાં કેવી ગીતે ઉતાર્યા ? આ બધી ઉધી ગગા કયે ઠેઠાજોથી વહી ? વિચારવાની ભલામણ કરૂં છું

રામાદિકનું ૮ મુ ત્રિક થયા પછી ૨૧ માં તીર્થ કર થયા છે તેમના સમયમાં-હરિષેષ ૧૦ માં ચક્રવર્તી થયા તે પછી કેટલાક કાળે-જ્ય નામના ૧૧ માં ચક્રવર્તી થયા છે તેમના પછી ૨૨ માં તીર્થ કર થયા તેમના સમયમાં બલભદ્ર બલદેવ, શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ, અને જરામધ પ્રતિવાસુદેવ, આ છે ૪ નવમુ ત્રિક વાસુદેવાદિકનું થયું છે આ શ્રીકૃષ્ણનો ઇતિહાસ જૈન-વૈદિકમાં લખાયેલો છે આ બધા ઉત્તમ પુરૂષો ગણાયેલા છે, આ ઉત્તમ પુરૂષોના વિષયમાં તદ્દન નીતિવિરૂદ્ધ લખાયું હોય તે જરૂર કોઈ વિકારી પુરૂષોના હાથથી વિચારજ પામેલું હોય એમ મારૂં માનવું છે

આજકાલના પંડિતો તેવા પ્રકારના વિકારી લખાણોમાં પોતાની ચાતુરી બતાવી ઉધું છ-તું લખી લોકોમાં બંધ બેસતું કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તેથી સત્ય શોધકોને સતોષ મળી શકે ખરો કે ?

૨૨ મા તીર્થ'કરના મુધીમાં-વાસુદેવાદિકના નવે ત્રિક પૂરા થઈ ગયાં. બાવીશમા અને ત્રેવીશમાના મધ્યમાં શ્રદ્ધાદત્ત ચક્રવર્તી ૧૨ મા થતાં, ચક્રવર્તીઓ પછી ખારે પૂરા થઈ ગયા. તેમના પછી ૨૩ મા તીર્થ'કર, તેમના પછી ૨૪ તીર્થ'કર થતાં, ૬૩ શલાકા પુરૂં પૂરા થઈ ગયા તે જૈન ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ રૂપે લખાયેલા છે.

આ બધો વિષય અમારા ગ્રંથમાં પૂર્વે કિંચિત્ વિચાર સાથે લખીને બતાવ્યો છે. અહીંયાં માત્ર એકજ ગાથાથી સૂચન માત્રથી લખીને બતાવીએ છિએ, તે ગાથા નીચે પ્રમાણે છે—

ચક્કીદુગં, હરિપણગ, પણગં ચક્કીણ કેસવો ચક્કી ।

કેસવચક્કી, કેસવ દુચક્કી, કેલી અ, ચક્કી અ ॥ ૮૨૧ ॥

ભાવાર્થ—આ એકજ ગાથામાં ૧૨ ચક્રવર્તીઓ, અને નવ વાસુદેવાદિક, આ અવસર્પિણીમાં જે થયા છે તેમાંના કેટલાક તીર્થ'કરોની સાથમાં અને કેટલાક તેઓના મધ્યમાં જે પ્રમાણે થયેલા છે, તે પ્રમાણે બતાવવાનો સકેત જણાવેલો છે. ચક્કીદુગં-જે ચક્રવર્તીઓ-પડેલા અને બીજા તીર્થ'કરની સાથમાં. હરિપણગં-પાંચ વાસુદેવો-૧૧ મા થી ૧૫ મા તીર્થ'કરની સાથમાં. પણગં ચક્કીણ-પાંચ ચક્રવર્તીઓ-જે ૧૫ મા અને ૧૬

માની મધ્યમા પત્રી જે ત્રણ થયા તેજ કુવતા એા અને ૧૬
૧૭ । ૧૮ મા તીથ કંગે થયા છે

વેસરો ચઢી વેસર ચઢી-૧૮-૧૮ ના મધ્યમા-કમથી
વાસુદેવ, પછી ચક્રવર્તી, તેમના પત્રી વાસુદેવ, એમ ત્રણ કમવાર
થયા પત્રી ૨૦ માની નાથમા ચક્રવર્તી વેસર દુચ્છા-અને
તેમના પત્રી વાસુદેવ પત્રી ૨૧ માની નાથમા ચક્રવર્તી, અને
તેમના પત્રી પણ ચક્રવર્તી જેવી ચચ્છા મગર મા તીથ કંગી
નાથમા શ્રીકૃષ્ણ છે લા નવમા વાસુદેવ થયા અને તેમના પછી
પ્રહ્લદ ૧૨ મા ચક્રવર્તી થયા તેમના પછી ૨૩-અને ૨૪ મા
એ જે તીથ કંગે થયા એક દરે ૧૨ ચક્રવર્તી એા, વાસુદેવાદિના
નવત્રિકા અને ૨૪ તીથ કંગે, અર્થે મગી ૬૩ ગનાકા પુરુષો-
ત કિં ગણાવ્યા છે આ ગાથાનો અથ અમો એ પૃ ૬૫-૬૬
મા જે ય ત કરીને ગોા થો છે ત્યા પિંદાની લેવાની સવામણ
કરૂ છુ આ ગાથા જેનાના ખામ આવચક સૂત્રના ૮૦૧ મી છે

આ માગ લેખનો ઉદ્દેશ એ છે કે-આ એકજ ગાથામા જેન
ધમના ઇતિહાસને સૂચન માત્રથી ગણિત પત્રે ખતાવવાનો
પ્રયત્ન થએલા હોય એમ લગાય છે

જેન ધમ મા પ્રતિદિને પામેલા, શ્રી હિમ્વત્સૂત્રિ-આજ
આ ગુપ્તપત્રે પ્રતિગોષ થવાના કારણે કેવે થએલી છે કારણ
■ હિમ્વત્સૂત્રિ પ્રથમ શ્રાવણજ રતા, અને પોતે ચંદ્રે વિદ્યામા
પૂજારી નિપુણનાજ ધગવના હતા એજુજ નદી પત્ર વાઢ

વિવાદમાં ઉતરીને સૂકડે! પડિતોને પરાજિત કરીનેજ છોડતા
 હતા. સાબળવામાં આવ્યું હતું કે વાદવિવાદનો શોખ એટલો
 બધો હતો કે સ્વર્ગના દેવોની સાથે અને પાતાળવાસી દેવોની
 સાથે વાદ કરવાના ચિન્હ રૂપ એક નિઃસરણી પણ સાથમાં લઈને
 ફરતા. વાત ગમે તેમ હોય પણ આટલી વાત તો નિશ્ચય રૂપની
 જણાય છે કે તેઓ સહેરમાં એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને ફરતા કે-જેના-
 થી હું હારી જાઉં કે જે શબ્દનો અર્થ હું બાણી શકું નહીં તેનો
 તો મારે શિષ્યજ થવું. આ પ્રતિજ્ઞા તો તેમની મત્યરૂપનીજ
 હતી. વાત એવી બની કે આ બ્રાહ્મણ સહેરમાં ફરતા ફરતા જૈન
 સાધવીઓના ઉપાશ્રય આગળ આવી ચઢ્યા. ઉપાશ્રયના અંદરના
 ભાગમાં એક વૃદ્ધા સાધ્વી ચક્કિદુગ્ગ હરિષ્ણગં આ ગાથાનું
 પરાવર્તન કરી રહ્યા હતા, તે સાંભળીને આ બ્રાહ્મણ વિચાર કરવા
 લાગ્યો કે-ચક્કિદુગ્ગ કહેતા ઘંટીના પડ બે, પણ સાથમાં
 હરિષ્ણગં તે શુ ? એમ અનેક તર્ક વિતર્કની સાથે આ ગાથાનો
 અર્થ બેસાડવા ઘણા વખત સુધી ગડમથલ કરતા રહ્યા. પણ
 પોતાની પ્રતિજ્ઞાને યાદ કરતા ત્યાંથી જરા પણ બચ્યા નહીં.
 છેવટે કોઈ પણ રીતે પત્તો નહીં લાગવાથી તે બ્રાહ્મણે તે વૃદ્ધા
 સાધ્વીને બોલાવીને કહ્યું કે હે માત ! આ તમારા ચિક્ક ચિક્કાય
 માન શબ્દનો અર્થ શો છે ! તે વૃદ્ધાએ કહ્યું કે હે પુત્ર ! અર્થ
 સમજાવવાનો અધિકાર અમારો નથી. અમારા ગુરૂજી નજીકમાં
 છે તેમની પાસે જઈને અર્થ સમજો. પછી તેમના ગુરૂજીની પાસે
 જઈને ગાથાનો અર્થ સમજ્યા અને જૈન ધર્મની બીજી પણ
 અનેક ગૂઢ બાબતોને સમજી તેમના શિષ્ય રૂપે થઈને રહ્યા. ત્યાર

લઈને, ચાર લાખ શ્લોકના પ્રમાણ વાળાં ૧૮ પુરાણો લખી, વેદ વ્યાસના નામે ચઢાવી દીધા. તેમાં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણે દેવોને મોટા મુખ્ય ઠરાવી. નીતિ વિનાની ચાલ ચલકતવાળા લખીને બતાવ્યા. એટલુંજ નહીં પણ બુદ્ધ બુદ્ધ સ્વરૂપથી આ બધી દુનિયાના ઉત્પન્ન કરવાવાળા પણ લખીને બતાવ્યા આ પુરાણોના લેખકો સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળા અક્ષરોના તો મોટા પડિતો જ થએલા જણાય છે અને તેમનો પક્ષ કરવાવાળા પણ મોટા પડિતોજ હશે. આવા પ્રકારના અનુચિત લેખોના વિષયોને સત્ય રૂપે સમજાવતાં તે વખતના પડિતો પોતાના પક્ષના આગ્રહથી બીજાના સત્ય પક્ષને પણ તોડી પાડવાના પ્રયત્નો કરતા જોઈ, કાંઈક ખેદ અને કરુણા હૃદયવાળા થઈ આ ઉદ્ગારો કાઢ્યા હોય એમ અનુમાન થાય છે.

કલ્પિત પ્રજાપતિ—બ્રહ્મામા વિચારવાનું કે—

આ પ્રજાપતિના નામથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના સબંધવાળી જે ત્રણ ચાર શ્રુતિઓ ઋગ્વેદમાં લખાઈલી છે તે જૈન અને બૌદ્ધની વિશેષ બ્રહ્મવૃત્તિના પછીથી કલ્પિત દાખલ કરવામાં આવેલી છે. એમ તે શ્રુતિઓનું સ્વરૂપજ બતાવી આપેછે. બુવો કે—પ્રજાપતિના ચાર અગધી ચાર વર્ણ ઉત્પન્ન થયા, અને તે ચાર પુરુષમાથી ચારો વેદો ઉત્પન્ન થયા. આ તેમાના મંત્રો જ પોતાનું કલ્પિત પણ બહાર કરી રહ્યા છે. તેમાં જે ચાર પુરુષની શ્રુતિ કે વિરાટના સ્વરૂપવાળી મોટી ૧૬ મંત્રોની છે તે તો ચારોજ વેદોમા દાખલ કરી દેવામાં આવી છે. આ કલ્પિતપણુ વૈદિકના પડિત—આર્યોના તહેવારોના લેખકને પણ

જણાય છે, તેવી ઇમારો કગ્તા ગયા છે કે-૪૬ અને શ્રીકૃષ્ણ
આ બે વ્યક્તિઓ ઇતિહાસ રૂપની હોય એમ જણાય છે આથી
એજ સૂચવ્યું કે-બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ બે વ્યક્તિઓ કોઈ
ઇતિહાસ રૂપની હોય તેમ જણાતું નથી, એજ એનો તાત્પર્ય
નીકળે છે મણિલાલ ભાઈએ તે ૨૫૮ રૂપથીજ લખીને
ખતાવ્યું છે કે-ચર પુરૂષ નવોજ દેવ ક-પાયો અને પ્રજાપતિ
બધાના મોખરે આવી બધાનો નિયંત્રક થઈ બ્રહ્મા રૂપે પૂજાતો
થયો આ બે લેખકોમાના એક લેખકે બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ
બન્નેને જ કટિપત રૂપના જાહેર કર્યો મણિલાલ ભાઈએ તે
આરો વેદોમા ધુમાડેલી પ્રજાપતિના નામની જે ત્રણ ચાર
શ્રુતિઓ છે તેને જ કટિપત રૂપની ખતાવી છે તે પછી
જ કગ્તવાચના અદ્વૈત મતની સ્થાપના છે તે અને વલ્લભાચાર્યના
વિગિષ્ઠાદ્વૈત મતની સ્થાપના છે તે, શુ કેવલ આકાગના કુમુદ
જેની નથી ? વિદ્યારીને જીવો મુસેપુ કિમધિકેન ?

કાશીમા આવેલા તિલગના પડિતોથી જય અપાવી,
કાશીના પડિતોથી ન્યાયવિશાન્દની પદવી મેળવનાર, અને
જેન સ પ્રદાયમા નવીન મો અથની સ્થના કરી ન્યાયાચાર્યની
પદવી મેળવનાર, જેનપડિત યગોવિજય અપૂજી શ્રીપાલનો
રામ પૂર્ણ કરી આપતા ખ ૩ ૪ થાની દાળ ૧૩ મીમા અનુલવના
વિષયની કડી ૧૬ લખતા કડી ૮૪મા જણાવે છે કે-“ પૂર્વ
લિખિત લિખે સર્વી લેખ, મગ્ની કાગળ ને કાઠો । ભાવ અપૂર્વ
કરે તે પડિત, બહુ જોલે તે બાઠો ॥ ૬ ॥

સાનાર્થ-આ ૮૪ી કડીમા જણાવ્યું છે કે-આઈ, કાગળ

અને કલમ લઈને પૂર્વે થઈ ગએલા સર્વજ્ઞોના લેખોના ઉતારા લઈને અક્ષરોના મોટ મોટા પડિતો ઉઠું છતું કરતા આવ્યા. પરંતુ સર્વજ્ઞોથી કયા આશયથી લખાયું છે અને તેમાં સત્યતા કેટલી છે અને તેમનું લખાણ કેટલું શુદ્ધ છે આ બધા પ્રકારથી સમજીને જે પડિતો પ્રકાશ કરીને જતાવે તેજ પડિતો ખરા ગણાય ? આવી રીતના વિચારો કરવાનો અવકાશ લઈને યૂરોપના પડિતોએ કાંઈક સારો શ્રમ લીધો છે, એમ કહેવામા કાંઈ મોટો વાંધો આવે તેમ જણાતો નથી. તેઓનાજ વિચારોને લઈને કેટલાક આપણા દેશી પડિતો પણ ઘણા સારા વિચારો કરી શક્યા છે તેમા તેમની બુદ્ધિની નિર્મલતા, નિ પક્ષ-પાતતા, અને છાપખાનાની સાહુચ્યતા પણ નજરે પડે છે. છતાં કેટલાક પડિતો વેદોની મહત્ત્વતા કેટલી છે તે સમજતા હુવા પણ, મોટી મુંઝવણમા પડેલા સકોચ ભાવથી એટલું તો જરૂર બહાર કરતા ગયા છે કે જૈનધર્મવાળાઓએ કાંઈક સુધારો કર્યો. પરંતુ પોતે પોતાનો ખરો નિર્ણય બહારમા મુકી શક્યા નથી. અને કેટલાક પડિતો તો આટલો બધો પ્રકાશ થવા છતાં પણ હાય ! ખાપનો કુવો કેમ છોડાય ? એવા વિચારમાજ મશગુલ બની રહ્યા છે. પણ સત્યાસત્યનો વિચાર કરવા થોડો પણ અવકાશ લઈ શક્યા નથી. વૈદિકોમાં અક્ષરોના પડિતો કાંઈ ઢગલાબંધ હતા, તેઓની આત્મવિકા પણ તે પડિતાઈ-નીજ હતી તેથી કેટલાક સ્વાર્થમાં લુબ્ધ થએલા સત્યતાનો પ્રકાશ કરી શક્યા નથી. પણ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમાંથી અને સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાંથી લઈને ઉઠું છતુંજ કરતા ગયા છે

તેવાં તેઓ પૂર્નાપરનો વિરોધ ટાળી શક્યા નથી અને પોતાનામાં
એવાકયતા પણ કરી શક્યા નથી તેથીજ મત્યના ગવેષકો
મુઝાઈ નહા છે એણે માત્ર ખામ અનુમાન છે, એ ય લાગે તો
વિચાર્યો અને ડેડજુડ તો મારા અથથી પણ મેળવી શક્યો.

આપણે પ્રથમ જૈન-વૈદિકના બ્રહ્મા અને વિષ્ણુનો નળ ધ
તુલનાત્મક સ્વરૂપથી જોઈ થોડો વિચાર કરતા આવ્યા પરંતુ
ફક્તના મળ વે સ્વતંત્રપણાથી વિચાર કરેલો નથી તેથી તેમનો
પણ થોડો વિચાર કરીને જોઈએ—

મર્વાજોના ઇતિહાસમાં ૧૧ ઉદ્ધોની જુદી જુદી વ્યક્તિઓ
જે જે તીર્થ કળના સમયમાં થતી આવેલી તે પ્રમાણે જતાવેલી
છે તે કુલ રૂપે અમે પણ લખીને જતાવેલી છે

ચૈદિદોમાં તે ૧૧ ઉદ્ધોના મળ ધે કોઈ વિચિત્ર પ્રકાર
જોવામાં આવે છે તેનું કારણ શું હશે ?

૨૦૬૫૦ માં—ઉદ્ધ તો એક જ છે પણ ૧૧ બ્રાહ્મણોની
ભક્તિને લઈને તે ૧૧ બ્રાહ્મણોના નામથી ૧૧ રૂપે પ્રસિદ્ધ થયા
એમ જતાવ્યું છે

શતપથમાં—ઈશ્વરનો મહિમા વ્યક્ત કરવા ૩૩ દેવતાઓ
થયા તેમાં ૮ વસુ, ૧૧ ઉદ્ધો, ૧૨ આદિત્યો, ૧ ઇન્દ્ર, અને ૧
પ્રજાપતિ કુલ ૩૩ થયા

અહીં માત્ર ૧૧ ઉદ્ધોના મળ ધે અને એક પ્રજાપતિના
સળ ધન કાર્યક વિચાર કરવામાં ઉતરીશું

(૬) મત્સ્ય પુ માં—“શુકાચાર્યે—માંસના ભક્ષક શિવને નમસ્કાર કર્યો છે. ” વિચારવાનું કે—શિવનો ખરો પત્નોજ નથી તો પણ માંસ ભક્ષણ કરતા શુકાચાર્યે કયા જોયા હશે ?

(૭) સ્કંદ પુ ખં પ મો—બ્રહ્મા-પાર્વતીને બેઠી કહીને વર આપવાને આવ્યા. ઇચ્છિત ન થતા ક્રોધ. તે સિંહ રૂપ ધરીને ઉભો, તેનું સિંહચર તીર્થ.

વિચારવાનું કે—જે બ્રહ્મા પાર્વતીને દેખીને રચુત થએલા તે વર આપવાને આવ્યા આમાનું કયું સાચું ? આ યનાવ કયા ઠેકાણે બનેલો ? બ્રહ્માનો ખરો પત્નો કયાંથી મેળવવો ?

(૮) આર્યોના તહેવારોના લેખકે—જણાવ્યું છે કે—“વિષ્ણુની પૂજનો ઉદય તેના વિષયના પ્રેમને લીધે રૂદ્ર પૂજનો ઉદય તેના ખીકના લીધે રૂદ્રની સ્તુતિ ઋગ્વેદના પહેલા મંડલના ૧૨૪ માં સૂક્તમા ઘણી કરવામા આવી છે ”

મારા વિચાર પ્રમાણે—આ રૂદ્રની સ્તુતિનું સૂક્ત ઋગ્વેદમાં જે ગોઠવાયલું તે જૈન-બૌદ્ધની વિશેષ જાગૃતિના પછીથીજ ગોઠવાયલું સિદ્ધ થશે.

આ લેખકે—ઇશાન સંહિતાનો દાખલો મૂકી જણાવ્યું છે કે—“ બ્રહ્મા વિષ્ણુ લિંગનો અંત મેળવવા સામાસામી દિશામા ગયા અને એક વર્ષે નિરાસ થઈને પાછા આવ્યા અને આપણા કરતાં શિવ શ્રેષ્ઠ છે એવી કબૂલાત કરી. ”

ખરું જોતા વિષ્ણુ ત્રણ ખંડના એક મહાન્ રાજા છે પણ તે કોઈ દેવ સ્વરૂપના નથી. બાકી બ્રહ્મા અને મહાદેવ ખાસ કોઈ તેવી વ્યક્તિજ નથી, છતાં વૈદિકોના પંડિતોએ ઘોડાને શીંગડાં

ખતોષવા જેવું અને લોકોને લલેખામા નાખવાના માટે ડેટલું
બધું માહુમ ખેડ્યું છે આમા નત્વની વાત ક્યા દેખાય છે ?
કેવલ સ્વાર્થને લગ્નેજ લોકોને ઉધા દોર્યા હોય ?

(૧) જગતના ઉત્પાદક બ્રહ્મા ગિવના લગ્નમા આપ્યા
પાર્વતીનો અશુભો દેખતા વીર્ય નીકળી પડ્યું તેમાથી ૮૮
હજાર ઋષિઓ પેદા થઈ ગયા (જુનો ગિવપુ જ્ઞાન
અ અ ૧૬ થી ૧૮)

(૧૦) મત્સ્યપુ અ ૧૫૭ મો-અગ્નિ દ્વારા ગિવનું વીર્ય
દેવોના પેટમા પેટ ફાડી નીકળતા તેનું ચરોવર, તેના પાનથી
પાવતીને કાત્તિકેય પુત્ર આમાનું કયું માયું હશે ?

(૧૧) મંદ પુ અ ૧ લો શિવ પાર્વતીનો નભોગ તેના
વીર્યથી જગત્ નષ્ટ થતા બ્રહ્મા અને દેવતાઓ ત્રામ્યા, અગ્નિ
દેવને મોકળીને ગિવના વીર્યનું લક્ષણ કગળ્યું તે દેવતાઓના
પેટમા પેકતા બધાએ ગર્ભવાળા થઈ ગયા પછી બ્રહ્મા-વિષ્ણુ
આગ્નિ મહાદેવ પાસે આપ્યા મહાદેવે વમન કરાવી મોટા પર્વત
જેટલા હગલો કરાવી નિર્ભય કર્યા અગ્નિ દેવે તાપના રૂપે થઈ
તે વીર્ય રૂપિ પત્નીઓના ગર્ભમા પ્રવેશ કરાવ્યો તે પતિના
સાપવાળી થતા તે વીર્ય બહાર કાઢી વાસડાઓમા શુડાળી
ગગામા નાખ્યું તેથી કાત્તિકેય થયા ”

વિચારવાનું કે—પ્રથમ આ દેવોનોજ પત્તો નથી તો
પછી ક્યા કાળમા ભેગા થઈને આ બધો પ્રપચ રચ્યો ?
આમાની કયી વાત સાચી હશે ? આવા કલ્પિત લેખો ક્યા
ધર્મના માટે લખાયા હશે ?

(૧૨) શિવ પુ જ્ઞાન સં. અ. ૩૨ । ૩૩ માં—હાથના મેલથી ગણેશ ઉત્પન્ન કરી પાર્વતી સ્નાન કરવાને બેઠાં. અંદર જતા શિવને તેણે ધક્કા મારીને કાઢ્યા. છેવટમાં પ્રહ્લા-વિષ્ણુ આદિ લઈને ચઢ્યા, ત્યારે પોતાની કમર તોડાવીને આવ્યા.

જરા વિચારવાનું—આ ત્રણે દેવો જગત્ના કર્તા હતાં છે તે એક મેલના પુતળાથી નાશ ભાગ કર્તા ક્યાં? આમાં સાચું કયું હશે. ? અને કયા ધર્મના બોધ માટે લખાયું હશે ?

(૧૩) ઉત્તર ભવિષ્ય પુ. અ. ૧૨૪ માં—મહાદેવ-પાર્વતીની દિવ્ય હૃદય વર્ષ ક્રીડા થયા પછી પાર્વતીને છોકરી અને મહાદેવને છોકરો થયો. આમાની કયી વાત સાચી વિચારશો ?

(૧૪) વરાહ પુ. મા—“ પરમેષ્ઠિના મુખથી ગણેશની ઉત્પત્તિ બતાવી છે. ”

જેનામાં જે મુખ્ય નમસ્કાર મંત્ર છે તે પરમેષ્ઠિના નામથીજ ઓળખાય છે. ત્યાથી આ કલ્પના કરી હોય એમ સમજાય છે.

(૧૫) શિવ પુ. જ્ઞા સં અ ૪ થી ૬ માં—“ શિવનાં નેત્ર, ઢાંકતાં પાર્વતીના હાથથી અધક પુત્ર થયો. તે ગણેશનો નાશ કરવાવાળો બાણી શિવે પાર્વતીને કહ્યું કે—ભાઈ ! મારા નેત્ર ઢાંકીને તે આ અકાર્ય શું કયું ? આ અધક સાથે મહાદેવનું યુદ્ધ થતાં તેમા પ્રહ્લા-વિષ્ણુ આદિ બધાએ દેવો કુટાયલા બતાવ્યા છે. ” આમાની કયી વાત સાચી મનાય તેવી છે ? જરા શોચશો કે ?

(૧૬) પદ્યુ ખ ૧૧૦ મા-“ મોહિની રૂપ
પરીતિ ડોને દેવતાને ગુરુ હુ તમાન ઘર મા-લીશ હાબથી
તેમને અમન આપ્યુ તે દેવતાઓને આથી મોહિની આવતી
થા ”

આના પી કથી વાન મા પી હ ? તે બતાવી શકો ખગ કે ?

(૧૭) મ પદ્યુ ખ ૧૫૪ મા-“ પાવતીને કૃષ્ણા મહેના
જવા તાન્યા મહારેને નમસ્કાર કરી ધારી ખુશા ન કી તે
પણ નીમગા પડ્યા ”

જા વિશાવાનુ ક-પદ્યુ મા-રૂઢિ પી આગિમા
મ હોર પ્રદ્યા-વિ ડોને ઉપન કી તે તે રૂઢિ અવધાને
આદમ ક મો છે ત્યાં આ પાવતી કથી રૂઢિમાથી આવ્યા ?

(૧૮) પદ્યુ ખ ૧૧૩ મા-પ રો-શ્રીનુ મ તથા
મહાદેવ મોકાનુ થા ‘ત’ રા મ વા તાન્યા ના મુને ઠેમણ
બતાવુ મોદર વિષ ઠેમણે આપ્યુ

આ મા વિશાવાનુ કે-પહેલા તીથ મ નાબરેવ ૧૩
બધ જના પાવ મા બરે રતિનામરેવ થયા છે તે દેવીના
અવધનથી ન થતા તેના વિગદરે તે દેવીનું મ બતાવો
રિધ થયા છે તે મા નબધ નરી ઉપા મ સો વિલયો જે થ
નેનુ મા આ મા માન છે, તેથી વિશાવા પી જના મુ ૨૨ ૧૬

(૧) પદ્યુ ખ ૧૧૧ મા-૪૪ મા-“ ૧૫ મધાને વળા
પાવતીને મહારે તથા જના રીજાકને મહા મા
નુધ્યા મા ૫૭ પાવતીનુ રૂપ મળે - વિદા દેવને જાન
તાથી મ મુલેવ્યા નેને મળા મુ ૨૨ ૫

આ મહાદેવને ઋષિ રચનાનું જ્ઞાન હતું એમ તેમના કયા કર્તવ્યથી સમજી લેવું ?

(૨૦) પદ્મ પુ. ખં. ૧ લો અ. ૫૬ મા—“ મહાદેવે તપના બહાને ગામથી દૂર કુટીયા બનાવી—ગંધર્વ—કિન્નરાદિકની સીઓને મંત્ર બળથી બે ચીને તેઓની સાથે ભોગ કર્તા રહ્યા.”

જગત્ની રચના કરતાં તેમણે શું સ્ત્રીઓ નહીં બનાવી હોય ? છતાં આટલી બધી તૃપ્તિ શાથી ? અને આ બધું ધાંધલ કયાથી અને કયા કારણથી ઉભું કરવામાં આવ્યું ? આ બધા વિષયોમાં કોઈ સત્ય વસ્તુ હોય તેમ દેખવામાં આવે છે ખરી ?

(૨૧) શિવપુ. જા સં અ ૧૩ થી. પાર્વતીના તપના ઠેકાણે જટિલ રૂપ ધારી મહાદેવે પૂછ્યું કે તું શા માટે તપ કરે છે ? સખીથી ઉત્તર અપાવ્યો કે—મહાદેવને પતિ કરવા. છતાં પણ મહાદેવ સાચું કે જુઠું પૂછવાને રહ્યા. ત્યારે તે કેટલા બધા જ્ઞાની માનવા ?

(૨૨) શિવ પુ. અ ૪૧ મા—“ કામથી વિકલ મહાદેવ ઋષિપત્નીઓની પાછળ દોડ્યા. તેથી દેવતાઓ પણ મોટી આક્રમ્ભમાં આવી પડ્યા તે બ્રહ્મા—વિષ્ણુની પાસે ગયા. વિષ્ણુએ પાર્વતીની પાસે મોકળ્યા, ત્યાર બાદ બધા શાત થયા. ”

આ વિકલરૂપ મહાદેવને જગત્ના કર્તા હતાં લખનાર કેટલા બધા સત્યવાદી હશે ? આ બધી વાતો કયા વેદમાંથી મેળવી હશે ?

(૨૩) શિવ પુ. જ્ઞા. સં. અ. ૪૨ માં—“ સાત્ર ઋષિ-

પત્નીઓને દેખીને મહાદેવ તદ્દન નિર્લજ્જ થયા આવેલા
કવિઓના ગાપથી લિંગ તોડાવીને બેઠા ”

ધન્ય છે એવા ધર્મના પ્રવર્તકોને ? બીજું શું કહેવું ?

(૨૪) ભાગ ૨૬ ૧૦ મો— “ મહાદેવે વૃઢામુરને વગ
આપ્યો કે તૂ જેના માથા પર હાથ મુકીશ તે બળીને
ભસ્મ થશે તે દત્ત પાર્વતીની લાલચથી મહાદેવની પાળ
પડ્યો. સ્વર્ગ-પાતાલમાં ડોહ પણ રક્ષક ન મળતા છેવટે
વિષ્ણુના બળથી બચ્યા ”

જગતના સહારક મહાદેવનું જ્ઞાન કેટલું અને બળ
કેટલું કે એક દૈત્યના લયથી સ્વર્ગાદિમાં ભાગતા ક્યાં ? તો
આમાનુ માથું કયું ? અને લેખક સત્યવાદી કેટલો ?

(૨૫) વિષ્ણુ પુ અ. ૧૫ મા— “ કૃષ્ણ માથે લડતા મહાદેવ
હાયા બાણામુર ચઢ્યો. પણ કૃષ્ણની મૃત્યુ તો મહાદેવને
છોડાવવો પડ્યો ”

ત્રેતાના કૃષ્ણ, દ્વાપરના મહાદેવ કયે ઠેકાણે લડ્યા ?

(૨૬) પદ્મ પુ બ. ૧ હો. અ. ૧૪ મા— “ બ્રહ્માનુ માથું
કપાતા પરમેવો તેમાંથી હુથીઆર બધ પુરુષ, તે મહાદેવની
પાળ પડ્યો છેવટે વિષ્ણુના ગરણથી મહાદેવ બચ્યા ”

જગતના સપ્તાએ માથું ડપાળ્યું પરમેવાના પુરુષથી
જગતના મહારક નાહા પણ જગતના પાલક વિષ્ણુએ
બચાવ્યા આમાની કયી વાત મત્યરૂપની બનેલી હશે ?

(૨૭) શિવ પુ. ધર્મ સં. અ ૯ માં—“ દેવ દાનવોની લડાઈમાં કૃષ્ણે ઘણા દૈત્યોને માર્યા. નાહેલાની પાછળ જતાં અપ્સરાઓની સાથે ક્રીડા કરી પુત્ર પેદા કર્યો. બ્રહ્માએ સ્વર્ગની રક્ષા માટે વિષ્ણુને બોલાવવા મહાદેવને મોકળ્યા પેલો પુત્ર સામે થતાં મહાદેવે ફાડવા માડ્યો કૃષ્ણે જગત્ના પતિ શિવને લખાવ્યા. વિષયરતિ છોડવાનું કહેતા શ્રીકૃષ્ણ લલિજત થયા પડી ગએલા ચક્રને લેવા જતાં અટકાવીને કહ્યું કે—સુદર્શન અને કાલાનલ ચક્ર આપુ છું તેનાથી દૈત્યોના ગળા કાપી નાખો. ”

વિચારવાનું કે—દેવ દાનવોની લડાઈ સ્વર્ગમાં થએલી કે ભૂતલમાં ? અપ્સરાથી કૃષ્ણે પુત્ર પેદા કર્યો તે કયા કાળમાં ? જગત્ના સ્રષ્ટા કે સંહારક બ્રહ્મા કે મહાદેવ સ્વર્ગની રક્ષા કરવા સમર્થ ન થયા કે જેથી વિષ્ણુને બોલાવવા પડ્યા ? વિષયના લાંપટી વિષ્ણુને લલિજત થવું પડ્યું. આ ત્રણમાનો કર્યો દેવ સત્યરૂપનો લાયક થએલો છે ? ભક્તોને જૈનમંદિરમાં જતા અટકાવ્યા તે શું આલડછેટ માનીને કે બધું પોકળ છુપાવવા ? હાથી મારે તો પણ મરવું. આ લેખકે કેટલા બધા ધર્મના પોષક હશે ?

(૨૮) શિવ પુ. “ પાર્વતીના વિવાહમાં બ્રહ્માનું વીર્ય જમીન પર પડતા મહાદેવ મારવા ઉઠ્યા બ્રહ્મા—વિષ્ણુએ યગમા પડી પ્રસન્ન કર્યા. ”

જગત્ના સ્રષ્ટાની નાડી છુટી, સંહારક મારવાને ઉઠ્યા. સ્રષ્ટા અને પાલક યગમાં પડ્યા. આમાની કયી વાત સાચી છે ?

આ નળ કનિષ્ઠ દેવોને જ્યા ત્યા લખી ! કેવા કેવા પ્રયત્નો
ગયા છે ?

(૨૯) ગમાયણે—“ જટામાથી મુક્ત ગંગાના ૭ પ્રવાહ,
તેમાનો એક પવિત્ર ” ખીલ પવિત્ર કેમ નહીં મનાયા ?

(૩૦) સ્કંદ પુ ખ ૧ લો, અ ૩૩ મા—આહેડીથી
અન્નણે ગિવ પૂતયા તે મર્યો ૪ દુરત મહાદેવના ફતો
વિમાનમા બેનાડીને દિવલોડમા લઈ ગયા ”

માથો ડોડ ગિવજ નથી તો પત્રી આ બધી વાતો ક્યાથી?

(૩૧) ગિવ પુ મનતુમાર સ અ ૮ મા—કપિ બોલ્યા
કે—ગિવને પ્રસન્ન કેવી રીતે કરી શકાય ? પ્રમ્હા બોલ્યા કે—
વિષ્ણુએ—એક કરોડ ને માઠ હ ૧૦ વર્ષ મુઘી આગધન કરી
અનેક વૉ મેળવ્યા હતા ”

આ લેખમા વિચારવાનું કે—ગર્વજીના ઇતિહાસમા આ
અવસર્પિણીમા વામુદેવોના નવ ત્રિજો થયેલા છે તેમા પહેલા
ત્રિપૃષ્ઠ વામુદેવનું આયુષ્ય ૮૪ લાખ પૂર્વ વર્ષનું જતાવેલું છે
પત્રી ક્રમથી ૮૧૨તા નવમા કૃષ્ણવામુદેવનું આયુષ્ય એક ૧૦૦૦
વર્ષનું જતાવેલું છે, પહેલા વામુદેવના પિતા વૈદિકોમા પ્રમ્હા
કન્યાયા છે તેમનું આયુષ્ય પુત્રના અનુમાનથી કન્યાય હતા
લાગવતમા—પ્રમ્હાનું આયુષ્ય ૩૧ લીલ, ૧૦ ખર્વ, અને ૪૦
અળજ જતાવ્યું છે તે ક્યા સર્વજ્ઞથી મેળવીને લખેલું ? પ્રમ્હા
વિષ્ણુ અને મહાદેવ વૈદિકોમા ત્રણ યુગના ક્રમથી ત્રણ
જતાવેલા છે તેથી વિચારવાનું કે—નવ ત્રિજોમાના ક્યા વિષ્ણુએ

એક કરોડ અને છાસઠ હજાર વર્ષ સુધી મહાદેવનું આરાધન કર્યું ? એ આરાધક વિષ્ણુનું અને આરાધ્ય મહાદેવનું સંપૂર્ણ આયુષ્ય કેટલું મનાયેલું છે એ જાણવાની ખાસ જરૂર છે જો એ વિચારો વૈદિકોમા ન મળે તો આ યાદી ગરબાગરબી કોનામાંથી લઈને ચલાવી ? તેનો વિચાર કરવોજ પડશે.

(૩૨) શિવ પુ. વાયુ સં. અ. ૧૭ થી ૨૦ માં—દક્ષના યજ્ઞનો ભંગ કરવા મહાદેવે વીરભદ્રાદિકોને મોકળ્યા. વિષ્ણુ આદિ દેવો દક્ષના પક્ષમા ભળીને યુદ્ધ કરવાને લાગ્યા પરંતુ વીરભદ્રાદિકોએ તેમને ઘણોજ ખૂરો માર માર્યો

આમા વિચારવાનું કે—દક્ષ, વિષ્ણુ અને મહાદેવ, કયા કયા કાળમા થયેલા ? અને કયા કાળમાં ભેગા થઈને આ યુદ્ધ મચાવેલું ? મહાદેવના એક સેવક માત્રથી માર ખાઈને ભાગેલા ભગવાન્ ભક્તોનું રક્ષણ કેવી રીતે કરવાના ?

(૩૩) શિવ પુ. ધર્મ સં. અ. ૩ માં—ત્રણ દૈત્યોએ બ્રહ્માને પ્રસન્ન કરીને ત્રણ કિલ્લાઓ કરાવી લીધા. પછી દેવતાઓના ખુરા હાલ કર્યા. દેવતાઓ શિવના શરણે ગયા. શિવે કિલ્લાઓ સાથે તેમનો સર્વથા નાશ કર્યો.

આમા માફ અનુમાન—મહાવીરના સમયમા સત્યકી વિદ્યાધર તે પોતાના વૈરીની પાછળ પડેલો છે તેણે પોતાની રક્ષાના માટે વિદ્યાથી ત્રણ નગર બનાવ્યાં હતા. તે સત્યકીએ ભસ્મ કરેલાં તે જૈન ઇતિહાસમા છે બાકી બ્રહ્માની કલ્પિત કલ્પનામા અનેક પ્રમાણો આપી ચુક્યા છિએ.

કે જેથી લાન વિનાના નિર્લજ્જ થઈ જોઈ? આ વાત કયા કાળની અને આમાંનું પ્રાચુન્ય કયું?

(૩૭) શિવ પુ. જ્ઞા. સં. અ. ૬૫ થી—શિવારાધક અર્જુન પાસે દુર્યોધને રાક્ષસને ભુડરૂપે મોકળ્યો. અર્જુન શસ્ત્ર લઈને તૈયાર થયો સામેથી શિવ પણ સિદ્ધ રૂપે આવ્યા. બે બાણ સાથે છટતા એક મુળથી પુછડે, બીજુ પુછડાથી મુખે નીકળ્યુ એટલે ભુડ તો મર્યોજ. પછી અર્જુન-શિવ પણ લડ્યા. આ વાતમા સત્યતા કયી અને કેટલી હુશે?

(૩૮) મત્સ્ય પુ. અ. ૧૮૭ મા—“વેદના રથ ઉપર ચઢીને શિવ દૈત્યોને મારવા ચઢ્યા. તેમાં બ્રહ્મા-વિષ્ણુ પણ હતા, શિવે દૈત્યો ઉપર અગ્નિ બાણ છોડીને તેમનું સર્વક્રુષ બાળીને લગ્નમ કર્યું. માત્ર એક ત્રિપુર દૈત્ય મહાદેવનું લિંગ માથા પર મુકીને બહાર નીકળી પડ્યો.”

આમાની કયી વાત સાચી બનેલી લાગે છે? વિચારીને જોશો.

(૩૯) સ્કંદ પુ. અ. ૧ લો—શિવ વિના જે સંસાર તરવાની ઈચ્છા રાખે છે તે મૂઢ છે. દક્ષના યજ્ઞમા મહાદેવના અનાદરથી મોટો ઉત્પાત દક્ષે મહાદેવને વેદબાહ્ય કહ્યા તેથી ઘણી ઝખ્યા ઝખી થઈ દક્ષે યજ્ઞનો આરંભ કર્યો. ઋષિઓ આવ્યા. બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પણ બોલાવ્યા. મહાદેવને બોલાવવાનું કહેતાં દક્ષે કહ્યું કે બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આવ્યા છે, મત્સરી શિવનું શું કામ છે? ચલાવો કામ. તમોને કેમ બોલાવ્યા નથી એમ કહીને

પાવતી પિતા ખાને ગયા. ઝંઝા ઝંઝી વના ને કંડુ કે-તાને
 પતિ વેદબાદ્ય છે, ઝહીને ઘણે અનાદર કયો. દોષ પળુ ન્તો
 ન જના ગાની આને બગી મર્યા. ગિરાનાથી વીઝબદ્ધ ચયો.
 C પાનો દેખી દશ વિદ્યુના ગગને ગયા. હતા દશનું માથુ પ્રાણીને
 દોની નીચુ. ગિરાનાવી બધા નુ માથુ ચોટાડીને દશને છોડી
 મુકયા ”

મામા જગ વિચારનાનુ કે-પ્રદ્યાદિક-દેવીના હાથ થા-
 વાથી, ઠ પાઠ બમાથી, મારદેવજી સી, અને ત્રણ યુગના ક્રમ સી
 C પન્ન ચએના જુદા જુદા દેખો જખાયવા છે. પાવતી પદ્માડની
 પુત્રી લખાઈ છે. ત્યાં મદાવેજી દમ પ્રતપતિતા જમાદ મ્યા
 કામના વયા અને આ બધા C પાત કયા કામમા મચેના
 માનવો ?

(૧૦) એક વૈદિકના પતિનુ જાણે છે કે-વૈદ્યના વિદ્યુનો
 કાળીના મ દેવને હ તર કમળો રાવવાનો નક પ કયા
 શક એક કમળ કાળો નુગી નીચુ વિદ્યુએ તેના બ કામા
 આખ કાળીને આથી આ વાનાને પ ન રના જી જના સીને
 કંડુ C કે-પુગલુખાને વિવ વિ હી અનેક વાના આ ર પિને
 પાત પાતાના દેવાનુ મજા વધા વાનો પ્રયત્ન કે રા છે

આ રખા નીજ દેવ નુ નમ્યુ છે કે-પ્રદ્ધ અને પિરના
 મન્યા તેના મ પ સિક પુત્ર ન હોના આથી એ નૂર નુ છે
 કે- આ અને કેદ આ ને નિર્દાશ કે પુત્ર તો નયો

ખંડ બીજો.

॥ બીજા ખંડમાં જે વિચારો લખાયા છે તેની પણ દુકમાં સૂચના કરીને બતાવું છું—

(૧) પ્રથમ તો સામાન્ય શુરુનું સ્વરૂપ માત્રજ બતાવ્યું છે.

(૨) વૈદિકોમાં—શુરુ વ્યાસ વિચિત્ર પ્રકારથી લખાયા છે. જેમ કે—“વ્યાસે ૧૮ પુરાણો બનાવ્યાં, વળી—જન્મતાની સાથે બનાવી વનમાં ગયા. વૃક્ષને લેટયા પછી વ્યાસનો જન્મ, વ્યાસનું વીર્ય અરણી પર પડ્યું ત્યાંથી શુકદેવનો જન્મ વ્યાસની માતા માછલી. તેની સાથે પાગસરે જળરજ્જની કરી. ઇંધરે વ્યાસનો અવતાર લઈને પુરાણો બનાવ્યાં. મહાદેવની સાથે લડીને વ્યાસ કાશી જુદી બનાવી બધાં શાસ્ત્રો બનાવી મૂઢ થયા પછી ભાગવત બનાવ્યું.”

આવી રીતની અચોક્કસ અનેક વાતો લખાઈ તે શા કારણથી ? જરા વિચારવાની તસદી લેશો.

(૩) આનંદગિરિએ—વેદમાંની હિંસા વિનાનો બીજો અધર્મ બતાવ્યો. અમ્હુણ પશુઓને યજ્ઞમાં મારતા. તે પશુઓ સ્વર્ગે જતા. અમ્હુણે યજ્ઞના માટે પશુઓ બનાવ્યા. સો પુત્રની આશા બતાવી એક પુત્રને હોમાવનાર લોમશ ઋષિ. (ભારત ૫૧૫૧.) શ્રાદ્ધમાં માંસ ન જમે તો પશુરોમ જેટલાં વર્ષ સુધી

નગ્નક આમુલોના માટેનું શ્રાદ્ધ તો અગતિ ખાઈ ગયા
શ્રાદ્ધમાં મામ ખાવામાં દોષ નથી ”

મા બધા ઋષિઓ ધર્મ બતાવી પશુઓને નગે
પુલ્ક્યાડવાને લખતા ગયા ? કે કોઈ પ્રકારની લાલચવા ? એટલું
તા જરૂર વિચારવાનું

(૪) પૂનિત મામ ન ખાય તે પશુ વાચ થતના માટે કે
પાલણુ ક્રવા યોગ્ય માતપિતાદિ-ના માટે સાગ માત હનિતો
બને પલિઓને આમુલુ માં યજ્ઞ-વ્રદ્ધાદિકમાં ભગીને જે
મામ ન ખાય તે આમુલુનું નહીં મામાદિકથી દેવોની તૃપ્તિ
પ્રત્ય પિતૃગેની તૃપ્તિ એટલેવ બળે હ તર પશુઓનું બને
ગાયોનું મામ અન્ન નાચે દાન આપતો ૫૦-૨૫ પાત્ર
બ નથી દેવીનું તર્પણ આઠાણાદિક મતિયિના માટે બલ કે
બલે પકાવે મૃગાદિકના મામથી થયેનું દગમ્યનું શ્રાદ્ધ મોટા
મોટા ઋષિઓ જમી ગયા કાગિકના ૭ પુત્રો ગાયને ખાઈને
વ્રદિકમમથી નિર્ભય થયા ગેહાદિ-ના મામથી પિતૃગેને
અમ્યયની પ્રાપ્તિ ઉપર લખાયતી અનેક વ્રકાન્ની વાતો જે
બગ ધમનાનું માટે થયેની હોત તો આજે તેન તેવાને તેવા
સ્વકૃપમાં પુનઃક્રમા નહેવા દેવાની જરૂર ન પડતી, માટે બની
વાતો ધમના માટે તો કવચ લખાયેની નવીન

(૫) વ્રદ્ધાદિક મા-ગ્રામુલોએ હોયને બગત ક્રવા જેના
મામથી જેટલો વખત પિતૃગેની તૃપ્તિ તે પશુ બતાવી દે
મનુની નાગિખનો પુત્ર, તેજો પુત્ર શ્રાદ્ધના માટે મૃગાદિક

લાગ્યો. યજ્ઞના અન્ન શ્રાદ્ધના માંસ ભક્ષણથી પાપ પણ બતાવ્યું છે જેનું માંસ આપણે ખાઈએ તે પરલોકમાં આપણું ખાય એમ પણ જણાવ્યું છે.

ટુંકમાં વિચારવાનું કે—માંસ ભક્ષણથી પાપ છે. જેનું માંસ ખાઈએ તે પરલોકમાં આપણું ખાય. કર્મના યોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમાં ભટકતા જીવો છે. ત્યારે કયી કયી યોનિમાં ગએલા પિતરો બ્રાહ્મણોના તે તે માંસભક્ષણથી તેટલા તંટલા કાળ સુધી તૃપ્ત થાય ? આ બધા લેખકો મોટા મોટા પંડિતો છે, તેથી વિચારવાનું કે આ લેખો કર્મથી ભટકી રહેલા જીવોના ઉપકાર માટે ? કે ખાસ પિતરોની તૃપ્તિના માટે ? કે કોઈ સ્વાર્થના માટે ? એટલુંજ વિચાર શો તો બશ છે.

(૬) નવન વેશ્યાની પૂજા કરનાર સ્ત્રીઓને પ્રિય થાય. બ્રમ્હાના માટે તપ કરનાર અપ્સરાઓ સાથે વિમાનમાં બેસીને સ્વર્ગે જાય યજ્ઞમાન સ્ત્રીનું પણ દાન કરે. વેશ્યાઓ અર્પણ કરે તે સૂર્યલોકમાં જાય બ્રમ્હણ ત્યારે વર્ણની સ્ત્રીઓ સાથે કીડા કરે.

ઉપરની કલમોમાં—જીભાદિકની લાલસાઓ ભેળવી શકાય પરંતુ આના ધર્મને કદપણે તે તો હાલ્યા માણસો બતાવે તે બરો ?

(૭) જડેલું ધન બ્રમ્હણ પોતે રાજે, રાજા અડધું રાજે. ૧૨ તોળા સોનાની સાથે ભાગવત આપે તે તો સર્વ બંધનથી મુક્ત. બ્રમ્હણની આ આજીવિકા હરે તે ૬૦ હજાર વર્ષ

નરકકીટ પ્રાદક્ષણને પરણાવનારને શિવલોકમા પામ મૃત્યુ નજીક જાણી ગળા દડતુ ધન પ્રાદક્ષણને આપે ગ્રહોની પ્રીતિ માટે પ્રાદક્ષણને ભોજન અને દાન ચુદ્ધવી કે જમીનથી મેળવેલુ ધન રાજા પ્રાદક્ષણને આપે પ્રાદક્ષણને દાન આપે તે અપ્સ રાણો માથે કીડા કરે પ્રાયશ્ચિત આપે તે પ્રાદક્ષણને વેળ્યા કામદેવ સમાન ગણે

આ બધા ઉપરના લેખોમા પ્રાય સાર એવો છે કે-પ્રાદક્ષણ શિવાય અનાથાદિકે કોઈ દુ ખીયાઓને ચાદવ કરેલા નથી સાધુ મ તોને અન્ન પત્રની ઉદારતા પણ બતાવેલી જણાશે નહીં આદલુ જણવાને માટે લખીને જણાવ્યુ છે ગાદી આક્રમક પડેલા ગમે તે માણસો પર કે પશુઓ પર ઉપકાર કરવાથી મહાકળ થાય એમ મહાપુરુષો બતાવી ગયા છે, પદ્મપાતને લીધે તે પર ધ્યાન અપાયુ નથી

(૮) કુદરતની ગાયોના તેની માથે-શાકૃ તિલાદિકની કટિપત ગાયોની વિધિ, તેના દાન અને સ્વર્ગાદિકે દળ બતાવી લેવાના ઉપાયો યોગ્યા છે "

(૯) પ્રદક્ષાદિકે નિર્માણ કરેલા ૧૮ હજાર પ્રાદક્ષો મવં દેવોના દેવ પ્રાદક્ષણ સર્વજીવોમા એક પ્રાદક્ષણ પ્રામ્હણો ઉપર શ્રદ્ધા વગરનો દેશ અપવિત્ર ત્રણે લોકનો નાગ કરતા અગ્નિવેદીને પાપ ન લાગે ગમે તેવા પાપી પ્રામ્હણનો દડ ન કરવો પ્રામ્હણ ઉપર કોપ કરનારનો નાશ થાય છે પડિત કે મૂર્ખ પ્રામ્હણ વિના બીજે કોઈ પૂત્યજ નથી શ્રુતિ સ્મૃતિથી બહાગના વ્રતધારીઓને રાજ નગરથી જહાર કાઢી મુકે "

દુ કામાં વિચારવાનું કે-પ્રથમ તો ત્રણ દેવોનો જ ખરો પત્તો જણાતો નથી તો કયા કાળમાં ભેગા થયા અને કયા મશાલાથી ૧૮ હજાર આમ્હણને ઉત્પન્ન કર્યા ? કે જેથી સર્વ દેવોના દેવ થઈ પોતાની શ્રેષ્ઠતા મનાવવા લાગ્યા ? સત્ય ધર્મની શ્રદ્ધા કે પ્રવૃત્તિ વિનાનો દેશ અપવિત્ર કહેતા તો પક્ષપાત વિનાનું ગણાતું. ક્રોધ કરનારની સિદ્ધિ થતી સાંભળી નથી. બાકી સમતાવાળો સિદ્ધિ મેળવી શકે ? તે તો ગાંધી મહાત્મા પોતાનો અનુભવ લોકોને બતાવી રહ્યા છે. પડિત કે મૂર્ખ આમ્હણજ પૂજ્ય બતાવી વ્રતધારિયોને પણ તુચ્છ ગણવા ને તો સત્યતાથી દરનોજ લેખ છે.

(૧૦) પુરાણના સાંભળનારને યમ રાજાએ પ્રથમ પૂજ્યો અને પછી બ્રહ્મલોકમાં પુકાર્યા આપ્યો. આગળ પાછળની દશ પેઢીને તારનારો પારાણિક શુદ્ધ હોય. આમ્હણના મૃતક પુત્રને લઈ જનારો યમરાજ આમ્હણના શાપથી પુત્ર વિનાનો થઈ ગેડો. આમ્હણના નમસ્કારથી સૂર્ય પ્રકાશે છે અને આમ્હણના ક્રોધથી જગત્ ભરમ થાય છે.

પુરાણના સાંભળનારની આટલી બધી કાંઈવેઠ કરવી પડી ન્યારે સાંભળાવનારની કાંઈવેઠ યમરાજને કેટલી બધી કરવી પડતી હશે ? સાંભળનારની પાછલી દશ પેઢીઓને 'પારાણિક શુદ્ધ' તરીકે ન્યારે પાત્રની કેટલી બધી પેઢીઓને તારી દેતો હશે ? આમ્હણના એક પુત્રને લઈ જવાથી યમરાજ પુત્ર વિનાનો થઈ ગેડો ન્યારે આજમુખી અગતેના અગતે આમ્હ-

હોને અને તેમના કુટુંબોને લઈ જતા ચમગજની ડેવી દુર્દશા
 થઈ હશે ? પ્રામહુણના નમઝારથી સૂચ પ્રકાશે અને ક્રોધથી
 જગત્ સન્ન થાય તો પત્રી આ બધું જગત્ ડેવી ગીતે
 ચાલતુ આબુ હશે ?

મહાત્મ્ય લખાયુ હોય તો પણ મત્યનો અગ તો જરૂર
 હોવો જોઈએ આમા મત્યનો અશ કયો દેખાય છે ?

(૧૧) સૂચની સ્ત્રી ઘોડી, સૂચ ઘોડા ઉપે મુખથી ત્રણ
 પુત્રો, તેમા એક ઘોડેચાર માથે મત્યધૃતીનું વીચ શરૂ પડ
 પડતા બે ભાગ તેથી કૃપ-દૃષ્ટી દ્રાપદીએ એક વગ માગ્યો
 મહાદેવે પાચ આપ્યા પુત્રની સ્ત્રી થઈને પાછો પુરૂષ કાકલુ
 શુદે રામના પેટમા પેશીને અનેક પ્રહાર જોયા પ્રહારની
 ઇકાતરમી પેશીએ રામ માતાને મારનાર પરશુરામ તે વિષ્ણુના
 છૂટા અવતાર

આમા દુક વિચારવાનું કે-આ બધી વાતોમા પ્રતીતિ
 કેમવે તેવી કયી છે ? આટલી બધી ગરબા ગરબી શાથી
 ચલાવી ? અને ક્યારથી ચલાવી તે જરા વિચારવાનું છે

(૧૨) ઇંદ્રને મારવા પૃથુના પુત્રને અગ્નિની આના
 નુબડીએ ૬૦ હજાર પુત્રો પેદા કર્યા કશ્યપની દીકરીઓએ
 હાથા ઘોડાદિ પેદા કર્યા ગાયના દોહનમાથી હાથી ઘોડા મમ
 નાદક નીકળ્યા અજનીના કાનમા મહાદેવે વીચ કુકચુ તેથી
 હનુમાન્ પેદા થયા પુત્રનું બિધાન હિચિદ્રે ન આપ્યું તેથી
 તે જ્યોત્સ્વી, આ વાત વેદમા પણ ગોસ્વાયત્રી જણાય છે

જમીનના ઘડામાંથી સીતાજી નીકળ્યાં. પાર્વતીજી પહાડમાંથી પેદા થયાં. નારદે સ્ત્રી રૂપે થઈ ૬૦ પુત્રોનો જન્મ આપ્યો. ચમરાજએ તિલ ઉત્પન્ન કર્યા. પુરાણોની અસ્તિત્વમાં ખરા ધર્મનો લોપ. ”

આમાં મારી સૂચના—આ બધા મોટા મોટા પંડિતો છે, હુનિયાની પારનું જ્ઞાન કયાથી લાવ્યા હશે ? અને શા કારણથી લખતા ગયા હશે ? પુરાણોના અસ્તિત્વમાં ખરા ધર્મનો લોપ લખનાર વૈદિક પંડિતનું લખાણ કેટલા બધા ઉંડાણમાંથી નીકળ્યું હશે ? એટલું વિચાર્યો તો પણ થોડું નથી. વૈદિકોએ ગરબડ તો મોટીજ કરેલી છે.

ભુવો કે—સમુદ્રનું મંથન કરતાં પાંચમી વારે ચંદ્રમા નીકળ્યો. રથના પંડયાનો સમુદ્ર ખની ગયો. અને હનુમાન સૂર્યને ગળી ગયો. કયી વાતો પર આસ્તા ખેંશાડી શકાય ?

(૧૩) વેદની આજ્ઞા તેજ ધર્મ, ને બાકી અધર્મ. પુરાણો પણ ખરો ધર્મ જતાવી શકેલા નથી. દેવોને પુરાણ કયાથી જેવે સંતોષ તેવો યજ્ઞોથી નથી.”

તે યજ્ઞાદિક વેદ ધર્મને માણસો પાસે મનાવવાનો પ્રયત્ન આ વિચિત્રતા શાથી ?

(૧૪) ભક્તિની સેવા કરવા નહીંઓ આવતી. ભાગવત ને સાંભળે તે ચંડાળ. ભક્તિ જ્ઞાનાદિક નાચતાં. પાપીઓ અને ક્રોધીઓ પણ સપ્તાહથી પવિત્ર. ભાગવત કથાનો આરંભ કૃષ્ણ

ગયા પઞી ચવનોની ચઢાઈ પછીનુ તે કૃષ્ણ વખતે કયાથી ?
 પુગણ પઞીના વેદો તે પુરાણ કયામા લાગવત માલગવાને
 પહાડ અને નદીઓ પણ આવતી ”

આ બધા લેખોમા ઝોઈ પણ પ્રકારની મર્યાદા જળવાઈ છે ?

(૧૫-૧૬) કલિમા નામ માત્રથી મિદ્ધિ ઈ સ પૂર્વે-નવમો
 જે હુજરમા મર્વજોની જગૃતિ પાચનોમા મહાભારતનુ મૂળ તે
 આજે લાખ શ્લોકવાળુ કયા મર્વજોથી મેળવેલુ ?

(૧૭) દેવોએ સૃષ્ટિ વારવાર ગી, સ્વર્ગની ખોટ વિશ્વા
 મિત્રે પૂરી સ્વર્ગમા જતો નહુપ, ઋષિના શાપથી અજગર
 થઈને પડયો.

વિચારવાનું-પ્રદ્વાદિક દેવોનું જ કામ કેકાણુ નથી હતા
 પણ સૃષ્ટિના ગ્યવાવાળા ? વિશ્વામિત્રે સ્વર્ગની રચના કયા
 કાળમા કરી ? આ વાતોમા મત્યતાનો અંશ પણ લાગતો નથી,
 હતા આવી પાયા વિનાની વાતો ગાથી લખાઈ ?

(૧૮) સ્વાર્મ માધવાને માટે બ્રાહ્મણો શ્રેયોની રચના
 કરતા, એવો અગ્રેજ વિદ્વાનનો અભિપ્રાય

(૧૯) વૈદિક અને જૈન માહિત્યના કાળમા વધારે ફેર
 નથી સૂકતોમા આત્માના જન્માતરનું સૂચન નથી એવો
 અગ્રેજોએ કરેલો નિર્ણય

કવમ ઓગણીગમા વિશેષ વિચારવાનુ કે-જીવાદિક તત્ત્વો
 તે જીવો કર્મના મળેગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકતા

જા'બૂદ્ધીપાદિક, મેરૂ પર્વત, સ્વર્ગ, નરકાદિનું સવિસ્તર વર્ણન આણીશુદ્ધ સર્વજ્ઞાના શ્રેયોમાં આજેપણ તેવું ને તેવું વિદ્યમાન છે.

વૈદિકોમાં—તેના તે સર્વજ્ઞાના વિષયો એક એકથી મેળાણ વિનાના ઉપર ચોટીયા, અધુરા અને ઉંધા છતા કદપાયલા બ્રાહ્મણ શ્રેયોથી તે પુરાણો સુધીમાં બેઠ શક્યો. એટલુંજ નહી પણ તેના સંબંધની કેટલીક શ્રુતિઓ વેદોમાં પણ પાછળથી દાખલ કરી દેવામાં આવી છે. ઉદાહરણ તરીકે બ્રુવો કે—બ્રહ્મ-પતિ—બ્રહ્મા પાછળથી કદપાયલા છે તેના સંબંધની શ્રુતિઓ ચારે વેદોમાં દાખલ થએલી છે, વિચારી પુરૂષોને તે શ્રુતિઓજ પોતાનું સ્વરૂપ બતાવી દે છે. તેવી બીજી પણ ઘણીજ નવીન શ્રુતિઓ દાખલ થએલી છે. વિશેષ વિચારીશું તો—ચોથો અથર્વ વેદજ નવીન રૂપે ઉભો કરેલો છે, કેમ કે મૂળમાં તો વેદત્રયીજ મનાયલી છે.

(૨૦) કદ્રુ અને વિનતા બે બેહુનો, કાશ્યપની સ્ત્રીયોથી સર્પોની અને ગરૂડોની વંશાવળીનું વિચિત્ર લખાણ, મોટા મોટા પંડિતોથી લખાયું છે તો પણ વિચારી પુરૂષોને શ્રદ્ધિત થઈ શકે તેવું નથી. માટે ધ્યાનમાં લેવાની ભલામણ કરૂ છું.

(૨૧) ગાલવ મુનિએ ગરૂડની સહાય્યતાથી ૬૦૦ ઘોડા અને એક કન્યા મેળવી, વિશ્વામિત્રને ગુરૂદક્ષિણામાં આપ્યા. એ વાત વિચારવા જેવી છે તેથી મુકી છે.

યયાતિ—યજ્ઞોથી ઇદ્રપદ મેળવી સ્વર્ગમાં ગયો. ઇદ્રે ઝડતી લઈને પાછો ધકકેલી મુકયો.

કર્મોના યોગથી જીવો ૮૪ લાખ યોનિઓમાં ફર્યા ૬૦ છે પણ કોઈએ કોઈની ઝડતી લીધેલી માલગી નથી તો પત્રી આ નવીન રૂપનો સિદ્ધાંત કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યો હશે ?

(૨૨) ત્રેતામા જે વાત્મીકિ તે કલિમા તુલમીદાસ વાત્મીકિ પારધિમાથી અથા તેમનો દર્શમાથી માણુમ ઉત્પન્ન કર્યું વૈવસ્વતની દીકરીનો દીકરો વસિષ્ઠે બનાવી દીધો નારદ દામીપુત્ર મટી બ્રહ્માના પુત્ર થયા આ બધા નવીન પ્રકારના લેખો વિચારવાની ભલામણ કરે છું

(૨૩) હાજર થઈ પ્રભુએ જુડથી હાથીને છોડાવ્યો આ જ્ઞાને મળતી કથા જૈનોમાની વિચારવાને મૂંઝી છે

(૨૪) “ માયાના મમુદ્રમા દુષ્ણતા માડ'ડેય પ્રભુથી બગ્યા ઘાત નામનું તીથ' મ્યાથી મહાદેવ બ્રહ્માના શિષ્યછેદનના પાપથી મુક્ત થયા નરનાગયણના તપમા વિઘ્ન કરવા ધંદ્રે અપૂમરાઓ મોકળી રામચંદ્રની પામે શિને પોતાનું રક્ષણ માગ્યું ”

હું કમા વિચારવાન કે-માક'ડેયને પ્રભુ બચાવવાને કયા કાળમા આવેલા ? બ્રહ્માના શિરનો છેદ કયા કાળમા અને પાપ મુક્ત કયા કાળમા ? નગ્નારાયણ કયું વિશેષ પદ મેળવવાને તપ કરવાને લાગેલા ? જગત્ ઉત્પત્તિની માથના મહાદેવ વિધ્યુના ૭ મા અવતાન પાને રક્ષણ માગવાને આવ્યા ? શુદ્ધ મ્યાદ્રાદના સિદ્ધાંતમા દ્રુપણ જેવાવાળાને શુ આ બધા કટિપત લેખોમા દ્રુપણ કે બૂપણ ગઈ દેખવામા નહી આ-આ હોય ? ન જાણે હૃદયના વેટલા શુદ્ધ હશે ?

(૨૫) ગાલવ મુનિએ નરમેધ યજ્ઞનો ઉપદેશ કર્યો. પશુમેધ અને અશ્વમેધ પુરાણિઓનો ધર્મ. વેદો હિંસા, મદિરા પાનાદિકના લેખોથી દૂષિત છે. યાજ્ઞવલ્ક્યે ભણેલા જૂના વેદો ઓછી કાઢ્યા પછી નવીન વેદોની રચના કરી. ”

આ બધા પ્રકારના લેખો મોટા મોટા પંડિતોએ પુરાણોમાં લખ્યા છે. મેં તો સ્તુપુરુષોને વિચાર કરવાને માટે મુક્યા છે. ભૂલ ચૂકની ક્ષમા આપી સત્યાસત્યનો વિચાર કરશો. આમાં ટુંક વિશેષ વિચારવાનું કે—આ બધું ઉપરનું લખાણ ગુરૂને ઉદ્દેશીને લખાયું છે. લખનારા બ્રાહ્મણો છે, તેઓએ ઋગ્વેદમાં લખ્યું છે કે—“અમો બ્રહ્માના મુખથી ઉત્પન્ન થએલા છીએ તેથી પરમેશ્વરથી પણ માન્ય થએલા છીએ” હિંસા પ્રધાન વેદોને જે ન માને તેમને વેદબાહ્ય કહી અવજ્ઞા કરનારા છે, છતાં તેઓ જગત્ ગુરૂ થઈ ન્યાયનો તોલ કેટલો કરનારા છે તે જણાવવાને તે બ્રાહ્મણોમાંના જે જે ઉપદેશકોએ જેવા જેવા લેખો લખ્યા છે તેવાજ સ્વરૂપના તેમાંથી લઈને લખીને બતાવ્યા છે, પણ મેં મારી અક્કલ તેમાં જરા પણ લેખવી નથી. બધા લેખોમાં યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર કરી મારી થએલી ભૂલ મને બતાવી આપ આપની સજ્જનતા પ્રગટ કરશો તો પણ મને સંતોષ છે.

વેદોના સંબંધની બે ચાર વાતોની સૂચના.

જૈનોના તત્ત્વો સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થતા આવેલા છે. વેદાદિક કેવળ અક્ષરોના પંડિતોથી લખાયેલા છે. જૈનોને વેદબાહ્ય લખનારા જૈનોના તત્ત્વોથી તેમજ વેદના તત્ત્વોથી પણ સર્વથા

અપરિચિત, નામ માત્રથી લડેલા કે નામ માત્રથી મુઝાઈ પડેલા, અથવા ચોતાની ઇદ્રિયોના વશમાં પડેલા, લખતા ગદ્યા હોય હાલમાં પ્રચલિત પેદો તે છે કે યાજ્ઞવલ્ક્યે પ્રાચીન વેદોને ઓછી ગાંઠીને જે નવીન વેદોની રચના કરી તે આવે છે તેમાં પણ ઘણા પ્રકારની વિઠ્ઠલિઓ થયા પામી હોય તેમ જણાઈ આવે છે તેથી તેમાંની પણ જે આજ વાતોનો વિચાર મેં માન્ય થયેલા કરીને બતાવેલો છે તેમાંની અહીં પણ ટુકડા સૂચના કરે છું.

(૨૬) મર્વનોએ બતાવેલા આજ જાતિના દેવતાઓ, તેમના સ્થાન, તેમનામાંના કેટલાક દેવતાઓની દેવીઓ હોય છે તે, તેમનામાંના કેટલાક દેવતાઓનું આયુષ્ય પણ બતાવ્યું છે.

(૨૭) વૈદિકોમાં-૧ ઇંદ્રલોક, ૨ કૈલાસ, ૩ વૈકુંઠ, ૪ ગોલોક અને ૫મો બ્રહ્મલોક એમ પાંચ સ્વર્ગ મનુષ્યોના માટે જ કલ્પાય છે બીજા જીવોના માટે વિચાર થએલો જણાતો નથી જૈન-બૌદ્ધને વેદબાહ્ય નાસ્તિક લખનારા જ્ઞાની હતા ? તેનો પણ થોડો વિચાર કરીને બતાવેલો છે. યજુર્વેદના સૂક્તો ૧૦૦૦, તેમાં ઇંદ્રના ૨૫૦, અગ્નિના ૨૦૦, સોમના ૧૦૦, બાકી બીજા દેવોના, મનુ પ્રાણીય બ્રાહ્મણ ત્રયો મુખી વધી ઉપનિષદોમાં કૃત્ય મોટા ભાગે દેવતાની સ્તુતિઓનો બનેલો. ઋગ્વેદ વૈદિકમતે દેવતાઓના ગરીર વિષે અત્યોદ્દમ ઉપના ઋગ્વેદની દ્વિલમ્બુશી (તત્ત્વના મળ પે વિચારે.)”

(૨૮) નગ્ગોના સળ પે યજુર્વેદથી એટલું મળે છે કે- પ્રદ્ધા વિનાના માણુનોને અધકાગના ખાણમાં નાખવામાં

આવતા, વેદ પછીના સમયમાં જુદાં જુદાં નરકોની એક ગુચ્છ-
વણુ ભરેલી સરણી તૈયાર કરવામાં આવી. દેવતાઓના જન્મ-
મરણના સંબંધે વેદોથી ચોક્કસ થતું નથી. છેવટ એમ
છે કે-કલ્પના અંતે દેવતાઓ પણ નાશ થાય છે. વેદોમાં
સોમવેલડીની ઉત્પત્તિ, તેની કથાઓથી ભરેલું વેદસાહિત્ય તે
સોમ ચંદ્રમાના રૂપમાં બદલાયો, એ ચંદ્રદેવને ૩૩ પત્નીઓ
તે પ્રજાપતિની પુત્રીઓ હતી, એ ચંદ્રમાના સંબંધમાં બીજી
પણ અનેક કલ્પનાઓ કરવામાં આવી છે. આમાં ટુંકથી
વિચારવાનું કે—

જે નરકોની વાત વેદના ઋષિઓએ બતાવી ન હતી
તે વાત પાછળથી કયા જ્ઞાનીથી ગુચ્છવણુ ભરેલી મેળવી ? ઇંદ્ર,
વરુણ આદિ ૩૩ દેવો મુખ્ય વેદના છે. કોઈએ લખ્યું કે-ઈશ્વરનો
મહિમા વ્યક્ત કરવાને થયા, તો તે ક્યાંથી થયા ? અનાદિના
તો મનાયા નથી, કેમકે નરનારાયણ સુદ્ધા ઇંદ્રપદ મેળવવા તપ
કરવા ગયા. ભંગાણુ કરવા ઇંદ્રે અપ્સરાઓ મોકળી છે.
સોમની વિચિત્ર કથાઓથી બધું વૈદિક ભયું છે, તે ચંદ્રમાના
સ્વરૂપમાં ફરી જઈને પ્રજાપતિની ૩૩ છોકરીઓનો પતિ
થઈ બેઠેલો બતાવ્યો છે. બધી ગરબડ કયા મોટા જ્ઞાનીએ
કરીને બતાવી ? સોમરસ પીનારાઓના છેવટના ઉદ્ગારો-કહો
તો સૂર્યને નિસ્તેજ કરી દઉં ? આકાશ પૃથ્વી નીચે ઉપર
કરી દઉં ? મંત્રદષ્ટા થઈ વેદવાણી પણ તે જ રચતા. આ જ્ઞાન
ઉંચું કેટલું તે વિચારવાનું ?

(૨૯) યમ દેવના સંબંધે વિચિત્ર કલ્પનાઓ—યમ

નરડોનો રાજા, દક્ષિણ દિશાનો પાલક, ઋગ્વેદમા જે એક નરક તે અધારાની જ્યાજ, આગળના થયેમા વિચિત્ર નરડો લખાઈ છે, યમને સુખી છોડેનો મરદાર પણ બતાવ્યો છે સૂર્યનો પુત્ર પૃથ્વી પર પહેલો જન્મેલો ઋગ્વેદમા પહેલો મર્ત્ય બતાવેલો છે તેથી તે બીજા મર્ત્યોનો માર્ગ દર્શક થઈ સગદાર થયો મરણ પામેલા ઉપર રાજ્ય ચલાવી વિશ્રાંતિનું સ્થાન આપે છે દત્ત કથાઓમા મૃત્યુનો દેવ ગણાયો યમ-યમી ભાઈ બહેન છે ભાઈ ઉપર બહેન આશક્ત થતી પણ જણાવી છે તેનો દક્ષતરી ચિત્રગુપ્ત બતાવ્યો યમ પાસે જનાર મૃતકને ચાર ડલાકને ચાલીશ મીનિટ લાગે છે મારનાર ત્યા પોતાના બાપ દાદાઓ સાથે મળે છે બ્રાહ્મણપુત્રી વિજયા માથે યમ પગદ્યા ખુશીમા આવે તો અપરાધીને છોડી પણ દે છે ”

આમા કેટલાક ખાન વેદોના લેખો છે, કેટલાક પુરાણોના પણ છે મેં મારા થયેમા વિચારો કરીને બતાવ્યા છે ત્યાં બોધ લેવાની બહામણ કરૂ છું

(૩૦) વેદના મર્વજ વરૂણ દેવની વિચિત્ર વાતો —

ઋગ્વેદમા—હે વરૂણ દેવ ? તારી તીવ્ર દૃષ્ટિ સૂક્ષ્મ નિરીક્ષણ કરનારી અને પ્રાણીઓની ગુપ્ત વાત સોધી કાઢનારી છે અત્યંત પ્રતિષ્ઠિત અદિતિના ૧૨ પુત્રોમા વરૂણાદિક ચાર પાંચ મુખ્ય હતા યજુર્વેદમા-ભૃગુને પરમ તત્ત્વ બ્રહ્મનો ઉપદેશ કરનાર, ઋગ્વેદમા-નારદની મલાહથી હરિશ્ચંદ્રે વરૂણ પાસે પુત્ર માગીને બલિદાન આપવાનું ડબૂટયું, ન આપતા જલોદરી

દેવટ પુત્ર બન્યો અને રોગ પણ ગયો. તે વરુણ પુરાણોમાં માત્ર સમુદ્રનો દેવ બન્યો. મહાભારતમાં—ઉત્તર્ય ઋષિની પુત્રીનું હરણ કરનારો કહ્યો. ” મારા અંથમાં વિચારો કરીને બતાવ્યા છે, ત્યાંથી વાંચી લેવાની લલામણ કરૂં છું.

(૩૧) વેદોમાં અગ્નિને પણ મોટો દેવ બતાવેલો છે તેના સંબંધના વિચારો—

ઋગ્વેદનાં ૧૦૦૦ સૂકતોમાં ૨૦૦ સૂકતો તો અગ્નિ દેવનાં જ હશે. ઇંદ્ર સિવાય બીજા દેવ કરતાં અગ્નિ દેવનાં સ્તોત્રો વેદમાં વધારે છે. ઋગ્વેદમાં પ્રથમજ અગ્નિના સ્તવનમાં મોટામાં મોટો પુરોહિત, યજ્ઞનો ઋત્વિજ, અગ્રદૂત, અને પુષ્કળ દ્રવ્યનો આપનારો કહેવામાં આવ્યો છે. બ્રાહ્મણ અને અગ્નિ એ બે દેવોનાં મુખ ગણાવ્યાં છે. અગ્નિને વેદમાં આકાશ પૃથિવિનો પુત્ર કહ્યો છે મૃતકને પિતરો પાસે મોકળી દેવાની અગ્નિને પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે. કુમારિકા ભટ્ટ અને શંકરાચાર્ય ૮-૯ માં સૈકાના બતાવ્યા છે. હિંદુ તત્ત્વજ્ઞાનના ઇતિહાસના લેખકને સુધારો કરવાની સૂચના કરવામાં આવી છે. મારા વિચારો તો તે અંથથી જોઈ શકાશે.

(૩૨) પૂર્વ પુણ્યના યોગથી જેને હાથી ઘોડાદિક ૧૪ રત્નો મહા પરાક્રમી આવીને મળે તેજ છ બંડના ભોક્તા ચક્રવર્તી થાય એમ સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાં બતાવ્યું છે.

વૈદિકોમાં થોડા થોડા ફેરફારની સાથે તે જ ૧૪ રત્નો બ્રહ્માદિક દેવોના સમુદ્રમંથનથી ઉત્પન્ન થએલાં બતાવ્યાં હોય

એવું માત્ર માનવું છે તેથી જન્મે તગ્દના વિચારો દાઢીને
જતાવ્યા છે તે પણ માગ અથથી વિચારી લેવાની ભવામણ
કરુ છું અદિની ઉત્પત્તિ કરવાવાળા પ્રજ્ઞા, વિપ્લુ, મહાદેવ
આદિ દેવો, વેદના ઋષિઓ, વેદોમા અને પુગલોના પડિતો
પુગલોમા મોટા મોટા લેખો લખી ગયા, પરંતુ માર્કંડેય
ઋષિએ અદિની ઉત્પત્તિ કરવાવાળી મહિત દેવી જતાવી છે, તે
લખીને જતાવી છે હિંમાભિશિત વેદધર્મ જૈન-બૌદ્ધના પરિચય
પત્રી પલટાતો ગયો વેદો એક વળતે રચાયા નથી, આજ
કલ્પમા વિભક્ત કરી ગયા છે ૧ છદોકલ્પ, ૨ મત્રકલ્પ, ૩
પ્રાક્ષાલકલ્પ, ૪ સૂતકલ્પ, ॥ (૧) છદો કલ્પ—અતિ
બાળાવસ્થાવાળો, ધમ પદ્ધતિ વિનાનો, પ્રાચીન ઋષિઓ
સ્વભાવિક ધમ જોતા

(૨) મત્ર કલ્પમાજ યજ્ઞ યાગાદિક થતા ત્રણ વેદ રચાયા
(૩) પ્રાક્ષાળ કલ્પમા—ધર્મ તત્ત્વ વિષયોનો વિચાર તથા અર્ચા
ધર્મીજ C પન્ન યજ્ઞ કૃતી ને ઉપનિષદો રચાયા હતા (૪) સૂત
કલ્પમા—વેદ ઉપનિષદની ટીકા, રાશ્ત્રાદિ ૭ વેદાન લખાયા "

આ બધા લેખોના વિચારો માગ અથમા કરીને જતાવેલા
છે ત્યાથી વિચાર કરવાની ભવામણ કરુ છું

ઉદ્ગાદિક દેવો મળ્જમા કે અજ્જમાઈ તંનો ખરો પુવાનો
વેદોથી તે પુગલો સુધીમા મળી ગયો નથી, કેટલાક મગ જો

જોતાં અજન્મા પણ સિદ્ધ થતા નથી. જેનોમાં તો સજન્માજ
જતાવ્યા છે. જુવો કલમ ૨૬ થી.

ઋગ્વેદમાં લખાયેલા અશ્વ સ્તોત્રનો તાત્પર્ય એવો છે કે
અશ્વને-રાંધવાની, તેની પૂજા કરવાની, તેને કાપવાની, તે માંસ
રાંધ્યા પછી આહૂતિ આપવાની, અને પછી તે માંસ ખાવાની
વિધિ આ સ્તોત્રમાંથી મળી આવે છે.

આમાં ગુરૂદત્ત વિદ્યાર્થી-પિન્કોટનો ખુલાસો કરતાં જણાવે છે
કે-અસલી બ્રાહ્મણો જેમી-અધ્યદ્વાજી, વેદને ઇશ્વર પ્રણીત
માનતા, ખુદનો પ્રચાર થતાં દલીલોથી રક્ષણ માટે દર્શન
સાહિત્ય ઉત્પન્ન કર્યું. આ તરફ એવી જોડે છે કે ઇતિહાસથી
અસત્ય છતાં વિશ્વાસ મુકવા જેવું છે. મંડેસમ્યુલર મંત્ર યુગના
સુખધે કહે છે કે-વિધિઓની વિગતોથી ઉભરાતા અશ્વમેધનું
સૂક્તજ ખસ છે.

યજ્ઞરહસ્યવાળાએ અશ્વમેધ માટે જતાવેલાં અનુમાનો યજ્ઞ
કારકો ઘોડેશ્વાર થઈને આવ્યા હશે, સૂર્ય ઘોડા મારફતે મુશા-
દરી કરે છે, છાયાની પાછળ જવા સૂર્યે અશ્વમૂર્તિ ધારણ કરી
હતી, ઘોડારૂપે થઈ યાજ્ઞવલ્કયને સૂર્યે નવો યજ્ઞવેદ આપ્યો
હતો, તેથી ઘોડા સૂર્યનો પ્રતિનિધિ ગણાતો હોય. એમ
અનુમાનો કરીને જતાવેલાં છે.

યજ્ઞાનુષ્ઠાન એજ વિષય વેદોમાં પ્રધાન છે. અને એમાંજ
વેદપંથિની પ્રતિષ્ઠા થએલી જણાવેલી છે.

નગવના ટીકાકારો પોતાના મમયના વિચારો લખી, એક
ખીનથી વિરૂદ્ધ લખતા ગદ્યા ઉદાહરણમાં આમી હયાનદ-
ગુનાન લેખો લુપ્તો

નગવેદ્યોચનના લેખકે એ- ખીનથી વિરૂદ્ધમાં લખાયલા
મોટા મોટા તે (૧૩) આશ્ચર્ય લખીને ખતાન્યા છે તેને
ફિગિત્ વિગ્રા મમે પણ કમીને ખતારેલો છે

ગાયના વધ મળ ધે-તૈત્તિરીયમા, જુદા-અયકમા, કાલ્યા
યન મૃતિમા અને ગોખીલગૃધમૂનમા, વિવિધ પ્રકારના લેખો
લખાયા છે તેઓના વિચારો મારા અધથી જોવાની બગા
મળ કંડ ૫

મનુષ્યના વધ મળ ધે—કુળ યનુરેદના તૈત્તિરીયમા
લખાયુ છે કે-વાગુદેવતાના મારે પુરુષનો વધ, સૃષ્ટિભાગી
દેવતાના મારે-સુધમ નિરૂત્ત મીનો વધ, પ્રતીમાના મારે-
કુમારી કન્યાનો વધ, અત્યે પ્રાદાણમા મુન ગોપના વધ
નળ ખીની કથા લખાઈ છે મદાભા-તના વન પર્વમા નગમેધ
યજ્ઞનુ વર્ણન ક વાગા આ યુ છે, આ બધા લેખો માળુગોના
પ્રાદના મારે લખાયા છે

યતુપદના કેટલાક પ્રોના નમે એવા લખાયા છે કે-યન
માનની મીની માયે પોણનો ન મધ કાવ ૧૧ સ્ત્રિને (યજ્ઞના
કનવવા વાગા) એવો ઉપદાન કી ગેદના છે કે તન નિર્વન /
૬ લેખી મા ૧ માત્રુનોને નીનુ પાવકુ પડે, અવા નદન

અયોગ્ય પ્રકારના વિચારો વેદ જેવા પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથોમાં લખીને લોકોમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું કે વેદો ઋષિની આદિમા ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલાં છે. આમાં સત્યતા કેટલી ? મને ખૂંછો તો ન તો કોઈ ઋષિની આદિ કરવાવાળો દેખાય છે તેમજ ન તો ઋષિની આદિમાં ઇશ્વરથી વેદો પ્રાપ્ત થએલા જણાય છે. જે વિચાર કરશો તો આપ સજ્જનો મારા લેખોથી સારી રીતે સમજી શકશો. કદાચ મારી ભૂલ સમજાય તો મને સૂચના કરી મારા ઉપર ઉપકાર કરશો. ” પોતાના સ્થાનથી ભ્રષ્ટ થતાં સ્વર્ગ'ગા આગળ આગળ કાદવ કીચડવાળાં થતા ગયાં. તેમ સત્ય ધર્મથી ભ્રષ્ટ થએલાઓની સ્થિતિ ભર્તૃહરિએ જણાવેલી છે. તેમાં મેં મારા વિચારો પણ થોડા લખીને જણાવ્યા છે.

વીર ભગવાનની સ્તુતિમાં હેમચંદ્રાચાર્ય કહે છે કે-

વેદાદિક આગમ અપ્રમાણ શાસ્ત્રી ? અસર્વજ્ઞોથી પ્રવૃત્ત, હિંસામિશ્રિત, સ્વાર્થી લોકોજ વળગી પડેલા છે તેથી.

જૈનાગમ પ્રમાણ શાસ્ત્રી ? ભુવોના હિત માટે, પરસ્પર વિરોધ વિનાનું, મોક્ષાભિલાષીઓથી ગ્રહણ થએલું છે તેથી.

અન્ય મત વાળાઓએ સરળપણે અયોગ્ય કહેલું પણ તેમના શિષ્યોએ તદ્દન ઉલટાવી નાખેલું. એ ઉપદ્રવ જૈનાગમમાં થએલો નથી એજ તેની મહત્ત્વતા છે.

(૩૩) શક દિગવિજય મગ ૧૬ માની બે આ- વાતો

ભટ્ટ અને શક ૮-૯ મા મૈત્રના છે મર્ગ ૧ લામા-
 બ્રહ્માદિ દેવોની ગદ્ય દેવને ફરીયાદ કે-વિષ્ણુએ જૌદ્ધગામ્ય
 રણને વેદાદિકને હાનિ પુહ્યાવી ગદ્ય દેવે કહ્યું કે હું મનુષ્ય
 હેલુ ધરીને જાનપાડનો ઉદ્ધાર કરીશ તમો વેદ મર્યાદા મ્થાપો
 બ્રહ્મા મહન નામે, ઇંદ્ર મુધ વા નામે, કાર્તિકેય ભટ્ટપાદ નામે
 અવતર્યા મુધ-નાની તબામા ભટ્ટપાદે જૌદ્ધોને હુન-આ એવી
 ગીતે ૮-ભટ્ટપાદે કહ્યું કે-“વેદો પ્રમાણભૂત હોય તો મને આશ
 આવગો નહીં” એમ કહી પર્વત ઉપરથી પડતા તાબમાન
 ગદ્યા જૌદ્ધો હાર્યા ફરીથી ઘડામા સપ્ મગાવ્યો જૌદ્ધોએ
 મપ બતાવતા રાજાને મૂળ ભટ્ટે ધીજ્જ અ પી નેવશાયી વિષ્ણુ
 જતા-આ રાજાએ જૌદ્ધોનો અને જોનોનો નાશ કરાવ્યો
 બ્રહ્માદિકનો પત્તો ન મળે તો આ શક સ્વામીનો ઉત્પાત
 ગણાય કે નહીં ?

મર્ગ ૨ બે-શસ્ત્રનો જન્મ-લિંગ રૂપે પ્રગટ થતા રાજાએ
 દેવલ બધાબુ, ફરી શિવ ગુરૂ નામે જન્મી શકરનીજ પેવાથી
 શકરનામી પુત્ર મેળવ્યો આમા બધાએ શકર દેવ છે

મ ૩ બામા-વિષ્ણુ, પવન, વાયુ, નદીકેશ્વર, બ્રહ્મા,
 બહુરૂપિ, અરૂણ, વરૂણાદિ દેવો, દુનિવામા જગ મચાવવાને,
 સ્વર્ગગાથી ઉતરી બ્રાહ્મણ રૂપે અવતર્યા આમાના બ્રહ્મા, વિષ્ણુ
 અને મહાદેવનું મ્વરૂપ કિંચિત્ તણવાથી બધા દેવોનું સ્વરૂપ
 મહુજે સમજાશે

સર્ગ ૪ મા-ત્રીજે વર્ષે મિત્રો સાથે શકર ભિક્ષા માટે ગયા. ત્યાં લક્ષ્મીને ઝોલાવીને તે બ્રાહ્મણીનું ઘર સોનાના આમળાંથી ભરાવી દીધું.

સર્ગ ૫ મા માં સાતમે વર્ષે લણીને ઘેર આવ્યા, નદીની સ્તુતિ કરી, આગણે વહેતી કરી, માતાની અડચણ દૂર કરી. રાજશેખર રાજને પુત્ર આપી તેની ઈચ્છા પૂરણ કરી. અગત્ય આદિ દર્શનાર્થે આવ્યા. માતાના પ્રશ્નોત્તરમાં તમારો પુત્ર-સાક્ષાત્ શિવ રૂપ છે, ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય છે, પણ વ્યાસ ૧૬ વર્ષ વધારીને આપશે, એમ કહી અંતર્ધાન થયા. માતાનો ખેદ ટાળવા શકરે કહ્યું કે કમ્ભ લોગવવા જીવ સ્થૂલ દેહમાં વિચર્યા કરે છે મન્યાસ લેવા ગયા, ગુરૂએ પૂછ્યું, તું કોણ? હું લય થનાર સર્વોત્તમ ત્રિદાનદ રૂપ છું. એમ કહી ચાર મહા વાક્યનો ઉપદેશ લીધો. એમાંમાં નદીના પૂરને કમ્ભકુમાં સમાવી દીધું. શકરે આ બધા ચમત્કાર બતાવ્યા તેનો વિચાર.

સર્ગ ૬ ઠા ૭ મામાં-કાશીમાં સનદન શિષ્ય કર્યો ચાર કુતરાં વાળા અંકલને નમન કરવા જતાં, તેમને ચાર વેદ સાથે શિવમૂર્તિ રૂપે દર્શન આપ્યું. લણુવા માટે સનદન સાહુમી પારથી આવતા ગંગામાં પડ્યા, કમળોપર યગ મુકતા આવ્યા તેથી પદ્મપાદ નામ સ્થાપ્યું.

વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને બ્રહ્મ સૂત્રનો અર્થ કહ્યો કે-બીજા દેહમાં જતાં જીવને પાત્ર ભૂતો વિટલાઈને બચ છે, એ સાંભળી વ્યાસ રૂપે પ્રગટ થઈ ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય વધારીને અંતર્ધાન થયા.

મગ ૮ મા થી ૧૦ મા મા-જૈમિનિ ઋષિએ ચ્યાપેલો ડર્મકાંડ, તેના પક્ષી મહનમિથ, તેનું જાડન ડરી નાનકાંડ મનાવ્યો. મહનનો ખેદ દૂર કરવા જૈમિનિ પ્રગટ થઈ કહેવા લાગ્યા કે-ગડના મતને સ્વીકારી, તરી બાવો, કહીને અતર્ધાન થયા બ્રહ્મ ૩૫ મહન હાર્યા, પણ મરમ્વતી વાદ કરવા ઉભા થયા ના પાડતા ગડર માથે ૧૭ દિવમના પછી કામ કેલીનું ન્વરૂપ પૂર્યું માસની સુદત માગીને મતક ગતના શરીરમા પ્રવેશી રાણીઓ માથે ક્રીડા કરવા લાગ્યા હુબ્ધ થએલા બાણી શિષ્યો દોડાવી લાયા રાજ તરફથી અગ્નિમન્દાન વતા શરીરમા પ્રવેશી ગયા નૃસિંહે અગ્નિની ગાતિ કરી પછી મગ સ્વતીને પણ છુટી લીધા મહનને નરમર્મ નો મત આપીને અઠંતમત ચ્યાપ્યો.

મગ ૧૧ મા-શૈલપવતે કાપાલિકે ગકને કહ્યું કે-મને લૈરવે કહ્યું છે કે, તું કોઈ મર્વાનુ કે રાજાનુ મતક હોમીશ તો મહેલ સ્વર્ગેજ નઈગ માટે માત્ર ઈષ્ટ વાય તેમ કરે. ગકને એમતનો વાયદો કર્યો એકાતમા મધ્યા કગતા હતા ત્યા ગાપાલિકે તરવાર ખેળી પદ્મપાદને લાગ વતા નૃસિંહ ૩૫ ધરી ચીરી નાખ્યો બીજા શિષ્યોએ જાનને મરણ ૩૫ બેયા, સમાધિ ઉતરતા શકરે નૃસિંહ રૂપ ઇલાવ્યું.

મગ ૧૨ મા-મુકાનિકામા મરેલા પુત્ર માટે ચોકાતુગ બ્રાહ્મણના કુટુંબને બેઈ ગરને દયા થતા-“આમગવાળી થઈ કે અમમર્થ દયા બતાવે ” આચાર્યે કહ્યું કે-અમમર્થને

ગોલવું શોભે ? સમર્થ છે તો શોક દૂર કરો ! એમ કહી જીવતા કરાવ્યો. વિચારવાનું કે કુટુંબ જતાં ભેઈ રહ્યા, પોતે ગયા. બીજાને જીવતા કરાવ્યા, એવો કોઈ સમર્થ હોય ખરો કે ? આ તો છળખાણની ચતુરાઈ ગતાવી ?

સર્ગ ૧૪માં—માતાનો મંદવાડ જાણી સેવામાં આવ્યા. શંકરની સ્તુતિ કરતાં વિમાન લઈ દૂતો આવ્યા. માતાની નાથતા પાછા ગયા. પછી વિષ્ણુની સ્તુતિ કરતા તેમના દૂતો વિમાન લઈને આવ્યા. તેમાં બેસીને માતા વિષ્ણુના ધામમાં ધધાર્યાં. આમા સત્યતા કેટલી હશે ?

સર્ગ ૧૫ માં—દિગ્વિજય કરવા હજારો શિષ્યોને અને લશ્કર સાથે રાજાને સાથમાં લઈને નીકળ્યા. પ્રથમજ કાપાલિકો સાથે ઝપા ઝપી થતા રાજાએ હુટાવ્યા. ગોકર્ણુમાં—દ્વૈતમતના શૈવ નીલકંઠને અદ્વૈત મત મનાવ્યો. ઉર્જિયનમાં—દ્વૈતમતના ભટ્ટ ભાસ્કરને અદ્વૈત મત મનાવ્યો. જૈનને પિશાચ કહીને ખંડન કરવા લાગ્યા. જેમાં એક પણ વાત આચ્છી નથી છેવટે સખત-ભંગીના ખંડનમાં ઉતર્યા આ વાતનો ઉત્તર ટિપ્પનકારે જણાવ્યો છે કે—સખતભંગીઓથી પ્રત્યેક પદાર્થમાં ગમે તેવા બીજા પણ પરસ્પર વિરુદ્ધ ધર્મોનો સમાવેશ થાય છે. બીજા અનેક વૈદિક મતના પંડિતોએ જ તેમની અયોગ્યતા બતાવેલી જગો જગો પર મારા ગ્રંથથી ભેઈ શકશે.

(૩૪) સાધારણ વિચારો—સર્વજોના તત્ત્વના વિકાર રૂપજ હાલનો વૈદિક ધર્મ. સર્વજોના અપરિચિત પ્રદેશમાં, યજ્ઞ

યાગાદિના વિધાનવાળો, વેદધર્મ આથી લેંડોવી ચાલી પડેલો ખરો પણ, મર્વજોના વિશેષ પગિયવાળા પ્રદેશમાં તે નહીં જોવો થઈ પડતા, મર્વજોના તત્ત્વમિશ્રિત નવીન ગ્રંથોના અચ્ચતા કડી, વેદધર્મ ટકાવનાના પ્રયત્નો કરતા ગયા એટલે દ્વધર્મા કે હામમા, પાણી કેટલું તેનો અદાત્તે ન કાઢી શકાય તેવા સ્વરૂપનો, વૈદિક ધર્મ કડીને સુકથો

વેદો એક એકથી ધણા ધણા છે, મર્વજોથી તૈયાર થએલા અનેક પ્રમાણોથી મિશ્ર કે હતા સંપ્રિતી આદિમા ચાર-મર્વજોના સુખ્યમા પ્રબળપતિથી ચારે વેદ પ્રાપ્ત થયા, તે વાત ચારે વેદોથી લખાતી જાતી તે પ્રમાણુ વિનાની તદ્દન ઝડિપત છે તે સાચી જાતી ? મને ક્યારથી જાણી ? પ્રગટ રેખાય છે કે મર્વજોથી વિરૂદ્ધમા લખી જાણી જૂજીને જાણવા દીધી હોય એવું માફ ખામ અનુમાન છે આ મારા અનુમાનની પુષ્ટિમા જ્ઞાન દગ કળમાઈ ધ્રુવતા, આર્યોના તહેવારોના લેખકતા, અને મણિલાલભાઈ દ્વિવેદીના, કંડરાઓ વ્યાનમા લઈ વિચારવાની જલામણ કડી છુ અને દક્ષિણના પડિત લક્ષ્મણ ગુપ્તનાથ લિંગે તો અપદ્મ રૂપેજ લખીને બતા મુ છે કે “જેન ધર્મ એ વિકૃત હિંદુ ધર્મ છે એમ કહનામા આવે છે પરંતુ સનાતન અને પુરાતન એના જેન ધર્મનું વિકૃત સ્વરૂપ એ હિંદુ ધર્મ છે ”

આવા આવા દેગી પરદેગી અનેક મહાન્ મહાન્ પડિતોની, નિર્મલ જુદિનો પ્રકાશ મારા પર પડતા, માફ મન વૈદિક મત

જેવાને પ્રેરાયું જેતાં જેતાં ઘણા ઘણા પ્રકારનો વિપર્યાસ થએલો જણાતાં જૈન-વૈદિકની તુલનાત્મક રૂપે અંથ લખવા માંડ્યો, તેમાં ઘણા ખરા પંડિતોના વિચારો સત્ય રૂપે થએલા પણ લાગતા ગયા તે મેં મારા અંથમાં જાહેર કર્યા છે. તે જેવાની ભલામણ કડ છું. આ જગો પર તો નહીં જેવી સૂચના માત્રજ કરીને બતાવુ છું

સર્વજ્ઞોએ—નાના મોટા અનંતાનંત જીવોથી ભરેલી, અને કર્મના સંયોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ભટકતી, અનાદિના કાળથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિ બતાવેલી છે.

વૈદિકોમાં—બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવાદિક એક એકથી વિરૂદ્ધ-પણે આ સૃષ્ટિની રચના કરતા બતાવેલા છે.

જૈનોમાં આ અવસર્પિણીમા—ઋષભદેવાદિક ૨૪ મહાન્તીથેન્કરો ધર્મના પવર્તકો (નાયકો) થતા આવ્યા છે.

વૈદિકોમાં—મત્સ્ય, કૂર્માદિક ૨૪ એકજ વિષ્ણુના અવતારો થએલા બતાવ્યા છે. તેમાં ઋષભદેવને ૮ મા નંબરે ગોઠવ્યા છે.

સર્વજ્ઞોમાં—હાથી, ઘોડાદિક અગાધ શક્તિવાળાં ૧૪ રત્નો આવીને મળ્યા પછી, છ ખંડના રાજ્ય કરતા—ભરત-સગર આદિ ૧૨ ચક્રવર્તીઓ થએલા બતાવ્યા છે.

વૈદિકોમાં—તેજ ભરતને જડભરત, સગર આદિ બે ચારને, રાજ તરીકે ઓળખાવી તેમના સંબંધના હાથી, ઘોડાદિ ૧૪ રત્નોમાં, થોડા ફેરફાર સાથે બ્રહ્માદિ દેવોના સમુદ્રમંથનથી

ઉત્પન્ન થએલા જતાવ્યા છે સગન ચક્રવર્તીના ૬૦ હ ૧૦ પુત્રો
નાભાવિન હતા, તે મહાદેવથી પ્રાપ્ત થએલા જતાવ્યા છે

મર્વજોના ઇતિહાસમા ૧૧મા તીર્થ કરના મમયમા પહેલા
વાસુદેવના પિતા-પુત્રીના મળ ધથી લોગેમા પ્રજાપતિ તરીકે
જાહેર થયા છે

વેદિકોમા—તેજ પ્રજાપતિને ચાગે વેદોમા બ્રહ્મા તરીકે
લખીને—સૃષ્ટિની આદિ ડગનાગ, સૃષ્ટિની આદિમાજ ચાર
ઋષિઓના દ્વયમા ચાગે વેદોનો પ્રકાશ કરનાગ, અને પોતાના
ચાર અગથી ચાર વર્ણની ઉત્પત્તિ કરનાગ, લખીને જતાવ્યા છે
આ બ્રહ્મા એક રાત્રેને કહેલા છે, તેના માટે વેદિકોમા લખા
યલા અનેક પ્રકારના વિચિત્ર લેખોથી જાણી શકાય તેમ છે

આ અવમણિપ્તીમા—અવનોના ઇતિહાસમા—બલદેવાદિક
નન ત્રિકો થયેલા લખાયા છે તેમાનું પહેલું ત્રિક ૧૧ મા
તીર્થ કરથી મરૂં ચતા-૨૦ મા તીર્થકર થયા પછી ૮ મુ ગમ,
લક્ષ્મણ અને ગવણનું થયું છે અને ૨૦ મા તીર્થ કરના
મમયમા—બલભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરામ ધનું થયું છે વાસુદેવજ
પ્રતિવાસુદેવને માટે એ નિયમ પ્રમાણે નેનોમા લક્ષ્મણ
વાસુદેવના હાથે ગવણ પ્રતિવાસુદેવ મનાયો છે વેદિકોમા મયદેવ
ગમને જતા યા તેટલો ફેર છે બાપી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવના હાથે
જરામ ધ પ્રતિવાસુદેવ મનાયો તેમા ફેર થએલો નથી આ બન્ને
ત્રિકોમા મુખ્ય પાત્રોનો ફેર ઘણો નહીં હોય, બાપી બીજા

વિષયોમા તો ઘણો જ ફેરફાર થયોલો જણાય છે. તે તો જન્ને તરફના મેળાણથી જાણી શકાશે.

પરંતુ—રામાદિક ૮ મા ના, અને જલલદ્રાદિક ૯ મા ના, પૂર્વેનાં જે સાત ત્રિકો ૧૧ મા તીર્થ કરના સમયથી થતાં આવ્યાં, તેમા તો વૈદિકના પંડિતોએ સર્વ પ્રકારના ક્રમને તોડી નાખીને, એવું તો ઉંધું છ-તું કલ્પ્યું છે કે મોટા મોટા પંડિતો પણ, તે ગુંચવી દીધેલું કોકડું, ઉકેલી શકે નહીં. તે પૂર્વેના સાત ત્રિકોમા—જલદેવોનાં તો નામ નીશાન પણ દેખાતા નથી અને જે સાત નામના સાત વાસુદેવો થતા આવ્યા, તેમનાં નામ, ઠામ, ઠેકાણાં, ઉડાવી દઢને એક જ વિષયુ ભગવાન્ના નામથી જાહેર કર્યાં. પરંતુ તેમના પ્રતિપક્ષી રૂપ જે સાત પ્રતિવાસુદેવો હતા તેમનાં નામ તેવાને તેવા રૂપના મારા જોવામાં આવ્યાં, પણ તેમનું સ્વરૂપ તદ્દન ફેરવી નાખ્યું. અને જુદા જુદા કવિ-ઓએ જુદી જુદી મનમાની કલ્પનાઓ કરીને બતાવી છે તે જુવો કે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા પ્રતિ વાસુદેવોના નામ—૧ અશ્વઘ્રીવ, ૨ તારક, ૩ મેરક, ૪ મધુ અને કૈટભ, ૫ નિશુંભ, ૬ બલિ, ૭ પ્રલહાદ. અને પૂર્વે બતાવેલા-૮ મા રાવણ અને ૯ મા જરાસઘ આ બેમાના એકને તો લક્ષ્મણે માર્યા અને ખીજને શ્રીકૃષ્ણે મારીને ત્રણ ખંડનું રાજ્ય સ્વતંત્ર પણે ભોગવ્યું હતું તેવીજ રીતે પૂર્વેના સાત વાસુદેવોના શત્રુભૂત સાત પ્રતિવાસુદેવાજ છે. તેઓનું સ્વરૂપ વૈદિકોમા જેવી રીતે ગોઠવાયું છે તેઓની અહીં સૂચના કરીને બતાવું છું. ૧ અશ્વઘ્રીવ પ્રતિવાસુ-

દેવનેજ માથા વિનાના થયા પછી ચોડાના માથાવાળા
 બતાવી-હુયત્રીવ વિણના નામની પ્રસિદ્ધ કર્યા છે ૨ તાન્ડ
 પ્રતિવાસુદેવ છે તેમની લડાઈ-દિપ્તિ વાસુદેવની નામે થયેલી
 તેને મળવ વહિંગામા-તાન્ડાસુર લખીને દેવ દાનવોની લડાઈ
 જોઈનીને બીજામા વિષ્ણુને પણ તેના ડેહી લખીને બતાવ્યા છે
 આમા જે રણ ઈવિઓની ઈપનાઓ જુલ જુદા રૂપે થયેલી
 માગ લેખમા જોઈ લેગો ૩ જા મેજ પ્રતિવાસુદેવ છે તેને
 વેદિંગામા મોટો દૈત્ય લખીને જણાવ્યું છે કે-એ દૈત્યે બ્રહ્માદિજાને
 સ્વાનથી બ્રહ્મ કર્યા, તે વિષ્ણુનું ગળુ લેવા આવ્યા વિષ્ણુ તે
 દૈત્યની માથે જીતરો વર્ષના યુદ્ધથી થાપીને લાયા અને
 ૧૦ ચોજની ગુફામા જઈને સૂતા લખીને બતાયા છે ૪ મધુ
 પ્રતિવાસુદેવ છે, કૈટલ તેના લાઈ છે વેદિંગામા આ બેને
 વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈને, નાલિ ઈમવમા લગઈ
 બેઠેલા બ્રહ્માને મા વા દાર્યા, એટલે વિષ્ણુ તે બે દૈત્યોની માથે
 બાહુયુદ્ધમા પડ્યા, પણ પાચ હજાર વર્ષ પછી ત્યાવી નાગી
 છુટ્યા આમા પણ ઘણા વિચિત્ર પ્રકારે ચિતગયા છે પાચમા
 નિશુલ પ્રતિવાસુદેવ છે તેના મળધે વેદિંગામા-નિશુલ અને
 નમિ બે દૈત્યો બતાયા છે ગરુડ માથે વિષ્ણુ લડવા ચઢ્યા પણ,
 તે દૈત્યોના મારથી મૃતિ થયા પછી યુદ્ધમાથી નાગી છુટ્યા
 છઠ્ઠા બલિ પ્રતિવાસુદેવ છે તેમા અનેક ઈપનાઓ થયેલી છે,
 મુખ્યતાએ વિષ્ણુ લગવાનું ત્રિવિક્રમના સ્વરૂપથી દર્શાવેલ
 અને તેના ગુલામ થઈને પણ જડેલા બતાવ્યા છે ૭ મા પ્રહ્લાદ
 પ્રતિવાસુદેવ છે અને વિષ્ણુના નતુભૂત છે, જતા તેને પોતાનો

લક્ષ્મી સ્થાપી થાંભલામાંથી નીકળીને તેના આપને મારવા વાળા લખીને બતાવ્યા છે. રાવણ અને જરાસંધ ૮ મા-૯ મા પ્રસિદ્ધ છે, તેથી તેઓમાં કાંઈ સૂચના કરેલી નથી.

અહીં એક વિશેષ સૂચના એ છે કે—ગીતા જેવા મહાન્ પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથમાં વિષ્ણુ ભગવાન્ના તરફથી બોધ અપાયેલો ગણાય છે. તેમાં ભગવાન્ પોતેજ કહે છે કે—હું ભક્તોની રક્ષા કરવા યુગ યુગમાં અવતાર ધારણ કરીશ. તે વિષ્ણુ માથું કપાવી દોડાના માથા વાળા કેમ થયા ? અને તારકાસુરના કેદી કેમ બન્યા ? મેરક દૈત્યથી નાશીને બાર યોજનની ગુફામાં જઈને કેમ સૂતા ? કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થયેલા બે દૈત્યોના આગળ પણ પોતે ટકી ન શક્યા અને નિશુલ-અને નભિ બે દૈત્યોથી પોતાના ગરૂડ વાહન સાથેજ માર ખાઈને ભાગ્યા, જે ભગવાન્ પોતાનું રક્ષણ નથી કરી શક્યા તે ભગવાન્ અમારૂં રક્ષણ કયે કેકાણેથી આવીને કરી શકવાના છે ? માટે જ અમે કહીએ છીએ કે હાલનો વૈદિક ધર્મ તે, સર્વજ્ઞોના તત્ત્વના વિચાર રૂપનો છે. ભૂલચૂકની ક્ષમા આપશો અને સત્યની શોધ કરશો.

(૩૫) જૈનોના—અનેકાતવાદનું અથવા સ્યાદ્રાદવાદનું સ્વરૂપ—

દુનિયાના સર્વ પદાર્થો—ઉત્પન્ન અને નાશ થતા હોવા છતાં પણ તેના મૂળ પદાર્થોનો નાશ થતોજ નથી એ નિર્વિવાદ છે. જેમ કે સોનાના અનેક દાગીના બનતા અને તોડી નાખાતા હોવા છતાં પણ સોનાનો નાશ થતોજ નથી. તેવીજ રીતે માટીના ઘડા આદિ ઉત્પન્ન અને નાશ થવા છતાં પણ માટીનો

મન થા નાશ થતોજ નથી એવી રીતે બધાએ પદાથે અને
ધમવાળાજ હોય છે આ માન્યતાને જેનો અનેકાતવાદના
નામથી મથવા આઢાહ વાદના નામથી બાહે-મા પ્રચિદ્ધ કરે છે

વૈદિકમતમા-પૂર્વકાળમા યજ્ઞેલા કેટલાક પરિતો તે
પરાર્થોમા અને તેમના અરૂપોમા જુદા જુદા પથોને ઉભા
કરીને જુગી જુદી માન્યતાઓ પ્રગટ કરે છે જ્યાં પોતાની
માન્યતાઓમા વાધા આવી પડે છે ત્યારે તે જેનોના અનેકાત
વાદનો આશ્રય લઈને આમા પથોને તોડી પાડવાના પ્રયત્ન
પણ કરે છે તેમા પણ વિશેષ ખુબી એ છે કે-તે મતવાદીઓ
જેનોના અનેકાતવાદનો તો આશ્રય લેતા લય છે અને પોતાની
માન્યતામા જુદી ક પનાઓ કરીને તેજ અનેકાતવાદનું ખંડન
કરવામા પોતાની આતુરી પણ પ્રગટ કરતા જોવામા આવે છે

આ અનેકાતવાદના પ્રકરણમા આવા પ્રકારની બધી
વિચિત્રતાજ આપ મનજનોના જોવામા આવશે

પ્રથમ ગુરુ સ્વામીએ જ ટ્રેવ-નીલ ઠનો અને ભાસ્કર
ગચ્ચાઈનો દ્વેષવાદ હોડાઈ અદ્વૈતવાદ કબુલ કરાવ્યો એ જુ
ન્યાય યજ્ઞેલો હતો ? મારા વિચાર પ્રમાણે તો દ્વેષવાદજ સિદ્ધ
રૂપનો છે, બાકી અદ્વૈતમત દુગમલમાજ દોડી લય છે બીજા
ઓનું ખંડન કરતા સ્વામીજીએ જગો જગો પર અનેકાતવાદ
નોજ આશ્રય લીધેલો છે જેના આશ્રયથી લય મેગધીને આજ્યા,
તેનું પણ ખંડન કરવામા જમજન્ટી કરી, એ નું મત્ય
જુદિનો ઉપયોગ કરેલો છે ખરો કે ?

રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને વૈકુંઠમા સ્થિતિ પામી ગયા તે અને ગીતા જેવા મહાન્ અથર્થ પ્રતિષ્ઠાને પામેલા તેમને ખોદાદિકનાં શાસ્ત્રોની રચના કરીને વેદાદિકને હાનિ પુહચાવનારા લખીને ળતાબ્યા છે. આ બધુ લખાયલું કેટલું સુમંગલ અમજવું ?

અહીં ફરીથી પણ બાલબ્યાલ જેવા જે બાલ વિચારમાં મુકુ છું. યોગ્ય લાગે તો વિચારશો અને ભૂલ માલમ પડે તો ક્ષમા આપશો.

અનાદિના કાળથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિની વારંવાર ભાગફેડ કરવાવાળા, મહાનાગનિધિ એવા અનાદિકાળના બ્રહ્મા, ચારે વેદોથી પણ પ્રસિદ્ધિમા આવેલા છે. ખોદાદિકોએ કરેલી ભૂકોનો નીકાળ કરવાનું તેમને ન સમજાયું કે જેથી આ અધોર કલિકાલમાં પરિવાર લઈને શંકરદેવની પાસે ફરીયાદ કરવાને જવું પડયું ?

બીજી વાત એ છે કે—અનાદિકાળથી મોટામાં મોટી સત્તા ધરાવનારા શ્રીકૃષ્ણ પણ મનાયા છે. અને જેમની મહિમા ગીતા જેવા મહાન્ પ્રતિષ્ઠિત અથર્થમા છવાઈ રહેલી છે. શ્રીકૃષ્ણ પોતે જ પરમ ભક્ત અર્જુનના રૂડામને કહી રહ્યા છે કે—
 “ પ્રકૃતિ માઝુ રૂપ છે ” “ જીવ મારો અંશ છે ” “ સંસારમા જેટલી શ્રીમાન્ વા વિભૂતિમાન્ મૂર્તિઓ છે તે સર્વ મારા અંશથી ઉત્પન્ન થયેલીઓ છે. ” “ અને સર્વ ભૂતોનો અંતર્ભામી આત્મા પણ હું છું. ” ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારની તેમની

મહિમા જોતા તે મહાનાની અને સર્વ સત્તા ધારીના માલમ પડે છે. હતા તેમજો જોડાદિકોના ગાઓની ગ્યના ડગીને દુનિયામા અજ્ઞાન દેલાન્યુ હોય તો શું તેમની બલ વચ્ચેથી ન મનાય ? કદાચ શ્રીકૃષ્ણે કે કોઈ જી તમે બલ કહેલી માનીએ તો પણ તેનો નીગળ પ્રદ્વા શું ન કરી શકતા હતા ? કરી શકતા હતા એમ માનીએ ત્યાં મવ સત્તા ધારી પ્રદ્વાને શ્રીગ કહેવ પાને પ્રીયાદ લઈ જવાનું શું કાન્ય ? વૈદિ કોના ઘણા ગાઓમા—પ્રદ્વા-વિધ્યુ-મહેશ એ કુમથી તમે દેવો મહાન્ લખાયલા હોવાની મહેશને ત્રીજે દ જાણે જાણવામા આવેલા હોય એમ મમનય છે તો પણ તે મોટી સત્તાવાળા હોવાની મોટા જ્ઞાની તો મનાયા જ હશે જ્યાં એમજ હોય તો પછી પ્રદ્વાદિક દેવોની ફરીયાદ માલગવાને જ શું કાન્યને જોઈ રહ્યા ? પહેલેજ દુનિયામા આવીને મત્યામત્યનો નીગળ કરી જાતા તો પછી જ કાન્યમાનીને માટયો બધો પ્રપચ કાન્યની ગી જડ પડતી ?

પ્રદ્વા જગતના કર્તા ચારો મેહોથી તે મ પુણ્ન વદિકોના મિદ્ધાનેથી પ્રનિદિને પામેલા છે, શ્રીકૃષ્ણ પણ તેટલાજ દરજ્જાના મનાયલા છે તેથી પોતે કહી ન્હા કે કે—“ ભ્રમ માત્રે અશ છે ” “ ત્રીમાન્, વિભૂતિમાન્, મવ મારા અશથી ઉત્પન્ન થએલા છે ” અને મર્ત બનોનો અતર્યામી પણ હું જ છું ”

આમા જરા વિચાર થાય છે કે—જનતા અનત જીવોને કાટકવાડપ જે જીવોની ચોરામી લાખ ચોનિઓની ચ્યાપના

થએલી પુરાણોમાં પણ જણાવવામાં આવી છે, તે શું પ્રમાણે
 સ્થાપેલી કે શ્રીકૃષ્ણે ? અને તે શા કારણથી મનાયલી ? શું
 તેવા રૂપો ધારણ કરીને તે તે યોનિયોનાં મુખ દુ બ કેવા કેવા
 પ્રકારનાં છે તે જોવાને માટે પોતેજ ફરી રહેલા માનવા કે કોઈ
 બીજા પ્રકારના હોવો તેમાં ભટકી રહેલા માનવા ? અથવા વૈદિ-
 કેએ પોતાના સિદ્ધાંતનો મેળ મેળગ્યા વિના બીજા કોઈના
 સિદ્ધાંતમાથી લઈને સમજ્યા શોગ્યા વિના પોતાનામાં લખી
 વાળેલાં સમજવાં ? આવા આવા પ્રકારના સૂંકડો લખાયલા
 લેખોનો આપણી દુ'ક બુદ્ધિથી નિર્ણય કેવી રીતે કરી લેવો ?
 જો કોઈ સત્ય બુદ્ધિથી લખીને ગતાવે ત્યારે તો તેમનો પણ
 આપણા પર મોટો ઉપકાર થાય, બાકી ઉદ્ધતાઈના લેખકોએ
 તો દુનિયાનો દાટજ વાળયો છે તે જોવાની તો અમારી ઇચ્છા
 થતીજ નથી. આજકાલ થાળડા થાળડીના લેખો પણ ઘણાજ
 બહાર પડી રહ્યા છે તેથી સત્યના શોધકોને કાંઈ સંતોષ ન
 થઈ શકે અને વિચાર વિનાઓના માટે તો સત્ય અને અસત્ય
 બન્નુએ એક સરખુંજ છે માટે સત્ય વસ્તુના જ લેખો બહાર
 પાડવા જોઈએ, તેવા પ્રકારના સત્ય વિચારો તો કોઈ કોઈ
 મહાપુરુષના જ જોવામાં આવે છે. બાકી થાળડા થાળડીના લેખો
 તો ઢગલા બંધ જોતા કેવલ વખતજ ગમાવવા જેવું થાય છે,
 પણ તેમાંથી કાંઈ સત્ય મળી શકતું નથી. આ જમાનો સત્ય
 વસ્તુના શોધકોનો લાગે છે પરંતુ થાળડા થાળડીનો મને લાગતો
 નથી. બાકી તો વિચારો વિચારોના અનેક લેહો છે તેથી બધાનો
 નિવેડો લાવી શકાય નહીં.

મવજ્ઞાના તત્ત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતા વૈદિકોના બાણ પલટાઈ

કોઈ પ્રાચીન કાળમાં સુખ્યતાએ થતી ચામોદિકતા વિધિ વિધાનવાળું વેદ જ્ઞાન ઇશ્વરની પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થયેલું લોકોને બતાવી તે કાર્ય ધર્મધોડાગ્રી ચલાવ્યું પણ તે યજ્ઞ ચામોદિકતું જ્ઞાન માણાતું સર્વજ્ઞાના તત્ત્વનાનનો વિશેષ પ્રચાર થતા નહીં જેવું લામવા લાગ્યું એટલે તેનો પ્રચાર નહીં હોયો અર્ધ પડવાથી વૈદિકોના ઠેલકાકે ચતુર પડિતોએ—બ્રાહ્મણાદિક ધર્મધોઈ બાણ પલટાવવા માંડી તે એવી રીતે કે—

(૧) મર્ચજ્ઞોએ—પ્રવાકુથી ચાલની આનેલી આ સુદ્ધિને ઘનાદિની બતાવી ન્યાયે વૈદિકના પડિતોએ—મર્ચજ્ઞોના દતિ જાગમાં લખાયલા પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ નામના એક મહાનુ રાજાને જ્ઞાતા તરીકે કટખીને આ સુદ્ધિની આદિ કન્વાવાળા લખીને બતાવ્યા

(૨) મર્ચજ્ઞોથી ભરોડમાં આવેલા ઋષભદેવાદિક ૨૪ તીથ કનના અનુક્રમણકપે—વૈદિકોએ મર્ચ્યાદિક ૨૪ અવનાને જોડતું વિધુના કટખીને બતાવ્યા

(૩) મર્ચજ્ઞોએ—ભરત—મગડ આદિ ૧૨ ચક્રવર્તીઓ મતાવેલા છે વૈદિકોએ તે જાનમાના જે ચાર નામ રાખીને તેમાં ઉધું છતુ લખીને બતાવ્યું છે અને તેમના રાજપના જે ૧૪ જનો કતા તેમાં દેવદાસ કનીને પ્રજાદિક દેવોના અનુક્રમ ગાનથી ઉતરતું ધરેલા પાતા પા છે

સર્વજ્ઞોએ-વાસુદેવનાં નવ (૯) ત્રિકો આ અવસર્પિ-
ણીમાં થએલાં જતાવેલાં છે. વૈદિકના પંડિતોએ તે જાણ્યો
વાસુદેવોને એકજ વિષયના નામથી પ્રસિદ્ધિમાં જતાવી તેમના
પ્રતિપક્ષી જે નવ (૯) પ્રતિવાસુદેવો હતા તેમાના કોઈને
વિષય તો કોઈને અમુર-દાનવ-દૈત્યો દરાવી તેમને દેવતાઓની
સાથે લડાવી માર્યા છે. એટલુંજ નહીં પણ સાધમાં જગત્ની
આદિ કરવાવાળા બ્રહ્માને અને યુગયુગમાં ભક્તોતું રક્ષણ
કરવાવાળા વિષ્ણુ ભગવાનને તે દૈત્ય દાનવોથી નાશ ભાગ
કરતા લગીને જતાવેલા છે તે ધણું અમત્કાર પેદા કરે તેવું
છે. એવી રીતે પરોક્ષના વિષયની સ્ત્રંકડો નહીં પણ હુલ્લસે
વાતોમાં ઉંધુ છ-તું કરી પૂર્વાપરના વિરોધવાળાં મોટાં મોટાં
પુસ્તકો જનાવી મોટા મોટા પંડિતોને પણ મોટી મુજબણમાં
નાખી દીધેલા છે. ‘સાક્ષરા’ વિપરીત થયો ‘રાક્ષસા’ ની જે
કહેવત છે તે આવા કારણથીજ પડેલી હોવી જોઈએ !

મહાભારતના શાંતિપર્વમા—હિંસાત્મક યજ્ઞનો નિષેધ કરી
આત્મયજ્ઞ જતાવતાં શ્રીકૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે—

યૂપં કૃત્વા પશૂન્ હત્વા, કૃત્વા રુધિરકર્દ્દમં ।

યદ્યેવ ગમ્યતે સ્વર્ગે, નરકે કેન ગમ્યતે ? ॥ ૧ ॥

સર્વજ્ઞોના સત્ય તત્ત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતાં વૈદિકનાજ
પંડિતો વેદવિહિત યજ્ઞોનો નિષેધ કરી આત્મયજ્ઞ જતાવતાં
કહે છે કે—યૂપને સ્થાપીને, પશુઓનો વધ કરીને અને તેમના

કુદિગ્ધી કાદવ કઝીને સ્વર્ગે જવાતુ દાય ત્યાં નરકમા
કેયુ કેમ કઝાવી જવાતુ હશે ?

ઉપગતા સ્ત્રોકથી મમત્રય છે દે-સ્વર્ગની આશાવાળા
ધનો કરતા પણ બધી દુનિયાના માલક નિત્ય મોઠાઉપ
પ્રદા પણ દુનિયામા યજો કઝાને આવતા તે નવુ કેયુ પદ
એકવવાને આવતા ? વિગ્રેવ વિચારવાની બવામલુ કંડ છુ

વિષ્ણુપુનાલુમા—

પૃથિવ્યામપ્યહ પાર્થે !, ગત્યા ષડ્ગતા જલેકપ્યહ ।
ધનસ્પતિગતમ્યાહ, સ્વમ્ભૂતગતાકપ્યહ ॥ ૧ ॥

પૃથ્વી આદિ સ્થાવરો જીવોવાળા છે એવુ અપહરૂપે વર્ણન
ચંદ્રપુરાણોમા એવામા આવેલુ નથી નવે સ્થાવરો પણ જીવો
વાળા છે એ માન્યતા અવનિધી પ્રગટ થએલી છે છતાં
વિષ્ણુપુરાણમા વિષ્ણુકે દાખલ કરવામા આવી છે

એવા પ્રમાણની માન્યતા ગીતામા પણ લખાઈ છે—એમ કે—
જીવ માન અજ છે (૧૫-૭), નર્વભૂતોનો અતર્યામી
આત્મા હુ મુ (૧૦-૨૦), ત્રણમા જોડની શ્રીમાન્
વિનુતિમાન્ મૃત્તિઓ છે તે સર્વ મારા અશ્વથી ઉત્પન્ન
થએલીઓ છે

આમા વિચાર થાય છે કે—પોતપોતાના કાંના વશમા
પડેગા છતાં દર દાખ જીવોની યોનિયોમા અનતા કાગથી
જન્મી રહેવા છે, વિષ્ણુ જાણાન્ કહે છે કે બધાએ ઠગલો દુ ૩

ત્યારે શું તે તે યોનિયોમાં અનેક પ્રકારનાં સુખ દુઃખોનો અનુભવ કરતા વિષ્ણુ ભગવાન્ પોતે ભટકી રહેલા માનવા કે કોઈ બીજા જીવો ભટકી રહેલા મનાયા છે ?

વળી વિશેષ વાત એ છે કે—મનુસ્મૃતિમાં લખાયું છે કે—
“ પ્રહ્લાએ યજ્ઞના માટે પશુઓ બનાવ્યા. ” તો તે કયી વસ્તુના કયા કાળમાં ? તેનો કાંઈ પત્તો જણાવ્યો નથી. જો અમો સર્વ ભૂતોમાં વિષ્ણુભગવાન્ને માનીએ ત્યારે તો યજ્ઞમાં પણ પશુઓનો ધાત કરતા વિષ્ણુભગવાન્નાજ અપરાધી ઠરીએ. માટે વિચાર થાય છે કે—જીવોના સંજોગે ખરો સિદ્ધાંત ગીતાનો કે સ્મૃતિનો ? બીજી બાજુ જોતાં—પ્રહ્લા—વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણમાંના એક પણ દેવનો ખરો પત્તો લાગેલોજ નથી. માટે આ જીવોનો વિષય પણ સર્વજ્ઞોમાથી લઈને વૈદિકના પંડિતોએ ઉંધો છત્તો કદપી કહેલોજ હોય એજ અનુમાન પર આવીને અટકવું પડે છે.

વિશેષ વિચારવાનું કે—સર્વજ્ઞોના લેખો તરફ અને વૈદિકોના વિચારો તરફ મારા લેખમાં આદિથી તે અંત સુધી નજર ફેરવીને જોશો તો આપ સજ્જનોને માલમ પડશે કે સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમાંથી અને તેમના ઇતિહાસમાંથી જેટલું લેવાય તેટલું ઉપર ચોટીયુ લઈને ઉધું છત્તુ કરીને પોતાના વૈદિક ધર્મમાં ગોઠવેલું છે.

વેદો ઇશ્વરીય પ્રેરણાથી પ્રાપ્ત થયેલા છે એમ વૈદિકના પંડિતોએ જાહેર કર્યું ખરૂં પણ તેમાંની કેટલીક વાતો ઘૂણા

ઉત્પન્ન કરે તેવી અને કેટલીક બાલખ્યાલ જેવી છે પ્રથમ જીવો ઘણા ઉત્પન્ન કરે તેવું સ્વર્ગવેદનુજ અશ્વસ્તોત્ર, આગળ જીવો બાલખ્યાલ જેવા ઉદ્ભવાને-હે પૃથ્વી ! તે મૃતક પગ ઢગલો થા, હે અગ્નિ ! આ મૃતકને પિતૃઓની પાસે પુલ્ક આવ ઇત્યાદિ અનેક વિચારો વેદોમાના જોતા માલમ પડશે કે-મર્વજોના તત્ત્વાદિ વિરોધ પ્રચારમા આવ્યા પછી વેદોનો ટોઈ એક નેતા ન હોવાથી જાહેર કરવામા આવ્યું કે-વેદો ઇશ્વરીય પ્રેરણાથી સ્વર્ગોને પ્રાપ્ત થયા છે જેમ કે-આધુનિક પુરાણોમા મર્વજોના તત્ત્વોમાથી અને તેમના ઇતિહાસમાથી પોતાની મરજી પ્રમાણે લઈને અને તેમા અનેક પ્રકારનો ફેરફાર કરી મોટા વિરોધ વાળા પુરાણો ઉભા કરીને વેદ વ્યાસના નામ ઉપર ચઢાવી દીધા તે પ્રમાણે વેદોને ઇશ્વરીય પ્રેરણાથી સ્વર્ગોને પ્રાપ્ત થએલા લખીને બતાવી દીધા છે પૂર્વકાળમા થએલા કેટલાક અક્ષરોના પડિતો સર્વજોના મળ-ધમા આવેલા મર્વજોકથિત અતી દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોને જાણી શક્યા હશે ખરા પરંતુ કેવલ સ્વાર્થની બુદ્ધિવાળા પક્ષપાતમા તણાઈને તેમાથી જેટલું લેવાય તેટલું લઈને તેમા યુક્તિ કરીને લેડોને ઉઘા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા, છતાં પણ કેટલાક ગહન અને અતિમૂઢ અવ્યાત્મિક વિષયોની વાતોમા પોતાનામા નહીં જેવું જ જાહેર કરીને ચાલતા થયા છે જેમ કે-મર્વજોએ બતાવેલો (૧) પાત્ર જ્ઞાનનો વિષય, (૨) સર્વ જીવોના પાત્ર ઇદ્રિયોનો વિષય, (૩) તે જીવોના કર્મોના બધનો વિષય, (૪) આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાળથી કેવા સ્વરૂપથી

આલતી આવી તેના સ્વરૂપનો વિષય, તેમજ (૫) સર્વજ્ઞોએ
જતાવેલી કલ્પના અતીત જણત્રીનો વિષય, (૬) સર્વજ્ઞોએ
જતાવેલા સ્યાદ્વાદનો વિષય, (૭) સર્વજ્ઞોએ જતાવેલા દેવોનો
વિષય, (૮) સર્વજ્ઞોએ જતાવેલા ઇતિહાસનો વિષય.

ઇત્યાદિક અનેક વિષયોમાં વૈદિકોએ મોટો ફેરફાર કરેલો
છે. તેમાંના કેટલાક વિષયો તો અમો જૈન-વૈદિકની તુલના
રૂપે જતાવતા આવ્યા છીએ.

તત્ત્વોના વિષયની શોધ જોળમાં મચી રહેલા આજકાલના
પ્રાશ્નિકવિદ્વાનો એવો નિર્ણય જતાવે છે કે—

“ હિંદુસ્તાનના પ્રાચીન સાહિત્યનો ઇતિહાસ કુદરતી રીતે
એ મુખ્ય વિભાગમાં બે-ગ્રાંથ જાય છે. પહેલો વિભાગ તે
વેદના ગ્રંથોનો છે. એ સાહિત્ય ઘણું કરીને ઇ. સ. પૂર્વે
૧૫૦૦ વર્ષ જેટલા પ્રાચીન સમયથી શરૂ થાય છે. અને
એના છેડલામાં છેડલા સ્વરૂપમાં એ સાહિત્ય આસરે ઇ. સ.
પૂર્વે ૨૦૦ વર્ષ સુધી પહોંચે છે. વૈદિક યુગના પ્રથમાર્ધના
સાહિત્ય સર્ગશક્તિ અને કવિત્વથી અકિત થયલું હતું અને
સિંધુ વગેરે નદીઓ જ્યાં વહે છે અને હાલના સમયમાં જે
પંજાબના નામથી ઓળખાય છે તે મુલકમાં એ સમયના સુધા-
રાનું મુખ્ય સ્થાન હતું.

એજ યુગના દ્વિતીયાર્ધનું સાહિત્ય અંતર્ગત વસ્તુ તરફ
જેતાં ધર્મ વિષયક ગ્રંથો ચલાવનારૂં અને બાહ્ય સ્વરૂપ તરફ

જોતા ગદ્યમા લખાયતું હતું અને પબ્લિશને બદલે ગંગા નદીની પામેના પ્રદેશમા એ મમયના આધ્યાત્મિક ચિંતન માટેનું મુખ્ય મ્થાન હતું એ પ્રમાણે વૈદિક યુગ પ્રવર્તતો હતો એટલામાજ આર્ય લોકોનો મુધારો આખા હિંદુસ્તાનમા, એટલે સિંધુ નદીના મુખ આગળથી તે ગંગા નદીના મુખ મુધીના, જેની ઉત્તરે હિમાલય પર્વત આવી રહ્યો છે અને જેની દક્ષિણે વિંધ્યાચલ પર્વત આવી ગ્યો છે, તે વિસ્તીર્ણ પ્રદેશમા દેલાઈ વળયો હતો.

દ્વિતીય યુગના પ્રારંભમા વૈદિક સાહિત્યના છેલ્લા અથો હતું લખાતા હતા અને ઇ સ ૧૦૦૦ પછી મુમલમાનોની જીત થઈ ત્યારથી એ યુગ પૂરો થયો એ યુગ તે ખગ્ખગ મન્વંત યુગ ાહી શકાય સાહિત્યમા, મુખ્યત્વે ારીને ટીકાના અથોમા સન્વૃતનો ઉપયોગ ચાલુ ગ્યો એટલે અમુક અર્થમા આ દ્વિતીય યુગ આજ દિન મુધી ટકી રહ્યો છે એમ કહી શકાય આ દ્વિતીય યુગમા બ્રાહ્મણોનો મુધારો દક્ષિણના નામથાં જોળખાતા દક્ષિણ પ્રદેશમા પ્રવેશ પામ્યો અને ત્યાં દેલાયો આ બન્ને યુગને એકઠા લઈએ તો એટલા મમયમા હિંદુ સ્તાનના સાહિત્યના લગભગ દરેક વિભાગમા મગીન અને મહત્વના અથો લખાયા ” (સન્વૃત માં પ્રસ્તાવિક પૃ ૯)

આ ઉપરના લેખમા કાઈ સ્પષ્ટતા કરીને બતાવું છું—

વેદ જાળના બે વિભાગ તેમા પહેલો વિભાગ સિંધુ નદી તરફથી ઇ સ પૂર્વે ૧૫૦૦થી શરૂ થઈ તેનો પ્રયાગ ૨૦૦૦ વર્ષ

સુધી થતો રહ્યો એમ પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોનું કહેવું છે. ગમે તેમ હોય પણ તે તરફ તેઓને સોમવેલડીના રસના પાનની મદત મળતી હતી તેથી તે સાહિત્ય તેની માદકતાથી પણ ઉત્પન્ન થતું પણ તેમાં લગતું તેથી તે યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળું ઘૃણાજનક અને કેટલુક બાલખ્યાલ જેવું તેમાં સળેલું હોય તેવું જણાય છે તે અમે પ્રથમજ સૂચવ્યું છે.

વેદયુગના બીજા અર્ધનું સાહિત્ય ગંગા નદીના પાસેના પ્રદેશથી શરૂ થતું જતાવ્યું છે. પરંતુ આ બીજા અર્ધની શરૂઆત થતા પહેલાં ઇ. સ. ૧૦૦૦ ના લગભગમાં જૈનોના ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞ તરફથી આધ્યાત્મિક વિષયોનો ઉપદેશ લોકોમાં પસરી રહેલો હતો તે સર્વજ્ઞના તત્ત્વોની સ્પર્ધાથી બ્રાહ્મણાદિક ગ્રંથોમાં જે ચર્ચાવાળું લખાતું આવ્યું ત્યાંથી તે આધ્યાત્મિક તત્ત્વોના મિશ્રણ વાળું ગણાવવાને લાગ્યું. તે ૨૩ મા તીર્થંકર પછી થોડાજ વખતમાં ૨૪ મા તીર્થંકર સર્વજ્ઞ શ્રીમહાવીર થયા છે તેમનું શાસન આજે નિષ્કલંક પણ જ પ્રવર્તી રહેલું છે.

તે ૨૪ મા તીર્થંકરના તરફથી જતાવવામાં આવેલા આધ્યાત્મિક તત્ત્વોના વિષયો તેમજ પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયો તેમના શિષ્યો (ગણધરો) સાલળી પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરતા. પછી તેઓ પોતાના પરિવારમાં ફેલાવતા, પરંતુ તે સમયમાં પ્રાચી મુખપાઠ રાખવાનો રીવાજ વિશેષ હતો. પછી આગળ જેમ પુસ્તક પાનાં પર ચઢતું ગયું તેમ

તે સર્વજ્ઞોના બતાવેલા આધ્યાત્મિક તત્ત્વોમાથી તેમજ પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયોમાથી વૈદિકના પડિતો લેતા ગયા અને તેમા ઉધુ છત્ર કંગીને મોટા ફેન્દારની સાથે પોતાના અથોમા દાખલ કરતા ગયા તેમાના કેટલાક ઇતિહાસના વિષયો માન જાણવામા આવતા ગયા તેમાના કેટલાક નહી જેવા જેન- વૈદિકની તુલનારૂપે લખીને બતાવ્યા છે હવે તેની ખરી તુલના કરવી તે તો પક્ષપાતથી મુક્ત થએલા એવા સજ્જન પડિ- તોજ કરી શકે બાકી મે તો દેવલ આદર્શ રૂપે લખીને બહેનમા મુક્યા છે

વેદોના વિષયોને ગમે તેટલા પ્રાચીન કહ્યો પણ તે યજ્ઞ યાગાદિક વિધાના વળા આજકાલના પડિતોને તો ખાલ ખ્યાલ જેવાજ લાગેવા છે જોનોના સર્વજ્ઞ પાશ્વનાથ ઈ સ પૂર્વે એક હજાર વર્ષની લગભગમા થયા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વ વિચારે નથીન રૂપના તબ બહાર પડતાની સાથે વૈદિકોમા ગદમથલ થવા લાગી,

પ્રથમ જોશમા આવી યજ્ઞ યાગાદિકની પ્રુષ્ટિના માટે પ્રાક્ષણ અથો લખવા માડ્યા પણ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો જેમ જેમ વધારે દેલાતા ગયા તેમ તેમ પ્રાક્ષણ અથોની કિંમત પણ નહી જેવીજ થઈ પડી, પરંતુ કેટલાક અત્રુ પડિતો એ સર્વજ્ઞોના આશયને પકડી ઉપનિષદોના અથોની શરૂઆત કરી દીધી તેથી તે અથો કાઠક શોભા રૂપના ગણાવવા લાગ્યા પણ ભિન્ન ભિન્ન લેખકોના કારણે આપસ આપમના વિરોધને ટાળી શક્યા નહી

આગળ જતા સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થયેલા પ્રાચીન ઇતિહાસનું પણ તેવાજ હાલ કરીને મૂકેલા છે. આ પ્રકાશના સમયમાં આજ કાલના કેટલાક પંડિતો પોતાના વૈદિકમતમાં ન્યૂન્યતાઓ જોતા હોવા એટલું તો જરૂર લખતા ગયા કે જૈન જૌદ્ધના પંડિતોએ સુધારો વધારો કર્યો પરંતુ કેટલાક સત્યપ્રિય પંડિતો તો જૈન જૌદ્ધના લાખા અભ્યાસથી ખરી સ્થિતિ સમજીને ટુંક રૂપે સત્ય લખવામાં પાછી પાછી પણ કરેલી નથી. તેઓનીજ સાહાયથી મેં જે કાંઈ લખીને જતાવ્યું છે તેનીજ નોંધ ઇસારા માત્રથી ટુંક રૂપે કરીને જતાવું છું. —

(૧) સર્વજ્ઞોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિ અનંત સ્વરૂપની પ્રવાહથી આણતી આવેલી જતાવી છે અને છે પણ તેવાજ સ્વરૂપના. છતાં વૈદિકના પંડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમાં આવી-પ્રાદ્યણુ શ્રં-થોથી તે ઠેઠ પુરાણો સુધો સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિના સળધે એક ખીજાથી વિરૂદ્ધ સ્વરૂપના પ્રદ્વાદિક અનેક દેવો કલ્પીને જતાવ્યા. અને તે સ્વરૂપના વેદમૂળક ઠરાવવા પાછળથી નવીન નવીન અનેક શ્રુતિઓ જનાવી ઋગવેદથી તે ચોથા અથર્વવેદ સુધીમાં દાખલ કરીને જતાવીઓ છે તે તપાસીને જુવો. આમાં સત્યતા કેટલી છે તે પણ વિચારી ને જુવો. જો કદાચ સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિના બધા કલ્પિત લેખોનો સંગ્રહ કરવામાં આવે તો કોઈ હજારો શ્લોકોનું મોટું પુસ્તકજ થઈ જશે. પછી વૈદિકના મોટા મોટા ગ્રંથો દેખાય તેમાં નવાઈ જેવું શું છે ? કયા ખાડી કે કોતર નહે તેવું હતું ?

(૨) આ અવસર્પિણીમાં-યુગલધર્મનો અંત લાવી વ્યવહાર-

રીઠ અને ધાર્મિક માનના પ્રકાશક, ભરનાદિક નો પુનના પિત્ર
 શ્રી કમલદેવ, પ્રથમ તીર્થ દ- જૈન ઇતિહાસમા મવજે થો પ્રકાશિત
 જગ જાહેર છે છતા આધુનિક પુણ્યે મા-વિષ્ણુના આઠમા અવ
 તાર ઉપે દેવા નિદ્વિત મ્વરૂપના ચીના છે તે જન્ને મારા સામા
 મામી લેખોથી વિચારવા ડી ભગામણુ દર્ડ છુ

(૩) કમલદેવના પુત્ર ભરત ચક્રવર્તી ઢે જેમના નામથી આ
 ભા ત વર્ષ પ્રસિદ્ધ થયુ છતા પૌરાણિકોએ રાજા જરભન્ત કહી
 ન્હાજા ચિત્ત્યા છે મગર ચક્રવર્તીને પણ રાજા સ બોધો ૬૦ હજાર
 પુત્રોના પ્રાપ્તિ અને તેમના મજ્જુના વિચારો જુદા જુદા રૂપે
 ગોઠવાયા તો તે શા કારણથી વિચિત્ર પ્રકારના ગોઠવાયા ? ઘડ
 ખના પુરાણો શાલ્યોથી નવરો સુધીમા લખાયા છે જુવો
 અમાન લેખો

(૪) મેનાપતિ, પુરોહિત, હાથી, ઘોડા આદિ નવીન ઉત્પન્ન
 થયો ની રત્ન રૂપની ૧૪ વસ્તુઓ આવીને મળે તેજ ચક્રવર્તી પદ
 ભોગમે અને જેને ૩૩ વસ્તુઓ તે વામુદેવનુ પદ ભોગમે આ
 વિષયમા વંદિકોએ ફેરફારની માથે તે ૧૪ રત્નોને ઘડાદિકના
 મમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થએલા જાતાવી ચક્રવર્તી પદ સ્વથા
 ઉગવી દીધુ અને જુદા જુદા નવ વામુદેવોમાના-પાછળના ૭
 ત્રિકોમા દેવ-દાનવોના લડાઈમા વિષ્ણુ આદીને માથમા ગોઠ
 નામે વિષ્ણુના અવતાર અને કૃષ્ણને ભગવાન ઉપે જાહેરમા
 નૂકયા જુવો અમાન જધા લેખો અને કરો સત્યા મરનો વિચાર

આ તો નાન માનથી જગ ચક્રવર્તીઓનો અને નવ વામુદેવોના

ત્રિકોનો ઈસારો કરીને ગતાવ્યો. હવે રહ્યા પ્રહ્લા અને રૂદ્રો. તેમા કાઠક ઈસારો કરીને ગતાવુ છું.

આર્યોના તહેવારોના લેખકને-ઇંદ્ર અને શ્રીકૃષ્ણ અ. ખે વ્યક્તિઓજ ઇતિહાસ રૂપની લાગી છે. પણ પ્રહ્લા અને રૂદ્રો ઇતિહાસ રૂપના લાગ્યા નથી. અને દ્વિવેદી મણિલાલ લાઈને-વેદોમા ગોઠવાયેલા-ચર પુરુષ અને પ્રજાપતિ પ્રહ્લા નવીન રૂપના કલ્પિતજ લાગ્યા. તેમના સંબંધે કાઠક સૂચના રૂપે લખી ગતાવુ છું. —

(૫) સર્વજ્ઞોનો ઇતિહાસ જોતા-૧૧મા, તીર્થંકરના સમયમા જિતશત્રુ રાજાએ મોહથી પોતાની પુત્રી મૃગાવતી ને અતેઉરમા દાખલ કરી તેથી તે લોકોમા પ્રજાપતિ રૂપે પ્રસિદ્ધ થયા. તે પુત્રીના સંબંધે જે પુત્ર થયો તે આ અવસર્પિણીમા નવત્રાસુ-દેવોમાના પહિલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ થયા અને તેમના પ્રતિપત્ની અન્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવ થયા છે.

વૈદિકોના લેખો જોતાં તે અન્વગ્રીવનેજ હયગ્રીવ વિખણુરૂપે જાહેરમા મૂક્યા છે. અને પુત્રીના સંબંધવાળા પ્રજાપતિને હરિ-ણીરૂપ પુત્રીની પાછળ હગ્ણુ રૂપે જતા ગતાવ્યા છે. તેમનું આયુષ્ય ૩૧ નીલ, ૧૦ ખર્વ, અને ૪૦ અર્ખનુ ભાગવતમા ગતાવ્યુ છે. કોઈ લેખમાં આ પ્રહ્લાની ૩૩ પુત્રીઓ ચંદ્રમાને પરણાવેલી ગતાવી છે. અને કોઈ લેખકે-આ પ્રજાપતિને અના-દિના પ્રહ્લારૂપે કલ્પીને સૃષ્ટિની આદિ કરવાવાળા અને ચારો વેદોના પ્રકાશ કરવાવાળા પણ લખીને ગતાવ્યા છે. અને તે

પ્રજાપતિને હિરણ્યગર્ભરૂપે અને ચત્રપુત્ર ૩૫૯ કંપી તેમના સળધની નવીન પની શ્રુતિઓ જનાવી-પડેલા મગ્ગે-શી ત ચોથા અથર્વ વેદ મુધીમા દાખલ કરી દીધે-ની જોવામા આવે છે

કોઈ લેખકે-આ પ્રજાપતિને યજ્ઞ કરતા પછી જતાવ્યા છે ૪૬ ૫૬ મેળવવા યજ્ઞ કન્વામા આવતા આ જનાના પ્રદક્ષાએ કયુ ૫૬ મેળવવા યજ્ઞોનો આરભ કરેલો હશે? એ જામ વિચા વ જેવુ છે

કોઈ લેખકે લખ્યુ કે-શિવના હ યશી પેદા થયા તો કોઈ લેખકે દેવીના હાય ધસવાથી પેદા થયા જતાવ્યા છે પરંતુ વિષ્ણુના જવતા-મયદ્રજના અને મહર્ષિ વનિદ્રજના પ્રશ્નો જન્મા તો આ પ્રદક્ષાનો કોઈ પત્તો પચુ જતાવેલો નથી

આવી ગીતના અનેક પ્રકારના વિચિત્ર લેખો જોતા આર્યોના નહેવારોના લેખકને વ્યકિતરૂપના ન ભાખ્યા, અને મણિવાનગાળને કદિપત નવીન રૂપના ભાત્યા તેમા અયોગ્ય નુ છે? મવજ્ઞાના દતિખામશી તો તે મન્ના રાજા પુનીના પાત-પ્રજાપતિને-વેદિકોએ પ્રદક્ષારૂપે કરના નિદ્ધ થાય છે આ જગો ૫૦ તો માત્ર નહી જેવી મૂગના કરીને જતારી છે જામી તો જાધ મા । લેખોશી મત્યાનત્યનો વિચાર ક વની ભવામણ કડે ૪૩

॥ મવનોના ઈનિદ્ધામમા-અનેક વિદ્યાઓની મેટી શક્તિ-વાળા થતા તે રૂડના નામશી પ્રમિદ્ધ થતા તેમની શરૂઆત યજ્ઞ (મહેવશી તે ૨૪ રીથ કર મુધી ૧૧ રી મજ્યા લજ્ઞારેલી છે પરંતુ ૨૪ મા મજાવીરના સમયમા જે ૧૧ મા મત્યરી

નામના રૂદ્ર થયા તે કામાગ્રકત થએલા ગતાવ્યા છે તેણે રાજા
ઓના અસેકર બુધી અનાચાર એવેલો પણ તે વિદ્યાના બળ
વાળાનું કોઈથી નામ હઈ શકાતું નહીં એક વેશ્યાના સંબં-
ધથી રાજાને બળર પડી કે સંલોગ વળતે વિદ્યાઓ દૂર રહે
છે. તથા પ્રપંચથી સંલોગ વળતે બળનેનો નાશ કરાવ્યો. પણ
વિદ્યાના બળવાળા તેના શિષ્યે લય ગતાવી સંલોગ રૂપની ભૂતિ
લોકો પાસે પૂજાવી. ત્યાંથી આ ભગ અને લિંગ રૂપની ભૂતિની
શરૂઆત થઈ. મહાદેવને દ્વાપરમાં થએલા ગતાવ્યા છે તેથી પણ
વિચારવા જેવું છે.

આ રૂદ્રના સંબંધમાં વૈદિકોમાં વિચિત્ર પ્રકારના લેખો
લખાયા છે તે નામ માત્રથી જુવો—

(૧) કોઈએ ૧૦ ગ્રાણ્ય અને ૧૧ મા આત્મા લખી ૧૧
ની સંખ્યા ગતાવી છે.

(૨) કોઈએ—બ્રહ્માના મૃતકરૂપ શરીરથી ૧૧ રૂદ્રો અથવા
૧૧ નીલલોહિત લખીને ગતાવ્યા છે.

(૩) કોઈએ રૂદ્ર તો એકજ પણ ૧૧ ગ્રાહ્યોના નામથી ૧૧
રૂપે પ્રસિદ્ધ થએલા લખીને ગતાવ્યા છે.

(૪) કોઈએ—મહાદેવ પાર્વતીના સંલોગ પછી મહાદેવને
પુત્ર થયો. પાર્વતીજીને—પુત્રી ગેઠા ધએલી લખીને ગતાવી છે.

(૫) કોઈએ—મહાદેવજી વનમાં કુટીયા બનાવી સંત્ર બળથી
સારી સારી સ્ત્રીઓ જેવી મંગાવી સંલોગ કરતા રહ્યા લખ્યા છે.

(૬) ડાહ્યો-મન્દુ ધની પાવતીના મન્નકો કાપી કાપીને
દારના પરાવી પગલીને ગજામા પહેન્તા જતાવ્યા છે

(૭) ડાહ્યો-પવતની પુત્રી પાવતીને પ છુવા જતા-જતામા
ઘડા-વિપ્લુને પજુ લેતા ગયા જતાવ્યા છે

(૮) બિડ્ડા માટે ગયા ત્યા નરિ પત્નાઓ ઠી લાજ લુટતાં
સ પેચાના શાપથી તિ । રિનાના યથ લેકા જતાવ્યા છે

(૯) ડાહ્યો-વિગ પુત્રી પાતાળમાં પેદુ તે ઠી પગ
મન્નકોનુ પજુ પતંગમા ચડ્યા ગયા ઘડા-વિપ્લુ વિગ
પૂજવાનુ ઠગૂવ કની પગ મનાડીને લા યા અમ પજુ લખીને
જતાવ્યુ છે

(૧૦) ડાહ્યો જમ્યુ દે-નિગનો પત્નો મેળવવ ઘડા ઉપર
લા જ ને વિપ્લુ પાતાળમા પેદા પજુ પત્નો મેળવ્યા વગર પછા
આવ્યા

(૧૧) એક અમુને બીન્દ ઉપર દાય મૂકી જાગી માન્વાનો
વગ આગે તેના અમથી મન્નકો પાનેજ આગના દુર્ગા પજુ
લખી જતાવ્યા

ઇંચદિક અનેક જાગનોમા વિદુત મારપા મદ રતને
જાગ ઠી અધિ ॥-ઘડા-વિપ્લુને ડાહ્યો કાને જાત ઠી
દ પનિ કરવ જ પજુ લખીને જતાવ્યા છે

ઇંચદિક જગરા જાગનો ચર્ચના વિડદમાં ન ઠી લખી
વગી ઠી એક વગ ની પગલા લખી કેન્દ્રી મન્વા

આવતો હોય તો તેના હાથે મરી જવું પણ જૈનોના ઉપાશ્રયમાં જઈને આપણા પ્રાણ ગયાવવા નહીં. સત્યાસત્યના વિચાર વિનાની ભોળી દુનીયાએ આ વાત મજબૂત પકડી લીધી. હવે તેમને સત્યાસત્યનો વિચાર કયે ઠેકાણેથી મળી શકે ?

પોતાના સ્વાર્થની ખાતર આ બધું ઉંધું છત્તું કરવાવાળા પોતે સમજતા હતા કે-અમારી વાતનો ભેદ કોઈ જાહેરમાં આવશે તો આ સર્વજ્ઞોના અનુયાયીથીજ આવશે, બાકી અમારી ચાલાકી બીજા કોઈથી પણ જાહેરમાં આવશે નહીં. પણ કુદરત એવી છે કે આખરમાં સત્યાસત્ય જાહેરમાં આવ્યા વગર રહેતું નથી. આ અગ્રેજોના રાજ્યમાં થયેા છપાઈને બહાર પડી જવાથી અને જગો જગો પર લાયબ્રેરીઓના સાધનથી સત્યપ્રિય સજ્જનોના હૃદયમાં બળભળાટ પેડો, તેમના સહવાસથી ભોળી-દુનીયા પણ હબલ ડબલ થઈ પડી. આવી સ્થિતિમાં સત્યપ્રિય પડિતો પણ પોતાના ટુક ટુક સ્વરૂપના વિચારો જાહેરમાં મૂકતા ગયા. એટલે આ ભોળી દુનીયા પણ કાંઈક સત્યાસત્યનો વિચાર કરવાને ઉત્સુકતા ધરાવનારી થઈ, મહાત્મા ગાંધીજી જેવા સર્વજ્ઞોના મર્મના વિચારોને કાંઈક ઠીક ઠીક સમજ્યા હશે પણ દુનિયાને એકત્ર સંગઠન કરવા અહિંસાત્મક રહેવું અને સત્યપ્રિય થવું એટલુંજ બતાવી દુનીયાને એવો અમત્કાર બતાવ્યો કે જેઓ હિંસાની હિંમંયતી કરવાવાળા હતા તેઓ પણ અહિંસાત્મકના સ્વરૂપનેજ વળગી પડ્યા. જો કદાચ આ ચાલતા વિગ્રહમાં અહિંસાત્મક સ્વરૂપને વળગ્યા ન હોત તો તેમની સર્વપ્રકારની હેંચાતી પણ ભોખમ ભરેલીજ થઈ પડતી મેં જે આ બધું લખ્યું છે તે સત્યપ્રિય સજ્જનોને શોધ જોળ કરવાના માટેજ

જ લખ્યું છે અને તે નેન-વંકિ અને જાજુના વિચારોને મૂકીનેજ લખ્યું છે પરંતુ એક તરફના વિચારો માત્ર લખીને જતા નથી માત્ર લેખ વિવાદ સર્વનોના વિચારો ઘણા ઘણા પ્રકારના સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારવાના જાત્રી છે તેમાનો એક અંશ માત્ર પણ હું જતાવી શક્યો નથી તેથી આગળ આગળના વિચારો નિષ્પક્ષપાત પણથી વિચારવાની જાગ્રમણ કરૂં છું, હું એમ પામવું હવા મુધી લખી લખીને જતાવી શકવાનો હતો ?

જનને જોયે પડિતોએ-ધર્મ, વરણ, સૂર્ય, નેમ, અગ્નિ આદિ દેવોની સ્તુતિઓ કરીને પ્રાચીને તેઓ પોતાના સ્વાર્થની માગણીઓ કરતા નજરે પડે છે તે સ્તુતિઓનો જે મંત્ર તે વેદોના નામથી પ્રસિદ્ધિમા મુકવામા આવ્યો પરંતુ તેનો કોઈ એક નિયતા કે પ્રવર્તક જાહેરમા જણાયા નથી તેથી તેમા એક વાક્યતા ન હોય તે તો સ્વાભાવિકજ છે હતા તે વેદો ઈશ્વરથી પ્રાપ્ત થયેલા છે એમ જાહેરમા મુકાયા બીજી વાત એ છે કે ઘણા ખર્ચ પુગણો ૭૦૦ ચોથી ત ૬૦૦ સુધીમા લખાયલા છે તેથી તેની ઉત્પત્તિ ઈશ્વરથી ન જતાવતા વ્યામના નામથી જાહેરમા મુકવાનો પ્રયત્ન થયો તેથી તે સત્યનિષ્ઠાથી લખાયલા હોય તેમ જણાના નથી આવા પ્રકારના લેખકોમા સત્યનિષ્ઠા કેટલી હોય તે મહંજો વિચારી શકાય છે

વ્યામજની ઉત્પત્તિ આદિ પણ વિચિત્ર પ્રકારની જતાવેલી છે કોઈએ લખ્યું કે-અહારે પુગણ વ્યામજને જતા ન્યા છે, બીજાએ લખ્યું કે-અહારે પુગણ જન્મતાની સાથે જતાવી વનમા

આદ્યા ગયા, વ્યાસજીની માતા માછળી હતાં ધૂન્ન વર્ષાવી પારાસરે
તેમની સાથે જળર જસ્તી કરી,

વિષ્ણુએ ૨૪ અવતાર ધારણ કર્યા તેમાં વ્યાસજીનો ૧૯મો
અવતાર બતાવ્યો. વિષ્ણુએ માયાવી પુરૂષ પેદા કરી જૈન ગૌંધનો
નાસ્તિક ધર્મ ચલાવ્યો.

હુનીયાને ઉંધાપાટા બંધાવવાને કેવા કેવા પ્રયત્નો કરેલા
છે. વેદ સમયના ઋષિઓ કેટલી વસ્તુના અને માસાદિકના લાલ-
ચવાળા હશે તેથી ધર્મના બહાને તે વસ્તુઓને છુટથી મેળવવા
યજ્ઞ યાગાદિકનો પ્રબંધ કરી રાજરજવાડાઓમા તેવી પ્રવૃત્તિ
દાખલ કરી દીધી હોય. તેઓની આજીવિકા પણ મુખ્યપણે
વિદ્યાજ હતી તેથી રાજરજવાડાઓમા અગ્રપદ પામેલા હતા અને
રાજાઓ મોટા કાર્યમાં પ્રાપ્તે તેઓની સલાહથી પ્રવૃત્તિ કરતા
એમ સહજથી દેખાઈ આવે છે. તેઓ યુક્તિ પ્રયુક્તિ કરવામાં
કુશળ હતા. તેથી સોમવેલડીને પણ એક મોટો દેવ કહી
તેની સેંકડો પ્રકારની શ્રુતિઓ અને વિચિત્ર પ્રકારની કથાઓ
બતાવી વેદાદિકમા લખી દીધેલી હોય. તે સમયના ધણુ
પંડિતો એકમતના થયા હોય અને તેવા કેાઇ દયાળુ ત્યાગવૃત્તિ-
વાળા સમર્થ વિદ્વાનોની રોક ટોક થએલી ન હોય તો આહે તો
તેની યોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ કે અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ સહજથી ચલાવી
શકાય છે. તેથી ધર્મના બહાને યજ્ઞયાગ આદિકની પ્રવૃત્તિઓ
ચાલેલી હોય એવું મારું અનુમાન છે. માનવું ન માનવું એ તો
પોત પોતાની મરજીની વાત છે. કારણ કે તે સમયમાં થએલા
કેટલાક નિવૃત્તિ માર્ગને પસંદ કરવાવાળા-આજીવકપંથ, ગૌંધનો

તૈનાદિકના મમર્થ સાધુસતોને તે યજ્ઞ યાગાદિકની પ્રવૃત્તિઓ અયોગ્ય રૂપની લાગવાથી તે પ્રવૃત્તિઓને છોડવી પડી હતી, તેથી તે કલ્યાણના માટે મત્ય પ્રવૃત્તિઓ ન હતી અને જે મત સાધુઓએ ચલાવેલી સત્ય પ્રવૃત્તિઓ છે તેનો ઇન્કાર કોઈથી પણ આજ સુધી થઈ શકેલો નથી તેના માટે ભર્તૃહરિ પણ કહી શકા છે કે—

પ્રાણાધાતાઋષિવૃત્તિ પરધનદ્વરજે સયમ સત્યવાક્ય ।
કાલે શક્ત્યા પ્રદાન યુષતિજનકયામૂકમાય પટેયા ॥
તૃષ્ણાન્નોત્તોવિમગો ગુરુષુ ચ વિનય મવમૂતાનુકપા ।
સામાન્ય સર્વશાસ્ત્રેષ્વડુપદ્ધતવિધિ ભ્રેયસામેષ પથા ॥

જાવાર્થ—૧ કોઈ પણ જીવને મારવાથી નિવૃત્ત રહેવું ૨ ધીજાના ધનનું હરણ નહીં કરવું ૩ હમેશા સત્ય બોલવાની ટેવ રાખવી ૪ વખત આવે શક્તિ પ્રમાણે દાન કરવું ૫ પારકી સ્ત્રીઓની કથા કરવામાં મૂંઝાવ નેવવો ૬ ઋતિ તૃષ્ણાનો રોધ કરવો ૭ વડીલો હાથ તેમનો યોગ્ય આદર સત્કાર કરવો ૮ સર્વ પ્રાણી માત્રની હમેશા હયા ચિતવવી, આ બધી વાતો સર્વ શાસ્ત્રકારોમાં એક સરખી માન્ય થયેલી છે તેથી ખરો કલ્યાણનો માર્ગ જ ઉપર જતાયેલો છે

આ લેખથી આપણે વિચારવાનું એ છે કે—યજ્ઞ યાગાદિકના બંધાને જે જીવ હિંસાદિકની પ્રવૃત્તિઓ થયેલી છે તે ધર્મના માટેજ થયેલીઓ છે એમ આપણાથી એકાત કબૂલ ન કરી શકાય ધણી ખરી તે પ્રવૃત્તિઓ નો ધન પુત્રાદિકના લોભ લાલ

ચથી થએલીઓ હોય એમ તે સૂકતોથી જ માત્રમ પડી જાય છે. બીજી વાત એ છે કે-ધર્માત્માએ જીવોના પર ઘાત ન કરવો તેજ યોગ્ય ગણાય. છતાં બોધ સાથેના વાદ સમયે-રે, રે, સૌગતી નીચતર ! કિં કિં જલ્પસિ ? અહિંસા કથં ધર્મો મવિતુમર્હતિ ? ઇત્યાદિક જે લેખ છે તે કેટલી સભ્યતાવાળો અને કેટલા વિવેકવાળો તે સહજથી વિચારી શકાય તેમ છે. માંસની લાલચમાં પડેલા મોટા મોટા પંડિતો પણ ખરે વિચાર નથી કરી શક્યા. તેથી તેઓ લખી ગયા છે કે-“ બ્રહ્માએ યજ્ઞના માટે પશુઓ બનાવ્યા. ”

મનુષ્ય-પશુઓ સ્ત્રી-પુરૂષના સંયોગથી પણ ઉત્પન્ન થતાં પ્રત્યક્ષમાં દેખાઈ રહ્યા છે, તેજ પ્રમાણે પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિમાં બ્રહ્મા કયે ઠેકાણેથી આવીને મનુષ્ય પશુઓને ધડી ગયા ? કદાચ વેદનું પ્રમાણ બતાવશે ત્યારે શું બ્રાહ્મણ અથાદિકથી પુરાણો સુધીનાં પ્રમાણો માન્ય નહીં કરવા પડે ? તેમ કરતાં તો એક પણ પ્રમાણ સત્યરૂપનું નથી ઠરી શકતું. જીવો-“ વૈદિક દૃષ્ટિએ જગત્ ” નામનો અમારો લેખ.

શ્રાદ્ધાદિકમાં જે માંસ ન જાય તેના માટે નરકાદિકની મોટી મોટી શિક્ષાઓ લખીને બતાવી છે તે શા કારણથી ?

યજ્ઞમાં મરાતા પશુઓ સ્વર્ગે જતાં-કોઈ પૂછે કે સેવક પુત્રની આશા બતાવી એક પુત્રને હોમવાનું બતાવ્યું તે પુત્રને કયે ઠેકાણે મોકળવા ?

રતિદેવ પાસે જામે હજાર ગાયો-ખરોડના માંસના દાન અપાવનાર માસનો લાલચ કેટલો હોવો જોઈએ ?

આજે પણ તારા જાતોના આગેવાનો જે ચોતાને પ્રિય
કામ તેની સેવાઓ કરાવતા નજર પડે છે

અતિથીરૂપ આદાણુ દિકના મારે જવદ-જકરાના મામનો
ઉપદેશ તે કયા ધમના મારે ?

ગમચડતી પામે અને જીવોના મામથી દશગ્રંથુ આદ
કળવી જમદગિન જેવા મોટા મોટા જાણીઓ જમી ગયા

જેન ઇનિદાસ ભેતા-ગમચડને અને જમદગિનને પણ
હૃદય છે

આદના મારે જોવા પણ ઘણા લેખો છે કે જેવા જેવા પગુઓ
તેટલા તેટલા માગ ચુકી પિતૃઓની તૃપ્તિ માગતા ખાનાગ
તૃપ્ત થાય કે વગર ખાનાગ ?

કાશિના ૭ પુત્રો-ગાય મારીને ખાઈ ગયા, ઘરમા જણાવ્યું
કે વાપ મારીને ખાઈ ગયો અને વૈદિક જાગણી પાપથી પણ
ધુટી ગયા આવા લેખો મુંઝવે જાણીઓથી પ્રગટ થયેલા દશે ?

યજ્ઞમાન પામેથી ગ્રીઓનું દાન, મૂયના જડાને વેગ્યાર્નું દાન,
કયા જેનુના મારે લેવા દવાનું લખી ગયા દશે ?

પ્રદાદિ નજી દેવોરો મજીને ૧૮ દક્ષત પ્રદાતોને નિર્માણ
કર્તા પણ આ નજ દેવો નાજ ખરો પત્તા નથી તો પછી આ
વાત કયા કાગળી અને કયા ઠેકાણા પી ?

જપા દેવોમા પ્રદાણુ દવ મોગ-જેના ગુપ્તમા જેમીને દેવ
તામો પામ પી વગુ-૧, પિતરો આદતુ બોજન, કની નદા છે
તે પી બીભે નામે કાણ ?

બ્રાહ્મણોને કોય કરાવતો—અગ્નિ સર્વલક્ષી, સમુદ્ર અપેય, અને ચંદ્રમા ક્ષીણ થયા.

વસ્તિમાં મોટા માનો પણ દેવોથી મોટા વિચારણીય છે—કેમ કે વેદોની શ્રુતિઓથી ધન પુત્રાદિકની માગણીઓ પોતે કરી રહેલા છે, તો પછી પોતે તેમનાથી મોટા શાથી ? અગ્નિ સર્વલક્ષી આદિની વાત તો સ્વભાવિક જણાય છે.

દ્રૌપદીએ એક વર માગ્યો— મહાદેવે પાંચ આખ્યા. દેવને જ પત્તા નથી તો પછી લેવા દેવાની વાત શી ? કર્માનુસાર બને છે.

વિષ્ણુના છઠ્ઠા અવતાર—પરશુરામે, માતાને મારી એ કલંક કેને ? આમાં સત્ય શું ?

કાશ્યપની દીકરીઓથી હાથી ઘોડા પેદા થયા.

ગાયત્રું દોહન કરતાં—હાથી ઘોડા મકાનાદિ નીકળ્યાં.

નારદને પુરૂષ મટી સ્ત્રી રૂપે થતાં ૬૦ પુત્રો પેદા થયા.

જમીનના ઘડામાંથી સીતાજી બહાર નીકળ્યાં.

વિશ્વામિત્રે એક નવીન સ્વર્ગની રચના કરી.

સ્વર્ગમાં જતો નહુષ ઋષિના શાપથી અજગર થઈ નીચો પડ્યો. કાશ્યપની બે સ્ત્રીઓ—કદ્રુથી સર્પો વિનતાથી ગરૂડો, પેદા થયા. યજ્ઞોથી ઇંદ્રપદ મેળવી નહુષ સ્વર્ગે ગયો, ઇંદ્રે પાછો ધક્કેલી મુક્યો. ઇંદ્રપદ આપનાર કોણ ? સત્તા આપનારની કે ધક્કેલી મુકનારની ?

ઘડામાં પડેલા મિત્રાવરૂણ દેવોના વીર્યથી અગસ્ત્ય મુનિ. નરનારાયણ તપ કરવા લાગ્યા, વિદ્ય કરવા અપ્સરાઓ.

મોઠળી નરથી નારાયણ થવાના ઉપદેશદેએ નારાયણનેજ
ઈદ્રપદના માટે કાંઈ મારવા બતાવ્યા ? આમા સત્ય શું ?

સર્વજ્ઞોના તરવોના તરફ બારિક નજરથી જોનારા-પરદેશી
તેમજ દેશી મહાત્મા પડિતોએ જોનોના સ્વાદ્વાદ (અનેકાત વાદ)
ના સિદ્ધાંતને સિદ્ધરૂપનો ઠહી જાહેરમા મુકયો છે તેવા અનેક
મહાપુરુષોના લેખો મેં પણ લખીને બતાવ્યા છે તે સિવાય
ખીણ પણ સર્વજ્ઞોની અનેક બાબતોમાની-કોઈએ એક વાત,
કોઈએ બે વાતો, એમ જે જે વાતો જેના જાણવામા આવી તે
તે નિર્મલજુદિના પડિતો પ્રકાશમા મુકતા ગયા છે તે
તે વાતો જાણીને હું પણ વૈદિક ધર્મ જાણવાને પ્રેરાયો
અને જે જે મોટી વાતો હું જાણતો ગયો, તે તે વાતો જોન
વૈદિકની તુલનારૂપે પૂર્વના લેખોમા બતાવતો આવ્યો છું
ફરીથી વિચાર કરતા એવો ભાસ થયો કે-મૂળના વેદોનો
ધર્મ કોઈ જુદાજ પ્રકારનો હતો અને યજ્ઞ પાઠનના ધધાવાળા
ભદ્રિક પરિણામી અક્ષરોના પડિતોથી ચાલતો હતો, તેઓ
સૂર્યાદિક તેજસ્વી દૃશ્ય પદાર્થની પ્રાર્થના કરતા અને ઐહિક
સ્વકાર્થની સિદ્ધિ થતા દેવની કૃપા થઈ એમ સમજતા પણ
મામ મદિરાની લાલચથી છુટેલા ન હતા કોઈ રાજ રજવડાનો
સારો આશ્રય મળતા યજ્ઞ યાગાદિકનો ઉપદેશ આપી માસ
મદિરાદિકનો છુટથી ઉપયોગ કરતા એવો જે મમય હતો
તે વૈદિક મમય ગણાતો તે સમયને આજકાલના ગાહોમ
પડિતો તો જાલ ખ્યાલ જેવો બતાવે છે

અહીં આ વાત વિચારવાની છે કે-ન્યારે ન્યારે સર્વજ્ઞ

તીર્થ કરે તથા, ત્યારે ત્યારે આધ્યાત્મિક જ્ઞાનની પ્રવૃત્તિ થતી, અને સર્વજ્ઞાનો લાભો વિરહ પડતા તે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ઘસાતું ઘસાતું નહીં જેવું થઈ પડતું. તે પ્રમાણે જૈનોના રરમા તીર્થ કરને અને ર૩ મા તીર્થ કર ને ઘણું લાખું છેદું પડવાથી તે-આધ્યાત્મિક જ્ઞાન નહીં જેવું થઈ પડેલું. તે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ર૩ મા પાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞ તીર્થ કરથી પુનઃ પ્રવૃત્તિમા આવતા, સ્વાર્થી લોકોના તરફથી મોટા મોટા ઉપદ્રવો થવા લાગ્યા. અહીં માફ અનુમાન એવું થાય છે કે તે સ્વાર્થી પંડિતોએ પોતાનો રોષ ઠાળવવાને માટે પ્રથમ બ્રાહ્મણ ંથો લખવા માડયા હોય? પરંતુ તે સર્વજ્ઞાના તરફથી બહાર પડતું આધ્યાત્મિકજ્ઞાન, જેમ જેમ લોકોમા વધારે ને વધારે ફેલાતું ગયું તેમ તેમ-ચર યાગાદિકના વિધાનવાળા વેદો તો નહીં જેવાજ થઈ પડયા હતા, પણ તેની પુષ્ટિના માટે લખાયેલા બ્રાહ્મણ ંથો હતા તે પણ નિર્માલ્ય જેવાજ થઈ પડેલા લાગે છે. તે વાત આજકાલના બાહોસ પંડિતો પણ લખવાને ચુકયા નથો. અને બીજા મધ્યસ્થ પંડિતો તો તે બ્રાહ્મણ ંથોને બેવકુફી ભરેલાજ બતાવવાને આગળ પડયા છે.

તે વેદના સમયમા હજારો પઠન પાઠનના ધંધાવાળા અક્ષરોના પંડિતોનું તો સ્વતંત્ર રાજ્યજ ચાલતું હતું, તેથી તેમનું નામ પણ દઈ શકે તેવું કોણ હતું? અર્થાત્ કોઈ પણ તેઓનું નામ દઈ શકે તેવું હતુંજ નહીં. પરંતુ બ્રાહ્મણ ંથોથી જ્યારે પાછા પડયા ત્યારે સર્વજ્ઞોથી અધ્યાત્મિક જ્ઞાન મેળવતા ગયા અને ઉપનિષદો નામના ંથોમા દાખલ કરતા ગયા, અને કેટલાક

અત્યંત પરોક્ષના વિષયમાં જુદા પણ પડતા ગયા, ત્યારે સમાજમાં કાર્ડ પણ ટેકવતા થયા હોય તે વિષય સર્વજ્ઞના તરફથી અતિ પ્રાચીન-ઇતિહાસના વિષયોનો ઉપદેશ થતા, તેનો પણ સંશ્લેષ કરવા મંડી પડ્યા હોય તારણ કે-ઇશ્વરની પ્રેરણાથી મેળવેલા વેદોમાં-જે પ્રાચીન ઇતિહાસનું નામ નીશાણ પણ જણાતું નથી, તેવા અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસ સર્વજ્ઞનો ઉન્કાર કરવાવાળાઓએ પાછળથી કયા સર્વજ્ઞો મેળવ્યો ? તે વખતે સર્વજ્ઞના શ્રદ્ધાપ્રદાયમાં અડઢે પૂર્વો સુધાનું જ્ઞાન મુખ્યત્વે પગથી જ આવતું હતું, પરંતુ લખવામાં આવતું એવું જાહેર જણવામાં આવેલું નથી.

તેથીશમાં સર્વજ્ઞના પત્રી અઢાઇસો (૨૫૦) વર્ષના આતે ૨૪ માં તીર્થંકર ' શ્રી મહાવીર સ્વજી ' તન્તજ થયા છે તેમણે પણ દેવીની તેજ અધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો, અને તેજ અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસના જ્ઞાનનો ઉપદેશ પોતાના શિષ્યોને આપેલો છે તે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થયેલા કાળ સુધી મુખ્યત્વે પગથી જ આવતું જણાય છે, પરંતુ સર્વજ્ઞનું જ્ઞાન સંપૂર્ણ તો કોઈ કાળે પણ પુસ્તક પર અંતરે જણાતું નથી, અને કોઈ કાળે અલવાનું પણ નથી એ નિર્વિવાદજ છે પરંતુ આ અવસરપિછીમાં છતાં તીર્થંકર શ્રીમહાવીર ભગવાન મોજે ગયા ત્યાં જાહ ૯૮૦ વર્ષ પત્રી તેમનું જતાવેલું-અધ્યાત્મિક જ્ઞાન, તેમજ અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસનું જ્ઞાન, વિસ્મૃત થતું જોઈ-જાહોય જ્ઞાની આધુજોએ-સર્વજ્ઞની પગપગના શિષ્યોને એકત્ર કરીને, તેઓની પામેલી જેટલું જેટલું મેળવતા ગયા, તેટલું પાના પુસ્તક પગ

ચઢાવી દેવાનોજ પ્રયત્ન કરેલો છે. પરંતુ પોતાની નવીન કલ્પનાનો એક અંશ માત્ર ઉમેરો કરેલો નથી તેથીજ તે પૂર્વાપર વિરોધ રહિત લખાયેલું છે. આજકાલ સત્ય તત્વોની શોધ-જોળમાં લાગેલા-પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો સર્વજ્ઞાના અધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો તો સત્યંકારજ બતાવી રહ્યા છે. પરંતુ કેટલાક વિદ્વાનો-મોટાં મોટાં વૈદિક પુરાણો જોઈને, સર્વજ્ઞોએ બતાવેલો ઢુકં ઢુકં સ્વરૂપનો-અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસ દેખી, શંકાશીલ થઈ રહેલા જોઈને મેં જૈન-વૈદિકનો કેટલોક ઇતિહાસ તુલનાત્મક સ્વરૂપનો લખીને બતાવ્યો છે, તે જોઈને તેમને નિઃશકિત થવાની ભલામણ કરૂ છું.

હવે કેટલીક નહી જેવી પરચૂરણ જાબતો પણ જૈન-વૈદિકમાની વિચાર કરવાને લખી બતાવું છું—

સર્વજ્ઞોએ સૂક્ષ્મ અસંખ્ય અથવા અનંત જીવોથી, વ્યાપ્ત થતા અથવા થઈ રહેલા, કેટલાક પદાર્થો પોતાના જ્ઞાનમા દેખી તેવા વિશેષ પાપથી વિવેકી પુરૂષોને બચાવવા તેનું પણ સ્વરૂપ બતાવતા ગયા છે, અને તેવા પાપથી દૂર રહેવાનો ઉપદેશ પણ કરતા ગયા છે. જેમ કે—

મદ્યે માંસે મધુનિ ચ નવનીતે તક્રતો વહિર્નીતે ।
ઉત્પદ્યંતે વિપદ્યંતે સુસૂક્ષ્મા જંતુરાશયઃ ॥ ૧ ॥

લાવાર્થ—મદ્યમાં (મદિરામાં), માંસમાં, મધમાં, અને છાસથી બહાર કાઢ્યા પછી માંખણમાં, પણ સૂક્ષ્મ અસંખ્ય જીવો થોડા થોડા વખતમાં ઉત્પન્ન થતા રહે છે, અને મરણ

થતા પણ નહે છે અર્થાત્ સૂક્ષ્મ જીવોને ઉત્પન્ન થવા માટે, અને નાશ થવાને માટે, એક ધ્યાનજ બની રહે છે તેથી સાધુઓને તો સર્વથા ત્યાગજ કરવાનો ઉપદેશ કરી ગયા છે અને વિવેકી ગૃહસ્થોને તે વિશેષ પાપથી બચાવવા વિવેકપૂર્વક મમજૂતી આપવાનું બતાવતા ગયા છે પણ તેમના પર હુમલો કરવાનું બતાવતા ગયા નથી

વૈદિકો પણ પોતાના-ચર યાગાદિકના વિષયવાળા, વેદ ધર્મને મુખ્ય રૂપે બતાવતા, સર્વજ્ઞોના બતાવેલા તેવા પ્રકારના અનેક વિષયા પોતાનામા દાખલ કરતા ગયા છે, તે તો ધારુ ઉત્તમજ કરતા ગયા ■ પરંતુ પોતાના વર્તનમા મુકવાનો કે મુકાવવાનો પ્રયત્ન કવેલો જોવામા આવતો નથી, છતાં પણ તેમા વિશેષ એ છે કે સર્વજ્ઞોથી પણ અમો ઘણા જ્ઞાની હતા અને છીએ, એવું દાખ બતાવવા મર્યાદા નહિત, અને વિવેક વિચાર વિનાનું, એવું તો લખતા ગયા છે કે ન તો કંઈથી બની શકે, તેમજ ન તો બનાવી શકાય, તેમજ ન તો અદ્વિત રૂપે કરી શકાય, એવા લખાણથી પશ્ચિમ એવું આવે કે-વિચારી હોકો કે પડિતો, જતો અણસ્તતો અણ જેવા થઈ પડે કેમ કે તે લેખો ન તો સર્વજ્ઞોની સાથે મળતા છે, તેમજ ન તો વેદધર્મને અનુસરતા છે તેવા કેવળ દિશામાત્ર બતાવવાને લખોને વિચાર કરવાની ભવામણ કરીશ જીવો મહાભારત શાંતિપર્વના પ્રથમ પાઠમા-જણાવ્યું છે કે—

દેયાનામયશો વત્વા, રત્વા પ્રાણિવદ્ય નરા ।
યે મક્ષયતિ માસાનિ, તે યજત્યઽધમા ગતિમ્ ॥ ૧ ॥

યુપ કૃત્વા પશૂન્ હત્વા, કૃત્વા સચિગ્કદમં
યદ્યેવ ગમ્યતે સ્વર્ગે, નરકે કેન ગમ્યતે ? ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—દેવોના નામે જીવોનો વધ કરીને અને દેવોને કેવળ
અયશજ આપીને જે માસનું ભક્ષણ કરે છે, તે તો કેવળ
અધમગતિમાન જાય છે. અર્થાત્ નરક ગતિમાન જાય છે ॥૧॥

યજ્ઞાદિકના જહાને—યૂપને (પશુઓને મારવાના થાંભલાને)
રોપીને, અને જીવોના લોહિનો કાદવ કીચડ કરનારા, જ્યારે
સ્વર્ગમા જશે, ત્યારે નરકમા કયા કર્મથી જવાતું હશે ? એમ
યુધિષ્ઠિર પ્રતિ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પોતેજ કહી રહ્યા છે. ॥ ૨ ॥

ઇત્યાદિક હિંસા નિષેધના વિચારથી ભરેલા શ્લોકો જે
જાધા પુરાણોના ભેગા કરવામાં આવે તો, તેનું એક મોટું પુસ્તકજ
જની જાય. પુરાણોના પડિતો પણ વેદનોજ પક્ષ કરવા વાળા છે.
વેદ ધર્મની સ્થાપના—ઇશ્વરની પ્રેરણાથી થએલી માનીએ, ત્યારે
પુરાણોના લેખકોને—કયા ખીજ નવીન ઇશ્વરની પ્રેરણા થએલી ?
આ જાધાએ હિંસાનિષેધક પુરાણકારોના વિચારોની ઉપેક્ષા કરીને
શંકર સ્વામીએ અહિંસાના સામે જાહેરમા મોટો વિરોધ જતાવી,
વેદની હિંસાતું જે સ્થાપન કર્યું તે શું ધર્મના માટે કે અધર્મના
માટે ? આ વેદધર્મના પ્રેરક ઇશ્વર ખરા કે પુરાણ ધર્મના પ્રેરક
ઇશ્વર ખરા ? આ બેમાના કયા ઇશ્વરનો ઉપકાર આપણે માનવો ?

વેદના ઋષિઓએ જીવોની હિંસાથી—દેવોની તૃપ્તિ કરીને
સ્વર્ગમા ઘુસવાનો માર્ગ જતાવ્યો, પુરાણકારોએ તેજ માર્ગ નરક
ગતિનો પણ જતાવ્યો, આ એકજ પક્ષના પંડિતોમા આકાશ

પાતાલ જેટલો કરક ગાથી ? તે ખામ વિચારવાનું ખરૂં કે નહીં ?
હવે આગળ વિશેષ જુઓ કે—

મર્વજોએ અનતા અનત જીવોને અનાદિના ઠાળથી આ
સમાર માગરમા ગોથા ખાઈ જહેવા ભેષ-વિવેકી મનુષ્યોનેજ
ઉપદેશ કર્યો છે કે જો તમારે પોતાનું જીવન ઉચ્ચ કોટીમા
મુકવાની ઇચ્છા હોય તો—અધિક અધિક પાપથી તમે તમારો
ખયાલ કરતા રહેજો, તેથી તેઓ પોતાના જ્ઞાનથી ટેખીને
જતાવતા ગયા છે કે—માસમા, મદિરામા, મધુમા, અને માખણમા,
કદમૂળાદિકમા, રાત્રી લોજનમ—અધિક પાપ જાણીને તેનો પણ
ત્યાગ કરવાનું જતાવતા ગયા છે, તેમા મનારના સમગથી
છુટેલાઓને મર્વ પ્રકારથી ત્યાગ કરવાનું સૂચ્યું છે, અને
તે પ્રમાણે તેઓ કરી પણ રહેના છે પરંતુ બધા ગૃહસ્થોથો
માધુ પ્રમાણે ન વર્ધ શકવાથી, તેમને વિવેક જવાનું તો
સૂચ્યોલુજ છે, અને ડેટલાક ત્યાગ પણ કરી રહ્યા છે પરંતુ
પૌણીકોએ તે વાતોને લઈને—ઢેવા મ્વરૂપમા લખી છે તે વિચા -
વાને દિશા રૂપથી જતાવું છું મામના માટે જણાવ્યું છે કે—

યાતિ પશુરોમાણિ, પશુગાત્રેષુ ભારત !

તાવદ્વપસદ્દસ્રાણિ પન્થતે નરવે નરા ॥૧૧॥

ભાવાર્થ—મગવાનું કહે છે કે—હો ભારત ! (હે અર્જુન !)
જે માણસ જે પશુનું મામ ખાય છે, તે પશુના શરીર પર
જેટલા રોમ (કિંગ) હોય તેટલા હજાર વર્ષ તે નન્કમા પડ્યા
કરે છે, અર્થાત્ દુખ લોગને છે મર્વજોએ મામનું ભક્ષણ

જીવેના જીવનને ખગાડે છે અને અધોગતિમાં લઈ જાય છે, પણ તેનું અમુકજ ફળ છે એવો ખાસ નિર્ણય કરીને ખતાવેલો નથી.

પુરાણોમાં મધુના માટે લખ્યું છે કે:—

સત્તગ્રામેષુ યત્પાપ-મગ્નિના મસસાત્ કૃતે ।
તત્પાપં જાયતે જન્તોઃ, મધુવિંદુકમક્ષણાત્ ॥૧॥

ભાવાર્થ—જે માણસ મધુના એક ણિંડુંનું લક્ષણ કરે છે, તે માણસને અગ્નિ મુકીને ખાળી નાખેલા સાત ગામના જેટલું પાપ થાય છે, એમ પૌરાણિકોએ નિશ્ચય પણ કરી ખતાવેલો છે, તે સર્વજ્ઞાના જ્ઞાનથી અધિકપણનો છે. બાકી પાપ તો સર્વજ્ઞાએ પણ ખતાવેલું છે.

રાત્રીભોજન માટે પણ, નિષેધક શ્લોકો-ઘણા લખાયેલા છે.

સ્ત્રીમદ્વતિ તોયાનિ, અન્નાનિ પિશિતાનિ ચ ।
રાત્રૌ ભોજનાસક્તસ્ય, ગ્રાસે તુ માંસમક્ષણં ॥૨॥

ભાવાર્થ—રાત્રીમાં ખાણીને લોહીના ખરોખર થતું ખતાવ્યું, અને અન્નને માંસ રૂપે થઈ જતું ખતાવ્યું, તેથી રાત્રિનું ભોજન કરવાવાળાને ગ્રાસ ગ્રાસમા લોહી માંસનાજ—લક્ષણ કરવાવાળાજ પૌરાણિકોએ ખતાવ્યા છે તેવા તેવા પ્રકારની ખાતોનું પાલન ન તો પોતે કરીને ખતાવતા ગયા છે. તેમજ ન તો અજાણા વર્ગને તેવા અયોગ્ય માર્ગથી ખચાવવાનો પ્રયત્ન કરીને ખતાવેલો છે ત્યારે આપણે આવી બધી કોરે કોરી

લખી મુઠેલી વાતોથી શુ મમજવુ ? મને તો એજ લાગે છે કે-મને ના કેપદેશમાંથી લઈને, પોતે જ્ઞાની પણાનું ટોળ કરીને તેમાનું ઉધુ છતુ લખીને બતાવતા ગયા છે પરંતુ તેમના ખગ હૃદયનું જ્ઞાન લોકોને બતાવેલું નથી

હરે હુ ખાસ એકાદ મુદ્દાની વાત વિચારવાની લખીને, આ વાતથી નિવૃત્ત થવા ચાહું છું વિષ્ણુપુગણુમા જણાવ્યું છે કે—

પૃથિવ્યામપ્યહ પાર્થ ! ઘાયાઘર્મૌ જલેડપ્યહ ।
 ઘનસ્પતિગતરચાહ, સર્વભૂતગતાડપ્યહ ॥ ૧ ॥
 જલે વિષ્ણુ સ્યલે વિષ્ણુ, વિષ્ણુ પત્તમસ્તથૈ ।
 જ્યાલામાલાકુલે વિષ્ણુ, સર્વ વિષ્ણુમય જગત્ ॥૨॥
 યો મા સંગત જ્ઞાત્યા, ન ચ હિંસેત્ કદાચન ।
 તસ્યાહ ન પ્રણસ્યામિ, સ ચ મે 'ન પ્રણસ્યતિ ॥૩॥

ભાવાર્થ—શ્રી કૃષ્ણભગવાન પાંચને (અર્જુનને) કહી રહ્યા છે કે-હે પાર્થ ! પૃથ્વીમા હું રહેલો છું, વાયુમા, અગ્નિમા, અને જળમા, તેજ પ્રમાણે વનસ્પતિમા પણ હું રહેલો છું, એટલુજ નહીં પણ સર્વભૂત ગણુ માત્રમા પણ હુંજ રહેલો છું ॥ ૧ ॥

જળમા વિષ્ણુ છે સ્થવગા વિષ્ણુ છે, પર્વતના મન્તક પર વિષ્ણુ છે, જ્વાલામાવાકુલે (અગ્નિમા) પણ વિષ્ણુ છે, એટલુજ નહીં પણ સર્વ જગત વિષ્ણુ સ્વરૂપનુજ છે ॥ ૨ ॥

તેથી હે પાર્થ ! હું તને કહું છું કે-મને સર્વ જગો પર રહેલો જ્ઞાનીને જે માણસ છત્રની ડિમા ઠાણ દિવસે કે ગ્રે નદી,

તેને હું નમસ્કાર કરીશ નહીં, અને તે મને પણ નમસ્કાર કરશે નહીં ॥ ૩ ॥

આ લેખમાં વિચારવાનું કે—

પૃથ્વી, વાયુ, અગ્નિ અને જળ એ બધામાં જીવોને ઉત્પન્ન થવાની જુદી જુદી લાખોના હિસાબે યોનિયો છે. અને અકૈકી યોનિમાં અસંખ્ય જીવો જીવન મરણ પામ્યાજ કરે છે. અને તે બધાએ પોત પોતાના કર્મના વશમા પડેલા, ઘણા લાખા કાળ સુધી તો પ્રાચે એકજ જાતની લાખો યોનિયોમાજ રૂપા કરે છે. જીજી યોનિયોમા પણ જલદીથી પ્રવેશ કરી શકતા નથી. કેમ અસંખ્ય કાળે અવધિ પૂરી થયા પછીથીજ જીજી યોનિમાં પ્રવેશ કરી શકે છે.

અને વનસ્પતિના જીવોની પણ લાખો યોનિયો છે, તેમાંની કેટલીક અસંખ્ય અસંખ્ય જીવોથી વ્યાપ્ત, અને કેટલીક અનંત અનંત જીવોથી વ્યાપ્ત તેથી અસંખ્ય અસંખ્ય કાળ સુધી, કે અનંત અનંત કાળ સુધી, તેની તે યોનિયોમા મરણ જીવન કર્યાજ કરે છે. તેથી તે અઘોર દુઃખમાજ પડેલા છે. તે જીવો પણ અનંત શક્તિ વાળાજ છે, પણ તે તેમની શક્તિ તેમના તેવા પ્રકારના કર્મોએ ઢાકી દીધેલી છે. સર્વજ્ઞાની આ વાતને ધ્યાનમા લઇને, આ પુરાણકારે બધા જીવોને વિષ્ણુ ભગવાન રૂપે લખી દીધા છે ખરા, પણ પૂર્વાપરનો વિરોધ જરૂર પણ ટાળી શક્યા નથી, તે યથાર્થ રૂપે નથી. આ લેખકે તે બધા જીવોને-વિષ્ણુ રૂપના બતાવ્યા છે, પણ તે હાલ વિષ્ણુ રૂપના નથી. તે વાત ‘હું’ અને ‘તે’ એવા જે અંતમા બે શબ્દો છે,

તેજ એક સ્વરૂપની ના પાડે છે પૃથ્વી આદિની યોનિયોમા પડેવા અસંખ્ય અને અનંત જીવોનેજ હાલમા વિષ્ણુ તરીકે માનીએ ત્યાંજે તો ૮૪ લાખની યોનિયોમા ભટકવાવાળા વિષ્ણુ ભગવાન કળતા કેટલુ અયોગ્ય ગણાય ?

કદાચ આ પુરાણકારની વાતને ઉડારી દેવાનો રસ્તો લેશે, માટે ગીતાના વાક્યથી વિચારવાનું જતાવું છું ગીતામા શ્રી કૃષ્ણ પોતેજ કહી રહ્યા છે કે દુષ્ટોનો નાશ કરવા, અને મનુષ્યોનો ઉદ્ધાર કરવા હું યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરું છું એમ કહી વિષ્ણુ પોતેજ જાધા પ્રજાની સત્તા જાહેર કરે છે, તે શુ યથાર્થ છે ? બીજા અનેક પુરાણોના લેખો જોતા, તે વાત પણ કર્ત્તિમ રૂપનીજ લાગે છે

૧ પ્રથમ ઉષેઘ્ઓના પ્રયોગથી વિષ્ણુ પોતે-માથુ કપાવી હૃદયગ્રોવ વિધ્યુના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હતા જીવો મહાભારત જેટલુ મોટું રૂઢપુરાણ

૨ દેવ દાનવોની લડાઈમા-તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી નાખ્યા અને ઇન્દ્ર-વિષ્ણુ આદિને જેમ વાઘ પશુઓને પકડે તેમ પકડી લીધા જીવો મત્સ્યપુરાણમા

રૂઢપુરાણમા તો તારકાસુરને હજાર વર્ષ ગર્ભમા રહેવો, અને અચુત વર્ષ સુધી તપ કરીને ત્રણ લોકને જીતવાવાળો જતાવ્યો છે

૩ મેરૂક દેવ સાથે વિષ્ણુ પોતે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી લડયા, પછી નાસી જઈને બારા યોજનની ગુફામા જઈને સૂતા જુઓ પ્રહ્લાદપુરાણમા આ વાત વિગ્તાથી લખેલી છે

૪ મધુ અને કૈટભ એ દૈત્યો-વિષ્ણુના કાનનાં મેલથી ઉત્પન્ન થયા ને બ્રહ્માને મારવા દોડ્યા, પણ વિષ્ણુએ પાંચ હજાર વર્ષ સુધી તેઓની સાથે યુદ્ધ કરીને, બ્રહ્માને તો બચાવ્યા, પણ છેવટમાં વિષ્ણુ પોતે નાશી છુટ્યા. જુવો માર્કેડેય પુરાણમાં.

વળી પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ગણાતા વાયુપુરાણમાં તો, અગ્નિનક પણે આવેલા મધુ-કૈટભે બ્રહ્માને કહ્યું કે તું અમારો ભક્ષ થઈશ, એ સાબળતાની સાથે વિષ્ણુનું ચક્ષુ માગવા પાતાળમાં ગયા. આ પ્રસંગ ઘણાજ વિચિત્ર પ્રકારનો ચિતરેલો છે. અને બ્રહ્માના દેહ ત્યાગથી ૧૧ રૂદ્રો પણ ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે.

૫ શુભ, નભિ, એ બે દૈત્યોની સાથની લડાઈમાંથી ગદાનો અને પરિધનો માર બાઈને ગરૂડ અને વિષ્ણુ એ બંને નાશી છુટેલા બતાવ્યા છે. જુવો મત્સ્યપુરાણ.

આવા પ્રકારની અનેક બાબતો-મેં મારા પૂર્વેના લેખમાં ટુંક ટુંક સ્વરૂપની તુલનાત્મક રૂપે લખીને પણ બતાવી છે, અને વિશેષ સ્વરૂપ તે તે અથોથી તપાસીને નિર્ણય કરી લેવાની ભલામણ પણ કરૂ છું.

હવે એક મહત્ત્વની બાબતનો થોડોશો વિચાર કરવાનું યોગ્ય ધારૂ છું. મહત્ત્વની બાબત એ છે કે-સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસમાં વાસુદેવનો, અને પ્રતિવાસુદેવનો-ઇતિહાસ તદ્દન ટુંક સ્વરૂપનો પણ ક્રમવાર લખાયેલો છે. વૈદિકોના પંડિતોએ આપસ આપસના વિરોધ વાળાં, અને ચાર લાખ શ્લોકોના પ્રમાણવાળા, મોટાં

મોટા પુરાણો લખતા, તે સર્વજ્ઞાના તરફ ॥ દુઃક સ્વરૂપના
 ઇતિહાસને તોડી ફેંકીને, અને પોતાનામા ઉધાછતા સ્વરૂપનો
 લખીને, કેાઇ દૂર દૂરમા જુદા જુદા વિષયમા ફેંકી દીધેલો
 હોવાથી, આજ સુધીમા તદ્દન અધાગમાજ પડી રહેલો હતો
 ખીજાં તો જાણી શકયા ન હતા, પણ તેમના ઘરના પડિતો પણ
 જાણી શકયા ન હતા તેવા સમયમા પૂરા પુસ્તકો હાથ ન
 વ્યવહારી જૈનોના પડિતો ન જાણી શકે એ તો સ્વાભાવિકજ
 છે આ પ્રકાશના મમયમા-જૈનોના પડિતો આપસ આપસની
 ધમાલમા પડેવા હોવાથી કેાણ શોધ કરી શકે ? અને હેંમુત
 સાહેબની શકાનુ અમાધાન ન મળવાથી ઇતિહાસના વિષયમા
 જે જે સ્થાનમા જેવા જેવા પ્રકારનુ સમજવામા આવતુ ગયુ,
 તેવા તેવા સ્વરૂપનુ નિશક પછાથી લખતા ગયા પણ કેાઇનો
 પક્ષપાત કરેલો નથી એવા સ્વરૂપની તેમની નિપક્ષપાતપણાની
 નિર્મલ ખુદ્ધિ જોઈ મને ઘણેજ આનંદ થયો અને હું તેમને
 મારા સર્વ હૃદયથી ધન્યવાદ પણ આપતો રહ્યો તેમના તરફથી
 લખાયેલો જૈનધર્મ નામનો ગ્રંથ બહાર પડતા પહેલાં મારે
 આ 'જૈન-વૈદિકની તુલનાત્મક' સ્વરૂપનો ગ્રંથ ઘણા ભાગે
 છપાવવાને આવેલો હતો, તેથી પ્રજ્ઞાના સળધની તેમની શકાનો
 ખુલાસો નિષેષ કરી શક્યો ન હતો, તેથી અહીં કાંઇક ઠગીને
 બતાવુ છું, તેથી તેઓ પોતાનો નિર્ણય કરી લેશે, અને ખીજા
 પડિતોને પણ વિચાર કરવાનો અવકાશ મળશે

હેંમુત સાહેબના જૈનીઝમનો ગૂજરાતીમા તજ્જુ મો ૫
 ૨૮૧ માથી,-

■ ત્રેયાસના મમયમા પોતનપુરમા રિપુપ્રતિશઞ્ચ નામે રાજા

હતો. એની મદદા ત્યારે ગર્ભવતી હતી ત્યારે એકવાર એને વાઙ
પ્રખ્યાત સ્વપ્ન જોયા. અને ઘાંડજ અમયમાં એક પુત્રને જન્મ
આપ્યો. 'અચલ' ૬ લા-ગદ્ગદેવ હતો. ત્યાર પછી ગાંધીને
એક પુત્રી અવતરી તેનું નામ—'મંગાવતી' પાડયું. યુવતી થતાં
એ ઠંપા એવી સુંદર થઈ કે તેના પિતા તેના ઉપર મોહ પામ્યો.
અને તેના સાથે લગ્ન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. ધારણા લગ્ન
વિષે લૌકિક સમ્મતિ મેળવવાને માટે એણે મોટી મલા મોલાગી.
અને તેમાં પ્રશ્ન કર્યો જે મારી ભૂમીમાધી રત્ન જેટલો તે તે
કેનું ? " મીઝે ઉત્તર આપ્યો, જે "આપ પૃથ્વીના સ્વામી છો
અને તેથી સર્વના સ્વામી છો " એણે ફરીવાર એનો એ પ્રશ્ન
કર્યો, ને ફરીવાર એનો એ ઉત્તર મળ્યો, તેથી એણે ગાંધર્વ લગ્નની
પ્રણાલીએ મૃગાવતીની સાથે પોતાની પ્રજાને આશ્ચર્યચકિત કરીને
લગ્ન કર્યું. અને તેથી, પ્રજાપતિ કહેવાયો ભદ્રાને આથી પોતાના
સ્વામી ઉપર એટલો ક્રોધ થયો કે—પોતાના પુત્ર અચલને
લઈને તે દક્ષિણ દેશમાં ચાલી ગઈ અચલે માહેશ્વરી નામે
નગરી વસાવીને માતાને ત્યા નાળી પછી પોતે પોતાનપુર
પાછા આવ્યા.

રિપુપ્રતિશત્રુને ત્યાં મૃગાવતીના પેટે પુત્ર અવતર્યો. તે પુત્ર
ગર્ભમાં હતો ત્યારે માતાએ ૭ સ્વપ્ન જોયા ને તેથી વાસુદેવના
જન્મની સૂચના થઈ. જન્મ પછી પુત્રનું નામ 'ત્રિપૃષ્ઠ' પાડયું.

* પ્રજા તિ શબ્દના એ અર્થ છે. પ્રજાનો પતિ એટલે રાજા અને
પ્રજા એટલે સૃષ્ટિ તેના પતિ એટલે બ્રહ્મા. હિંદુ કથા પ્રમાણે બ્રહ્માએ
પોતાની પુત્રી સરસ્વતી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. (આ રીપ અથકારેજ
મુકેલી છે)

મરીચિનો જીવ આ ત્રિપૃષ્ઠ રૂપે અવતર્યો હતો અને છેવટે ૨૪ મા તાર્થકન્ મહાવીર રૂપે અવતરશે પોતાના માળાપને એકમેક સાથે અણુગનાવ હોવા છતાં અચલ અને ત્રિપૃષ્ઠ વચ્ચે નારો બધુભાવ હતો અને એકમેક પ્રત્યે સારી રીતે અનુ-
બંધત હતા.

તે સમયે રત્નપુર માં રાબા 'અશ્વગ્રીવ (હયગ્રીવ) હતો તે ૧ લો પ્રતિવાસુદેવ હતો. મલ્લકા ના ગબા મયૂરગ્રીવ અને તેની 'શણ્ઘી નીલાજ્ઞાનો અ પુત્ર હતો. પૃથ્વીના મોટા ભાગને પોતાની સત્તા નીચે આણ્યા પછી એક વાર એણે નિમિત્તરૂપે પ્રથમ કહ્યો જે " મને જીતીને કોઈ મારી શકશે ખરો ? " નિમિત્તરૂપે ઉત્તર આપ્યો કે જે પુરૂષ તારા દ્વંત ચંડવેગનું અપમાન કરશે ને તારા સિંહને મારી નાખશે તે પુરૂષના હાથે તારું મૃત્યુ થશે " આ ઉત્તર સાંભળીને અશ્વગ્રીવને અતિશય ગુનાનિ થઈ, તે રાત દિવસ વિચારવા લાગ્યો કે એ બધ કર બાવીને કેવી રીતે દૂર કરું, ત્યાર પછી થોડે કાળે એણે દ્વંત ચંડવેગને પ્રભાતપતિના દરબારમાં મોકલ્યો ત્યાં ત્રિપૃષ્ઠે એ દ્વંતનું અપમાન કર્યું ને ત્યાર પછી અશ્વગ્રીવના સિંહને પણ વધ કર્યો આથી અશ્વગ્રીવને ત્રિપૃષ્ઠ ઉપર બધ કર ક્રોધ થયો એ ક્રોધ વધવાનું એવામાં જીભ કાઢી ગયું વિદ્યાધરના રાબા જ્વલનજટી ને સ્વયંપ્રમા નામે કન્યા હતી, તેની માથે લમ કળાની અશ્વગ્રીવને આકાંક્ષા હતી, પણ તેની માથે ત્રિપૃષ્ઠે લમ કળા લમ થઈ ગયા પછી પણ અશ્વગ્રીવે જ્વલનજટી પાસે દ્વંત મોકળીને કહેવરાવ્યું કે તારી કન્યા મારે ત્યાં મોકળી

દે, આમાં નિરાશ થયે તેણે ત્રિપૃષ્ઠ સાથે યુદ્ધ આરંભ્યું. લાંબા યુદ્ધ પછી એ પરાજય પામ્યો. મરાયો ને નરકે ગયો.

આ વિજયથી ત્રિપૃષ્ઠને અશ્વગ્રીવનું ભરતખંડની અગ્રી પૃથ્વીનું રાજ્ય મળ્યું. એ પોતાનપુર પાછા આવ્યા ને ત્યાં અર્ધ ચક્રવર્તી રૂપે એમને અભિષેક થયો. રાજ્યના અને પોતાની ૩૨૦૦૦ હજાર રાણીઓના વિદ્વાસમાં એ નિમગ્ન થઈ ગયા. એમની આસપાસ સદૈવ ગવૈયા ગાન કરતા અને એ ગાનથી વાસુદેવ આનંદ પામતા, શર્યાપાલને એમણે આજ્ઞા કરી હતી કે ‘હું ઉઘી જાઉં એટલે ગવૈયાને રજા દઈ દેવી,’ એક વાર ગાનથી મુગ્ધ થઈ જઈને શર્યાપાલે ગવૈયાને રજા આપી નહિ અને પોતેજ તેનો આનંદ લેવા લાગ્યો. ત્રિપૃષ્ઠ જ્યારે જાગ્યા ત્યારે પોતાની આજ્ઞાનો ભંગ થયેલો જોઈને અમને એવો તો ક્રોધ થઈયો કે શર્યાપાલના કાનમાં સીસાનો ને તાબાનો ધીંગ ધીંગતો રસ રેડાવી દીધો. આ ભયંકર સજાથી શર્યાપાલ મરણ પામ્યો. એકંદરે કરેલા બધાં પાપના ફળે ત્રિપૃષ્ઠનું મરણ થતાં તેમને નરકમાં પુનર્ભવ મળ્યો. પોતાના ભાઈના મૃત્યુથી અચ્ચત્તને એટલો ખેદ થયો કે એ સાધુ થઈ ગયા ને આંતે નિર્વાણ પામ્યા.”

જૈનોના ૧૧મા તીર્થંકરના સમયમાં જે ‘રિપુપ્રતિશત્રુ’ મહાન રાજા હતા તેમણે પોતાની પુત્રી ‘મૃગાવતી’ ની સાથે સંબંધ કરેલો. તેથી તે લોકોમાં પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયેલા, તેમનો દુક રૂપનો લેખ તો હું લખીનેજ આવેલો છું. હેમ્બુત શાહિબે કાંઈક વિશેષ રૂપે લખેલો તેથી વિચારવાને

કરીથી લખીને જતાંયો છે મારા વિચાર પ્રમાણે તો તેજ પ્રજાપતિને વદિકોએ ગ્રહારૂપે કંટપેના છે

હેતુત માહેબે-તે પ્રજાપતિની ટીપમા એમ જુદોજ વિચાર કરીને જતાવેતો છે, તેથી ચથાચોગ નિર્ણય થવા ફરીથી વિચાર કરવાનો સવકાશ લઉં .

કારણ કે-વિષ્ણુના (વાસુદેવના) જે ' ન-૪ ત્રિકો ' સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસ મા લખાયા છે તેમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ છે, તેમના પિતા તે આ પ્રજાપતિજ થએલા છે તેમના પ્રતિપક્ષી પ્રતિવાસુદેવ તે ' અ-૪ગ્રીવ ' થયા છે વૈદિકોએ આ અશ્વગ્રીવને વિષ્ણુ રૂપે કંટપ્યા છે તે એવી રીતે કે—

વિષ્ણુની શોધ કરતા દેવોએ ધનુષ ચઢાવી ધ્યાનમા બેઠેલા વિષ્ણુને જોયા જાગૃત કે ભવા જતા રાફડાથી પહોચેવી ઉધેઇએ પાસેથી ધનુષની દોરી કપાવતા-વિષ્ણુનું માથું ઉડી ગયું, ત્રણ લોકમા ન મળતા વિશ્વકર્માએ ઘોડાનું માથું બેસાડયું, ત્યાંથી ભગવાન-હયગ્રીવ વિષ્ણુના, નામથી પ્રસિદ્ધ થયા

અહીં પહેલા ત્રિકો 'અશ્વગ્રીવ' પ્રતિવાસુદેવને જ વિષ્ણુ ભગવાન રૂપે કંટપ્યા છે ગાકીના આઠ ત્રિકોમાના આઠે વાસુ દેવોને-એકજ વિષ્ણુરૂપે, રંગવીને તેમના પ્રતિપક્ષી આઠે (૮) પ્રતિવસુદેવોને કોઇને-અસુર, કોઇને દૈત્ય, તો કોઇને દાનવના નામથી પુરાણોમા લખી વાળ્યા

ખરૂં જોતા સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસમા-જુદા જુદા સમયમા જુદા જુદા આ નવે વાસુદેવો, અને પ્રતિવાસુદેવો, લખાયલા છે, અને તેઓમાજ મોટા મોટા યુદ્ધો આ પૃથ્વી પર થએલા છે,

તેના બદલે-પ્રતિવિષ્ણુઓને-દૈત્ય- દાનવો ઠરાવી, તેઓને દેવ-
તાઓની સાથે લડાવી-કરોડો દેવતાઓનો નાશ થતો બતાવ્યો છે.
એટલું જ નહીં પણ એ દૈત્ય-દાનવોને, એટલા બધા બલિષ્ઠ
બતાવ્યા છે કે-અનાદિકાળથી ધૂસી બેઠેલા, પ્રહ્લોકના પ્રમ્હાને
પણ, ભ્રષ્ટ કરવાવાળા બતાવ્યા છે. પ્રહ્લાને અને દેવતાઓનો
બચાવ કરવા વચ્ચે પડેલા વિષ્ણુ ભગવાન તો પ્રાયે બધાએ-દૈત્ય
દાનવોથી નાશી છુટેલા છે. તે વિષ્ણુને-યુગ યુગમાં ભકતોના
ઉદ્ધારક, અને પૃથ્વી આદિ બધા જગત્માં વ્યાપક થઈ બેઠેલા
બતાવ્યા છે. તે તો પ્રસંગે પ્રસંગે સૂચવતો જ આવ્યો છું.

આ જગો પર તો કાઈક થોડું-પ્રમ્હાના સંબંધમાં જ સૂચ-
વીશ. ઉપર બતાવેલા પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા મહાવ્ર-
રાજા પુત્રીના પતિ છે, તેને જ વૈદિકના પડિતોએ-પ્રમ્હા રૂપે
કલ્પીને આ બધી દુનિયાના ઉત્પાદક, અને જગત્ની આદિ
કરવાવાળા, અને પ્રમ્હલોકની કલ્પના કરીને સરસ્વતીની સાથે
અનાદિકાળના ત્યાં બેઠેલા બતાવ્યા છે. તે પ્રજાપતિની અનેક
પ્રકારની શ્રુતિઓ બનાવીને, ચારે વેદોની આદિમાં, અને અંતમાં
લખીને વેદમૂળક ઠરાવ્યા છે. ત્યાર બાદ ગ્રામણ ગ્રંથોમાં,
ઉપનિષદોમાં, સ્મૃતિના ગ્રંથોમાં, છેવટે ચાર લાખ શ્લોકના
પ્રમાણુવાળાં મોટા મોટા પુરાણો વેદવ્યાસના નામથી લખીને,
લોકોને મોટા ભ્રમ ચક્રમાં નાખી દીધા છે. એટલું જ નહીં પણ
પ્રમ્હવાદીઓએ અનાદિકાળના પ્રમ્હાએ પ્રમ્હલોકમાંથી પોતાની
માયા ફેલાવી, પોતાના અંશોથી આ બધી દુનિયા ભરી દીધેલી
બતાવીને, અને પોતાના અદ્વૈતવાદની સિદ્ધિ કરીને, પોતાની
મહામાયાની જાળમાં-આ બધી દુનિયાને ફસાવી મુકી છે.

મનુમહારાજે તે પોતાની મનુસ્મૃતિના પાચમા અ પાચમા
અપ્યુ છે કે--

પ્રાણસ્યાઽન્નમિદં સર્વં, પ્રજાપતિરકલ્પયત્ ।

સ્થાવર જગમ ચૈવ સર્વં પ્રાણસ્ય મોજન ॥ ૨૮ ॥

યજ્ઞાર્યં પશય ચુષ્ટ , સ્વયમેવ સ્વયમુગા ।

યજ્ઞસ્ય મૃત્યે સર્વસ્ય તસ્માન્ યજ્ઞે વધોઽયથ ॥ ૩૧ ॥

યજ્ઞાર્યં પ્રાણેવધ્યા , પ્રશસ્તા મગવક્ષિણ ।

મત્સ્યાના ચૈવ મૃત્યય-મગસ્ત્યો હાઽચરત્ પુરા ॥ ૩૨ ॥

ઐષધ્ય પદ્માગ્રે વૃક્ષા-સ્તિર્યષ વક્ષિણસ્તથા ।

યજ્ઞાવ નિધન પ્રાપ્તા પ્રાપ્તુરત્યુત્સુતી પુનઃ ॥ ૪૦ ॥

ભાવાથ—સ્થાવર જીવોની—એક ઠેકાણેથી બીજે નહીં જઈ શકે તેવા જીવોની જ ગમ જીવોની—બીજે ઠેકાણે હરિદ્વર્ગી શકે તેવા જીવોની રચના પ્રજાપતિ કરી ગયા છે, તે મનુ જીવેનું લોજન છે ॥ ૨૮ ॥ અને યજ્ઞના માટે સ્વયંજૂ લગવાનું પશુઓની રચના કરી ગયા છે તે યજ્ઞની અને સર્વની મહત્ત્વતાના માટે છે, તેથી યજ્ઞમા થતો વધ, વધ તરીકે ગતાવેલો નથી ॥ ૩૬ ॥

તેથી યજ્ઞના માટે—પ્રાણીઓએ સારા સારા મૃગોને અને પક્ષીઓને માનવા પૂર્વકાળમા અગ્નિ યજ્ઞપિંચે પોતાના પરિવારની આજીવિકાના માટે પશુ તેમ કરેલું છે ॥ ૨૨ ॥

ઔષધિઓ, પશુઓ, વૃક્ષો, તિથિ ચો, અને પક્ષીઓના જીવો જે યજ્ઞના માટે મરેના છે તે જાધાએ જીવો ઉચી ગતિનેજ મેળવે છે ॥ ૪૦ ॥

આ જગોપર મારા જેવો તદ્દન અસ, વિચાર કરવા ઉભો થાય તે તો કેવળ હાસ્યનુજ પાત્ર ગણાય, કારણ કે-જગતની આદિ કરનારા, પ્રજાપતિ કે જે લાખો કે કરોડો વેદના પડિતોથી માન્ય થયેલા, અને જે ચારો વેદોમા દાખલ થયેલા, અને ખીજા વિષયુ લગવાનું કે જે સર્વલોકમા વ્યાપીને રહેલા, અને સંપૂર્ણ વૈદિકના નાયક થઈ લાખો કે કરોડોના બલકન અબજોના અબજો પાડેતોના ઉપાસ્ય થઈ ગયેલા છે. તેવા બે મહાન દેવોનો પણ વિચાર કરવાને ઉભો થયો છું. તેમા તો સર્વજ્ઞોના તરવેજ મારા મનને ઝેરે છે, તેથી કાંઈક લખીને બતાવું છું. આમા કેવળ મારીજ અકકલ વાપરેલી નથી.

વિષ્ણુપુરાણમાંથી લખાયું હતું કે—પૃથિવ્યામપ્યહં પાર્થ ! ઇત્યાદિક શ્લોકોથી વિષ્ણુ લગવાનું કહી ગયા હતા કે-હે પાર્થ ! મને સર્વ જગતમા વ્યાપી રહેલો જાણીને-કોઈ પણ જીવનો ઘાત કરવો નહીં, અને કરશે તેનાથી હું ઘણોજ દુઃખ છું.

આ જગો પર મનુમહારાજ કહે છે કે-પ્રજાપતિએ જીવોની રચના જીવોના ભોજન માટે કરી છે. પૂર્વના લેખથી વિચાર કરીએ ત્યારે તો સર્વ જગોપર વિષ્ણુ લગવાનું વ્યાપીને રહેલા છે, તે વાત ખરી કે પ્રજાપતિએ સ્થાવર જંગમ જીવોની રચના કરી તે વાત ખરી ? એટલુંજ નહીં પણ યજ્ઞના માટે પ્રજાપતિએ પશુઓ બુદ્ધા પણ બનાવીને આપેલાં બતાવ્યા છે.

શંકરસ્વામીએ-પ્રજાપતિને બે સ્વરૂપના બતાવ્યા છે ખરા પણ માન્ય તો અદ્વૈત રૂપનાજ રાખ્યા છે સંસારી પ્રજાપતિને

વિચાર કરતા તો આ પુત્રીના પતિ ૧૪૧ / સિદ્ધ થએલા છે જુવો
મારું પૂર્વનો બધો લેખ

[વધુ પછી એકજ બતાવ્યા છે પણ માથા વિનાના અશ્વ-
શ્રાવ નામના અને દેવ-દાનવોનો માર જામને જગો જગોપરથી
નાશી છુટેલા અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા છે, તેઓનો પણ વિચાર
કરીને જુવો

વળી આ પુત્રીપતિના સબધે વિચારવાનું કે-આ પ્રજાપતિ
એક મહાનુ નાજજ છે અને આ અવમપિણીના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ
વાસુદેવના પિતાજ છે તે પ્રજાપતિ ઝગૂંદની આદિમા બધા
જગતની આદિ કરવાવાળા, ઝગૂંદના અતમા વાન્વાન્ જગતની
ઉત્પત્તિ કરવાવાળા, ત્યાથી આગળ ચારે વેદોમા ફેલેલા, પછી
સ પૂણી જગતના માલક થઈ પ્રાક્ષણિકિ અથોમા ઘડી મહાર
તાને પામેલા, અને તે પ્રજાપતિ ઉપનિષદાદિક અથોમા બવા
તરવોના ઉપદેશક થઈ ફાલી ફુલીને રહેલા

આગળ જાતા-મહાભારતાદિના સમયમા અને લાજો શ્વો
કોના પ્રમાણવાળા મોટા મોટા પુરાણોના સમયમા તો પોતાના
પ્રકલોકને છોડીને ન જાણે કયા કારણથી આપણી પૃથ્વી ઉપર
ઉતરી પડેલા, અને પછી મેરૂ પર્વતના જેટલા મોટા ઇંડામા
આ બધા જગતને લઈને ઘણા કાળ સુધી તેમા ભરાઈ બેઠેલા,
પછી તે ઇંડાના બે ભાગ કરીને આકાશ રૂપે અને પૃથ્વી રૂપે
બે કરીને પોતે ન જાણે ઈ જગોપ જઈને બેઠેના, એક વખત
આ પ્રજાપતિની મહાદેવ ૧૧ માથે કોઈ તેવા કારણથી તકરાન થતા
તેમનાથો પોતાનું પાત્રમુ માત્ર કપાવીને બેઠેના પુત્રીનો સુદર ઘાટ

જોઇ મોહ પામી તેની પાછળ દોડેલા, પોતાની સ્ત્રી સરસ્વતીની સાથે દિવ્ય મો સો વર્ષ સુધી લોગોથી પણ નહીં ધરાયલા, આગળ જતાં મોટા મોટા યજ્ઞ કરી મોટું પુણ્ય મેળવવા જતાં અનેક વ્યક્તિયોની સાથે પોતે પણ શાપને વશ થએલા ઇત્યાદિક અનેક ઇન્દ્રિય વિષયોથી વેદેથી તે પુરાણો સુધી લખાયલા, પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ એક મહાન્ રાજાજ છે, અને તે આ અવસર્પિણીમા નવ વાસુદેવમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતાજ છે, પણ ગીજ કોઇ નથી, એમ હું ભાર દઇનેજ કહું છું. અને તે પ્રમાણે સર્વજ્ઞના ઇતિહાસમા લખાયલા છે. અને મણિ-લાલ નલુભાઇ દિવેદીને તેવા પ્રકારના ભાસેલા છે પણ જરા મતના મોહમા તણાયા છે. જુવો તેમનો લેખ. વિચારવાનું એટલુંજ કે તે ‘પ્રજાપતિ’ વૈદિક ધર્મના સર્વ ગ્રંથોમાં-કયા કાળથી ઘુસીને બેઠા, અને બધી જગતના માલક થઇ ગયા? જો કોઇ ઇતિહાસનો વેત્તા અ. પ્રજાપતિની તવારીખ કાઢીને આપે તો સમન્વય કે વેદોનું મૂળ કયાથી રોપાયું અને સર્વજ્ઞનો ધર્મ કયા કાળથી ઉત્પન્ન થયો છે ?

આ ચાલતા વેદોની સ્થિતિ-હાલમાના સર્વજ્ઞના પરિચયના પહેલાંની ઘૂણાજનક કોઇ જુદાજ પ્રકારની હતી.

સર્વજ્ઞના પરિચયમાં આવતાં લોકોને તદ્દન અરૂચિ કર થઇ પડવાથી તેમા મોટી ઘાલમેલ થવા લાગી.

વેદના પક્ષકારો પોતાની મહત્ત્વતા જાળવવાને માટે-સર્વજ્ઞના તત્ત્વના વિષયોને અને તેમના ઇતિહાસના વિષયોને અહણ કરતા ગયા અને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ઉલટ પાલટપણે

પોતાના નવીન ગ્રંથોમા દાખલ કરી લોકોને ઉધાપાગ બધ વવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા

આ સૃષ્ટિ-ઉદ્ભવ, અધો અને મધ્ય, એમ ત્રણ વિભાગવાળી અનાદિના કાળથી ચલતી આવેલી, પ્રત્યક્ષ નજરે પડી રહેલી છે અને સર્વે સર્વજ્ઞો જતાવતા આવેના છે એવી તાજી વાત પ્રકાશમા આવતા આ અત્યંત યોગ્યતા વિષયમા વૈનિકના પડિતો પિરૂધમા આવ્યા

નર્વસોએ પ્રકાશમા મુકેલા ઇતિહાસમા-ધરમા નહેવા પુત્રીના પતિ 'અન્તપતિ' ને જોગી કાઢીને તેમને બ્રહ્મારૂપે કલ્યાણ, અને તેમના પુત્ર આ અવમર્ષિપીમા પહેવાજ ત્રિપૃષ્ઠ વાનુદેવ થયા હતા તેમને નર્વથા છોડી દઈને તેમના પ્રતિપક્ષી પ્રતિવસુદેવ 'અશ્વત્થી' ને ઘોડાના માથાવાળા કંટપીને 'હયશ્વત્થી વિષ્ણુ' ઠરાવી, વિષ્ણુને પશુ સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના અધિકારવાળાજ સ્થાપતા આ ચા

જુવો પ્રથમ વેદધર્મની મહત્વતા દર્શાવવાને લખવામા આવેલા ગ્રાહ્યજી ગ્રંથો

(૧) શતપથ બ્રામહણ્ય ગ્રંથમા-લખ્યુ છે કે-એકલા બ્રમહાને બહુ થવાની હિન્નતા થતા-કર્મનુ રૂપ ધરીને આ સૃષ્ટિની રચના કરી ત્યાથી તે 'કાશ્યપી' કહેવાઈ

(૨) ફરીથી એજ શતપથમા એણે પણ છે કે-પ્રથમ જગત હતું તેમા રહેલી પૃથ્વીને-બ્રમહા વગડતું રૂપ ધરીને બકાર ખેચી લાગ્યા

(૩) જે પદ્ય બ્રહ્મકણ્ઠમા લખાયું છે કે—બ્રહ્મા તપ તપ્યા પછી પોતાના ત્રણ અંગથી ત્રણ લોકની સ્થાપના કરી.

ઋગ્વેદના એક દશમાન્ન મંડળમાં, આ પ્રજાપતિનાં ત્રણ મોટા સૂકતો વિસ્તારથી લખાયાં છે.

(૧) પ્રત્યક્ દશાના સૂકતમાં—સૃષ્ટિની અનિર્વચનીય દશા બતાવીને જણાવ્યું છે કે—ન કોઈ લોક હતો, ન પૃથ્વી, ન અંતરિક્ષ આદિ કાંઈજ ન હતું માત્ર ગૃહ તમજ તમ હતું. "આસીદિદ્ તમોભૂતં" એમ મનુ મહાગર્જ પણ લખી ગયા છે. પ્રજસ્તવાદ મહામાઘ્યમા પણ પ્રત્યક્ દશાનું વર્ણન એવા સ્વરૂપનું છે.

આ સૃષ્ટિ કેવી રીતે બની તેની કોઈને ખગરજ ન પડી. ઇત્યાદિ.

(૨) હિરણ્યગર્ભ—પ્રજાપતિનું બીજું કાંઈક મોટું સૂકત છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે—સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ પહેલાં એકલા પ્રજાપતિજ હતા. તેમણે પૃથ્વી, આકાશાદિક બધુએ બનાવી દીધું. અને કીડાદિ જીવો પણ બનાવી દીધા.

(૩) યજુર્પુરુષ—(પુરુષ સૂકત) કપન્નાં બે સૂકતોથી પણ મોટું છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે—“તે આદિ પુરુષથી બ્રહ્માંડ દેહ ઉત્પન્ન થયો, તે ચારે દિશામા બ્રહ્માંડથી પણ દશાંગુલ વધીનેજ રહ્યો. સર્વ જીવાદિક તેનાથીજ ઉત્પન્ન થયા.”

આમાં જરા વિચારવાનું કે—આ પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ સંપૂર્ણ વૈદિકગ્રંથોમાં તરેં તરેના સ્વરૂપથી લખાયા છે. તો તે પુત્રીના પતિ—પુત્રોની સાથે સંબંધ કર્યા પછી બધે ઠેકાણે લખાયા કે પહેલાં ? પુત્રીનો સંબંધ કર્યા પછી અનાદિના કેવી

રીતે હાજર થયા ? અથવા આ શ્રમજ્ઞાને અનાદિના માનીએ ત્યારે પુત્રીના પતિના નામથી સંપૂર્ણ વૈદિક ઋચોમા કયા કાળથી દાખલ કરવામા આવ્યા ? શ્રમજ્ઞા પુત્રના પતિ તો જગોજગોપ-લખાયવાજ છે

આ અવમર્ષિણીમા-વાસુદેવો (વિષ્ણુઓ) પણ નવ નામના-નવસ્વરૂપના જુ । જુદા કાળમા ચતા આવેના છે તેમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ તે આ પ્રજાગતિના પુત્રજ થયેના છે, તે સગ વેદના પહેલા મહાનના ૨૦ મા મૂકતના મન ૨૦-૨૧ મા નાથે પ્રમાણે લખાયના છે—

તદ્વિષ્ણો પરમપદમદા પદ્યતિ સૂર્ય નિર્વીર ચન્દ્રુરાતત ॥૧૦॥
તદ્વિષ્યાસો વિષયગો જાગૃયામ મમિ વતેત્રિગોયત્ પરમપદ ॥
ઋ મ ૬ મન્ ૨૧ મો ॥

ભાવાથ-વિદ્યાનુ લોકજ તે વિષ્ણુના પ મપન્ને અતન્દ્રિમા પ્રકાશમાનુ સૂર્યની પેઠે દેખે છે ॥ ૨૦ ॥ વિષ્ણુનું જે પન્નપદ છે તેને જાગરક વિદ્યાનુજ જાણી શકે છે

વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિના પડિતો આ મંત્રોને મધ્યાન્હના સૂર્યનો તન્દ્ર લગાવે છે (શુક્રવેદાલોકાયન દ્વિતીય પકાથ પૃ ૨૦૧)

આમા પણ જરા વિચારવાનું કે-આ વિષ્ણુ ગીતામા યુગ યુગમા ભકતોને રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને ગચ્છેલા જતાવ્યા છે પુરાણો જોતા આ વિષ્ણુ અનેક જગોપર દૈત્ય દાનવોથી નાશ ભાગ કરી નાગી છુટે ના જનાવ્યા છે વિશ્વપુરાણમા બધા જગતના શુભે મા ગ્યાપીને રહેવા જનાવ્યા છે

આમાં ફરીથી વિચારવાનું કે-ઋગ્વેદમાં-જણાવ્યું હતું કે-
વિષ્ણુના પરમપદને વિદ્વાન્ લોકાદિ સૂર્યની પેઠે દેખે છે. ગીતામાં
ભક્તોના માટે વારંવાર આ હનીયામાં આવે છે. અને ખાસ
વિષ્ણુપુરાણમાં—સર્વ જગતના જીવોમાં વ્યાપી રહેલા જતાવેલા
છે. ત્યારે કર્મના વશમાં પડેલા ૮૪ લાખ જીવનો યોનિયોમાં
ભટકતા કયા જીવો મનાયલા છે.

પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ-પ્રથમ બ્રાહ્મણ ઋષિમાં જુદા જુદા
પ્રકારથી જગતના ઉત્પાદક લખ્યા.

ઋગ્વેદના છેલ્લા ૧૦ મા મંડળમાં પણ જગતના સંબંધનાં
ત્રણ મોટાં સૂકતોમાં જુદા જુદા પ્રકારથીજ લખાયા છે.

(૧) પહેલું પ્રલયદશાનુ, (૨) હિરણ્યગર્ભ-પ્રજાપતિનું.

(૩) યજ્ઞપુરૂષ (પુરૂષસૂકત) નું. એમ એકએકથી મોટા ત્રણ
સૂકતો છે.

પહેલામાં-બધું અધકાર રૂપજ હતું તે હટાવીને પ્રજાપ-
તિએ-પૃથ્વી, આકાશાદિ બધુએ ઉત્પન્ન કરી દીધું. પણ કોઈને
તેની ખબરજ પડી નહીં.

બીજામાં-સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના પહેલાં એકલા પ્રજાપતિજ હતા.
તેણે પૃથ્વી, આદિત્ય તથા અંતરિક્ષ અને મહાન્ જળરાશિ આદિ
બધુએ ઉત્પન્ન કર્યું.

ત્રીજા-પુરૂષ સૂકત તે-હજારો-માથાં, આંખો, અને પગવાળા
લખાયા છે. ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનમાં જે કંઈ દેખાય છે
તે બધુએ આ પુરૂષથી જ ઉત્પન્ન થયેલું જતાવ્યું છે. આ પુરૂષ
બધા બ્રહ્માડને વીટાળીને પછી ચારે દિશામાં દશાંશુલ પોતે

વધીને જુદેવો જતા ચો છે આ પુરૂષ સૂક્ત ચારો વેદોમા દાખવ થએલું છે

શકર સ્વામીએ અદ્વૈત મતની શ્રાવના કરી તે વખતે જ આ પુરૂષ સૂક્ત નવીન રૂપનું ચારો વેદોમા દાખવ કરવામા આંધ્રુ હોય એવું મારું અનુમાન છે અને નિ પક્ષપાતપણે સજ્જનોને વિચારવા ઠી લવામણ કહે છું

ખીજી વાત એ છે કે-પ્રવચ દશાના સૂક્તમા-પ્રજાપતિથી આ સૃષ્ટિ કેવી રીતે ઉત્પન્ન થઇ તેની તો કોઇને જાણરજ ન પડી હતી, ત્યારે મનુમહારાજને યજ્ઞના માટે પશુઓ અને સર્વ જીવોના ભોજન માટે બધા જીવો-પ્રજાપતિએ જનાવીને આખ્યાની બજાર કયા વેદથી મળી આવી ? અને યજ્ઞમા મરેલા જીવો સ્વર્ગમા જતા કયા જ્ઞાનીએ જતાવ્યા ? ત્યાથી નીકળીને તે જીવો કઇ મતિમા જાય છે તેનો વિચાર મનુમહારાજે કેમ નહીં જતાવ્યો ? નવજ્ઞોએ તો ખાસ જતાવ્યું છે કે મર્વે જીવો પોત પોતાના કર્મના વગમા પડેના દુઃખ લાગ જીવોની યોનિયોમા ઉત્પદ પાલટ પછે બટકયાજ કરે છે આ વાત વૈદિકમા પણ કન્પિત રૂપે ઉધી છત્તો લખાઇ તો જરૂર છે તે કયા જ્ઞાનીની પાસેથા લઇને લખાઈ ?

જ્ઞાનના પ્રચલિત વેદો સર્વજ્ઞોથી કોઈ અપરિચિત પ્રદેશમા તેવા લોકના સમઠનથી લખાયા હોય તેથી તે આજ કાળના ગાહોમ પડિતાને આવખ્યાલ જેવા થઇ પડયા છે

ત્યારમાઠ રૂઝ મા તીથ ક- શ્રીપાર્શ્વ નથ ઇ મ પૂર્વે

૧૦૦૦ ની લગભગમાં થયા. તે સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો પ્રકાશમા આવતાની સાથે વેદોનો પણ પકડીને એકેલા અક્ષરોના પંક્તિઓ અમકી ઉઠ્યા એટલે પ્રથમ વેદોની પુષ્ટિના માટે ગ્રાહ્ય અથોની શરૂઆત કરી દીધી આ વિષયમા જુઓ નીચેનો ફકરો—

(૧) સંસ્કૃત સાહિત્ય પૃ ૨૬૩ થી—ગ્રામહણો આસરે ઇ. સ. પૂર્વે ૮૦૦ થી ૫૦૦—

વેદોના સહિતાઓની કવિતા જે સમયે રચાઈ ત્યાર પછીના સમયમા તદ્દન જુદાજ પ્રકારનું સાહિત્ય ગ્રાહ્યજો એ નામના અંથનું સાહિત્ય રચાયું. એ અંથોના બાહ્ય સ્વરૂપનું ખાસ લક્ષણ એ છે કે એ અંથો ગદ્યમા રચાયેલા છે. અને એના અત્તરત્વનું ખાસ લક્ષણ એ છે કે એ અંથોમા યજ્ઞના વિવિધ સંબંધી ચર્ચા કરવામા આવી છે.

(૨) આગળ—સં સા પૃ. ૨૬૭ મા—ગ્રાહ્ય સહિત્યના વિકાશ ક્રમનું છેવટનું પગથીયું ઉપનિષદોથી અન્નિત થયેલું છે એ ઉપનિષદોને ગ્રાહ્ય અંથોને છેડે મુકવામા આવ્યા છે. તે ઉપરથી એને વેદાન્ત (વેદનો છેડો) એવું નામ આપવામા આવ્યું છે. પાછળથી વેદોનો અંતિમ ઉદ્દેશ એવો એ નામનો અર્થ સમજાવવામા આવતો હતો. આ ઉપનિષદોને શ્રુતિમા ગણવામા આવતા પણ સૂત્રાની ગણતરી સ્મૃતિના અંથોમા આવતી. આત્મા અથવા બ્રહ્મા (પરમાત્મા) નું સ્વરૂપ એ સઘડા જૂના ઉપનિષદોનો વિષય છે વેદની જુદી જુદી શાખાઓ તરફથી આ મુખ્ય વિષય સંબંધી જુદા જુદા ખુલાસાઓ આપવામા આવ્યા છે. પ્રથમ ઉપનિષદો તે એ રઘળી શાખાઓ

જ્ઞાનકામના મધ્યે ગણાતા હતા અને બ્રાહ્મણો તે કર્મકાંડના
અર્થે ગણાતા હતા ઉપનિષદો પ્રાચીનમાં પ્રાચીન છે તે બ્રાહ્મણ
મધ્યે અને મુનિ અર્થે એ બેની વચ્ચેનું મ્યાન રોકે છે

(૩) મ મા પૃ ૨૮૩ થી—પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર
એ મધ્યે ઉપનિષદોનું મુખ્ય તત્ત્વ છે સત્ત્વેન્ના પુરૂષમાયા—
ધીરે ધીરે આત્મન્ના વિચારનો ઉદ્ભવ થયો સુદૃઢના મનાર
પ્રભવતિમાયો ભૂતમાના આદિકાન્ધ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્મનો
વિચાર ઉત્પન્ન થયો એ કર્મનું છેવટમાં છેવટનું પગથીયું
તે આ ઉપનિષદોમાં આપણે જોઈએ છીએ

(૪) મ મા પૃ ૨૮૭ થી—તે કે ઉપનિષદ એ માધાગ્નુ
ગીતે બ્રાહ્મણનોજ એક ભાગ હોય છે અને બ્રાહ્મણના વિચાર
તત્ત્વનો જ્ઞાનકાંડ ઉપનિષદમાં આગળ વિસ્તાર કરવામાં આવ્યો
હોય છે, પણ ખરૂં જોતાં ઉપનિષદ થી વિધાન તત્ત્વ (કર્મકાંડ)
ની માથે વાસ્તવિક વિરોધમાં રહેનાર વિચારતત્ત્વ (જ્ઞાનકાંડ)
ના નવા કર્મનું મ્યાપન થાય છે દેવતાઓના માટે કોઈ પણ
રીતની યોગ્યાપણ વગરના યજ્ઞો કરીને પૃથ્વી ઉપરનું મુખ મેળવવું
એવો જે ઉદ્દેશ બ્રાહ્મણોમાં (બ્રાહ્મણ ઐશ્વર્ય) હીકામાં આવે છે
તે આ ઉપનિષદોમાં હીકામાં આવતો નથી પણ યથાર્થ જ્ઞાનવડે
કરીને જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતા થતા મારી જીવન
માયો મુક્તિ નામે એજ ઉપનિષદોનો ઉદ્દેશ જણાય છે આ
કા બુદ્ધી આ સ્થવે યજ્ઞનો વિધિ જિન ઉપયોગી થઈ પડ્યો છે
અને અધ્યાત્મિકજ્ઞાન માંથી વધારે અગત્યનું ગણાવા માડયું છે x

x પૃ ૧૮૨ ની નીચેના—અગાઉ ગાનએ ને ૪ પ્રમી આશ્રય આપ્યો

(૫) સં. સા. પૃ ૨૮૫ થી—ઉપનિષદોમાં સ્વષ્ટા તરિકેતું સ્થાન પ્રબળપતિના બદલે આત્મનું ને આપવામાં આવ્યું છે. ઉદાહરણ તરીકે—બૃહદારણ્યકના પ્રથમાધ્યાયના અતુર્થ પ્રામ્હણ્યમાં કહ્યું છે કે—શરૂઆતમાં ‘આત્મા’ અથવા પ્રમ્હ ‘તેજ’ આ વિશ્વ હતું તેને એકલા ખૂંટી લાગવા માડી અને કંઈ ગમ્યું નહીં, તેને બીજા માણસની ઇચ્છા થઈ. તે સ્ત્રી અને પુરૂષ થયો તેનાથી આખીમાનવજાતિની ઉત્પત્તિ થઈ. પત્રી એજ રીતે—નરજાતિ અને નારીજાતિના પશુઓની ઉત્પત્તિ તેણે કરવા માડી. છેવટે—પાણી, અગ્નિ, દેવતાઓ વગેરે એણે ઉત્પન્ન કર્યાં. પત્રી અધકાર વધારે પ્રૌઢ શૈલીમાં કહે છે કે—

“તે આત્મનું અહીં નખનાં ટેરવા સુધી સર્વત્ર વ્યાપી રહેલો છે. જેમ ખોખાની અંદર મૂકાયેલો અસ્ત્રો જણાતો નથી, જેમ અગ્નિને ઢાકી રાખવાના સ્થાનમાં મૂકાયેલો અગ્નિ જણાતો નથી તેમ એને કોઈ જોઈ શકતું નથી. કારણ કે એ આખો જોવામાં આવતો નથી. જ્યારે શ્વાસ લે છે ત્યારે એ પ્રાણ કહેવાય છે. જ્યારે ખેલે છે ત્યારે એ વાક્ કહેવાય છે, જ્યારે જોય છે ત્યારે એ ચક્ષુ કહેવાય છે, જ્યારે સાંભળે છે ત્યારે એ શ્રોત કહેવાય છે, જ્યારે મનન કરે છે ત્યારે એ મન કહેવાય છે. આ સઘળા માત્ર એના કર્મનાં નામો છે. આમાંના ગમે તે એકએકની જે કોઈ પૂજા કરે છે તે (યથાર્થ) જ્ઞાન ધરાવતો નથી.....આત્મા

ત્યાર પછી પણ કેટલાક ઉપનિષદો રચાયા હતા. અને એ ઉપનિષદો ઉપર બુદ્ધના નવા ધર્મની અસર થઈ હતી. એ વખતે બ્રાહ્મણો અને બૌદ્ધ ધર્મના અનુયાયીઓ એક બીજાને શત્રુ જેવા નહોતા ગણતા.

તરીકેજ એની ઉપાસના કરવી જોઈએ કાળજી ઠે (પાણી વગેરે) મર્વ એનામા એકઠા થાય છે”

(૬) શ્વેતાશ્વતર જે એક મોડું સ્વાયલુ ઉપનિષદ છે, તેના અતુર્થાધ્યાયનો ૧૦ મો શ્લોક—

માયા તુ પ્રકૃતિં ત્રિગુણ્માયિન તુ મહેશ્વર ।
તસ્ય ચયમ્ભૂતસ્તુ, વ્યાપ્ત મર્વમિદ જગત્ ॥ ૧૦ ॥

સ મા પૃ ૨૮૬થી—“જગત્ તે માયા છે એવો વિચાર જે પાછા મમયની વેદાત ફિલસુફીનો મોટામા મોટો મિદ્ધાત છે તે પહેલીજ વારરૂપ રીતે મૂકાયેલા આપણા જોવામા આવે છે

જગત્ તે માયા છે અને બ્રહ્મ તે એ જગતની માયાને ઉત્પન્ન કરનારો જાડુગર (માયિન) છે એવું એ શ્લોકમા કહેવામા આવ્યું છે પણ આ વિચાર જૂનામા જૂના ઉપનિષદોની માથે જોડાયેલો છે”

(૭) મ સા પૃ ૨૮૭થી—“આ ઉપનિષદ શ્રેયોમા પન્માત્માનુ ખરૂં સ્વરૂપ મમજવાને માટે મર્વત્ર ભારે ઘડમથનને પરિણામે કોઈવાર એક રૂપક વાપરવામા આવ્યું હોય તો કોઈવાર બીજું રૂપક વાપરવામા આવ્યું હોય એવું જાન્યું છે ઉદાહરણ તરીકે દૃષ્ટાન્તરૂપક ઉપનિષદમા યાજ્ઞવલ્કય ઋષિ મમાર છોડીને વનમા જવાનો તૈયારી કરતા હોય છે તે વખતે એની સ્ત્રી મંગેથી એને પ્રસ્ત કરે છે તેના જવાબમા એ કહે છે—

“જેવી રીતે એક મીઠાનો ગાગરો પાણીમા નાખ્યો હોય તો તે પાણીમાં ગમી જાય અને તેને પાછો જાગર કરી શકાય

નહીં પણ પાણી જ્યાંથી ચાખો ત્યાંથી ખાઈ ને ખાઈ લાગ્યા કરે તેવી રીતે આ મહાસત્ત્વ અનંત છે, અપાર છે, વિજ્ઞાનનોજ જત્યો છે. આ મહાસત્ત્વોમાથી બહાર નીકળીને એમાને એમાજ એ પાછું વિલીન થાય છે. મરણ પછી ચૈતન્ય રહેતું નથી. કારણ કે યાજ્ઞવલ્કયે આગળ આગળ સમજાવ્યું છે તે પ્રમાણે જે દ્વૈતભાવ ઉપર ચૈતન્યનો આધાર રહે છે તે જતો રહ્યો એટલે ચૈતન્ય પણ જતું રહેવું જોઈએ.

વળી એજ ઉપનિષદ્દમા બીજે એક ઠેકાણે કહ્યું છે કે—“ જેવી રીતે કરોળિયો પોતાના તતુઓવડે બહાર નીકળે છે, જેવી રીતે ન્હાના ન્હાના તણુખાઓ અગ્નિમાથી બહાર નીકળે છે, તેવી રીતે એ આત્મામાથી સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, સઘળા પ્રાણિયો બહાર નીકળે છે.”

(૮) સ. સા પૃ. ૨૭૬ મા—“ શતપથ ગ્રાહ્યણ-સો અધ્યાયવાળું અથવા સો રસ્તાનાળું છે, એ ઋગ્વેદથી બીજે નંબરે વૈદિક સાહિત્યના આખા ક્ષેત્રમા સૌથી વધારે અગત્યનો ગ્રંથ આ છે.”

(પૃ ૨૮૩) થી “ પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ સઘળા ઉપનિષદોનું મુખ્ય તત્ત્વ છે. ઋગ્વેદના પુરૂષમાંથી ધીરે ધીરે આત્મન્ના વિચારોનો ઉદ્ભવ થયો. સૃષ્ટિના રચનાર પ્રભુપતિ-માથી ભૂતમાત્રના આદિકારણ એવા નિર્ગુણ પ્રમહનો વિચાર ઉત્પન્ન થયો, એ ક્રમનું છેવટમા છેવટનું પગથિયું તે આ ઉપનિષદોમા આપણે જોઈએ છીએ ઋગ્વેદ મા આત્મન્ એનો અર્થ

શ્વાસ એટલોજ થાય છે ઉઠાડરણુ તરીકે-વાયુને વ જુનો આત્મન્
કહેવામા આવ્યો છે બ્રાહ્મણોમાજ એ ગળ્લનો જીવ એવો
અથ થયો

એક ઠેકાણે આત્મન્ ઉપર જેઓનો આધાર ગણવામા આવ્યો
છે, તેવા પ્રાણ ની દેવતાએ ી સાથે એકના સ્થાપવામા આવી
છે અને એવી રીતે વિશ્વનો આત્મન્ હોવાનો કંપના ઉદ્ભવી
છે જ્ઞાતપત્ર પ્રાક્ષણ ના એક મોડા રચાયલા કાકમા (૧૦,૬,)
આ આત્મન્ નો વિચાર વધારે ખિનવવામા આવ્યો છે અને
એ આત્મન વિશ્વમા સવત્ર વ્યાપીને નહો છે એવુ એના વિષે
કહેવામા આ યુ છે ઋગ્વેદ મા પ્રહ્લ (નાન્યતન્વતિ) એનો
અર્થ ' પ્રાર્થના ' અથવા ' ભક્તિ ' એથી વિશેષ કાઝ પણ થતો
નહોતો પણ જનામા જુના બ્રાહ્મણો મા પણ પ્રાર્થના, વિપ્ર અને
યજ્ઞમા પ્રગટ થતી આર્વાજિક વિશુદ્ધિનો આવ એ શબ્દમા
દા મન યએવો આપણે જોઈએ છિયે ઉપનિષદોમા પ્રવૃત્તિ ને
મચેત : કરનાર પવિત્ર તત્ત્વ એવો એ ગળ્લનો અર્થ થાય છે
એ શબ્દનો પાછો ઇતિહાસ લાગે છે અને હિંદુસ્તનના ધાર્મિક
વિચાર ી ઉત્કૃષ્ટિનુ મધ્યુ તત્ત્વ આ એક શબ્દના ઇતિહાસથીજ
સૂચવાય છે આત્મન્ અને પ્રહ્લ એ બેક શબ્દો જે વિચારો
દર્શાવાય છે તેને ઉપનિષદોમા સાધારણ રીતે એકજ ગણવામા
આવ્યા છ પણ ખડ જોતા દ્રષ્ટ એ વધારે પ્રાચી : શબ્દથી
વિધમા વ્યાપી રહેના પન્મતત્ત્વનુ સૂચન થાય છે અને આત્મન
એ શબ્દથી માનનીમા પ્રગટ થતા ચેતન્યનુ ભાન કગવે છે અને
જ્ઞાત પગ્ની અજ્ઞાત પગ્ જુ એ મિત્વાતને અનુમતીને આત્મન

એ વિશેષ જાણીતા તત્ત્વને વ્રહ્મા એ અજ્ઞાત તત્ત્વનો પરિચય કરાવનારા કામમાં લેવામાં આવ્યું છે. વૃત્તદાન્યક ઉપનિષદ માં (૨,૮,૮ ને ૧૧) “અક્ષરં” એ નામથી આત્મનું નું નીચે પ્રમાણે વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે.

તેનો ભાવાર્થ માત્ર જુઓ—

“એ-સ્વૂક્ષ્ણ, સૂદૃઢ, હ્રસ્વ, દીર્ઘ એમાનો એકે નથી તેમજ લોહી, ચરણી, છાયા, અંધકાર, વાયુ, અને આકાશ વગરનો છે. કોઈના સંગમાં લપટાઈ ન જાય, સ્પર્શ ન કરી શકાય એવો એ છે એ સ્વાદ, ગંધ વગરનો છે. આંખ કાન, વાણી, મન, તેજ, પ્રાણ, મુખ માપ, અંદર અને બહાર એકું કાંઈ નથી. એ કોઈનું ભક્ષણ કરતો નથી. એને કોઈ જોતો નથી, એ સઘળું સાંભળે છે. એને કોઈ મનન કરી શકતું નથી, એ સ્વ-જાનો મનન કરનારો છે. એના વિષે કોઈને જ્ઞાન નથી, એ સકલ વસ્તુનો વિજ્ઞાતા છે. એના શિવાય બીજો કોઈ જોનારો, સામગ્રીનારો, મનન કરનારો, વિજ્ઞાતા નથી. હે ગાર્ગી ! એ અવિનાશીની અદર આકાશ એટલે પ્રાંત થઈને રહ્યું છે.”

આખી મનુષ્ય જાતિના તત્ત્વ ચિંતનના ઇતિહાસમાં પરમતત્ત્વનું પ્રહણ કરાયલું અને તેના વિષે ઉદ્ઘોષ કરાયલો સૌથી પહેલો આ સ્થળે આપણે જોઈએ છીએ.

પૃ. ૨૮૪ થી—કાઠક ઉપનિષદ માં આત્મા વિષે જણાવ્યું છે તેનો ભાવાર્થ—“જ્યાંથી સૂર્યનો ઉદય થાય છે અને જ્યાં આગળસૂર્યનો અસ્ત થાય છે તેમાં સઘળા દેવતાઓનો સમાવેષ થઈ જાય છે. તેની પેલી તરફ કોઈથી પણ જઈ શકાતું નથી.”

" એનું કામ કરી આખરી નેમ શકાતું નથી કેમકે પણ માણસ
અનુ વડે એને જોઈ શકતો નથી દૃઢચેતી, મનથી, શુદ્ધિનીજ
એનું અલગ થઈ શકે છે એને જેઓ જાણે છે તે અમલ
ખની જાય છે

(૬) મ આ પૃ ૨૮૧ થી--" આ દુનિયામાં પુનર્જન્મ
થાય છે "

એવા મિથ્યાતરણે એ વિચાર પ્રકટ થયેલો સૌથી ખોટો
ઉપનિષદો માજ જોવામાં આવે છે વળી વૃહદારણ્યક મા
કર્મના મિથ્યાતનો ગરબાન થયેલી પણ આપણે જોઈએ દિયે
નવો જન્મ કેવી રીતનો થાય તેનો આધાર માણસના પોતાના
કર્મ ઉપ જ નહે છે, એવી આ કર્મના મિથ્યાતની મતલબ
છે વૃહદારણ્યક મા અંબુ કહવામાં આવ્યું છે કે માણસનું ગર્ભ-
જ્યાન પચભૂતમાં જાગી જાય છે ત્યાર જો કર્મ વડે માણસ
નારા કે નહારો થાય છે તે કર્મ મિથ્યા જીવું કઈ પણ
એનું રહતું નથી જોઈ કર્મના આત્માનું અસ્તિત્વ બાવકું
મ્વીકાવામાં આવ્યું નથી પણ મરણ પછી મનુષ્યના કર્મ ટકી
રહે છે અને તે કર્મ એ મનુષ્યના નવા જન્મના નિર્ણાયક બને
છે એ વાત કળુન નાખવામાં આવી છે ખરેખર આ કર્મના
મિથ્યાત એજ શુદ્ધના ઉપદેશનો પયો છે

પૃ ૨૮૨ થી--કામીતોરે ઉપનિષદો નો વિચાર કર્મક નુરી
ગીતનો છે એ ઉપનિષદ પ્રમત્તે--મૃત્યુ પછી સ્વ અદ આગમ
જાય છે અને ત્યાંથી દૃઢચેતિ પિતૃયાનમાં જાણને પ્રાપ્ત કરે છે

અને બાકીનાઓ પાન પોતાના ઈર્ષ પ્રમાણે નથા પાન પોતાના જ્ઞાન પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર મનુષ્યથી તે ક્રોટ મુખીના જુદાં જુદાં જીવનમાથી ગમે તે એક પ્રકારનું જીવન પ્રાપ્ત કરે છે.

કાઠક ઉપનિષદ્ એ સૌથી વધારે મ્યાન એવે એવા અને સૌથી વધારે સુંદર ઉપનિષદોમાનું એક છે. તેમા મૃત્યુ પછીના જીવન વિષેનો પ્રશ્ન એક દલકથાના રૂપમા મૂકવાનાં આવ્યો છે. નચિકેતસ એ નામના જીવાન આદ્યજ્ઞ યમના રાજ્યમા જાય છે ત્યાં બાગબાગ યમ અને ગમે તે ત્રણ વરદાન માગી લેવાનું કહે છે. ત્રીજા વરદાનમા “મૃત્યુ પછી માણસ રહે છે કે નહીં?” એ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ માગી લે છે મૃત્યુ અને કહે છે. કે “દેવતાઓ પણ આ વિષે સંશયમા પડી ગયા છે, આ વિષય ઘણો સૂઠમ છે. તું કોઈ બીજું વરદાન માગી લે” અને આમાથી મને છુટો કર..... (પૃ ૨૯૩) પરમજ્ઞાનના ઠરતા આ પૃથ્વીના સુખ વૈભવને એ વધારે પસંદ કરે એવા હિંતુથી નચિકેતસને લલચાવવામા આવ્યો. એ વાત ઉપરથી માર અથવા મૃત્યુ એ બુદ્ધ ને લલચાવવાના પ્રયત્ન કર્યાની જે આખ્યાયિકા છે તેની ઉત્પત્તિ થઈ હોય એ ઘણું સંભવિત છે નચિકેતસ અને બુદ્ધ બેઉ લાલચની સ્હામે ટકી રહીને આ તે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરે છે.

(પૃ ૨૭૫) આ કાઠક પ્રકરણોમા એક સ્થળે (તૈ. ઘા ૩ ૧૧) નચિકેતસ એ નામનો છોકરો હતો તે યમને ઘેર ગયો હતો તે વખતે યમ રાજા તરફથી તેને ત્રણ વરદાન આપવામાં આવ્યા હતા. આ વાર્તા ઉપરથી કાઠક ઉપનિષદ્ રચાયેલું છે.

(૧૦) પૃ ૨૬૩ વી—અવગત મધ્યા ઉપનિષદો મળીને મયવા એકેક ઉપનિષદ્ધાથી—વિશ્વવિષે તર્કગાસની પદ્ધતિ પ્રમાણે મારી રીતે ખિલવવામા આવતા, અપૂર્ણતાવાળા અને અમગતિ વિનાના એકમ વિચારો નીચી આને છે, એવું માનવાનું ક' કારણ નથી અહીં અસ્તિત્વમય, અકલા ક્ષિત્યુ રીમય, વિચારો, આધ્યાત્મિક પ્રયોગો વગેરેના ઠામચલાઉ મવાદો અને ચર્ચાઓનું મિશ્રણ આ ઉપનિષદોમા આપણે જોઈએ છીએ

(૧૧) પૃ ૨૬૪ થી—“ જે વિચારોને મુદ્ધવિવિત સ્વરૂપ તો વેદાત્મી કિનમુગી વડે પાછલા મગયમજ મળ્યું એ ઉપનિષદોમ થી જે વધાર પ્રાચીન છે તેને આશરે મ પૂર્વ ૦૦ કન્તા વધારે મોટું ન્યાયવુ ભાગ્યેજ ગળી શકાશે. કાણુ ૪ એ ઉપનિષદો ૧૧ પહેલીજ વા જેવામા આવતા કેટલાક અગ યના ગિદ્ધાતો જોઈ ધર્મ ૧૧ ગરુભાત પહેલા લાપિતા હોવાજ જોઈએ એમ જોઈ ધર્મના ધનિકાન ઉપન્યી પદ્ય માનમ પડે છે ”

(૧૨) પૃ ૨૬૬ ની ટીપ્પણથી—પાશ્વત્ય વિદ્વાનો એકીમતે એવું કહે છે કે—‘મદ્ અટવે એમતુ તે ઉપાયા ઉપનિષદ એ ગણે થયો છે પણ આપણા રીકામ ૧ એ ચાળને મદ્ અટવે “ ૧૧ કરવે ” અથવા ૦ વું એ ઉપન્યી વ્યુત્પન્ન થએલા માને છે યથથ નાન વડે કરીને અવિચનો જેનામ છે તે ઉપનિષદ પ્રદા વિપયક જ્ઞાન જેના વડે આપણી પાડ આવે છે અથવા જે ૧૧ વડે આપણે પ્રદા ૧૧ સમીપ જ એ છે તે ઉપનિષદ તત્ત્વીય ઉપનિષદમ ગ ૧ ૧૧ એ વળી રીતે ખુલાસો આપ્યો છે કે ‘ ઉપમા ઉતુ એવ જેમા અમાયતુ છે તે ઉપનિષદ ’

અમારા વિચાર.

॥ જોનોના ૨૨ મા તીર્થંકર સર્વજ્ઞ થયાને ઘણું છેટું પડી જવાથી ઘણાજનક વેદોની સ્થિતિ કેઇ જુદાજ પ્રકારની થઈ પડી હતી. ત્યાર બાદ ૨૩ મા તીર્થંકર ઇ. સ. પૂર્વે ૧૦૦૦ વર્ષના લગભગમા થયા ત્યારે તે સર્વજ્ઞના તત્ત્વો પ્રકાશમા આવતા ઇ. સ. પૂર્વે ૮૦૦ ના સંક્રા પછીના બ્રાહ્મણુ ઇથોમા તે બાજુ ફેરવાનો પ્રયત્ન થવા માડ્યો. અને તેનો પાછળના વેદો પર પ્રભાવ પતિની પ્રેરણાની છાપ લગાડવામાં આવી. પરંતુ આ પાછળના બ્રાહ્મણુદિ ઇથો પર તે પ્રભાવ પતિની પ્રેરણાની છાપ લગાડવામાં આવી નથી. તેથી એજ નિષ્ફળ છે કે તે વખતના સર્વજ્ઞના તત્ત્વોની પ્રમા આ નર્વન પ્રકારના બ્રાહ્મણુદિ ઇથોના ઉપર પડી. જુઓ કલમ પહેલીમા--“ વેદોની પછીના સમયમા તદ્દન જુદાજ પ્રકારનું સાહિત્ય-બ્રાહ્મણો એ નામના ઇથોનું સાહિત્ય રચાયું. ”

સર્વજ્ઞના તત્ત્વો વિશેષ પ્રચારમા આવતા બ્રાહ્મણુ ઇથો પણ નિર્માણ્ય જેવા થઈ પડ્યાથો થોડાજ વખતમા ઉપનિષદો નામના ઇથોમા બાજુ ફેરવાઈ, તે એવી રીતે કે વેદોને અને બ્રાહ્મણુઇથોને ગૌણમા રાખીને જનકાડના નામથી તે ઇથોને પ્રસિદ્ધ કરવામા આવ્યા. તેનો વિચાર કરી જુઓ કલમ બીજીથી.

વેદોમા ઇદ્રાદિક દેવતાઓની પ્રાર્થનાઓ કરીને સુખ્યતાએ ધન-પુત્રાદિકની માગણીઓ પોતાના ઐહિક સ્વર્થને ખાતર કરવામાં આવતી. તે સમયમા સર્વજ્ઞના તત્ત્વોની ફરીથી તાજ પ્રમા પડતાની સાથે બ્રાહ્મણુ ઇથોમા પોતાના સ્વર્થની સિદ્ધિ

જન્મ દોડ્યા દેડી ઠગી મુકી તો ખગી પણ મવજોના તગ્ધી
 છત્તાદિક મુક્ત તલોનો વિગેષ પ્રચાર થતા બ્રામ્હણ્યવોથા
 પશુ પદા પડવાથી મર્વજન જ તલોમાથી આવવા તે સમયના
 તેવા દેઇ ણી ત મત ॥ આશ્રયથી પોતાની અનુકળતા પ્રમાણે
 વિષયોને અદત્ત ઠગી જ્ઞાનકાંડના નામથી ઉપનિષદો નામના અવો
 લખવાનો આરંભ કર્યો પણ તે ચાચિતમડન રૂપ હોવાથી
 તેમા ખરો પાયો જનાવી શક્યા નથી જુનો કલમ ત્રીજમા--
 " પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ મધ્યમા ઉપનિષદોનું મુખ્ય
 લક્ષ્ય છે

નગ્નવેદના પ્રશ્નમાથી આત્મનૂના વિચારો અને સૃષ્ટિના અંશના
 પ્રત્યક્ષમાથી ભૂમાત્રના આદિતા જુ એવા નિશુલ્લ બ્રહ્માનો
 વિચાર ઉત્પન્ન થયો એ કમનું છેવનું પગવિયુ તે મા ઉપનિ
 પદોમા આ યુ '

(મર્વજોના ઇતિહાસમા પુરીના પતિ-પ્રત્યક્ષ જે જો
 નાત છે તેના તમનું આ પ્રત્યક્ષ મુક્ત આદા વેગેમા પાડાથી
 દાખલ કરતું છે તે અમે જો જોપગ જનાવતા આના
 ટિપ્પે -સીધો વિચાર નવા ભવામજુ કરે છુ)

વિગેષ-અવનોએ અનાદિકાળના નાના મેટા સર્વે જુને
 પોતાના કર્મના વશમા પડેના ઉદવાળ જુનોનો ચેતનિમા ભટકતા
 નદવા જાત વેગ તે

આ ત્રીજું કલમ ॥ પ્રત્યક્ષમાથી જુનામાત્રની ઉત્પત્તિ માનીએ
 ત્યાર તે નિશુલ્લ તદ્વાએ મ્ય પામમ આ જુનો ઉત્પન્ન મ્ય ?

અને તે એક સરળા કર્મવાળા ઉત્પન્ન થયો કે વિપન કર્મવાળા ?
 જો તે જીવેને વિપન કર્મવાળા ઉત્પન્ન કરી દીધા હોય તો
 એનામા ભટકતા કરવાવાળા હોય તો તે અમારા પ્રજાપતિ નથી
 પણ તે અમારા કદો ગત્રુજ નિદ્રા ધરો. તેથી આ પ્રજાપતિ
 ભૂતમાત્રની ઉત્પત્તિ બનાવી છે તે કેવળ કલ્પિત રૂપનાજ છે.

કલમ ૪ થી મા—ગ્રાન્થેષુ ત્રયના વિચાર તત્ત્વો ઉપનિ-
 પદમા વિસ્તારવામા આવ્યા ખરા પણ તે કર્મકાંડ સાથે વિરોધમાં
 રહેનારા હોવાથી નવા ધર્મનુજ સમર્થન થાય છે.

જોડ બાપણ વગરના થોડા કરી પૃથ્વીનું સુખ જોવા પડી
 નિવાસ સ્થાન આગળ સુખમા રહેવું જોવો જે ઉદ્દેશ
 બ્રહ્મણમાં હતો તે આ ઉપનિષદોમા કરે છે અને યથાર્થ જ્ઞાન
 વડે જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતા થતા સુખિ મળે એજ
 ઉદ્દેશ ઉપનિષદોથી મળે છે આ સ્થળે યજ્ઞનો વિધિગિન ઉપયોગી
 થઈ પડે છે અને અધ્યાત્મિક જ્ઞાનજ વધારે અગત્યનું
 થઈ પડે છે.

(અમે પ્રથમ કહ્યું હતું કે—સર્વજ્ઞોના કે તેના કોઈ
 બીજા મતના વિચારોને લઈને પોતાની અનુકૂળતા પ્રમાણે
 ઉપનિષદોમા દાખલ કરવા માડ્યા ત્યારેજ તે વૈદિકમતના પડિતો
 આ દુનિયામા કાઈ પણ દેકવતા થયા હતા.)

આ બધા ઉપરના વિચારોથી એ સમજાય છે કે વેદ
 સમયના પડિતો ધૃણાજનક યજ્ઞો કરીને આ લોક અને પરલોકના
 સુખની આશાના જ્ઞાનવાળા હતા, તે પડી બીજા જ્ઞાનીઓના

માગમમા આઠ્યા પત્રી પ્રાદાણુ અથોથી જોડ ખાપણુ વગના
 જો કમી આ લેખક ॥ સુખની સાથે પરમેશ્વરમા ચમના નિવાસ
 ધાનમા જઈને સુખ શાંતિ મેળવવાના જ્ઞાનવાળા થયા પતુ
 ૫ ઉપનિષદોના સમયમા તો જીવાત્મા અને પરમાત્માની
 પ્રેક્ષતાના જ્ઞાનથી સુખ શાંતિ મેળવવાના જ્ઞાનવાળા થયા

તો અહીં જન વિચારવાનું કે—દૃશ્ય-પ્રેક્ષિત વેદોમાનું
 જ્ઞાન વેદતા ઉપર જનનું જનું કે તેથી પ્રાદાણુ અથોથી દેવવુ
 રહ્યું અને ઉપનિષદોમા તો તે સર્વધાન દૂરી ગયું તે કયા
 રીતે ના પીઓની પ્રમા પત્તવારી દેવવુ પડ્યું ? વિચારવા પી
 મળાગણ કડે ૩

(૫) કવમ પાચમીનો વિચાર જુઓ —

સાદા તરીકેનું જ્ઞાન પ્રત્યક્ષ ॥ જાં જે આત્મત્વ ને અપ-
 રામા આઠ્યુ પુનરુદ્ધારણ્યક મા કહી છે કે—જન આત્મા આત્મા
 અથવા પ્રાણ તેજ આ વિશ્વ પતુ, તેને એક ના જડીક લાગવાની
 જી ત પી મુજ થતા દેવન જો સુધીની આ મધી સુષ્ટિ તાર
 કરી દીડી મત્યાદિ

આમા જરા વિચાર કરીને જતાધુ મુ —

આ સર્વનો ॥ મમયના વૈષ્ણિક પડિતો—ધૃત્વાનક વે વિધિના
 યનોથી પાછા પડતા, પ્રાદાણુ અથોમા તે માજી દૃશ્યી, તેથી પણ
 પા પડતા ઉપનિષદોમા તો સર્વનાદિક જી ત મમનાજ વિચાર
 જાખવ કરવા પડ્યા પ તુ સર્વજ્ઞોના તન્કયો આ સુષ્ટિ આદિ પી
 છે, એવા વિચારો પ્રકાશમા આવતા, પોતાની સ્વતંત્ર જતાવના

આ અત્યંત પરોક્ષના વિષયમાં પોતાનો જુદાજ પ્રકારનો જાણ
જોડવા માણી તે એવી રીતે કે-શરૂઆતના આત્મા અથવા બ્રહ્મ
તેજ આ વિશ્વ હતું, તેને એકલા જડીક લાગવાથી બીજાની
ઇચ્છા થતા હોતાઓ સુધીનો આ બધી સૃષ્ટિ તૈયાર કરી દીધી

અહીં એક વાત યાદ આવે છે કે- દોઢ મોટી સગામાં
મીયાભાઈએ કહ્યું કે-જાતનો ગાડમાં ફાયર મત મારના. મેર
બાવા પરણ્યા જગ બરા જોજનકા માંડવા બાધ્યા થા દોઢએ
પૂછ્યું કે-સાહેબ ! જગ આપ કહ્યા છે ? જાગ જોજનકા માંડવા
બાધતાં કેઈ બાણી દેડરા નહા થા કે નહી ? મેને પ્રથમજ
કહ્યા થા ફિ જાતકી ગાડમેં ફાયર મત મારના. તેવી વાત આ
જગત સપ્તાની પણ વિચારવા જેવી છે.

વિચારવાનું કે-શરૂઆતમાં આત્મા અથવા બ્રહ્મ એકલા
હતા તો તે કઈ જગોપર હતા ? અને કયાથી આવ્યા હતા ?
કહેવામાં આવે કે તે તો અનાદિના હતા ? તો વિચારવાનું કે
કેટલા કાળ સુધી બેસી રહ્યા પછી તેમને જડીક લાગી ? કે જેથી
આ બધી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાને તૈયાર થઈ ગયા ? તે તો પ્રથમ
એકલાજ હતા, તો પછી આટલી મોટી-વિરાટ પૃથ્વી, આ મોટા
મોટા સાત સમુદ્રો, કે જે હર્મપ્રણાલિમાં બતાવ્યા છે તે, અને
મેરૂ પર્વતશ્રેણી મોટા મોટા પહાડો બતાવ્યા છે તે, આ બધી
વસ્તુઓના મશાલા, કયા ઠેકાણેથી મેળવ્યા ? આટલો ટુંક વિચાર
તો નાનું છોકરૂં પણ કરી શકે તેવો છે. વેદના ઋષિઓને આ
આત્મા જગત્ ॥ સ્પષ્ટ થશે કે કેમ એ વાત જણી ન હતી ? તો
પછી ઉપનિષદકારોના ઋષિઓને કયા નવા ઇશ્વરથી આ જગત્

અપ્તાની વાત જડી ? પ્રજાપતિના બન્ને સ્પૃષ્ટા તરીકેનું સ્થાન આત્માને આપવામા આવ્યું, આમા માફ અનુમાન તો એ છે કે—પ્રથમ ઉપનિષદેમા અપ્તા તરીકેનું સ્થાન આત્માને આપ્યા પછી, તેમા પછગથી પ્રજાપતિને અપ્તા તરીકેનું સ્થાન આપવામા આવ્યું છે એ વાત અમે જગો જગોપર સ્પષ્ટ કરતા આવ્યા છીએ, તો પણ આ જગોપર થોડી સુચના કરીને બતાવુ છું—જેનોતા ૧૧ મા તીર્થંગ મર્વનના મમયમા આ અવસ પિણીના—નવ વાસુદેવો (વિષ્ણુઓ) માના જે પહેલા વાસુદેવ હતા, તેમના પિતા પુત્રીના પતિ થવાથી, લોકોએ પ્રજાપતિ એવું બીજું નામ પાડ્યું હતું, ત્યાંથી વૈદિકોએ તે પ્રજાપતિને બ્રહ્મા રૂપે કલ્પ્યા હતા તેમના પુત્ર જે ખાસ વિષ્ણુ હતા તેમનું નામ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ હતું, તેમને છોડી દઇને તેમના પ્રતિપક્ષી કે જે પ્રતિવાસુદેવ અશ્વિમૃગ હતા, તેમને થોડાના માથા વાળા બનાવી હુયમીન વિષ્ણુ સ્થાપ્યા હતા, ત્યાંથીજ આ બ્રહ્મા અને વિષ્ણુની કલ્પના ઉભી કરવામા આવી છે અને પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિને બ્રહ્મા તરીકે આદેશ વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા જગતના અપ્તા તરીકે કલ્પેવા છ પ્રથમ આ પુત્રીના પતિ રાજા, તે પ્રજાપતિ બ્રહ્મા રૂપે કયા મથમા ગોઠવવામા આવ્યા અને પછી કયા કયા અથોમા ગોઠવતા આ યા, તેના મજબનો વિચાર શોધ જોળમા અગ્રભાગ સજવનાન ઇતિહાસને જોળવા યે ભળામણુ કરે છું અને અહીં એકાદ દાખલો દાકીને આવતો થાઉં છું—

મણિલાલ નળુભાઈ દિવેદીએ—પોતાના મિદ્ધાતસાર નામના પુસ્તકના પૃ ૪૨ થી ૪૪ સુધીમા જણાવ્યું છે કે—યજ્ઞપુરુષ

નવોજ દેવ કલ્પાયો. અને પ્રજાપતિ બધાના મોખરે આવી જગતના સખ્તા થઈ પ્રજા તરીકે પૂજતો થયો. વિશેષ મારો ગ્રંથ જોવાની લલામણુ કરૂ છું.

(૬) કલમ છઠ્ઠીથી-શ્વેતાશ્વતર ઉપનિષદ્ કે જે એક મોડું સ્વાયલુ છે, તેમા કહેવામાં આવ્યું છે કે- “ જગત્ તે માયા છે, અને પ્રજા તે એ જગતની માયાને ઉત્પન્ન કરનારો છે ” “ આ વિચાર પાછલા સગયની વેદાતનો દ્વિલસુપ્રીનો મોટામાં મોટો સિદ્ધાંત છે. તે પહેલીવાર સ્પષ્ટ રીતે મુકાયલો આ ઉપનિષદ્મા જોવામાં આવે છે. પણ આ વિચાર જૂનામાં જૂના ઉપનિષદોની સાથે જોડાયલો છે ”

વિચારવાનું કે-જે આ પ્રજા છે તેના અવયવ ભૂતથી જ આ બધું જગત્ વ્યાપ્ત છે “તદ્વિષ્ણો. પરમં પદં” આ વેદની શ્રુતિ પ્રજાથી જુદી પડે છે. ગીતામા આ વિષ્ણુને યુગયુગમા આવવા વાળા, પુરાણોમા સર્વ જીવોમાં વ્યાપીને રહેલા, અને અવતારો લઈને ધમાલ મચાવનારા બતાવ્યા છે. ત્યારે પુરાણોમા બતાવેલી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા, ભટકતા પ્રજાને માનવા, કે વિષ્ણુને, ? આ બન્ને દેવો એક રૂપના નથી. તેમજ પ્રત્યક્ષમા દેખાતા આ બધા અનંતાનંત જીવો પણ હાલમા એક સ્વરૂપના નથી. તો પછી આ બધી બાજુ કેવા સ્વરૂપથી જોલાઈ ?

શંકરાચાર્યે-ઈંદ્રાદિક બધા દેવોને એક બાજુ પર ખસેડીને અને એકલા પ્રજાની કલ્પના મુખ્ય રાખીને પોતાના ‘અદ્વૈત’ મતની સ્થાપના કરી અને જુના જૂના ઉપનિષદોનો અર્થ કરતા

તેમા પણ આ ધ્રુવને ભેડીને બતાવ્યા અને તે ધ્રુવને વેદમૂલક
કરાવવા તેની શ્રુતિયો બનાવી ચારો વેદોમા દાખલ કરી હોય
એવું મારું અનુમાન છે, વિશેષ વિચાર કરવાનું ઈતિહાસજ્ઞોને
સોંપુ છું

(૭) કલમ સાતમી—ઉપનિષદોમા પરમાત્માનું સ્વરૂપ
મમજ્ઞવાને મારે ગડમથવ ચાવી રહે-ની બતાવીને વહુદારણ્યક
ના બે ઉદાહરણ મુક્યા છે પોનાની સ્ત્રીને મમજ્ઞવતા યાજ્ઞવલ્ક્ય
કહે છે કે—મીઠાનો ગાગડો પાણીમા ગળી ગયા પછી બહાર કાઢી
શકાય નહીં, તેવી રીતે મહાસત્ત્વ મૂળ તત્ત્વોમાથી બહાર નીક
ળીને પાછું એમા વિલીન થાય છે મરણ પછી ચૈતન્ય રહેતું
નથી આ વિષયને આગળ મમજ્ઞવ્યા પ્રમાણે જે દ્રવ્યભાવ ઉપર
ચૈતન્યનો આધાર રહે છે તે જતો રહ્યો, એટલે ચૈતન્યપણ જતું
રહેવું ભેદથી એજ ઉપનિષદમા બીજે ઠેકાણે—કરોળિયો તત્ત્વ
વડે બહાર નીકળે છે અગ્નિમાથી—ન્હાના ન્હાના, તણખાઓ
બહાર નીકળે છે, તેવી રીતે—આત્મામાથી સજ્જા લોક, પ્રાણુ,
દેવતાઓ, પ્રાણિયો, બહાર નીકળે છે

આ કલમ ૭ મી મા વિચારવાનું કે—

જેનોના રૂઝ મા તીર્થ કરનો પ્રાદુર્ભાવ થતા ધૃષ્ટાન્નક—યજ્ઞ
યાગાદિકની કિંમત નહીં જેવી થઈ પડી એટલે પ્રથમ તેની સિદ્ધિ
કરવા પ્રાદુષ્ણ અથોમા મડી પડ્યા ખરા પણ તે તો ખરા દૂધની
આગળ આટાના (લોટના) ધોળા પાણી જેવાજ થઈ પડ્યા
આગળ વિશેષ જીવાત્માના, પરમાત્માના, વિચારો લોકોમા
પસરતા, વેદોમા મુખ્ય ગણાતા—અગ્નિ, વાયુ અને સૂર્ય દેવો હતા

તે પશુ-ખાદ્ય, અંતરના, શત્રુઓને જિતવાવાળા, પ્રત્યક્ષમાં દેખાતા-વીતરાગ પરમાત્માઓના આગળ, નહીં જેવા થઈ પડતા, તે અતીન્દ્રિય જ્ઞાન વિનાના પાણીમાં ગળી ગયેલા મીઠાના ગાગડા જેવા અને તાંતુઓ વડે બહાર નીકળેલા કરોળીયાના જેવા, અને અગ્નિમાથી ન્હાના ન્હાંના બહાર પડેલા તણુખાઓ જેવા, પરમાત્મા બતાવવા લાગ્યા. પશુ તેવા કલ્પિત રૂપ પરમાત્મા બતાવી વિચક્ષણ-ચતુર મહાપુરૂષોને તો સંતોષી શક્યા નહીં જ હોય, એટલે તે સમયના સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમાં આવીને-નવીન નવીન ઉપનિષદોની રચના અને કલ્પિત સ્વરૂપના નવા નવા પરમાત્મા, લોકોને બતાવવા આગળ પડ્યા, તે શું અધારામાં 'કા' કા મારવા જેવું અને ભોળી દુનિયાને 'કા' કા મરાવવા જેવું, કરેલું નથી કે ? તે ઉપનિષદોના અભ્યાસ કરવાવાળા આજકાલના બાહોસ પંડિતોને ભારે ગડમથલ ભેવામાં આવે તેમાં નવઈ જેવું શું છે ? તે ઉપનિષદોમાં થયેલી ગડમથલ આગળના લેખોમાં બતાવે છે તે જુવો.

(૮) કલમ આઠમીમાં—પરમાત્માના સ્વરૂપ માટે બતાવેલી ભારી ગડમથલ તેનો ટુંકામાં સાર—

શતપથ-એ ઋગ્વેદથી બીજે નંબરે છે.

પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ ઉપનિષદોનો મુખ્ય તત્ત્વ છે.

ઋગ્ના પુરૂષમાથી આત્માના વિચારો થયા, સૃષ્ટિના રચનાર પ્રજાપતિમાથી ભૂત માત્રના આદિકારણ નિર્ગુણ બ્રહ્મનો વિચાર થયો. એ ક્રમનું છેવટ ઉપનિષદોમાં થયું.

૪૫ મા-આ માનો અર્થ-શ્વામ તે વાયુ ને વરુણનો આત્મા વધી પ્રાણલોમા એનો જીવ અર્થ થયો એક ઠેકાણે આત્મા ઉપર જેઓનો આધાર તેવો પ્રાણુની-દેવતાઓની મારે એકતા મ્યાપતા, વિશ્વનો આત્મા હોવાની રૂપના થઈ

જાતપથના-એક મોડા ગ્યાયલા કાડમા-એ આત્મા વિશ્વમા મર્વન વ્યાપીને ગરેલા એમ કહેવામા આવ્યું

૪૬મા-પ્રણનો અર્થ-પ્રાર્થના, અથવા ભક્તિ, એટલેજ હતો, પણ જુનામા જુના પ્રાણલોમા-પ્રાર્થના, વિમ્ન અને યજમા વિશ્વાધ્વનો અર્થ, દાખલ થયો ઉપનિષદોમા-પ્રકૃતિ ને મચેતન કળનાડ, તત્ત્વનો અર્થ થયો ધાર્મિક ઉત્ક્રાંતિનું મધ્યુ તત્ત્વ-આ એક ગણધો સૂચવાય છે, આત્મા અને પ્રાણ એ બે, ઉપનિષદો મા માધાન્ધુ રીતે એકજ ગણાય છે પણ ખરૂં જોતા પ્રાણથી વિશ્વમા વ્યાપી રહેવા ૫ આત્માનું સૂચન થાય છે અને આત્મા એ ગણધો માનવીમા પ્રગટ થતા ચૈતન્યનું જ્ઞાન કરાવે છે ભત્રીજા આ માને અજ્ઞાત પ્રગ્લ ઉપર જલુ એ અર્થમા પ્રગ્લ લેવાય છે

વૃદ્ધારણ્યક મા મક્ષર એ નામથી આત્માનું વલુ ૧ છે, તેમા જલુવ્યુ છે કે-એ મ્યુલાદિકમાનો એકે ૧થી એ કોઈના સગમા લપટાતો નથી કોઈને સ્પર્શતો નથી એ કોઈનું ભક્ષણ કરતો નથી કોઈએનું ભક્ષણ કરન નથી એને કોઈ જોતું નથી એ મક્ત વસ્તુનો વિજ્ઞાન વિના ખીજે કોઈજ નથી એ અધિ ૧૧ગ્રીના અહર પ્રોત થઈને નહેતું છે ત

ચિંતનના પરમતત્ત્વનો વિચાર સૌથી બહેલો આ સ્થળે જોઈએ છિયે.” કાઠક ઉપનિષદમાં—આત્મા વિષે જણાવ્યું છે કે—

જ્યાંથી સૂર્યનો ઉદય અને જ્યાં અસ્ત થાય છે, તેમાં સઘળા દેવતાઓનો સમાવેશ થઈ જાય છે. તેની પેલી પાર કોઈ જઈ શકતું નથી

એ આખથી જોઈ શકાતો નથી. હૃદયાદિકંઠો ગ્રહણ થઈ શકે છે. જેઓ એને જાણે છે, તે અમર બની જાય છે.”

કલમ ૮ મીનો સાર વિચારવાને લાગી બતાવ્યો છે.

કુંકમા વિચારવાનું કે—

પૂર્વેના વેદોની સ્થિતિ-ધૃણાજનકજ થઈ પડેલી, જગ જાહેરજ હતી. તેવા સમયમાં જૈનોના ૨૩ મા તીર્થંકરના તરફથી અત્યંત પરોક્ષના વિષયરૂપ સૂક્ષ્મ જીવાદિક તત્ત્વોનો, અત્યંત પરોક્ષના વિષયરૂપ ઇતિહાસનો, પ્રકાશ ફરીથી તાજો બહાર પડતાં તે સમયના વૈદિકના પડિતો—એકદમ જોસમાં આવીને યજ્ઞ યાગાદિકનીજ સિધ્ધિ કરવા, પ્રથમ બ્રાહ્મણ નામના ગ્રથોજ લખવા મંડી પડ્યા હોય પરંતુ સર્વજ્ઞાના તત્ત્વોનો વિશેષ ફેલાવો થતાની સાથેજ તે નહીં જેવા થઈ પડતા, કેટલાક ચતુર પડિતોએ, તે બાજુ ફેરવીને જ્ઞાનકાંડના નામે ઉપનિષદો નામના ગ્રથો રચવાની શરૂઆત કરી દીધી હોય, એમ સેહજે સમજી શકાય તેવું છે. તેમાં કેટલાક પ્રત્યક્ષમાં અનુભવાતા—જીવ, કર્માદિકના વિષયોને અને જીવોની મુક્તિ સંબંધના વિષયોને, પોતાનામાં દાખલ કરતા ગયા એટલે કાઈક પગ ટેકવતા થયા

હોય, પરંતુ સર્વજ્ઞના તરફથી—આ સૃષ્ટિની અનાદિના જેવા અત્યંત પરોક્ષના વિષયોમા, જુદા પડવાના ઇરાદાથી અને ભદ્રિક લોકોને—ગૃથવાડામા નાખી દેવાના ઇરાદાથી, આત્માથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની કલ્પના, પ્રથમ ઉપનિષદોમા દાખલ કરી હોય ! અને ત્યાર બાદ પ્રજ્ઞપતિ આદિથી—સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિનો કલ્પના થઈ ને જુદા જુદા પ્રકારની અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓ થતા સંપૂર્ણ વૈજ્ઞિક ધર્મના ગ્રંથોમા ઘુસાડી દેવામા આવી હોય, એવું મારું અનુમાન થાય છે તે એવી રીતે કે—પ્રથમ ઉપનિષદોમા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની કલ્પના, આત્માથી, પછી અક્ષર શબ્દના અર્થથી, ત્યાર બાદ અગીયાર (૧૧) મા તીર્થ કરના સમયમા થએલા પુત્રીના પતિ રાજા કે જે લોકોમા પ્રજ્ઞપતિના નામથી જાહેરમા આવેલા, તેનો અર્થ હુનિયાનો પતિ કલ્પીને બધા વૈદિક ક્રમા દાખલ કરવામા આવ્યા હોય

ગોકડોનલ સાહેબની ૮ મી કવમમા—એવો ક્રમ ગોઠવ્યો છે કે—“પરમાત્માનો વિચાર એ ઉપનિષદોનો મુખ્ય તત્ત્વ છે, સ્વર્ગના—પુરુષમાથી, આત્માના વિચારો પ્રજ્ઞપતિમાથી જૂત માનના આદિકારણ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્માનો વિચાર, એ ક્રમનું ઉવટનું પગથિયું ઉપનિષદોમા જતાંબું સ્વર્ગ મા આત્માનો અર્થ—શ્વાસ યદન, વાયુને વરૂણનો આત્મા, કહેવામા આવ્યો પછી આગ્રહણોમા અર્થ—એ જીવનો થયો એક ઠેકાણે તેવા પ્રાણ દેવતાઓની સાથે એકતા જતાવી એવી રીતે વિશ્વના આત્માની કલ્પના થઈ શક્તિય ના એક મોડા રચાયલા કાડમા—એ આત્મા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો કહ્યો છે

ઋગ્ ૦ માં—અમ્હાનો અર્થ—પ્રાર્થના—ભક્તિ જ થયો છે. જૂના પ્રામ્હણોમા—પ્રાર્થના—વિપ્ર અને યજ્ઞની શુદ્ધિનો અર્થ થયો. ઉપનિષદો મા પ્રકૃતિને સચેતન કરનાર તત્ત્વ બન્યું. ધાર્મિક ઉત્ક્રાંતિનું બધું તત્ત્વ આ એક શબ્દથી સૂચવાય છે.

આત્મા અને અમ્હ એ બે શબ્દોથી વિચારો દર્શાવાય છે. તેને ઉપનિષદો મા એકજ ગણવામા આવે છે.

ખરૂં જોતાં અમ્હ એ પ્રાચીન વિશ્વમા વ્યાપેલા તત્ત્વનું સૂચન છે. અને આત્મા એ માનવીમા ચૈતન્યનું ભાન કરાવે છે જાણીતા આત્માને અજ્ઞાત અમ્હ ઉપર જવું એ અર્થમા અમ્હ લેવાય છે. વૃહદારણ્યક મા અક્ષર ક્ષરે નહીં તે, આત્માનું વર્ણન વિસ્તારવાળું છે—એ આત્મા સ્થૂણાદિકમાનો એકે નથી. એને કોઈ જોતો નથી. એ સઘળું જીવે છે. ઇત્યાદિ.

આ બધા વિચારો વૃહદારણ્યકમા ખેલાજ નજરે પડે છે. કાઠક મા સૂર્યના ઉદયથી તે અસ્ત સુધીમા—સઘળા દેવતાઓનો સમાવેશ થઈ જતો બતાવ્યો અને કહેવામા આવ્યું છે કે—એ આત્મા આખથી જોઈ શકાતો નથી, પણ હૃદયાદિકથી ગ્રહણ થઈ શકે છે, એને જેઓ જાણે છે તે અમર થઈ જાય છે”

આ કલમ ૮ માં—સર્વજ્ઞાના તત્ત્વોથી વૈદિક પડિતોના વિચારોની સાથે, કેવા પ્રકારનો મેળ છે, તે બતાવુ છું—

સર્વજ્ઞાએ—આ સૃષ્ટિને અનાદિની બતાવી છે અને અનાદિકાલ સુધી ચાલ્યા કરવાની પણ બતાવેલી જ છે. સર્વજ્ઞાએ—કેવલ જડ પદાર્થનું લક્ષણ, જુદું બતાવ્યું છે. અને કેવલ ચેતન

પર્યોનું લક્ષણ પણ, ગુરુ જાતા-યુ છે જડ અને ચેતના ॥
મયોગવાળી, થઈ રહેતી આ મુદ્ધિ અનાદિના ડાળગી ચાવતી
આનેલી આપો પ્રત્યક્ષપણે જોઈ નહીં છિએ વિશેષ વિચારવાનું
એ છે કે—

જડની માથે ક્રમના, અનતા અનત છોડો-૮૪ લાખ
છોડો યોનિયોગા, ઉવટ પાવટ રહે જડકી નહેવા પણ આપો
પ્રત્યક્ષપણે જોઈ નહીં છિએ, તો પડી આ છોડોનો કર્તા કોણ ?
અને તે છોડો કર્મવાળા બનાવ્યા કે કર્મ વિનાના ?

પુરૂષમાધો આત્માના વિચારો થયા, તે આત્મા શતપથમા
વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો મનાયો તો વિચારવાનું કે-તે
નિમલ આત્મા અનેક પ્રકારના મહાસકટવળી ૮૪ જામની
યોનિયોગા યુ વધારે મેગવવાને પડેલો ? અને ૪ પેઠા-પુરૂષ
અને પુત્રીનો પતિ-પ્રતિપતિ જ કયે ઠેકાણેથી લાડીને ધુમાડયો ?
લીજી વાત એ છે કે-વિષ્ણુ જીનામા જકનોના કુ મોને કુ
જવાન વચન આપીને ગએલા જતાવ્યા છે તે વિષ્ણુને પુગલોમા
સર્વ છોડોમા વ્યાપીને રહેવા જતાવ્યા, તે ૪ ૮૪ લાખ
યોનિયોગા રહેવા છોડોના કુ ખેનો બાર મોજ ઓડા કરવાના
કુતુહી, તંત્રોમા વ્યાપીને રહેવા માત્રા ? આ જાવી રીત
પ્રમાણી જાણ, સર્વજ્ઞ વિનાના જીવત કયા રીત ના પીયોગી
જન શા કારણથી ન્યાયની માનવી ?

આ ૮ મી પ્રવચમા મેંકટોનવ માહેમે-પ્રથમ ૪ મરના
પુરૂષો આત્માનો, અને પછી પુત્રોના પતિ-પ્રતિપતિથી નિશુબ્ધ
જવાનો, તે પછી શતપથમા તે આત્મા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપી

આવ્યા હશે ? વળી આ મહાવિશાલ પૃથ્વી આદિના મશાલા કયાથી લાવ્યા હશે ? અને તે પોતે કયા ઠેકાણે ઉભા રહીને આ બધી રચના કરી હશે ?

બીજે ઠેકાણે—“ સ્વર્ગ-પૃથ્વીને દેવતાઓનાં-મા બાપ બતાવ્યા છે. ” અહીં વિચાર થાય છે કે-વનસ્પતિ-ફીડાઆદિથી તે માણસ સુધીના અનંત અનંત જીવોના મા-બાપ કોણ મનાયા હશે ?

ત્રીજામા—“ ઇંદ્રે પોતાના શરીરથી મા-બાપને જન્મ આપ્યો. ”

અહીં વિચાર થાય છે કે-આવા પ્રકારની અનેક શ્રુતિયો માત્રાધિક સોમપાનના છાકમાંથી પ્રગટ થએલી હોય. એમ એક ભજનપદથી સમજાય છે—“ સોમવેલ રસં શુદ્ધ જે, ગ્રામ્હણ હોય તે કરે અવર વર્ણને વમન કરાવે, વેદ વાણી ઉચ્ચરે ॥ પ્રેમ રસ તેના ઉરમા ઠરે. ”

ઉપરના જેવી અર્થ વગરની તફન બેઠગી, માત્રાધિક સોમપાનના બે-ભાનમાંથી અનેક પ્રકારની શ્રુતિયો પ્રગટ થએલી બેવામા આવે છે. જે વાતો નાનું છોકરું ન કરી શકે, તેવા પ્રકારની વાતો, વેદ કાલના મોટા મોટા ઋષિ પંડિતો કેવળ વિચારોથી કહી ગયા કે-ઇંદ્રે પોતાના શરીરથી માબાપને જન્મ આપ્યો ? મોટા દેવ તરીકે મનાયલા સોમની સ્તુતિયોથી વેદો ભરેલા છે, તેથી તેજ ઇશ્વરની પ્રેરણા ઋષિપંડિતોને થએલી મનાયી હોય એટલે વિરોધાભાસની વાતો જે દેખાય છે તે-માત્રાધિક સોમપાનના પરાધીન પણાથી જ થએલી હોય, આગે તો મોટા પંડિતો કહે તે ખરું.

મૅકટોનવ શાહમે-કવમ પાચમીમા-કગૂં ના દેવતાઓથી
જુદા એક અદા ॥ કટપનાનો ઉદ્ભવ બતાવ્યો છઠ્ઠીમા-તે પુરૂ-
પાદિકથી સંબોધાતા બતાવ્યા માતમીમા-તે કેંઈ મૂન પદાવ
ઉપરથી બનાવટ થએલી બતાવી આ ત્રણે કવમોનો વિચાર ભેગો
કુશ્મા કાને બતાવુ છુ

મૅકટોનવ શાહમેની ૮ મી વલમ તેમાના-ચુદિત વિષયકના
કેટલાક કંકરાઓનો વિચાર કરતા જેમ જે કગમે માના દેવતા
ઓથી ચુદિતની ઉત્પત્તિ, અને સ્વર્ગ પૃથ્વી, દેવતાઓના મા-માપ
અદિનો વિચાર કરીને બતાવ્યો કર્ગીની નેજ નેમાના ૫-૬-૭
મા કંકરાનો વિચાર તપાસી ભેદજે

પાચમામા-કગૂં ના દેવતાઓથી જુદા એક અદા ॥
કટપના, છઠ્ઠીમા-તે પુરૂપાદિકથી સંબોધાતા માતમામા-ને વાઈ
મૂન પદાર્થ ઉપરથી બનાવટ થએલી, એમ મૅકટોનવ શાહમે
અનુમાન કરીને બતાવ્યું આમા માફ અનુમાન કાને બતાવુ
છુ મવનોએ-આ ચુદિતને, આફિ અત વિના ॥ બતાવી છે નેથી
તે સર્વજ્ઞાના વિરૂધ્ધની બનાવટજ છે, એમ સહજે સમજી શકાય
તેથી છે પણ તે બનાવટ સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસમા ૧૧ મા તીથ
કરના મમયમા થએલા પુત્રોના પતિ શબ્દ, કે જે પ્રજાપતિના
નામથી લાદેમા પ્રતિષ્ઠ થયા હતા, તે પ્રજાપતિને વંદિતજે
અસ્ત-ગમ્યપદ્ધાથી, પ્રાયે સપૂજ વંદિક મયોમા દાખવ નરી
દીધેલા ભવામા આવે છે જુનો જમાની તત્ત્વતપીગીમાત્રાનો
લેખ સહજે સમજી શકાય તેવું છે

ત પ્રજાપતિને-વેદમગક કાવવા, તેમના વજુ આ ચુદો

જેમ કે-હિરણ્યગર્ભ નામનું, યજ્ઞપુરૂષ નામનું-પુરૂષસૂક્ત, પ્રથમ ઋગ્વેદથી ન જાણે કયા સમયમા દાખલ કરવામા આવ્યું તેની શોધ કરવાનું કામ ઇતિહાસજ્ઞ મહાપુરૂષોનું છે આ વિષયમા-મણિલાલ નભુભાઈ દિવેદી એવું જણાવી ગયા છે કે-યજ્ઞ પુરૂષ નવોજ દેવ કલ્પાયો, અને પ્રજાપતિ-ગધાના મોખરે આવી, સૃષ્ટિના નિયંત્રા થઈ-અમ્હા તરીકે પૂજતો થયો. આ લેખનું કામ ઠેકાણું મારા ગ્રંથથી સજ્જનો સારી રીતે જોઈ શકશે. આ વાતને વિશેષ ન લંબાવતા અહીંજ સમાપ્ત કરૂ છું.

કલમ ૬ મીમાં-મૈકડોનલ શાહેએ-કર્મની વાત જણાવતાં વૃહદારણ્યક થી કર્મના સિધ્ધાંતની શરૂઆત થએલી તે એવી રીતે કે-(૧) માણસનું શરીર પાત્ર ભૂતમાં ભળી ગયા પછી કર્મ વિના બીજું કાંઈ રહેતું નથી, (૨) બૌદ્ધમા આત્માનું અસ્તિત્વ સ્વીકારાયલું નથી પાછળ મનુષ્યનાં કર્મ ટકી રહે છે, તેજ નવા જન્મનો નિર્ણાયક બને છે કર્મનો સિધ્ધાત બુદ્ધના ઉપદેશનો પાયો છે.”

(૩) કૈવિતકિ પ્રમાણે મૃત્યુપછી-સર્વે ચદ્ર આગળ જાય છે ત્યાંથી પિતૃયાનમા, પછી અમ્હને પ્રાપ્ત કરે છે. બાકીના કર્મ પ્રમાણે અને જ્ઞાન પ્રમાણે મનુષ્યથી તે ક્રીટ સુધીના જીવનમાંથી, ગમે તે પ્રકારનું જીવન પ્રાપ્ત કરે છે.

(૪) કાઠકમાં-મૃત્યુ પછીના જીવન વિષે એક દંતકથાથી સમજાવ્યું છે. નચિકેતસ યમના ઘરમા ગયો, યમે ત્રણ વરદાન માગી લેવાનું કહ્યું-ત્રીજા વરદાનમાં- “ મૃત્યુ પછી માણસ રહે છે કે નહીં.. ” એ માગ્યું, યમે કહ્યું બીજું માગી લે. મૃત્યુએ

બુદ્ધને વાત કરી તેવી આ વાત છે નચિકેતમ અને બુદ્ધ લાલચ રહ્યામે ટકી રહીને અતે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરે છે

કલમ ૧૦ મી-ઉપનિષદોમા-વિશ્વ વિષે-તર્કાદ્યતિ પ્રમાણે ણિવવવામા આવેલા, ચોક્કસ વિચારો નીકળે તેવું કાંઈ નથી કવિત્વમય, કિંવસુફીમય વિચારો અધ્યાત્મિક પ્રશ્નો વિષેના કામ ચલાઉ મવાદે, ચર્ચાઓનું મિશ્રણ ઉપનિષદોમા છે "

કલમ ૧૧ મી મા-જો વિચારોને સુવ્યવસ્થિત સ્વરૂપ તો વેદાતમા પાછલા સમયમાજ મળ્યું

ઉપનિષદોમા જે વધારે પ્રાચીન તે ઇ મ પૂર્વે ૬૦૦ કરતા વધારે શોડું લાગ્યેજ હશે

કેટલાક અગત્યના સિદ્ધાંતો ખોદની પકેના બાણીતા હોવા જોઈએ

કલમ ૧૨ મી મા-પાશ્ચાત્યો-મદ્-ભેમવુ તે ઉપનિષદ, વેદિક ટીકાકારો-યથાર્થ જ્ઞાનવડે કરીને અવિદ્યનો જે નાશ કરે તે ઉપનિષદ, જેનાવડે ધ્રુવ જ્ઞાન આવે અથવા ધ્રુવની સમીપ જઈએ તે ઉપનિષદ, શકરસ્વામીએ-ઉચ્ચામા ઉચ્ચ ત્રેય જેમા સમાયલુ છે તે ઉપનિષદ

આ ઉપરની કવમોમા વિચારવાનું કે—

ઇશ્વરકૃત કે, ઇશ્વરકૃત, વેદોના કર્તવ્યને, જાત્રુ પર રાખીને-જ્ઞાનકાંડના નામથી ઉપનિષદો લખાઈ ખરી પણ તે જ્ઞાનની તૃપ્તિ પૂરી કરે તેવી નથી અંકડોનલ ચાહેજ કહે છે કે-ઉપનિષદોમાથી કાંઈ ચોક્કસ વિચારો નીકળે તેવું નથી તેથી ૯૧૦/૧૧૧૨ આ ચાર કવમોનો વિચાર સર્વજ્ઞના તત્ત્વોની સાથે મેળવીને જાત્રુ છુ

૧ માણસનું શરીર પાત્ર બૃનોમાં ભળી ગયા પછી, કર્મ વિના બીજી કાંઈ રહી શકતું નથી. એ મત વૃહદારણ્યકનો બતાવ્યો છે. ગૌડો પણ કહે છે કે મનુષ્યના કર્મજીટકી ગ્હે છે. તેજ નવા જન્મનો નિર્ણાયક થાય છે. એટલે ઉપનિષદોનો અને ગૌડોનો મત, એક જોવો થઈ જાય છે.

આ વિષયમાં—સર્વજ્ઞોનું કથન એ છે કે કર્મથી પરમવનો નિર્ણય થાય છે ખરો પણ, તે કર્મ એકલા રહેતા નથી પણ તે કર્મ જીવને સાથે લઈને જાય છે. શંકરસ્વામી માતાની સમજાવતી કરતાં સર્ગ ૪ માં કહે છે કે—“ જીવ કર્મ પ્રમાણે સૂક્ષ્મ દેહમાં વિચર્યા કરે છે. ” સર્ગ ૫ ઠી માં વૃદ્ધ ગ્રામહણને બ્રહ્મ સૂત્રનો અર્થ સમજાવતા કહે છે કે—“ દેહ છોડીને બીજા ભવમાં જતાં જીવને પાત્ર મહાભૂતો વીટલાઈને જાય છે ” “ કર્મ વિના બીજું રહેતું નથી. ” એવો મત વૃહદારણ્યકનો શંકરસ્વામીએ છોડી દઈને આ નવીન પ્રકારનો અર્થ કયાથી મેળવ્યો ? સર્વજ્ઞ હતા કહીને સ્વતઃ મેળવ્યાનું કહો તો તે સત્ય સર્વજ્ઞ ન હતા, પણ દ્વિપતજ હતા તે તેમના આચરણોના લેખથી સમજી શકાય તેમ છે.

આ કર્મના અટલ સિદ્ધાંતમાં વૃહદારણ્યકથી શંકરસ્વામીનો મત જુદો શા કારણથી પડ્યો ?

(૩) મૃત્યુ પછી સર્વે ચદ્ર આગળ, પછી પિતૃયાનમાં, તે પછી બ્રહ્મને પ્રાપ્ત કરે. કર્મ વિનાના એકલા જીવને આટલાં બધાં ગોથામાં કેણે નાખ્યા ? કેમ કે બાકીના જીવો કર્મ પ્રમાણે અને જ્ઞાન પ્રમાણે જીવન પ્રાપ્ત કરતા બતાવ્યા છે.

(૪) નચિદૈતસ્ય ચમના ઘરમા ગયો, , ત્રીજા વરદાનમા
 " મૃત્યુ-પત્રી માણુમ રહે છે કે નહીં " એ માગણી કરી .

આ વાતમા યમે-દેવતાઓને પણ અજાણુ જતાવ્યા છે, તે
 વાત તો ખરી માની લેવા જેવીજ છે .

જીવો કે-ઇંદ્રપદની લાનચો જતાવી વેદજ્ઞો રાજાઓની પાસે
 પશુ યનો કરાવતા, એ વાતો પ્રસિદ્ધ છે ત્યારે ઇંદ્ર પોતે કયુ
 પદ મેળવવા યત્ન કરવાને આવતા માનવા ?

વસુરાજાની કથામા કહ્યું છે કે-ઇંદ્રે પશુ યત્ન કરવાનો
 આરભ કર્યો ઋત્વિજો તે વાતમા આડા પડ્યા છેવટે વસુને
 મધ્યસ્થ રથાપ્યો. ઇંદ્રના પક્ષમા જળતા રાજ્યથી અઘટ થઇ
 નરકમા પડ્યો જતાવ્યો છે ત્યારે સાક્ષાત્ પશુયજ્ઞો કરાવનારની,
 અને કરનારની કયી ગતી કલ્પવી ? પશુઓનો યત્ન કરનાર દેવતા
 ઓનો રાજા, ઇંદ્રજ્ઞ જ્ઞાની ન મનાય, તો પત્રી દેવતાઓ જ્ઞાની
 કેવા રૂપના મનાય ? યમ તો તેમનાથી નીચા કરજાનો છે તો પત્રી
 યગની પાસેથી નચિદૈતસ્યે કયા પ્રકારનુ જ્ઞાન મેળવ્યુ માનવુ ?

આ ઉપનિષદોના માટે, મેંકડોનલ શાહેજજ લખે છે એમ
 નથી પણ એકાદશોપનિષદના ભાષાતરકાર-છાટાલાલ પ્રાણશંકર
 દ્વિતીયા વૃત્તિ, સ ૧૮૭૮, સને ૧૯૨૨

કહ ઉપનિષદની ભૂમિકાના પૃ ૨૭ મા લખે છે કે—

“ આત્માના નિદિધ્યામન વડે જેમ જેમ હરેક મહાત્મા
 ઋષિઓને આત્મા સખધી જ્ઞાનનો પ્રકાશ થવા માડ્યો, તેમ
 તેમ તેઓ મત્ર રૂપે ઉપનિષદો વિષે ઉમેરો કરતા ગયા આમ
 હોવાથી-સર્વ ઉપનિષદોને સરખાવતા તેમા વિચારોની સ કલના

જોવામાં આવતી નથી, છતાં સર્વ ઉપ નિષ્ક્રોધનું સમ્યક્ સમીક્ષણ કરતા એક વ્યવહારિક રૂપ તથા ત્રણ કાલ્પનિક રૂપે પ્રશ્નો ઉત્પન્ન થાય છે.

૧ પ્રથમ પ્રશ્ન એ ઉત્પન્ન થાય છે કે-મનુષ્યની ઉચ્ચતમ ધારણા શી હોય છે ?

૨ બીજો એ કે-જગતનું સૌથી અતિમ કારણ શું હશે ?

૩ ત્રીજો પ્રશ્ન એ કે-જગતની સાથે-આ કારણનો શો સંબંધ છે ?

તથા ચોથો પ્રશ્ન એ કે આપણે તે કારણ રૂપને કેવી રીતે ઓળખી શકીએ ?

પ્રથમ વલ્લીમાં પ્રથમ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરનો સમાવેશ થાય છે. ટુંકમાં તેમા દર્શાવેલ વિચારો નીચે પ્રમાણે છે.

સાધારણ રીતે એમ માનવામા આવે છે કે-વેદનુ જ્ઞાન શ્રેષ્ઠ સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. પણ વેદ વિહિત કર્મોનુ અનુષ્ઠાન કરવાથી, તથા વેદ જ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થતું સુખ અર્થાત્ સ્વર્ગ સુખનો ભોગ ક્ષણિક છે. તથા જે મનુષ્ય અવિકારી સુખ પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છે છે, તેના મનને તે સુખ સંતોષ પમાડતું નથી. આત્મા અવિકારી સ્થિતિને પ્રાપ્ત થવાથી ઉત્પન્ન થતું જે સુખ, તે અખંડાનંદ સુખ કહેવાય છે. આથી એ પ્રશ્ન ઉભો થાય છે કે-ઇંદ્રિયો તથા મન આદિરૂપ ક્ષણિક ભોગના સાધનોથી જે વિલક્ષ્ણ છે, એવા આત્માનુ મૃત્યુ પછી અસ્તિત્વ શું છે ? આ વાતને સાબીત કરવાનું કાર્ય મહાન કઠિણ છે. છતાં તે કાર્ય ઘણાજ ઉચ્ચ પ્રકારનું છે. કારણ તે જ્ઞાન અખંડાનંદ પ્રાપ્ત કરાવવા સમર્થ

છે માટે કોઈ પણ આનાકાની ગિવાય તે વિષયને પ્રથમ હાથમા લેવો જોઈએ

૨ દ્વિતીય વર્તીમા-જગતનું કારણ શું છે, તથા આપણે તે કેવી રીતે જાણી શકીએ છીએ ? આ પ્રશ્નોનું સાધારણ સમાધાન તેમા દર્શાવેલ છે જે સુખ લાગે છે તેથી જિજ્ઞાસુ આનંદ રૂપે તે છે, અને આજ, કારણથી મનુષ્યને ક્ષણિક આનંદ તથા અખડાનંદ આ બેમાંથી એકનીજ સ્પૃહા રાખવી પડે છે કારણ તે બે ને આનંદો એવા જિજ્ઞાસુ પ્રકૃતિવાળા છે કે, તે બન્નેની પ્રાપ્તિ સાથે હોઈ શકેજ નહીં સમ્યક્ પરીક્ષણ પછી માલમ પડશે કે આ બે પ્રકારના સુખોમા અખડાનંદનું સુખ શ્રેષ્ઠ છે જેથીજે આનંદ ઉત્પન્ન કરે છે તે વસ્તુજ્ઞાન પર જોતા અજ્ઞાનજ છે. કારણ કે કેવલ આ જગતજ્ઞ પોતાના વિષય સુખો સાથે અસ્તિત્વમા છે પણ બીજી કોઈ વસ્તુ સુખને અર્થ નથી આ રીતની માન્યતા ઉત્પન્ન કરવા વડે અર્થાત્ વસ્તુમા અત્ય સ્વરૂપને

× જે જ્ઞાન પરમાત્મા સંબંધીનું નથી, તે અવિદ્યા કંપ છે આ રીતનો વિચાર તે વેદાત શાસ્ત્રનો મુખ્ય વિષય છે

વેદાત શાસ્ત્ર વિશે કહેવામા આવે છે કે—સસાર અવિદ્યા, તથા માયાથી ઉત્પન્ન થયેલો છે વળી મુહુર્કોપનિષદના પ્રથમ ખંડના અર્થમાં મત્ર વિશે તેમ જોઈએ સુધી 'કહેવામા આવ્યું છે કે—“દ્વે વિદ્ય ચૈદિતલ્યમ્” इति ह स्म यद् ब्रह्मजिदो घटति परा चैवाऽपरा च

બ્રહ્મવિત્ પુરુષો કહે છે કે વિદ્યા બે પ્રકારની છે પરા તથા અપરા અર્થાત્ બ્રહ્મ સંબંધી વિદ્યા 'પરા' શ્રેષ્ઠ ગણાય છે તથા બે વિશે દર્શાવેલ વિદ્યા 'અપરા' ઉતરતી ગણાય છે (અચકારની ગીતમાંથી)

તે ભૂલાવવામાં નાખી દે છે આ અવિદ્યા અજ્ઞાનનું પરિણામ એ આવે છે કે-આત્મા મરણથી જન્મને અને જન્મથી મરણને વારંવાર પ્રાપ્ત થયા કરે છે આથી ઉદ્ધટી રીતે વિદ્યા અથવા જ્ઞાન સત્ય વસ્તુ તરફ દોરવી લઈ જાય છે. તથા તેનો મુખ્ય હેતુ એજ હોય છે કે મનુષ્યના આત્માનો સત્ય વિષય પ્રદર્શિત કરવો.”

ઉપનિષદો વિષે સાધારણ રીતે-મૅકડોનલ શાહેજનો, અને છોટાલાલ ભાઈનો મત, જણાવી દીધો. હવે હું મારો મત જણાવું તો તે અયોગ્ય નહીં ગણાય—

મૅકડોનલ શાહેજના ઉપનિષદોના વિચારોને કામઠક સ્પષ્ટ કરતો આવ્યો છું.

હવે છોટાલાલભાઈના વિચારોને, ટીકાકારોના, અને આગળ પાછળના બે વિચારોને મેળવીને બતાવું છું.

મુંડકોપનિષદની ટીકામાં શ્રીવિજયનું મંગલાચરણ—

પરિપૂર્ણ-પરિજ્ઞાન-પરિતૃપ્તિમતે સત્તે ॥

વિષ્ણવે જિષ્ણવે તસ્મૈ, કૃષ્ણનામમૃતે નમઃ. ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માને પરિપૂર્ણ જ્ઞાન છે, એટલુંજ નહીં પણ જેમને ચારે બાજુનું જ્ઞાન છે, તે પણ સાધારણ નહીં પણ સંપૂર્ણ તૃપ્તિવાળું છે, તેવા કૃષ્ણ નામને ધારણ કરવાવાળાને અને જિત મેળવવાવાળા એવા વિષ્ણુને, નમસ્કાર થાવો ॥૧॥

વિષયની શરૂઆત, કર્યા પછી-વેદ, વેદાગની, વિદ્યાને નિકૃષ્ટ વિદ્યારૂપે, અને બ્રહ્મ વિદ્યાને ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યારૂપે બતાવતા કહ્યું છે કે-તે નિર્ગુણ બ્રહ્મ જ્ઞાનેન્દ્રિયના પણ વિષયરૂપ નથી, વ્યાપક

છે, ભુતોના કર્તા છે, અને સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનારા છે કરે।
ખીયાના જાળના દણે તેમનાથી ઉત્પન્ન થતી અને પાછી
તેમજ લય થતી જતાંવી છે

આગળ જાતા-મન વિહિત કર્મોને નિરુપ્ત જતાવતા
જણાવ્યું છે કે-કર્મોને પ્રાધાન્ય માનનારા-મૂર્ખ, અવિદ્યાયુક્ત,
તથા અધ સમાન છે અને તે હમેશા જન્મમરણના ફેરામાં
અટવાયા કરે છે અને ઘણા કુંળી થાય છે ॥ આગળ જાતા-
વસ્તુની ઉત્પત્તિ પ્રણયી કર્મ વિનાની જ જતાંવી છે છેવટે સર્વ
આત્માના સ્વરૂપનું જતાવતા-અમ્હારાની પ્રાપ્તિ થયા પછી
મનુષ્યને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થતી જતાંવી છે

ઐતરેયોપનિષદની હીપકાનુ મગલાચરણ—

यस्य नि श्रसित वेदा, यो वेदेभ्योऽखिल जगत् ।

निमમે तमह पदे, विद्यातीर्थमहेश्वर ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માના નિશ્વાસરૂપ (શ્વાસરૂપ) આ
વેદો છે અને વેદોથી મપૂર્ણ જગત્ જેણે નિર્માણ કર્યું છે,
તે વિદ્યાના તીર્થરૂપ મહેશ્વરને હું વદના કરૂ છું

તંત્રિરીયોપનિષદનું મગલાચરણ—

यस्माज्जात जगत्सर्वं, यस्मिन्नेव विलीयते ।

येनेद धार्यते चैव, तस्मै शानात्मने नम ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માથી આ જાંબુ જગત્ પેદા થયું છે,
અને જે પરમાત્મામાં આ જાંબુ જગત્ પાછું લય થઈ જાય છે,
અને જે પરમાત્માએ આ જાંબુ જગત્ ધારણ કરી રાખ્યું છે, તે
જ્ઞાન સ્વરૂપના પરમાત્માને નમસ્કાર, યાઓ ॥ ૧ ॥

ઐતરેય-અને. તૈત્તિરીય એ બેઉ ઉપનિષદો પરમાત્મા સિવાય અન્ય કંઈ નથી એવા વિચારથી શરૂ થાય છે. (છોટા-લાલ પૃ ૫૫૮-૫૫૯)

આ ત્રણે ઉપનિષદોનો સામાન્ય રૂપે વિચાર કરીને બતાવું છું. 'સર્વજ્ઞોએ-નાના મોટા અનંતાઅનંત જીવોથી અને અનંતાઅનંત જડ રૂપ પરમાણુઓથી વ્યાપ્ત થઈ રહેલી, આ સૃષ્ટિ પ્રવાહથી અનાદિના કાલથી ચાલતી આવેલી બતાવેલી છે, અને તેમાં રહેલા સર્વે જીવો પોત પોતાના કર્મના વશમાં પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમાં જન્મમરણ કાર્યાજ કરે છે. આ બધું આપણે પ્રત્યક્ષપણે પણ અનુભવથી વિચારી શકીએ છીએ.

મુંડકોપનિષદમાં—

પરિપૂર્ણ જ્ઞાન, અને પરિપૂર્ણ સત્તાવાળા વિષ્ણુ ભગવાનની સ્તુતિ કરીને નિર્ગુણ બ્રહ્મ, જ્ઞાનેન્દ્રિયના વિષય નથી પણ વ્યાપક, ભૂતોના કર્તા, અને આ બધી સૃષ્ટિના ઉત્પાદક છે અને છેવટમાં મોક્ષ આપવાવાળા એજ છે. પોતાના ગ્રંથમાં એવો જ્ઞાનનો પ્રકાશ કરેલો છે.

ઐતરેયઉપનિષદમાં—

પરમાત્માનો જે નિશ્વાસ છે તેજ વેદો છે. અને વેદોથીજ આ બધું જગત્ છે.

તૈત્તિરીયોપનિષદમાં—

જેનાથી આ બધું જગત્ ઉત્પન્ન થાય છે, તેનામાં જ પાછું લય થઈ જાય છે. અને તેજ જગત્ને ધારણ કરીને રાખે છે.

અંતરેશ્વર-પરમાત્મા-પરબ્રહ્મથીજ આ બધા સર્વ જગત્તી ઉત્પત્તિ અને આત્માજ બ્રહ્મારૂપ અથવા સ્પષ્ટારૂપ છે, અંતરેશ્વર-તેત્તિરીય એ બેઉનો એજ મત છે કે—પરમાત્મા સિવાય બીજી કશી નથી એજ મતની પ્રુષ્ટિ છે.

પ્રથમ-નિબંધનું અને બ્રહ્માનું મૂળ કયા છે અને વૈદિકોમા કેવા સ્વરૂપથી ચિતરાયુ છે તેનો કાંઈક ટુક સ્વરૂપથી વિચાર કરીને જોઈએ—

૧ વિષ્ણુએ ત્રણ પગલાં મુકતા—પૃથ્વી અને આકાશ બનાવતા તેની સાથે સાત-સાત લોક પણ બનાવી દીધા હતા. એમ જાગના ૧-૭ માં મહાત્મા લખાયું છે ફરીથી મગ્ના ૧૦ માં મહાત્મા આ બધી સૃષ્ટિના ઉત્પન્ન કરવા વાળા-પ્રજાપતિ-બ્રહ્માના પણ ત્રણ મોટા સૂત્રો લખાયા છે આ બેમાના કયા પરમાત્મા સૃષ્ટિના ઉત્પાદક સાચા? આ બે પરમાત્મા મૂળના એકજ વેદના છે અર્પણપ્રેરણા મહત્ત્વના વેદોની આ વાત વિચારવા જેવી ખરો કે નહીં? ન્યાયતો આપ નજરનો કરો તે વિચારવાનો બીજી વાત—“વેદો પ્રમાણુ જૂત/હોય તો મને આથ આવશે નહીં” એમ કહી પરવત પરથી પડતા તાજ માજ ગ્હી કુમારિત જાદુ જોદોને પરાજિત થયા હતા” આ પ્રમાણુતા કયા પ્રકારના જ્ઞાન તી મળી જશે? કાળજી-મુડકોપ નિપજ કહે છે કે—વેદવિદ્યા નિકૃષ્ટ વિદ્યા છે છેવટે સારના દુષ્ટો આપના. એમ જતાવી પોતે ઉત્કૃષ્ટ બ્રહ્મવિદ્યા આપી મનુષ્યને મોક્ષમુખી પહોંચાડવાનો દાવો કરે છે

વિચાર થાય છે કે-વેદ વિધાને નિષ્કૃષ્ટ બતાવીને પોતે
અમ્હવિધાને ઉત્કૃષ્ટ બતાવી, કયા પરમાત્મથી મેળવીને મોક્ષમુખી
પહોંચાડવાને તૈયાર થયા હશે ?

મુંડકોપનિષદ્ધારે-પરમજ્ઞાન વાળા અને પરમ સત્તા વાળા
વિષ્ણુ ભગવાન બતાવ્યા પણ-ભૂતોની ઉત્પત્તિ અને જગતની
ઉત્પત્તિ તો અમ્હાથીજ બતાવી છે. ઋગ્ના પહેલા સાતમા મંડલથી
જગતના ઉત્પાદક ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ ઠરે છે. અને ઋગ્ના દશમા
મંડલથી અમ્હા ઠરે છે. માટે આ વાતમા કાઈક જુડ
વિચારવાનું રહે છે.

વિષ્ણુ અને અમ્હા, આ બેમાના એક પણ જગતના ઉત્પાદક
સત્યરૂપના નથી. કારણ ઋગ્માજ-પાત્ર-સાત જગતના કર્તા
લખાયા છે.

(૧) પ્રથમ વિષ્ણુનેજ તપાસીને જોઈએ—

ઋગ્ના ૧ લા, ૭ મા, મંડલમાં-ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુએ ત્રણ
યગલાં મૂકતાજ ત્રણે જગતની ઉત્પાદક કરી દીધી. તે કયા
કાળમા ?

(૨) ગીતામા-વિષ્ણુ યુગ યુગમા ભક્તોના રક્ષણનું વચન
આપીને ગયા. વારંવાર અવતાર લેનારામાંના કયા વિષ્ણુએ આ
વચન આપેલું ? આ હિસાબે-વિષ્ણુની સત્તા પૂર્ણ ગણાય ?

હવે-પુરાણોના વિષ્ણુ તપાસીએ—

(૩) દેવીભાગવતે-વિષ્ણુ-પોતાનું માથું કપાવી ઘોડાના માથા
વાળા કેમ થયા ? બોલે ઉતારવાનું કહીએ તો બોલે વધ્યો છે.
માટે ખાસ વિચારવાની લાગામણ છે. મને આમા કાઈ તર્ક

લાગે છે આથી યગના ત્રવિક્રમ વિષ્ણુ પણ વિચારવાના અને
ગીતામાના વિષ્ણુ પણ વિચારવા જેવા ખરા કે નહિ ?

(૪) ૨૬૬ પુ ખ ૩ ત્રીજામા—વિષ્ણુના—રોમાદિકથા
દેવદિગ્ની, દેહધી-કંઠપ-કંઠપમા જગતની ઉત્પત્તિ ગતાવતા
છેવટમા-જ્ઞાન ભૂતીને ઉધેઇઓથી માયા વિનાના થતા વિશ્વ
માંજે ઘોડાના માથા વાળા કરી કાયમ રાખ્યા આ તો મને નવાઇ
જેવું લાગે છે અને માથે તેમના ભકતોને પણ લાગશેજ, માટે
વિચારવાની ભલામણ કરૂં છું

૫) મત્સ્ય પુ ૦ અ ૧૫૨ મા—તારકાસુરથી-કરોડો
દેવતાઓનો નાશ થતો વિષ્ણુ જોઇ રહ્યા, પોતે પણ કેટલા પડ્યા
ઓ 'હો' તે અસુર કેટલો ગધો જળશે ! ! કેણે પેલા કર્યો હશે ?
ત્રિવિક્રમવાળી મત્તા કયા ચાલી ગઇ હશે ? તે વિચારવાનું

(૬) ૨૬૬ પુ ખ ૧ લો અ ૧૫ થી ૧૮ પ્રશ્નાએ—એક અ
સુરને તારક પુત્ર આપ્યો તારકે દેવતાઓનો નાશ કર્યો જગતના
ઉત્પાદક પ્રદાને સમજ્યું હોત તો આ કામ કરતાં ? સમજના નટી
તેથી અનાથ થયો ઉપનિષદકારો આ પ્રશ્નનું જ્ઞાન આપવાને
બહાર પડ્યા છે

(૭) તુલસી તામાયણમા—તમચંદ્રના ધ્યાનમા શિવજી
બેઠા, તે સમયે ઉત્પન્ન તારકાસુરે મુખ સપત્તિથી રહિત કરેલા
દેવતાઓ પ્રમ્હા પામે રક્ષણ માગવાને આજ્યા પ્રમ્હા ત્રીજો મ્તો
ગતાવી ખસતા થયા

૨૬૬ પુ મા—પ્રમ્હાનો આપેલો તારકાસુર ગતાવેલો
હતો આવી વિચિત્રતા જ્ઞાનીઓ કર્મને બનાવે કે અજ્ઞાનીઓ ?

(૮) અમ્હાંર પુ. અગ્યારસની તથામાં—મુરૂ દૈત્યે—અમ્હાં દિકોને સ્વર્ગથી બ્રહ્મ કર્યા, તે શિવના શરણે આવ્યા. શિવે વિષ્ણુ બતાવ્યા. વિષ્ણુ દિવ્ય હનરવર્ષના અતે યુદ્ધથી ભાગ્યા બાર યોજનની શુદ્રામા જમને સુતા.

આમાં વિચારવાનું કે—ઋગના ૧ લા, ૭ મા, મંડલના—ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુએ, ત્રણ પગલાં મુકતા ત્રણ લોક સરણ કાઢ્યા. ૧૦ મા મંડલના અમ્હાં બધા અમ્હાંડને ઘેરે ઘાલી અમ્હાંડથી પણ દશાશુલ વધીને રહ્યા. તે બન્ને દેવો એક મુરૂદૈત્યથી ભાગીને એક એકનું શરણ જોળતા, નાશ ભાગ કરતા બતાવ્યા. આ મેરક દૈત્યને કયા નવીન દેવે ઉત્પન્ન કર્યો હશે કે જેના આગળ સંપૂર્ણ જગતના કે, સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના માલિક, અમ્હાંદિક ત્રણે દેવોમાના એક પણ દેવ જરા પણ ટકી શક્યા નહીં ?

સત્યપ્રિય સજ્જનોને મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે કે—સર્વજ્ઞના લેખના મેળથી મારી બતાવેલી ત્રણે વ્યક્તિઓને આજખે, સત્યાસત્યનો વિચાર કરો, પણ બપના કુવામાં કુબીને ન મરો, પછી ઉપનિષદ્કારોએ બતાવેલું—બ્રહ્મજ્ઞાન લેવાને દોડો. મને શત્રુ રૂપે માનો તો પણ સત્ય વિચારમાં પાછા ન પડશો. કારણ—મનુષ્યનો જન્મજ સત્ય વિચારના માટે છે, પણ બીજો કોઈ પણ જન્મ સદ્વિચારના માટે નથી. દુકાનદારોની દુકાનો પણ ઘણી છે, તેથી તેના વશમા પણ પડશો નહીં.

(૯) માર્કંડેય પુ. અ. ૭૮ મા—“ મધુ અને કૈટભ બે દૈત્યો વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈ વિષ્ણુના નાલિકમલમાં બેઠેલા

અનાદિ ॥ પ્રમ્દાને મારવા ને દોડયા લયભીતનો ગયાવ કરવા
વિષ્ણુ વચ્ચે પડયા પાચ હજાર વયે યુદ્ધના અતે તેઓથી
વિષ્ણુ પણ નાંઠા ”

વિચાર કરવાનો કે-જગતના માલક એવા પ્રમ્દા-વિષ્ણુના
આ બે દેત્યો કેટલા બધા જળતા ?

તાન્ક દેત્યે વિષ્ણુને-ઠેઠમા ઘાલી દીધા, જુવો-મત્સ્ય પુ અ
૧૨ મા

મદ્દેત્યે-જગતના માલક, ઝગ્ગેદથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા,
અનાદિના પ્રમ્દાને-પ્રમ્દાલોખમાંથી સગાડયા જુવો-પ્રમ્દાડ-પુ
મા વિષ્ણુને ૧૨ ચોજનની શુદ્ધામા તગેડી મુડ્યા

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાંથી લઈને ઉધુ છતુ કરી દુનિયાના
બદ્રિક જીવોને ઉધા પાટા બધાવી કેટલા બધા શુગળાવી માર્યા
મજ્જનો ! આવા પ્રકાશના સમયમા ન્યાય નહી જુવો અને
સત્યામત્યનો વિચાર નહી કરે તો પછી કયા જમાનામા મત્ય
તત્ત્વ મેળવશે ? સજ્જનો ! આપ સત્ય ન્યાય જુવો અને ભોળી
દુનિયાને જાતાવો મનુષ્યનો જન્મ-સદ્ગથી મળી શકતો નથી,
મને આપનો દુસ્મન ન ગણશે

(૧૦) દુર્ગાપાઠ શ્લો ૬૭ થી—“ કટપના અતેવિષ્ણુ
નિદ્રામા, તે વળતે-મધુ-કેટલ કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈ જગત-
પતિ પ્રમ્દાને મારવા દોડયા

જગતના પતિ-પ્રમ્દા વિષ્ણુને, માનવા કે તે બે દેત્યોને ?
આ બે દેત્યોનું સ્વરૂપ પાંચુપુરાણમા ઘણું જ વિચિત્ર છે

આ બધા લેખકોમાં-જ્ઞાની કયો છે, અને સત્યવાદી કયો છે એટલું હું ક સ્વરૂપ તો જરૂર વિચારશો.

(૧૧) મત્સ્ય પુ. અ. ૧૫૨ માં—“ શુભ-નમિ બે દૈત્યોથી-
પોતાના વાહન ગરૂડની સાથે વિષ્ણુ ભગવાન માર ખાઈને નાશી
છુટેલા બતાવ્યા છે. ”

આ બે દૈત્યો કેટલા જળરા હશે? કયા ધ્રમ્હાએ ઉત્પન્ન કર્યા
હશે? પુરાણના લેખકો પણ વિષ્ણુ ભગવાનના કેટલા બધા ભગત
હશે? આ અનાદિના વિષ્ણુના સંબંધે અહીં આટલું હુંકથીજ
પતાવીને કેટલીક બાબતોની સૂચનાજ કરીને બતાવું છું. આ
અનાદિના વિષ્ણુભગવાનને જગો જગોપર વિચિત્ર પ્રકારના
ચિતરતાં-શીકાર ખેલતા, પરસ્ત્રીઓની સાથમાજ મળ કરતા,
પણ લખીને બતાવેલા છે.

આ બધા વૈદિક મતના હજારો પંડિતો, પૂર્વકાલમા થએલા
અક્ષરોના પડિતો તો હતાજ, પણ સ્વાર્થના (ઇદ્રિયોના) વશમા
પડેલા, તેથી તે સમયના પાત્ર સાત ત્યાગીઓના ટોળાથી, તેમજ
સર્વજ્ઞાથી બહાર પડેલા તત્ત્વોથી, તેમજ તેમના ઇતિહાસના
વિષયોથી પાછા પડી ગએલા હોવાથી, લોકોથી પોતાનો સ્વાર્થ
સાધવાના માટે ઉપાયો જોળવાને લાગેલા,

આ અવરુર્પિણીમાં ઘણા ઘણા લાંબા કાલના છેટે, થએલા
વાસુદેવાદિકનાં નવ ત્રિકો, કે જે સર્વજ્ઞાએ બતાવેલાં હતા, તેમા
ઉંધું છ-તું કરી એક જ વિષ્ણુના નામથી ભગવાન રૂપે જાહેર કર્યા.
સત્યાસત્યાનો વિચાર છોડી દઇને પ્રાચે ઘણા પંડિતોએ, આ

અકાર્ય જાણી બુદ્ધિને કહેવું હોય, જેમ સહજથી સમજી શકાય છે તે સમયની આ લોખા પ્રજા તો પ્રથમથીજ, તેઓના વગમા પડે-રી જ હતી, એટલે ઉધા પાટા બધાવવાના પ્રયત્નવાળા થયા તે અધકારના સમયમાં પોતાના ઘરમાં કહેલી ઉધી છત્તી કદપનાઓનો કોઈને ખબર પડતી ન હતી એ લોખી દુનિયાને-મોટા મોટા ગ્રંથો બતાવી, તેમના કાનમાં ઉધી છત્તી કુંકો મારવા માંડી જેમ કે-વિષ્ણુએ માયાવી પુરુષ મોકળીને, જૈન-ગૌડને વેદ ધર્મથી બ્રહ્મ કહેલા છે તેથી તેઓ વેદગ્રાહી છે એમ કહી વેદના અક્ષરો કોઈના કાનમાં પડવા દેતા નહીં અને એવું પણ કહેતા કે હાથી મારવા આવે તો પણ-જૈનોના મંદિરમાં પ્રવેશ કરશે નહીં કારણ તેઓ ઉધુ છત્તુ કરવાવાળા પેતે જાણતા હતા કે, આ અમારી રચેલી અવાદીની ગાજી ખીજા ત્રોઈ પણ જાણી રાકવાનાજ નથી અને જૈનો મિવાય ખોજાથી ઉધાડી પડવાની પણ નથી

પાંડુ કુદરત શુ કરશે તેની ખબર કોઈને પડી શકતી નથી આ તો અશ્વેનો આવ્યા, અને છાયા હુધીની પુસ્તકો પ્રગટમાં ગાળ્યા, એટલે કુદરતે પોતાની મેળે પણ પ્રકાશ કરીને મૂક્યો અને તેની સાથે સત્યામત્યનો પણ પ્રકાશ થવાને લાગ્યો અધકારના સમયમાં પ્રાચ્ય ઘણાજ પ્રકારના ગોટાળા થાય છે સૂર્યનો પ્રકાશ થતા ચોરોને પણ ભાગવુંજ પડે છે કુદરત એવી છે કે-અધકારને સદાના માટે ટકાવી રાખતીજ નથી ઠહેવત પ્રમાણે આખરે મત્યનોજ જ્ય થાય છે તેવો આ પ્રકાશનો સમય છે કેટલાક ધ્રુવડ જેવાઓના માટે પ્રકાશ વિપરીત હોય

છે. તો પણ સત્યપ્રિય સજ્જનોના માટે તો પ્રકાશ જ ફાયદો કરવા વાળો હોય છે.

વિષ્ણુ-કે જે ૨૪-અને ૧૦ અવતારો ધારણ કરીને મોટા મોટા પુરાણોમાંથી ધૂમીને વેદો સુધીમાં નજરે પડે છે તેમનું સ્વરૂપ પ્રથમ કાઠક વિસ્તારથી અને પછી કાંઈક દુક સ્વરૂપથી લખીને બતાવ્યું.

તેજ પ્રમાણે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા પણ ચારે વેદોના પ્રકાશક, નાના મોટા બધાએ જીવેના ઉત્પાદક, સંપૂર્ણ બ્રહ્માડમાં ચારે બાજુથી ઘેરે ઘાળી બ્રહ્માંડથી પણ દશાશુલ વધીને રહેલા, તેના સ્વરૂપના બ્રહ્મા ચારે વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, અદ્વૈતમતમાં તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા બ્રહ્મલોકમાંથી આવીને, પોતે બધા જીવોનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને પોતેજ આ બધી દુનિયામાં પસરીને રહેલા, અને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓની રચના કરી તેમાં થઈ રહેલા સુખ દુઃખનો અનુભવ કરવાને ખેત્રી રહેલા, (આ જગો પર ઈકોઽહ વહુઃ સ્યાં એ વેદની શ્રુતિવિચારવાની) આ સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરીને પછી તેના લય કરનારા, વળી સૃષ્ટિની હિતપત્તિ કરીને અને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓની બાજુ રચીને પોતેજ બધા પ્રકારની મોજ મજા ભુટનારા તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા, ચારે વેદોથી, બ્રાહ્મણે અથોથી, અને ઉપનિષદ્ અથોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા.

ઉપનિષદ્કારો-વેદોથી પણ નવીન પ્રકારનું જ્ઞાન આપી દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરવાને બહાર પડેલા, તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્માનું જ્ઞાન

આપી મનુષ્યોને તેમની માથે મેળ કરી આપવાને મહેનત કરી રહેલા

આટલી મોટી મર્યાવાળા તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા પુરાણોમા કેવા સ્વરૂપના લખાયા તેનો પણ થોડે વિચાર કરીને જોઈએ

(૧) ભાગવત-સ્કંધ ૩ જે અ ૩૭ મા-પુત્રોનું રૂપ દેખીને મોહિત થતા તે હજિન્દ્રીનું રૂપ ધરીને ભાગી બ્રહ્મા '૧૨શુ રૂપે પાછળ દોડ્યા આ વાત અનાદિના બ્રહ્માની કયે ઠેકાણેથી મેળવો હશે ?

(૨) મ ૨૧પુ૦ અ૦ ૩ જે-શતરૂપાની માથે બ્રહ્મા સો મો વર્ષ સુધી કીડા કરતા રહ્યા આજે તેમની દશા ઠેવી હશે ?

(૩) પદ્મ પુ૦ અ ૧ લો અ ૧૭ મા-બ્રહ્માએ બીજી આ કરી પહેલીને જમાવવા પગમા પડ્યા તો પણ શ પતા પાત્ર થયા આ વાત કયા કાળમા બની હશે ?

(૪) દેવીભાગવતે-દેવના હાથ ઘમવાથી નભ દેરો ઉત્પન્ન થતા બેને ખાઇ ગઇ મહાદેવે જીવતા કરાવ્યા શુ આ વાત બનેલી હશે

(૫) વિષ્ણુ પુ૦ મા-મેરૂ પર્વત જેટલા મોટા અડમા-બ્રહ્મા બધા જગતને લઇને તેમા રહ્યા તે કયાથી આવીને તેમા બસાયા ? અને આ વાત કયા કાલમા બનેલી ?

(૬) મહાભારત દિક્ષિમા-અડમાથી નહી પણ વિષ્ણુના નાભિકમલમાથી નીકળેલા બતાવ્યા છે આ બધા લેખકોમાનો કયો લેખક જ્ઞાનીરૂપનો માથો થયેલો હશે ?

(૭) વરાહ પું માયાત્રક, અ. ૧૨૫ માં—વિષ્ણુ કહે છે કે—પ્રજાપતિને અને મહાદેવને હુંજ ઉત્પન્ન કરું છું. વિચારવાતું કે—વેદોમાં, વેદાંતમાં, આ પ્રજાપતિ કયા કાળમાં ધૂમ્યા ?

(૮) શિવ પું વિદ્યેશ્વર સં. અ. ૬ માં—બ્રહ્મા વિષ્ણુને કહે છે કે—હું તારો બાપ આવ્યો છું, કૃષ્ણ કહે છે—કે હું તારો બાપ, એમ હું ને તું કરતા ખૂબ લડયા. દેવતાઓ ભયભીત થયા. વિચારવાતું કે—આ અનસર્પિણીમાં ૧૦લા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા પુત્રીના પતિ-લોકોમાં પ્રજાપતિ તેને વૈદિકોમાં બ્રહ્મા કલ્પી. આ બધી ઉંઘી છત્તી બાળ જાણી ખૂબને રચેલી છે. આ બધું ભૂલથી લખાયલું નથી. પુત્રી મૃગાવતીને હરિણી રૂપે કલ્પીને, રાજાને હરણરૂપે પાછળ દોડાવેલા, જીવો કલમ પહેલીમાં. આ રાજાને બ્રહ્મા રૂપે કલ્પીને—સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના અને સંપૂર્ણ જગતના ઉત્પાદક અને માલક તરીકે ખોસી ઘાલ્યા છે. આ વૈદિક ધર્મના સંચાલકો કેટલા બધા ચતુર શિરોમણિઓ હશે ?

(૯) શિવ પું જ્ઞાન સં. અ. ૧૭ થી ૧૮ માં—મહાદેવ તા લગ્નમાં બ્રહ્માજીની નાડી છુટી જતા હજારો ખટુકે પેદા થઈ ગયા. અનાદિના જગતના પિતા બ્રહ્માના શું આવા હાલ હોય ખરા ? જીવો કેટલા બધા આ લેખકો સત્યવાદિઓ છે.

(૧૦) સ્કંદ પું ખં. ૩ જો. અ. ૪૦ માં—હરિણી રૂપ પુત્રીની સાથે રમવાની ઇચ્છાથી—દેવાદિકથી નિંદાતા—બ્રહ્મા, હરણરૂપ ધરીને ચાલ્યા. પણ શિવે તો બાણ ફેંકી વીંધીને મૃગનક્ષત્રરૂપે બનાવી, પોતે આદ્રાનક્ષત્રરૂપે થઈ, પીડા કરવાને પાછળ ગયા.

વિચાર થાય છે કે—જગતની ઉત્પત્તિ અને હવે કન્વાવાળા
વેગથી પ્રસિદ્ધ, અદ્વૈતમતમા—અનાદિના પ્રદક્ષિણમાથી
આવીને, બધા જીવોના સ્વરૂપથી, આ બધી દુનિયામા પસરીને
નહેવા, આ પ્રદક્ષિણ મનાયા હશે કે કદાચ બીજા ? આવા પ્રકારના
લેખકો દેવતા બધા ધન્યવાદના પાત્રો ?

(૧૧) શતરૂપા—બનાવી તેને જોવાને પ્રદક્ષિણે પાત્ર મુખ
કર્યા પણ પાત્રમુ કપાયુ, તે જોવી રીતે કે વિષ્ણુના મમક્ષ
શ્વપિઓએ પ્રદક્ષિણે પુછ્યુ કે—નણમા મોટો દેવ કયો ? પ્રદક્ષિણે
કહ્યુ કે ‘ હું ’ વિષ્ણુએ કહ્યુ કે ‘ હું ’ તકરાવ થતા વેદના
પ્રમાણ પર જતા મોટા શિવજી કર્યા પ્રદક્ષિણે યદા તદા કરવા જતા
ગિવના ક્રોધ ભેરને પાત્રમુ ગાયુ કાપી નાખ્યુ આ વાર્તાઓ
મહાભારતાદિકમાની છે

હુકમા વિચારવાનુ કે—આ ત્રણ દેવો જ મત્યરૂપના ન ઠરે
તો પછી આ બધી મલિપિત વાર્તાઓ સત્યરૂપની કયાથી કરવાની
છે ? જુવો અમારા બધા લેખો ને કરો વિચાર

(૧૨) રુદ્ર પું બ ૬ ઠો અ ૧૭૯ થી ૧૮૪ સુધી—
પ્રમ્દાએ હાટકેશ્વરમા યજ્ઞ કરવા માડ્યો પ્રથમ પ્રાદક્ષિણ
વિદ્ધ આવતા નમસ્કાર કરી મતોડવા પડ્યા માવિત્રી ન અ
સકતા, ગાયના મુખથી ગોપકન્યા પ્રેમી ચોનીથી બહાર
તેને પરણ્યા તે યજ્ઞમા અનેક વિદ્ધો નહયા માવિત્રીએ
મલિપિત કર્યા

અહીં જગ વિચારવાનું કે—યજ્ઞકર્મ મંદ્રપદની લાલચવાળા રાજાઓ કરતા. પ્રમ્હા તો યજ્ઞોના માટે પશુ ધનાવીને આપતા, એમ મનુ મહારાજે લખ્યું છે. પ્રમ્હાડને વીંટલાઈ પ્રમ્હાડથી પણ દશાશુલ વધીને રહ્યા પ્રમ્હા, આદિ વેદોથી પ્રસિદ્ધમા મુકાયા. અદ્વૈતમતમા ળધા જીવોનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમાં ભટકવાને આવેલા ગતાવ્યા. તે પ્રમ્હાને યજ્ઞો કરીને શુ મેળવવાને આવેલા ગતાવતા હશે ? આ તે ળધા ધર્માત્માઓ હતા કે ધર્મના ધુતારાઓ ? આ ળધા લેખકોમાંનો એક પણ લેખક સત્યરૂપનુ લખીને ગયો હોય એમ લાગે છે ?

એક પણ વાત જૂઠ્ઠા ળોલનાર કે જૂઠ્ઠા લખનાર અધમ ગણાય છે, તો પછી ધર્મના ળહાને હજારો વાતોને ઉધી છત્તી લખનારને પડિત માનવો કે અધમભુદ્ધિવાળો માનવો ?

પુરાણોના પ્રમ્હા અને વિષ્ણુના માટે તો હું જૈન-વૈદિકની તુલનારૂપે મારા ગ્રંથના પૂર્વખંડમા, કાંઈક વિસ્તારથી જ લખીને આવ્યો છું. છતાં અહીં વિષ્ણુના માટે અને પ્રમ્હાના માટે જે કાંઈ લખવુ પડ્યું છે, તેનુ કારણ એજ છે કે—ઋગ્ના પેહલા અને સાંતમા મહલમાં—વિચિત્ર પ્રકારના જગતના ઉત્પાદક, ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુના માટેજ કેટલીક સૂચનાઓ દરવી પડી છે.

અને ઋગ્વેદના દશમા મંડળમાં ળધી હુનિયાના ઉત્પાદક અને માલક થઈ પડેલા, પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ, કે જે એક

રાજા હતા, તે અસ્કારૂંપે થઈ પડેલા, તેમના માટે જ, આટલું કરીશી લખવું પડ્યું છે

તે કે તે મમયના ઉપનિષદ્કારો-વેદ વિદ્યાને નિરૂપ વિદ્યા બતાવી પોતે ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા આપવાને બાકાર પડ્યા છે ખરા પણ મેં વડોનલ સાહેબે કહ્યું છે કે- “ઉપનિષદોમા ચોક્કસ વિચારો નિકળે તેવું કાંઈ નથી

છાટાલાલભાઈએ પણ જણાવ્યું છે કે-“મર્વ ઉપનિષદોને મરખાવતા, તેમા વિચારોની મ કલના જોવામા આવતી નથી”

અહીં વિચારવાતું કે-જે ઉપનિષદોમા ચોક્કસ વિચારો મળતા ન હોય તેમજ વિચારોની મ કલના પણ મળતી ન હોય તેવા અનિશ્ચિત જ્ઞાનને સત્ય રૂપે કેવી રીતે સ્વીકારી લેવું ?

આ વિચારમા અમે અનેકવાર સૂચવતા આવ્યા છીએ કે-તે અધ્યાત્મિક જ્ઞાન ઉપનિષદ્કારોના ધરનું નથી તેમજ વેદના વિષયોમાથી પણ તેમણે મેળવેલું નથી પરંતુ તે મમયના મર્વજ્ઞાના જ્ઞાનમાથી ત્રુટક કુટક યાચિતમ ડનડપે અકંઈ કરીને, વેદવિદ્યાની નિરૂપ બાજી ઉભી રાખવાના માટે, પોતાની ઉપ નિષદોમા દાખલ કરેલું, તેથી તે જ્ઞાનનો મેળ કેવી રીતે બેસી શકે ?

જે પડિત મહાશયોને-તે અધ્યાત્મિક ખૂબ જ્ઞાન મેળવવાની ઇચ્છા હોય, તેમને આજે પણ વિદ્યમાન રહેલા મર્વજ્ઞાના અધોનો, આધથી તે અત સુધી અભ્યાસ કરી, તે અધ્યાત્મિક

જ્ઞાન મેળવવાનો ભણામણ કંઈ છુ માથે એ પણ સચવુ છું કે—સર્વજ્ઞાના ગ્રંથોનો અભ્યાસ કર્યા ત્રિવાય, તમે તમારી જીંદગીના અભ્યાસ સુધી તો શુ પણ તેવી અનેક જીંદગીઓ સુધી પણ મેળવી શકશો નહીં. અને તમે તમાની જિજ્ઞાસા પણ પૂરી કરી શકશોજ નહીં. માનવુ ન માનવુ તે તો આગળી સ્વતંત્રતા ઉપર આધાર છે.

જુવો શુદ્ધ અતઃકરણવાળા દક્ષિણ પ્રદેશના, એક પંડિત લક્ષ્મણ રઘુનાથ બિડે, તે પંડિત મહાશયે તેવા પ્રકારનો અભ્યાસ કરી, પોતે ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવી, પોતાના તરફથી તેવા પ્રકારના ટુંક ટુંક સ્વરૂપથી દશ પ્રકારના લેખો ગદ્ય પદ્ય, ગદ્ય દુનિયાના પડિતોને પણ પ્રેર્યા છે તેમના લેખોનો શાસ્ત્રિક પણથી અભ્યાસ કરી. તેમનું અનુકરણ કરવાની ભણામણ કંઈ છુ.

વૈદિકોના કેટલાક દુરાગ્રહી પડિતોએ—સર્વજ્ઞાના સત્ય તત્વોનો વિચાર કરવાનું છોડી દઈને, સર્વજ્ઞોમાની અનેક પ્રકારની વસ્તુઓને લઈને, કોઈ જગો પર તો અધિક જ્ઞાનીપણાનું ડાળ કરતા, જણાવ્યું કે—“ મૂલકનું ભક્ષણ તે પુત્રના માંસ ભક્ષણ ગણાય છે.”

રાત્રિભોજનના વિષયમાં—“ લોહી માસની તુલના કરીને ખતાવી ”

સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસની શ્રેષ્ઠ કરતાં—દરેક સમયના વાસુ-દેવોના નામો ઉઠાવી દઈ, તેમના પ્રતિપક્ષીરૂપ—પ્રતિવાસુદેવો કે જે

મહાન ગાંધીયો થઈ યા છે તેઓને અસુખ, -ત્ય, દાનવના નામથી વિપરીત રૂપના લખીને, દન દાનવોના લઘઈ રૂપમાં ગોઠવી દીધા છે

જેમ ડ-તાન્કાસુર, મેરક દેત્ય, મધુ ડેટભના, નામથી કોઈને ખોસી ઘા-યા ઉત્તરમાં, તો કોઈને ખોમી ઘા-યા દક્ષિણમાં, પત્રી મોટી મોટી કટિપન કથાઓ લખીને-મોગ મોટા પુનાભો બનાવી દીધા, કે જેમાંથી કોઈને રમ્મોજ જડી રાકે નહીં આ વાત મારા વેખથી પણ આપ સજ્જનો વિચારી શકશે

ઇત્યાદિક મકડો, હજારો બાબતો, મવત્રોના તથમાની લઈને-જાણી બુલ્લને ક્રિધા જતા સ્વરૂપની લખીને, એવું તો કોકડું ગૂચ્ચુ છે કે મોટા મોટા પડિતોને પણ મોટી ભ્રમ જાળમાં નાખી દીધા છે પરંતુ મને ખાતરી છે કે મારા અથનુ અવલોકન કરતાની નાથે, તેઓ નિશક થઈને તરતજ પોતાની સત્યપ્રિયતાને જાહેર કરશે જેવી મને માગ અથની ખાતરી છે

આ તો માગ અથનુ ટુક સ્વરૂપ જોવાને માટે, પ્રસ્તાવના કહો ક, પ્રવેશિકા કહો, છે માત્ર જૈન-વદિકોના મુખ્ય દેવોનું સ્વરૂપ વિશેષ જોવાની ઇચ્છા હોય તો જીવો રાધન આઠ પેટ દારમ પદ, પૃ ૪૭૨ નો “ તત્ત્વત્રયી મીમામા ” નામના અથનો ખડ પહેલો

આગળ ટુકમાં ગુરૂનું સ્વરૂપ, વેદોનું, શંકર દિગ્વિજયનું, નિ રક્ષપાતી રક્ષનો ॥ ઉદ્ધારા, પ્રાણાણુ અથોનું, ઉપનિષદોનું,

અને જૈનોના સ્યાદ્વાદ તત્ત્વનું સ્વરૂપ, કાઈક વિસ્તારથી જોવું હોય તો જુવો તત્ત્વત્રયી મીમાંસાનો ખંડ ખીજો. રાયસ આઠ પેજ. ફારમ પપ પૃ. ૪૫૦ નો. અને કરો સન્યાસત્યનો વિચાર,

વૈદિકધર્મ કોઈ સ્વતંત્રનો ધર્મ નથી. કેવલ સર્વજ્ઞોમાની અનેક પ્રકારની વાતો ને લઈને, જાણી ખૂજીને તેમા ઉધું છતું કરી, કલ્પિત મોટા મોટા ગ્રંથો લખી, ભોળી દુનિયાને ઉવા પાટા બંધાવવાનો ધંધો કરેલો છે હે સજ્જનો ! આપ સત્યપ્રિય થઈ તમો તમારા આત્મકલ્યાણના માર્ગની ખોજ કરશો !

હે સર્વજ્ઞોના ભકતો ! શ્વેતાગર દિગંબરના મહાશયો ! પૂર્વે અધકારના સમયમા, તમે અપસ આપસની કુટથી, સર્વજ્ઞ પિતા શ્રીમહાવીરના-તત્ત્વના વિષયોના, અને તેમનાથા મેળવેલા પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયોના, ખજાનામાથી કેટલો બધો ખજનો લુટાવ્યો છે. અને તે લુટારાઓ પોતાની સાહુકારી પ્રગટ કરી તમોને કેટલા બધા કંગાલ રૂપે લોકોમા બકેર કર્યા છે, તે જરા આવા પ્રકાશના સમયમા તો આખ ઉઘાડીને તો જુવો! સર્વજ્ઞોના જ વિષયોને પોતાના ગ્રંથોમા ઉધા છત્તા લખીને, તે સમયની ભોળી દુનિયાને કે રી રીતના ઉંધા પાટા બંધાવ્યા છે, તે જરા તપાસો.

તે ધર્મના ધૂતારાઓએ-એવો તો કોયડો ગુચવેલો છે કે મોટા મોટા પાડતો તેવા પ્રકારની ઉધી છત્તી વાતોને સમજી રહેલા છે, તો પણ તે ગુચવેલી જાળ ઉકેલવાને સમથ થઈ શકતા નથી

મે જે આ ડોયડો ઘણો ઉઠેલો છે, તેની ગ્રેષ્ઠા મને ડો
દુઠ્ઠતે કઠી હોય, અથવા આજકાલના મત્યપ્રિય સજ્જનોના
બાગ્મની ગ્રેષ્ઠા થઈ હોય, એમ હું માનુ છું તેથીજ હું કાંઈ
આટલા દુઃખ સુધી તે ડોયડો ઉઠેલવાને સમર્થ થયો હોય, તે
સિવાય હું મારી સત્તા કાંઈ પણ જોઈ શકતો નથી.

આપ સજ્જનોને મારી પ્રાર્થના એ છે કે-તે અધકારના
સમયમાં બધાવેલા ઉધા છતાં પાગઓથી આજકાલની લોળી
દુનિયા પણ અત્યંત ગભીર રહી છે માટે અધકારના ખાડામાં
પડેલી દુનિયાને મારા શ્રયનો પ્રકાર આપી બહાર કાઢી મોહ
પુણ્ય ઉપાજી કરો ! જે કદાચ દુનિયા રિથત થશે તો સર્વજ્ઞના
તત્ત્વના પ્રકાશથીજ સ્પર્શ થશે બાકી તેમની બ્રાતિ કોઈ જગો
પરથી પણ દૂર થવાની નથી જ્યારે તે દુનિયાને જોત વૈશ્વિકની
તુલનારૂપનો લેખ જોવામાં આવશે ત્યારે તેમના મનની બ્રાતિ
આપો આપ દૂર થઈ જશે બાકી તે સિવાય બીજા સૈ કોઈ ઉપાયથી
પણ તેમની બ્રાતિ જતલીથો દૂર થઈ ગઈવાની નથી આ મારી
સૂચના વ્યાનમાં રાખી હો સર્વજ્ઞના પુત્રો ! આપ કટીબદ્ધ થઈ
ફમેલી દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરો !

આ તો મારા શ્રવણી પ્રસ્તાવના સમજો કે પ્રવેશિકા
સમજો વિશેષ જોવાની ઇચ્છા હોય તો-રાયલ આઠ પેશ હોદ્દો
કા મના જેટલ મારા શ્રયના બે બડ જોવાની લાગમણ કરો છું

કિલસુકી (તત્ત્વ) સળધેના વિચારો

તે દુઃખાનની કિલસુકીના સળધે યુગપના પડિનોએ ઘણા

બારિક વિચારો કરીને બતાવ્યા છે તેમા હું સર્વજ્ઞોના સ્વરો પૂરીને બતાવું તો તે પણ વિચારવાને કામ લાગશે.

સર્વજ્ઞોનું સિદ્ધાંત એ છે કે—

(૧) સમ્યક્ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ

ભાવાર્થ—જે જીવે સમ્યક્-યથાર્થ-શ્રદ્ધાન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર, આ ત્રણે પુરેપુરાં મેળવ્યા હોય તેજ મુક્તરૂપે થઈ શકે છે. પરંતુ કેવળ ભક્તિમાત્રથી, કે કેવળ શ્રદ્ધાનમાત્રથી, કે કેવળ જ્ઞાનમાત્રથી, તેમજ કેવળ ક્રિયાકાંડ માત્રથી જીવો ઉપરના દરજે ચઢી શકે, પરંતુ મુક્ત રૂપે થઈ શકતાજ નથી. આ સર્વજ્ઞોનો અટલ સિદ્ધાંત છે.

(૨) બીજી વાત એ છે કે—આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાલથી પ્રવાહ રૂપે ચાલતી આવેલી છે અને અનાદિ કાલ સુધી જ રહેશે

આ સૃષ્ટિ નાના મોટા અનંતા અનંત જીવોથી ભરેલી છે, તેથી તે અનાદિ અનંત કાલના સ્વરૂપવાળી જ છે, અને તે જીવો પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિગોમા ભટકીજ રહેલા છે, તે આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈએ પણ છીએ. માત્ર જે જીવ પૂર્ણ શ્રદ્ધાનાદિક ત્રણે મેળવે તેજ ૮૪ લાખના ફેરામાંથી મુક્ત થાય. તેનું જ નામ મોક્ષ છે.

પરંતુ આ સૃષ્ટિ તો હાનિ વૃદ્ધિ રૂપે (અવસર્પિણી-ઉત્સર્પિણી કાલના સ્વરૂપે) સદાકાલ ચાલ્યા જ કરવાની છે. તેનું સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોના લેખથી પ્રથમ જ અમે લખીને બતાવ્યું છે ત્યાંથી વિચારવાની ભલામણ કરૂ છું.

આ લેખમાં કાઈક વિશેષ વિચાર કઠીને જતા નહીં —
 દુનિયામાં ચાલી રહેલા જેટલા મન મતાતમે નજરે પડે છે
 તમાનો ડહાપણ મતવાળો અર્વાચીનો વિચારો આગળ વળીને
 જાયેના રોય તેમજ ભવિષ્યમાં જશે તેવો એક પણ નજરે
 પડ્યો નહીં

૭૫—જેટલે જોઈ દ્રવિયના-પૃથ્વીના, પાણીના અગ્નિના,
 વાયુના અને વનસ્પતિના-જાળ જીવિકાના અનંતા અનંત
 જીવોના વિચારો

જે દ્રવિયના અનેક ભવિતિ । કીડા આગ્નિના અપચયાના
 અમરુચ્યતા જીવોના વિચારો ।

જોઈ પ્રમાણે અનેક ભવિતિ ॥ કીડીઓ, મકાડા આદિ નજીક
 દ્રવિયના જીવોના વિચારો

જોઈ પ્રમાણે — અનેક ભવિતિ ॥ માખીઓ, મચ્છરો, કડોળીયા,
 ભમરો, તીડાદિક ચા-દ્રવિય ॥ જીવોના વિચારો

તે ગિવાય વધારા ॥ તે પાંચમી દ્રવિયને મેળવીને તિર્યચ ॥
 મનિમાં પડેલા દુઃખના ભવિતિના-અવસરના જીવો, આકાશમાં
 ફરતા અનેક ભવિતિના પાખી આદિના અમરુચ્ય જીવો આપણી
 નજરે પડી રાહતા છે તે જાણીને અત્યંત મનની સાચામાં
 નજીક જોઈ શકાયો તેમજ નાજીક આદિ કાંઈ પણ મનનામાંના
 ગિવાયના તેમજ મકાડો જ ॥

નરકના જીવો-તેમના શરીરનું, આયુષ્યનું, દેવતાઓના શરીરનું, તેમના આયુષ્યનું પ્રમાણ સર્વજ્ઞોના સિદ્ધાન્તમા છે વૈદિકોમા-વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા નથી. તેઓ તે ગતેમા પડેલા આદિના છે, પણ આદિના નથી તેથી યાચિતમડન રૂપના હોવાથી વિચારવાની જરૂર છે.

વૈદિકના પંડિતો ગંગા નદીના પ્રદેશોમાં પસર્યા પછી જે પોતાની ઉપનિષદોમાં અધ્યાત્મિક તત્ત્વોના નામથી જ્ઞાનકાંડ હોવા કહે છે તે અને પુરાણોમા પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ઇતિહાસ લખ્યો છે તે તેમના સ્વતઃ જ્ઞાનનો વિષય નથી. પરંતુ સર્વજ્ઞોના વિષયમાથી લઈને તેમા ઉંધું છતું કરીને તેમાની કેટલીક વાતો વેદમૂળક ઠરાવવાને વેદોના આદ્યમા સુદ્ધા જોતી ઘાલેલી નજરે પડે છે. તેથી મોટા મોટા પંડિતો પણ મોટા ગુચવાડામાં પડી ગયેલા નજર પડે છે.

મહાવિચક્ષણુ અગ્રેજો કાઈક નવીન તત્ત્વ મેળવવાની આશાથી પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ગણાતા વૈદિકોના મોટા મોટા ગ્રંથો જોઈ પોતાના ધનનો, તનનો મોટો ભોગ આપી, સેંકડો પંડિતો શોધ જોળ કરવા મંડી પડ્યા પણ છેવટમા પહોંચ જોઈતા ઉદર ઉથ લાગવા જેવું થતા નિરાશ થઈને નહીં જેવા સમુદાયવાળા સર્વજ્ઞોના ગ્રંથો તરફ દાંદે કરવા લાગ્યા. તે ગ્રંથો જોતા કાઈક આશાવાદી થતા આગળ વધવાનો પ્રયત્ન કરતા રહ્યા છે. પરંતુ પાછળ ધએલા વૈદિકોના પંડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિષયોમાથી લઈને એવું તે કોઈક ગુચવી રીધેલું છે કે તે ગુચ ઉકેલવાને હજી સુધી તેઓ

સમર્થ વધ શક્યા નથી પણ એટલું તો જરૂર જણાવતા ગયા છે કે—“પ્રથમનું વૈદિક મિદ્ધાત મિધુ નફના પ્રદેશથી દેવ યજ્ઞ તે જુદા પ્રકારનું છે અને તે ગંગા નદીના પ્રદેશથી દેનારનું તે જુદા પ્રકારનું છે,” આવા પ્રમાણની જે શોધ કરી છે તે કોઈ આધારણ પ્રકારની નથી.

જ્યારે આપણે ખજા વિચારમ ઉતરીનું ત્યારે એજ માલમ પડશે કે વૈદિકના પડિતો જનારથી નવજોના પરિચયમા આવ્યા છે ત્યારથીજ તેઓ સર્વજ્ઞ માથી લઇને પોતાની બધી બાજુ દુનવતાજ નજરે પડે છે કેટલીક વાતો પછળથી વેદોમા પણ દાખલ કરેની નજરે પડે છે.

જુઓ કે—ઋગ્વેદમા જગતના અષ્ટા અનેક દાખલ કરીને પણ સતોષ ન જાનતા—વિષ્ણુને પણ જગતના ઉત્પાદક તરીકે ઋગના આઘ મજામા દાખલ કરી દીધા છે તટલાથી જ પણ સતોષ ન થતા ઋગ્વેદના દશમા મહાજામા પ્રજાપતિના ત્રણ ચાર સૂકતો દાખલ કરેલા નજરે પડે છે તે બધા પ્રકાર મા જગતના ઉત્પાદક નું વાસ્તવિક સ્વરૂપના છ કે પાછળની સ્થિત રૂપના છે ?

બીજી વાત આ પણ વિચારવાની છે કે—

માખ્ય, નૈયાયિક, વૈજેનિક, અદ્વૈત મતાદિનું સ્થાપન કરવાવાળા જે મતવાદીઓ છે તે બધાએ આયે વસ્તુના એક એક અંગને મુખ્ય રાખીને તેનું સ્વાસ્થન કરવાવાળા કે ગવજો વસ્તુ મા

દરેક બુદ્ધ બુદ્ધ અંશોની અપેક્ષા રાખીને વસ્તુનું સ્વરૂપ જાણવાવાળા છે પરંતુ એકજ પક્ષના દુઃખઅહવાળા નથી. તેઓ સ્વયંદ્વાદીના નામથી ઓળખાય છે અને તે જાધાએ એકાતવાદીઓને પેતાની કક્ષામાં લઈને ચાલવાવાળા હોવાથી સર્વાંગ સિદ્ધ રૂપના ગણાય છે આજમાસના જેટલા વિચારણુ પડિતો છે તે જાધાએ પડિતોએ અનેકાતના પક્ષને સહકાર જ આપેલો છે. તેમાના ઘણા ખરા પડિતોના વિચારો મારા અંધથી પણ એઈ શકશે તો પછી સર્વજ્ઞોની ઉત્પત્તિ સાખ્યાદિક અસર્વજ્ઞોથી લખવામાં જે આવી છે તે ભ્રમમૂલક ગણાશે પણ સત્યરૂપની ઠરશે નહીં.

છેવટના બે શબ્દો.

જૈન, બૌદ્ધ અને વૈદિક એ ત્રણે આ ચાલતા સમયમાં પણ હિંદુસ્તાનમાં ધર્મના પાયા નાખવાવાળા છે. ઇ. સ. પૂર્વે એક હજાર વર્ષના લગભગમાં ૨૩ માં તીર્થંકર હતા. થોડા વખત પછી ૨૪ માં તીર્થંકર શ્રી મહાવીર પણ નાયક હતા. મહાવીર સર્વજ્ઞપણાનો દાવો કરે છે એમ બૌદ્ધો પણ કહેતા. બૌદ્ધો સર્વજ્ઞપણાનો દાવો કરતા નથી તેઓ તો કહે છે કે-સર્વ પશ્યતુ સા વા ઇષ્ટમર્થં તુ પશ્યતુ! વૈદિકોમાં કોઈ નાયક જણાતો નથી તેમનામાં સ્વતંત્રપણાનું જ્ઞાન યજ્ઞ યાગાદિકનું હતું. તેથી એજ સિદ્ધ થશે કે-ખીજામાંથી લઈને પેતાનામાં ઉધું છ-તું કરેલું છે સર્વજ્ઞમાંથી લઈને જે ઉબુ છતુ કયું છે તે તો જૈન-વૈદિકની તુલના રૂપથી કેટલુંક લખીને જતાવ્યું છે

નવજ્ઞાએ અનેકાત મતને જાહેર કરી બીજા બધાને એકાત પદાવાળાઓને પોતાની કલ્પ મા લઈને ચાલવાનું કહેતું છે કહ્યું છે કે—“જિતવન્મા સધગ્ગા દર્શનં છે, દર્શને દુનવન્ ભગ્ગનરે, માગરમા મવગ્ગી તટિ િ મહી, તટિની એ માગર ભગ્ગનારે” અને એ અનેકાતના પક્ષને આજકાલન ગાહોગ પડિતોએ સહકારજ આપેતો છે ચેગાચોગ્યનો વિચાર વિચલ્ય પડિતો કરી ગયે છે એમ્લુ જ કહીને હું નિહત થાઉં .

જૈનધર્મની પ્રવૃત્તિ મહાવીરથી કે સ્વપભદેવથી ?

જૈનધર્મની પ્રવૃત્તિ સ્વપભદેવથી થયેલી તેનો માને છે પૂર્વના તીર્થંકરોને ઘણું લાખુ છટ્ટુ પડી ગયું છે પરંતુ-૨૪મા તીર્થંકર તો ઇ સ પૂર્વે ૧૦૦૦ ના મેગમા વિદ્યમાનજ હતા આ વાતને તો ઇતિહાસકારો કબૂલજ નાખે છે તેથી એક હજારમા મેકાથી મવજોના તત્વો નવીન રૂપના કરીથી દેનાયા પડીથીજ તે બધા દર્શનકારો િ નવીન રૂપથી ઉત્પત્તિ થયેની છે એવો વિચાર કન્વાથીજ ઇતિહાસકારાથી થયેલી ભૂન સુધરશે ઇ સ પૂર્વે છટ્ટુ મેકામા ૨૪મા તીર્થંકર વિદ્યમા હતા બીજા પણ ત્યાગીઓના ટેળા દરતા હતા વેંકોમા ત્યાથી ચાલેની જોસબર ગડમથન ઇતિહાસકારોને દેખાઇ રહી છે તેના પૂર્વકાલમા સુક્ષ્મ રૂપે ચાલેલી ગડમથલ તેઓની નજર તળે આવેની જણાતી નથી આ ચાલુ જમાનામા ઇ ■ પૂર્વે એક હજારમા મેકા પછી મવજોના તત્વોજ દર્શનકારાની ઉત્પત્તિ યત્રામા મુખ્યતાએ કારણ છે, એવું કીથી વિચારમા આવશે

ચારેજ પ્રતિપાસ વેત્તાગોને અત્યરૂપે સમજાશે જૈનોના છઠ્ઠા
 મંદાથી જે વિચાર કરવામાં આવે છે તે જૂઠા ભરેલો ચાલે છે.
 એમ હું માન અનુભવથી ચોક્કસ કહી શકું છું. અને આ
 જગોપર-ડા હર્મન જેકોળીના વિચારો ટાંકીને જતાવું છું - જૈન
 સૂત્રોની પ્રસ્તાવના ભાગ બીજામાં-ડા. જેકોળી લખે છે કે-
 “ વૈશેષિક દર્શન સાથે જૈનોના કેટલાક વિચારો મળતા આવતા
 હોવાથી જૈન-દર્શનની ઉત્પત્તિ તેના પછીથી થઈ છે એવો જે મત
 ડા. ભાંડારકરે ઉપસ્થિત કરેલો છે તેના સાથે હું સંમત થઈ શકું
 તેમ નથી. (જુઓ જૈનેતર દૃષ્ટિએ જૈન, ભાગ બીજો પૃ. ૭૬)
 આગળ પૃ. ૭૬ માં-વૈશેષિક અને જૈન દર્શન વચ્ચે મૂળ
 સિદ્ધાંતોમાં ભેદસૂચક એવા કેટલાક ઉદાહરણો નીચે પ્રમાણે
 છે-પદ્ધતાના મતે આત્માઓ અનંત અને સર્વવ્યાપી (વિભુ) છે.
 પરંતુ-બીજાના (જૈનોના) મતે તેઓ મર્યાદિત પરિમાણવાળા
 છે. વૈશેષિકો-ધર્મ અને અધર્મ ને આત્મના ગુણો માને છે.
 પરંતુ ઉપર જણાવ્યું તેમ જૈનો તે જાનને એકજાતના દ્રવ્યો માને
 છે. એક જાગતમાં એક વિરૂદ્ધ વૈશેષિક વિચાર અને તદ્દલિન્ન
 જૈનસિદ્ધાંત વચ્ચે કેટલુંક સ્પષ્ટતા લેવામાં આવે છે. વૈશેષિક
 મતમાં ચાર પ્રકારના શરીરો માનેલા છે-પાર્થિવ શરીર જેવું
 કે-મનુષ્ય-પશુ આદિતુ, જલાત્મ શરીર જેમ વૃક્ષની સૃષ્ટિમાં
 છે, અગ્નીય શરીર જેમ અગ્નિની સૃષ્ટિમાં, અને વાયવીય
 શરીર જેમ વાયુની સૃષ્ટિમાં મળી આવે છે. આ વિચિત્ર વિચાર
 સાથે સદૃશતા ધરાવનારો જૈનદર્શનમાં પણ એક વિચાર છે.
 જૈનો-પૃથ્વીકાય. અપૂકાય, તેજસ્કાય અને વાયુકાય એમ ચાર

કાય માને છે આ ચાર (૪) મૌલિક પદાર્થો કે જે મૂળતરવો છે અથવા તેા તેા પણ સદમ બાગો છે, તેની અદર એક એક વિનિષ્ઠ આત્મા રહેવો છે એમ તેઓ માને છે આ જડ-ચતન્ય વાદનો મિદ્ધાત ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અસલ મચેતનવાનું ગણિણામ છે આ જ-નેમા નૈનમત વધારે પ્રાચીન છે (વિશેષ ત્યાથી જોઇ લેવાની જવામબુ કરૂ છુ)

એજ ડા જેકોળીએ-જેનસૂત્રોની પ્રસ્તાવના ભાગ પહેલામા જૈનોની માન્યતાવાળા “ પૂર્વો ” નો અર્થ મમન્તવતા તેની ટીપમા જણાવ્યુ છે કે- “પૂર્વ શબ્દનો અર્થ નૈનાચાર્યોએ રીથે મુજબ મમન્તવેવો છે-તીર્થ કરે પોતેજ પ્રથમ પોતાના ગણધર નામે નસિદ્ધ શિયોને પૂર્વોનું જ્ઞાન આપ્યુ હતુ ત્યાર પછી ગણધરોએ અગોની રચના કરી આ કથન, પહેલાજ તીર્થ કરે અગો પ્રક્રપેલા છે એવા આગ્રહ માથે જેટને અશે એકમ ધરાવતુ નથી તેટને અશે તે જરેખર મત્યગર્ભિત લેખવા યોગ્ય છે ” (જૈનેતર ભાગ બીજો પૃ ૨૪ ની ટીપમા)

હા જેકોળીના કથનનો તાત્પર્ય એ છે કે—

બીજા મતવાળાઓ કહે છે કે અમો આદિજનાદિતા છિએ જેનો નજીકમા થએલા તીર્થ કર શ્રીપાર્શ્વનાથનુ પણ શામન બાકેરમા ન જતાવતા આજે ૨૪ મા તીર્થ કર શ્રીમહાવીરનુ શાસન મા ય કરેલુ જતાવે છે તેથી આ અવસર્પિણીમા પહેલા કમબદેવથી જૈન શાસન ચાલતુ આવેલુ એમ જે જૈનો કહે છે તે મત્યક્ષપનુ જ કશે વૈદિકોએ વિધ્યુના-મત્સ્ય, કર્માદિક

તેઓની સજ્જનતા કેટલી ગંધી હશે ? તે તો મારા અંગ્રી પણ
આપ સજ્જનોને જોઈ શકશો ? જો કે તે સર્વે દર્શનકારોએ અને
ઉપનિષદકારોએ સર્વજ્ઞાના તરવેમાંથી લઈને પોતાના અંગ્રીમાં
કેમ વિનાના તે તરવે ઉધા છતાં લખ્યા છે તેથી પણ યૂરોપ
દેશના પંડિતો ચક્રિત થાય છે, ત્યારે સર્વજ્ઞાનાના કેમવાર તે
વિષયોને જોતા તો જરૂર આનંદિત થયેજ. જેમ કે-વૈદિક
પંડિત વાસુદેવ નરાધર ઉપાધ્યે-જૈન વિષે એ શબ્દો લખ્યા-
છેવટમાં લખે છે કે—“ જૌદ્ધ અને જૈન ધર્મો એનો જેવો
જેવો સંબંધ તેઓની નજરમાં આવતો જશે તેમ તેમ આ
નવીન મળેલી વિલક્ષણ રત્નોની અગાધ ખાણ દેખીને તેઓનું
મન આનંદ સાગરમાં તડતડીત થઈ જશે. એટલુંજ આ ઠેકાણે
કહેવું બરાબ છે. ”

વળી જુવો-દક્ષિણના વૈદિક પંડિત લક્ષ્મણ ઋધુનાથ ભીડે
જેનોના સંબંધે દશ લેખો આપતા દશમાં લેખમાં લખે છે કે—
“ જૈનધર્મ એ વિકૃત હિંદુધર્મ છે એમ કહેવામાં આવે છે
પરંતુ વસ્તુતઃ સનાતન અને પુરાતન એવા જૈનધર્મનું વિકૃત
સ્વરૂપ એ હિંદુધર્મ છે. આ વાત જૈનધર્મનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન
થએલાઓને સ્વીકારવી પડશે. ”

આ ફકરાઓથી વિચારવાનું કે-જૈન ધર્મની-ઉત્પત્તિ
કોઈએ વૈશેષિક મતથી, તો કોઈએ સાખ્ય મતથી લખીને બતાવી
છે ખરી પણ જ્યારે તેઓ આવા અનેક મહાપુરુષોની પેઠે જૈન
ધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ સમજશે ત્યારે તેઓને પોતાની ભૂલો

સુધારીને મવ દર્શનકારોમા અને મવે મતાવવળીઓમા આદિ
અનાદિના જૈન ધર્મનેજ મત્યુપનો સ્વીકારવો પડશે

વળી—અમારા ગુરુવર્યાના ઉપ-યોગજીવાનદ પરમક્રમનો
આરોવો પત્ર-તેમાથી કિચિત—“એક જૈન શિષ્યકે હાથ દો
પુસ્તક દેખા વો લેખ હતના મત્ય, વો નિ પક્ષપાતી, મુઝે દિખ
પકા ઢે-માનો એજ જગત્ છોડ કરકે દ્વંસરે જગતમે આન ખડે
હો ગયે આણાત્યકાવ ૭૦ વર્ષમે જો કુછ અધ્યયન કરા,
વો વૈદિકધર્મ જાધે કિરા મો વ્યર્થસા માલુમ હોને લગા પ્રાચીન
ધર્મ, પન્થ ધર્મ, મત્ય ધર્મ, નહા હો તો જૈન ધર્મ થા જિમકી
પ્રજ્ઞા નાશ કરનેકો વૈદિક ધર્મ, વો પદ્શાસ્ત્ર, વો અથકાર ખડે
જાયે જે વૈદિક વાતે કહી વો લીધ ગઈ સો મગ જૈન શાસ્ત્રોમે
નમુના ઇકફી કીધ હૈ, ઇમમે મદેહ નહી હૈ ”

(વિશેષ નુવો-જૈનેતરદષ્ટિએ જૈન પૃ ૭૮)

જો થથમા-૧૦-૪૫ મોટા મોટા પડિતોના લેખો એવાને
એવા જોઇ ગયશે કિમત ૩ ૧)

પુનર્જન્મના મિદ્ધાત વિષે મંદડોનન શાહેજના વિચારો
-મ મા પૃ ૫૧૨ વી—

“અરેજાર હિદુસ્તાનના લોકોનો પુનર્જન્મનો મિદ્ધાત જો દે
આપજીને વિચિત્ર લાગે એવો છે તો પણ જો મિદ્ધાતમા જે રીતની
જુળી નહેની છે

ચોક તો જો ઢે-જગતના નીતિમય સામનમા ન્યાયનુ જે
તરત ૪૩૩નુ ગણાય તે જો મિદ્ધાત વડે પૂર પડે છે

અને ખીજું એ કે દરેક માણુમનું ભાગ્ય માણુમના પોતાના હાથમા છે એ અગત્યના નૈતિક નિયમનુ પણ એ મિદ્ધાતાની માથેજ આપણને ભાન કરાવાય છે કારણ કે જેમ આ જીંદગીમા કરેલા દરેક પાપકર્મનું પ્રાયશ્ચિત કર્યા વિના માણુસનો છુટકો થતો નથી, તેમ દરેક પુણ્ય કર્મનું શુભ ફળ પણ ખીજી જીંદગીમા એને પ્રાપ્ત થયા વગર રહેતું નથી. જે કર્મ કબાઈ ચૂક્યા હોય તેના ફળ ભોગવ્યા વિના માણુમને ચાલતું નથી કારણ કે મહાભારતમા કહ્યું છે તે પ્રમાણે —

यथा धेनुसहस्रेषु, वत्सो गच्छति मातरं॥

तथा यच्च कृत कर्म, कर्तारमनुगच्छति ॥ ”

“હજાર ગાયોમાંથી પણ વાછરડું જેવી રીતે પોતાની માતાને શોધી કાઢ્યા વગર રહેતું નથી, તેવીજ રીતે આગળ કરાયેલું કૃત્ય તે કરનારની પાછળ ગયા વગર રહેતું નથી

જીવની આ પરંપરાને “ સંસાર ” એવું નામ આપવામા આવ્યું છે. એ “ સંસાર ” તે અનાદિ ગણવામા આવે છે. કારણ કે આ જન્મનો દરેક અનુભવ તે આગલા જન્મના કૃત્યનું પરિણામ છે, તે જન્મનો દરેક અનુભવ તે તેનાથી આગલા જન્મના કરેલા કૃત્યનું પરિણામ છે, અને એ પ્રમાણે આપણે ગમે તેટલા પાછળ જઈશું તો પણ એની એજ સ્થિતિ રહેશે. પાપ-પુણ્યની ફળ આપવાની શક્તિને માટે સાધારણ રીતે “ અહમ્ ” એ શબ્દ વપરાય છે, પણ ઘણી વાર એને માટે “ કર્મ ” એ વધારે સાદો શબ્દ પણ વાપરવામા આવે છે ”

૦ આ પૃ ૫૧૩વી—

‘ એ ક્રમ તે મનુષ્યના જીવનનું નિયમક છે એટલું જ નહીં પણ જગતની દરેક વસ્તુની ઉપત્તિ તથા વિકાસનું નિયમન પણ એ દર્શાવેલું વાચ્ય છે. હાલુ કે જે કંઈ જનાવ બને છે તેની જામે તે પણ કોઈ પ્રાણી ઉપર અમર થયા વગર જોડી નવી અને તૈથી, પાપ-પુણ્યના કાળ વિષેના નિયમ પ્રમાણે તે પ્રાણીના હાથ આગળના કૃત્યને લીધે તે જનાવ બનેલો હોવો જોઈએ.

બીજી રીતે કહીએ તો, પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે પણ મચેતન

પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનું પરિણામ છે આ પ્રમાણે મધ્યગી વસ્તુઓનું નિયમન કરના “ કર્મ ” ની મત્તા આગળ ઇશ્વરના સ્વતંત્ર નિર્ણયને માટે બીજાકુલ અવકાશ રહેતો નથી આ કાળથી, જે દયાનોમા ઇશ્વરનું અસ્તિત્વ સ્વીકારવામા આવ્યું છે તેમા પણ ઇશ્વરથી પણ ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના કાળ વિષેના નિયમ જાગર જાળનીને જગતને તથા પ્રાણિમાત્રને દોરવવું એટલું જ ઇશ્વરનું કર્તવ્ય ગણવામા આવ્યું છે આ નિર્ધારને વધારે મોટા પાયા ઉપર લઈ જઈને વિશ્વનો જુના જુના કંપને અતે પ્રત્યક્ષ અને વર્ગી પુનરુત્પત્તિ કંપનમા આવ્યા છે તે પણ “ સમાર ” ના નિર્ધારનો જ એક ભાગ છે.

જેના વડે કરીને જન્મ પાપનો અત આન છે તે મોક્ષનો નિર્ધાર પણ ગ્રંથમા દર્શનોમા આધારુ છે અને તે પુન જન્મ નિર્ધાર જેટલો જ પ્રાચી છે પ્રકૃતિ માન હરજાને આપી છે, અને એ જગતી ઉત્પત્તિ “ અગ્નિ ” ને લીધે છે.

લેખનો સારાશ—“ કર્મ ” તે મનુષ્યના જીવનનું નિયામક, દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિદ્યમાનું નિયમન એજ કર્મ વડે થાય છે. તેથી તે પ્રાણીના આગળના દ્રવ્યને લીધે બનાવ હોયો જોઈએ.

ખીજું—પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે અચેતન પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનુંજ પરિણામ છે. કર્મની સત્તા આગળ ઇશ્વરના માટે અવકાશ રહેતો નથી. ઇશ્વરથી ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના નિયમને જાળવીને પ્રાણીમાત્રને દોરવું એટલુંજ કર્તવ્ય ગણાય જન્મપરંપરાનો અંત તે મોક્ષ, સર્વ દર્શનોમાં છે. અને પુનર્જન્મના જેટલોજ પ્રાચીન છે. પ્રવૃત્તિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે. ”

મૅકડોનલ શાહેબના વિચારો કર્મના સંબંધનાજ છે.

કેટલાકે કર્મને અદૃષ્ટરૂપે કહે છે ખરા પણ તે આત્માની સાથે સૂક્ષ્મ પરમાણુઓના સંબંધવાળું થયેલું સર્વજ્ઞોએ દૃષ્ટરૂપનુંજ કહેલું છે. તેથી તેની ફેરફારીતુ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોએ હંતરે પ્રલોકોથી વર્ણન કરીને બતાવેલું છે. સર્વજ્ઞોએ તે કર્મની મૂળની ટ પ્રકૃતિઓ કહી છે. તે બધાના ઉત્તર વિભાગો ૧૪૮ બતાવેલા છે. તે તો તેમના ગ્રંથોથીજ સમજી શકાશે પણ અહીં લખવામા આવશે નહીં.

કેટલાકે—આત્માને વળગેલી અદૃષ્ટ શક્તિ, અવિકારી, પદરૂપે આત્માની સાથે જતી બતાવે છે પણ તે વસ્તુ કેવા સ્વરૂપની છે, તેનું પરિણામ કેવા રૂપથી થાય છે તેના વિષે કંઈ પણ ખુલાશો કરીને બતાવેલો નથી.

વળી ટેટવાડો કહે છે-તે કર્મને પ્રકૃતિના તત્વોની અસ્પૃશ્ય રૂપે રહેતી શક્તિ આત્માને ચોટતી નથી' તો પછી તે પોતાનું પરિણામ આત્માના ઉપર કેવી રીતે જમાવે છે ? તેનો ખુલાસો કેમ નાની વસ્તા ગયા હશે ?

શ્રી હરિશ્ચંદ્ર-પ્રદાન-ત્રીલોક અધ્યાયના પ્રાંભ સૂત્રનો અર્થ-એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને સમજાવતા કહ્યું છે કે-મરણ સમયમાં એક વૃદ્ધ છોડી બીજા દેહના જવું પડે છે ત્યારે જીવને દેહનો આરભ કન્નાર-પચીકૃત "પાપ મહા ભૂતોના સૂક્ષ્મ ભાગો રીટવાડાને લાય છે" માલગતાની સાથે તે વૃદ્ધ વ્યામ રૂપે પ્રગટ થયા ને ખુબી વધને ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય વધારીને આયુ, પછી ચાનતા થયા

વિચારવાનું કે-અનુભવની માથે મર્વડોનો સિંધવાત જોતા ચાનતાનત જીવોને જ્ઞાનાવગ્નિ આદિ માટે કર્મ વીંટલાઈનેજ રહેલા છે કદાચ પરભવનું આયુષ્ય બાધી શક્યો ન હોય તો છેવટના ભાગમાં પણ બાધીનેજ લાય એટલુંજ વિશેષ છે બ્યાને ૧૦ વર્ષનું આયુષ્ય વધારીને આયુ તે સત્તા શુ તેમના જાથમાની હતી ? બીજું વિચારવાનું કે-વેદના ઋષિઓથી તે વેદવ્યામ મુધીમાં અળજોના અળજો ઋષિઓ ધર્મ ગયા હશે છતાં કર્મના (પાપ જ પુણ્યના) મળધમાં કઈ પણ વિશેષ ખુબ રો વળીને ગએલા હોય એમ જણાતું નથી તેથી આધુનિક શક્ય સ્વામીએ કેવળ નામમાત્રથી કર્મનું સ્વરૂપ બતાવ્યું તેટલા માત્રથી વેદ વ્યામ બાવન ગુણોનો ૩ ગીતના કર્મને ખુબ ધરને

ચાલતા થયા તેથી વિચાર થાય છે કે—શંકર સ્વામીએ આ નામ માત્રને પણ કર્મને સિધ્ધાંત કયા નવા ઇશ્વર પાસેથી મેળવીને વેદ વ્યાસને ખુશ કરી દીધા હશે ?

સાથે એ પણ વિચારવાનું છે કે—કેવળ જગતના કર્તા ઇશ્વર છે એવી માન્યતાવાળા વેદોને મુખ્ય રાખીને ઘણા ખરા દર્શનકારોની ઉત્પત્તિ થયેલી છે તે બધા દર્શનકારોને પણ આ કર્મના સિધ્ધાંતને પોતાનામા દાખલ કરવો પડ્યો છે કે જે કર્મની સત્તા આગળ તે બધાએ ઇશ્વરોને રાકડા જેવું થવું પડ્યું છે. તે કર્મના સિધ્ધાંતને બતાવનારો ઇશ્વર મોટો માનવો કે કર્મની સત્તા આગળ રાકડા બનેલા ઇશ્વરોને મોટા માનવા ?

“ ઇશ્વરથી તોડી ન શકાય એવા—પાપ—પુણ્યના નિયમને બળવીને પ્રાણી માત્રને દોરવવું એટલુંજ કર્તવ્ય ગણાય. ”

આમા વિચારવાનું કે—જેવી રીતે તેઓ અઘોર કર્મોની સત્તાને તોડીને પોતે સર્વજ્ઞ ઇશ્વરો થયા છે તેજ સત્યતત્ત્વોનો માર્ગ અમોને પણ બતાવતા ગયા છે. એ ઉપકાર કંઈ અમારા પર એછો થયેલો નથી. તેથી તેમના—ધ્યાનથી ગુણગ્રામથી, અને તેમના બતાવેલા સત્યતત્ત્વોના માર્ગથી જો અમો ચાલીશું તો અમો પણ તેઓના જેવાજ સર્વજ્ઞ ઇશ્વર બનવાનાજ. જો તેઓ અમોને પોતાના સત્યતત્ત્વના માર્ગે દોરી ગયા ન હોત તો આ અનાદિકાળના અઘોર સંસારમાં અનેક ધુતારાઓના હાથમા ફસી પડેલા એવા અબુજોની અમારી શી દશા થતી ? માટે તે થઈ ગયેલા સર્વજ્ઞ ઇશ્વરોનોજ અમારા પર પરમ ઉપકાર થયેલો છે.

અને તેટલા પ્રમાણથી તેઓ અમોને જુઝ જ દોગીને ગએલા છે
 બાકી તેઓ અમારા ઠમની મ તામા હાથ ધાવના નથી તેઓનો
 ખતાવેલો જે સત્યત્વોનો સિધ્ધાન્ત છે તે અમોને સત્યત્વના
 માગે દોરી જવામા અમોને ઓછા ઉપકારી થએના નથી એજ
 વાત સિધ્ધ ઉપની છે

પ્રવૃત્તિ માત્ર દુઃખ ને આધીન છે તેમ કેવાજ નથી તેમા તથા
 કર્મ તો પ્રાક નહેવા ॥ એટલુ વિશેષ કે કે પૂર્વ પુન્યના સન્ને ૧૧
 તેવા મત સમાગમથી સુધારા પચ્ચઢી શકાય છે અને પાપના
 યોગે અનિષ્ઠ સમાગમથી નીચેના દરજે પણ ઉતરી શકાય છે
 મનુષ્યના ભવમા એટલુ વિશેષ સાધનપણુ રહેલુ છે

મરુદ્ધ સાહિત્ય પૃ ૫૧૨ માનો લેખ મેંડોનલ માહેખનો
 લખીને ખતાવ્યો છે, તેનો વિચાર સવરૂનો નિધાતવી કરીને
 ખતાવુ ૩

જગતની નીતિમ જે ન્યાયુ તત્ત્વ છે તેને પુરૂ પાડનારો
 અને અનાદિ કાળના “ અમાર ” ની સ્થિતિને ખતાવનારો,
 એવો પુનજ ન્મનો મિદ્ધાત સર્વજ્ઞોએ ખતાવેલો મૂળથીજ સિદ્ધ
 ઉપનો છે કદાચ વચ્ચમા વ્યવધાનવાળો થયો હશે તો પણ,
 જેનોના રૂઝમા તીર્થ કર હ મ પૂર્વે હજારમા મેંડામા વિદ્યમાન
 ખતા, લાગી તો સતત ચાલતો આવેલો વર્તમાન કાળમા પણ
 દેખાઈ જ નહો છે તેનોની માન્યતા એવી છે કે જે તીર્થ કર
 વાય તેમનુજ શામન મનાય, એટલે હજારમા રૂઝમા તીર્થ કરનુ
 શાસન હ મ પૂર્વે છઠ્ઠા મગથી મનાતુ ચાલુ એટલુ જ
 વિશેષ છે

આમા ખીજું વિચારવાનું કે-૧ નરક, ૨ તિર્યચ, ૩, મનુષ્ય, અને દેવ એ ચાર ગતિના જીવોનો વિચાર સર્વજ્ઞોના સિદ્ધાન્તમા વિસ્તારથી કરવામા આવેલો છે. એક એક જાતિમા અનેકા અનેક ભેદો છે. ખીજી તિર્યચની ગતિમા પણ અનેક ભેદો છે. તેમા જે કેવળ એકેન્દ્રિયના જીવો છે તેનાજ મોટા પાત્ર ભેદો બતાવેલા છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેજસ્કાય (અગ્નિકાય), ૪ વાયુકાય, અને ૫ મો વનસ્પતિકાય. આ પાત્રે કાયના જીવોને એકેન્દ્રિયના સ્વરૂપવાળાજ બતાવેલા છે. તેમા જે પૂર્વના ચાર ભેદ છે તે તો અસંખ્ય-અસંખ્ય જીવોથી વ્યાપ્ત સ્વરૂપના બતાવેલા છે અને તે જીવો પ્રાયે અસંખ્યાતા કાળસુધી પોતાની જાતિમાજ મરણ જીવન કર્યાજ કરે છે. પછી કોઈ ભવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની ગતિઓમાં ચઢતા જાય છે, પાત્રમો જે વનસ્પતિ કાયનો ભેદ છે તેના પણ બે મોટા વિભાગ છે ૧ પ્રત્યેક વનસ્પતિ નામનો અને ખીજો સાધારણ વનસ્પતિ કાયના નામનો છે. પહેલો ભેદ-વૃક્ષ કે, વેલ, આદિના નામથી ઓળખાય છે, તેમા છાલ, પત્ર, ફુલ, ફળ, આદિમા જુદા જુદા જીવો રહેલા છે તેથી તે પ્રત્યેક વનસ્પતિના નામવાળો છે. તેથી તે જીવો પણ પ્રાયે અસંખ્યાતા કાળસુધી એકેન્દ્રિયની જાતિમાજ જન્મ અને મરણ કર્યા કરે છે પછી ભવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની જાતિમા ચઢતા જાય છે. જે વનસ્પતિના જીવો એકજ પિંડમા અનંત જીવો વ્યાપીને રહેલા હોય છે તે સાધારણ વનસ્પતિના નામથી ઓળખાય છે અને તે જીવો પ્રાયે અનંતા કાળ સુધી તેમાને તેમા જન્મ મરણ કર્યાજ કરે છે. પછી કોઈ ભવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની

પાયરીપર ચઢતો જાય છે કેવલાક જીવો જતાનેવા કાળથી જોઈ કાળમા પણ ઉપરની પાયરી પર ચઢતા જાય તેથી સર્વત્ર પ્રાય શુદ્ધથી સૂચના કરવામા આવી છે

આ ઉપર જતાનેના જીવો હજારમા હજાર કેવળ પોતાના શરીર માનના સાધનથી નિર્વાપ કરી મ છુ-જીવન કરી ગહેવા છે તેથી જોકજ ઇન્દ્રિયના મનાયલા છે

તેથી અધિક પુણ્યના યોગે જેણે શરીર િ માને જીમ મેળવી છે તેવા ક્ષાવતા આવના બે ઇન્દ્રિયોના જીવો મનાય છે દુનિયા આખવી જોઈ રાકે તેવા અનેક જાતિના કીડા

શરીર, જીભ, અને નાસિમ આ ત્રણ ઇન્દ્રિયો જેણે મેળવી છે તેવા જીવો-કીટિકા, મીઠણ, મ કાકા આદિ િ અનેક જાતિઓ છે, તે પણ અધિક પુણ્યના યોગથી ઉપરની પાયરીએ ચઢવાજ છે

તેથી પણ અધિક પાયરીપર ચઢવા-શરીર, જીભ, નાસિકા અને ચોક્ક ચક્ષુ માધન જેને મળેનુ છે તેવા જીવો-નાખીઓ, મચ્છરો, કદાજિઆ આદિ િ અનેક જાતિઓ છે તે પણ અધિક પુણ્યના યોગથીજ ઉપરના દરજે ચઢવા છે

જેને શરીર, જીભ, નાસિકા, અને તેની સાથે નાજળવાના માટે કાનનુ સાધન મળેનુ છે તેવા જીવો-જળમા ફરનાજ, પગીપ-ફરનારા, આમશમા ઉડનાજ, બે પગના કે ત્રણ પગના અથવા પગ વગરના નેટલા ગધા જીવો છે તે તિર્થ ચ પચેન્દ્રિયના નાનથી જોડાય છે આ ઉપર જતાનેના એક ઇન્દ્રિયના જીવોવા

લઈને પથે દ્રિય સુધીનાં હવે છે તે ગધાએ તિર્યચની જે બીજી ગતિ ગતાત્રી છે તેનાજ બેદો છે.

વ્યકતપણે હુ.ળ ભોગવવાના મારે જે આપણા પગની નીચેનું સ્થાન છે તે નરકનું સ્થાન ગતાવેલું છે.

અને વ્યકતપણે જે સુળ ભોગવવાનું સ્થાન આપણા મસ્તકના ઉપર દેખાઈ ગ્યું છે તેને સ્વર્ગના નામર્થા ગતાવેલું છે.

નારડીમાનો હવે અને સ્વર્ગમાનો હવે ત્યાનો જન્મ પુરો કર્યા પછી મનુષ્યની ગતિમા કે ઉપર ગતાવેલી તિર્યચની ગતિમા નવો જન્મ ધાગ્યું કર્યા સિવાય તેઓની ફેરફારી ત્યાને ત્યા થતીજ નથી.

મનુષ્ય પોતાની મનુષ્યની જાતિમા લાગ લગત સાત કે આઠ લવ સુધી જન્મ ધારણ કરી શકે છે. પછી તો જરૂરજ માણસની યોગિ ગદસવીજ પડે છે. એમ સર્વજ્ઞોના સિદ્ધાંતમા સ્પષ્ટ પણે ગતાવેલું છે.

આ આરે ગતિનાં હવે પાપ-પુણ્યના સંબંધવાળા થયેલા ૮૪ લાખ હવેની યોનિઓમા અનાદિકાળથી ઉત્યા કે નીચા ભટકયાજ કરે છે.

વેદિકોમા ૮૪ લાખ યોનિઓ લખાઈ છે જરી પણ તે જૈનોના ૨૪ તીર્થકરોના અનુકરણ રૂપે જેવી રીતે એકજ વિષ્ણુના મત્સ્ય, કૂર્મ, આદિ ૨૪ અવતારો ઉભા કર્યા છે તેની પેઠે કલ્પિત રૂપની ઉભી કરેલી છે.

પ્રથમ પાત્ર પ્રધાનથી એકજ ઇન્દ્રિયના જીવો જે બતાવ્યા છે તેમનાથી જ આ દુનિયાનો મોટામા મોટો ભાગ રોકાઈને રહેલો છે તેમાના અનંત જીવો હજી સુધી પણ બહાર નીકળવાને પામ્યાજ તથી કેટલાક અનંતા કાળ પછી તો કેટલાક અમ જ્યાતા-અસ જ્યાતા કાળ પછી ધીરે ધીરે ઉપની પાયરી પન ચઢતા ચઢતા તિર્થ પથે દ્રિય સુધી આવી પહોચેના આપણી નજર તળે રૂઝી નહેલા છે હવે તેમાના કેટલાક જીવો સમભાવના યોગથી મનુષ્યની યોનિ પણ મેળવે છે પણ ઉપરની ચે નિઝો મેળવવામા ઘણીજ દુસ્કર ઘટનાઓ સર્વજ્ઞોએ બનાવેની છે છતાં પણ ૮૪ લાખ જીવોની યોનિના ચક્રમાથી છૂટી જવાનો માગ પણ મનુષ્ય પી યોનિમાથીજ મળે છે સર્વજ્ઞ યથા છે તે પણ મોટા ભાગે મનુષ્ય પી યોનિમાથીજ વધતા ગયા છે અને જેવી રીતે તેઓ મોક્ષના માગ સુધી પહોચ્યા છે તેવાજ પ્રકારનો માગ અમોને પણ બતાવતાજ ગયા છે જો તેઓનો બનાવેલો માગ અગો પકડીશુ નહી, ત્યારે તો જેવી રીતે જીજ્ઞા જીવોના હાથ હવાન થઈ રહ્યા છે તેવા જ્ઞાન અમાન પશુ થયાજ કરવાના અમારી બગડેની જ્ઞાનત અમા । પુરુષાર્થથીજ સુધરશે પણ ડોઢ ડશ્વર ૭ પરમેશ્વર આનીને સુધારવાનોજ નવી

મ મા પૃ ૫૧૧ થી લખાયલા લેખનો આ ૧૨—

“ જે મહત્વના લીધે હું બંદવની સ્થાપના થઈ તે મિદ્ધાત ધણો અગત્યનો છે

સ્મૃતિ ના છે તા મહત્વમા-મગ્નારનો આત્મા પાણી તરફ છે ઔરધિઓ તરફ જાય છે એ મિત્રાન સ્મૃતિ મા કંઈ પણ પીશાણી

નથી. એક એ ઉડતા તરંગોથી આવેો વ્યાપક સિદ્ધાંત નીકળેો હોય એ સંભવિત નથી એ પ્રેક્ષણ હિંદુસ્તાનના મૂળ વતની-ઓથી થઈ હોય.

મૃત્યુ પછી માણસનો આત્મા ઝાડના થડમાં કે પશુઓના શરીરમાં પ્રવેશ કરે છે, એવી માન્યતા જંગળી લોકોમાં જણાતી એ માન્યતા ઉપરાંત પુનર્જન્મનો સિદ્ધાંત આગળ વધેો નથી.

આજે લોકોએ હિંદુસ્તાનના મૂળ વતનીઓથી લીધેો હોય તે પશુ જીવનની પરંપરાનો સિદ્ધાંત પાપ-પુણ્યના બદલાનો નૈતિક સિદ્ધાંત સાથે ગાઢો સંબંધ છે. તે સ્થાપિત કરવામાં આવેો તે યશ તે તેમને જ થયે છે. સસારમાં સુખ હું ખર્ચું કારણ શું? એ પ્રશ્નનો ખુલાસો એ સિદ્ધાંત વડે મળે છે "

આ લેખથી વિચારવાનું કે—

મૃત્યુ પછીના જીવનની પરંપરાનો સિદ્ધાંત હુનિયામાં ખાસ હોવોજ જોઈએ અને તે મહત્વનો છે. એટલું જ નહીં પણ નૈતિક સિદ્ધાંતની સાથે પણ તેનો ગાઢો સંબંધ છે, છતાં પ્રાચીન ગણ્યાતા ઋગ્વેદમાં ઉડતા તરંગ રૂપનો દેખાતો હોય તે પછી તેની પ્રાચીનતાની કિંમત શી? હિંદુસ્તાનના વતનીઓ પાસેથી લીધાની જે કલ્પના છે તે કોઈ તેવા સાધારણ પાસેથી મળેલો ન હોય પણ તે સિદ્ધાંત ખાસ સર્વજ્ઞોથીજ લીધેલો સિદ્ધ થશે. સર્વજ્ઞોની માન્યતા સુખ્યતાએ જૈનોમાં જ છે, અને તે જીવનની પરંપરાનો સિદ્ધાંત નવીન રૂપનો સ્થાપિત કરવામાં આવેલો નથી પણ અનાદિના કાળથી સિદ્ધ રૂપનો આજે પણ જૈન સિદ્ધાંતોમાં

તેવાને તેવા અવસ્થાનો વિષયમાં છે વિશેષ એટલું જ કે જીવન
મતવાગાઓએ તે અવસ્થામાંથી ઉપર ચોટીએ ચડાવ કરેલો તેવાથી
આજનાના જાણોગ પડિલો ચકિત થઈ યશવાદ આપવાને
તંયાજ છે તો પછી અવસ્થાના તત્ત્વોમાં તે ઠંદાચ વિશેષ ઉત્તરે
તો તેઓના જ્ઞાનદને પર હોયે નહીં અને મધ્યાગમાં પડેની
દુનિયાને જાણોગ જેથી જાદવામાં તેઓ જા. પણ પાત્રી પાળી
કરે નહીં એમ જુ ધણા મજાજન પુરોના નિમન વિચારાથી
તેમ જાકુ છુ

મ મા પૃ ૫૧૦ થી—

“મ પુ પત્રી દરક મનુષ્ય-અગમાં અરવા નગકમાં અરવા
નાનનીઓ અને પનુઓના ગગીગમાં અથવા પૃથ્વી ઉપરના
વનસ્પતિઓમાં-નવા નવા જીવ. ધા જા કરે છે અને ત્યાં આગમ
તેના આગવા જન્મના પાપ-પુણ્યનો મધ્યો તેને મળે છે એ
સિદ્ધાંત ઈ મ પૂર્વે જુદા નકામાં એવો તો ચોક્કસ આપિત
ધર્મ રૂકયો તો તે જુદા કંઈ પણ વિચાર કરવા ન ચોખતા
ત નજ પોતાના ધાર્મિક દશામાં એ નિદાનનો સીમા કર્યો
અને એ પ્રચીન મમયમાં ને અજદિ. મુખી સિદ્ધાંતના
લોકાં છે એ સિદ્ધાંત ઉપર અચર મદા નહીં છે આ વિચિત્ર
નિદાન જે સત્યતા સ્વિચુરી છે ની પ્રમાણે મદી આજીન
ક વામાં આવી નથી, તે કંવગ જરવાગે. સિવાય સિદ્ધાંતના
પ્રત્યે દશનમાં અને પ્રત્યેક ધમમાં ૨૫૦૦ વા મુખી મત —
નિદ તરીકે સીકા નામાં આ થો એવા જનાવ માનવ જુદિ

વ્યાપારના અગિય ઇતિહાસમાં કદાચ બીજો શોધ્યો જડશે નહીં. આ સિદ્ધાન્તનું પરિણામ એ આવ્યું કે સ્વર્ગના શાશ્વત સુખ ભર્યા જીવનના રમણીય સ્વપ્નો વેદમાં જોવામાં આવતા હતા તેને સ્થાને એક મૃત્યુ પત્રી બીજું એમ મૃત્યુમાં પરિણામ પામનાર હુબ ભર્યા જીવનની અનંત પરંપરાના ભયંકર ચિત્રો ખડા થવા લાગ્યા. ઉપનિષદોના ચોક્કસ વિચાર પહેલાંના સંક્રાંતિ કાળની સ્થિતિ “શતપથ બ્રાહ્મણ” માં જોવામાં આવે છે.”

લેખનો સારાંશ—મૃત્યુ પત્રી મનુષ્ય-નવા નવા જીવન ધારણ કરે છે. ત્યાં પાપ-પુણ્યનો ગણતો તેને મળે છે, એ મિદ્ધાત ઇ. સ. પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામાં ચોક્કસ હતો બુદ્ધે તરતજ સ્વીકાર કર્યો, અને આજ દિન સુધી હિંદુસ્તાનના લોકોની અચલ શ્રદ્ધા રહી છે. જેની સત્યતા ક્રિસ્તી પ્રમાણે સાબીત કરવામાં આવી નથી. જડવાદીઓ સિવાય પ્રત્યેક-દર્શનમાં—અને ધર્મમાં સિદ્ધ તરીકે સ્વીકારવામાં આવી છે. એવો બનાવ અગિય ઇતિહાસમાં શોધ્યો જડશે નહીં પરિણામ એ આવ્યું કે—સ્વર્ગ સુખના સ્વપ્નો વેદોમાં જોવામાં આવતા હતાં તેને સ્થાને હુબ ભર્યા અનંત પરંપરાનાં ચિત્રો ખડાં થવા લાગ્યા. એ સ્થિતિ—“શતપથ બ્રાહ્મણ” માં જોવામાં આવે છે.

આ લેખથી વિચારવાનું કે—

મૃત્યુ પત્રી પાપ-પુણ્યનો ગણતો મનુષ્યનેજ મળે છે તેમ કંઈ નથી, પણ નાના મોટા સર્વ પ્રકારના જીવોને તેનો ગણતો મળવાજ કરે છે. એ સિદ્ધાન્ત જૈનોના સર્વજ્ઞોથી ગ્રાહ્યતો આવેલો

કદાચ કોઈ લાગે વખત થવાથી વચમા અટકી પડેવો હશે
છતાં પણ વર્તમાનકાળમા ઇ મ પૂર્વે ૧૦૦૦ માં મૈકાળી તો
સતત ચાલુજ રહેવો છે

કાણુ કે—જેનોના ૨૩ માં તીથ ૫૦ શ્રી પશ્ચનાવથી
પાપ-પુણ્યનો ઉપદેશ કરીથી શરૂ થએલો જૈન સિદ્ધાંતોમા આજ
મુખી તેવોને તેવો છે તેથી વિચારી શકાય છે દર્શનકારોની
ઉત્પત્તિમા મુખ્યતાએ કારણભૂત તે સમયના તે મર્વજોજ માલમ
પડે છે પાપ-પુણ્યના વિચારો વેદોમા ન હતા તે તો આ મેંક
ડોનવ માહેળના લેખથી આપતું જોઈ શકીએ છીએ બીજી વાત એ
છે કે તે પુણ્ય-પાપના વિચારો દર્શનકારોએ લીધા ખરા પણ
જોકે દ્રિયથી તે પચે દ્રિયના જીવો મુખીનું સ્વરૂપ જણાવવા
ખાં ખુલાસો બનાવી શક્યા નથી આ તો કવગ આધ્યાત્મિકના
વિચારો મર્વજોજ જતાની શકે ? કેવળ તકંથી નિદ્ધ ન થઈ
શકે, તો પછી મર્વજોના ઇ કાગ કવવાવાળાઓમા એવો જાનાવ
ગ્રોધો કયાથી જડે ? તે પાપ-પુણ્યના વિચારો મર્વજોના પગિ
ચલમા આન્ધા પછી જ્ઞાતવજ વાગાએ કે ઋગ્વેદ મા ઉડતા
તરમ ઉપથી દાખલ કરેલા મિદ્ધ ઉપના ન મળાય

પ્રાચીન મનાતા ગ્રંથોમા ખુલાસો ન મળવાથી અટકીને
ભાગેવા જુ વાદીઓ કહે છે કે—જીવ આદિ નથો તો પુછવાનું
કે—એ જમી વાનોનો હન્કાર કવવાવાળો કોણ ? જોનો ઉત્તર
આપના ન હોય તો વિડોમા અધ જનેવા મૂઢજ રદી ગએવા

વેદોમા સ્વમ મુખના સ્વખો નીચે મુજબ છે—

ઋગ્ મા મરેલાને કહેવામાં આવ્યું છે કે—“ પેલા પૂર્વના પંથથી તું જા ? આપણા પિતૃઓ ગયા છે ત્યા જા ? ત્યા તું ચમને અને વરૂણને હવિઓ વડે હર્ષાતા જોઈશ ? ઈત્યાદિ ઘણું છે. આજે તો બાલખ્યાલ જેવું જણાશે.

બીજી વાત એ છે કે—મરનારને કહેવામાં આવ્યું છે કે—પિતૃઓ ગયા છે ત્યા તું જા ? બીજા ભવમાં જનાર જીવોને કેવળ કર્મના આધીન થએલાઓને સર્વજ્ઞો વિના બીજા જોઈ શકે ખરા કે ?

સં. સા. પૃ. ૫૦૬ થી —દ્વિસુદ્રી

હિંદુસ્તાનની દ્વિસુદ્રીની પ્રારભદશા કેવી હતી તે ઋગ્વેદ નાં મોડામાં મોડાં રચાયેલા સૂકતો અને અથર્વવેદ એ બેમાં આપણે જોઈએ છીએ. સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ વિષે અને એ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ અને સ્થિતિના કારણરૂપ જે સનાતન તત્ત્વ છે તેના વિષે એ સૂકતોમાં વિચાર કરવામાં આવ્યો છે એ ઉપરાંત યજુર્વેદ- મા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિને લગતી કેટલીક વિચિત્ર દંતકથા છે તેમાં સર્વશક્તિમાન યજ્ઞ-વડે કરીને સઘળી વસ્તુઓને સૃષ્ટા કેવી રીતે ઉત્પન્ન કરે છે તેનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. આ વેદ સમયના વિચારોની સાથે પ્રાચીન ઉપનિષદોના વિચારોને ઘણો ગાઢો સંબંધ છે, એટલું જ નહીં પણ મોટા ભાગે બેઉમાં તેના તેજ વિચારો જોવામાં આવે છે. જે છે તે સઘળું બ્રહ્મ છે અને બ્રહ્મ સિવાય કંઈ પણ નથી. (ત્રિશ્વદેવતાવાદ) અને બાહ્ય વસ્તુઓની તત્ત્વપરીક્ષા બુદ્ધિના પાયા ઉપરજ થવી જોઈએ. (બુદ્ધિવાદ) એ આ દ્વિસુદ્રીના મુખ્ય સિદ્ધાંતો છે. આ દ્વિસ-

સુક્રી ની માથે સાથે બીજી જોક નિરીશ્વરવાદી અને આનુભવિક દિલસુપ્રી ઉત્પન્ન થયું તે ઈ મ પૂર્વે છઠ્ઠા મકામા બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયારૂપ થઈ પડી હતી

લેખનો સારાશ—દિવસક્રીની પ્રાગ્બદ્ધતા ઋગ્ના મોડા સૂક્તોમા, અને અવગ્ર જો બેમા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ—અને સ્થિતિનો વિચાર છે યજુ મા વિચિત્ર દત કથા છે તેમા યજ્ઞ વડે કરીને સઘળી વસ્તુઓને સૃષ્ટા ઉત્પન્ન કરે છે એનું વર્ણન છે વેદના અને ઉપનિષદોના વિચારો મહોટ્ટે ભાગે તેજ જોવામા આવે છે જે છે તે સઘળું પ્રદા છે પ્રદા સિવાય કંઈ નથી (બુદ્ધિવાદ) એ દિલસુપ્રીના પણ મુખ્ય સિદ્ધાંતો છે આની સાથે નિરીશ્વરવાદી આનુભવિક દિલસુપ્રી ઉત્પન્ન થઈ તે ઈ મ પૂર્વે છઠ્ઠા મકામા—બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયા રૂપે થઈ પડી હતી

આ દેકરામા વિચારવાનું કે—

ઋગ્ના છેવડા મહળના—સૃષ્ટિની ‘ઉત્પત્તિના ત્રણ મોટા સૂક્તોજ પોતાનું દર્શનપણું બહાર કરે છે

(૧) પ્રલય દશાનું સૂક્ત કહે છે કે—‘ પ્રજાપતિએ આ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરી તેની તો કોઈને ખબરજ ન પડી ”

વિચાર વાચ છે કે—લેખકને ખબર તો પડીજ નથી તો પછી ઋગ્ના છેવડા મહળમા કયાથી લાવીને જોમી ઘાલી ?

(૨) “ હિરણ્યમર્મ—પ્રજાપતિ એકલોજ હતો ”

વિચાર થાય છે કે—કોઈ પણ જાતની સામગ્રી તો હતીજ નહીં તો પછી કયા મસાલાથી આ ત્રણ લોક ઉત્પન્ન કરી દીધા ?

(૩) “વિરાટ્ પુરુષ-પુરુષ સૂક્ત-આ સૂક્ત ચારો વેદોમાં છે. આ પુરુષ તે (પ્રજાપતિજ) ગોળકરૂપ બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલીને તેનાથી પણ દશાંગુલ વધીને જ રહ્યો છે.

“ પુરુષ एवेदं यच्च भूतं यच्च मान्यम्.”

જે આ બધી દુનિયા થઈ ગઈ છે અને થવાની છે તે, આ પુરુષના સ્વરૂપની જ છે. ”

વિચાર થાય છે કે—આ અમો પ્રત્યક્ષમાં દેખાતા શું તે પુરુષ સ્વરૂપના છિએ ? જો તેમ હોય તો આ અમારી દુર્દશા કોણ કરી રહેલો છે. આ સૂક્ત કેટલા બધા પ્રૌઢ વિચારથી લખાયું છે ? પુરુષ વિના બીજો કોઈ પદાર્થજ નથી એમ જો ઋગ્વેદની શ્રુતિઓ કહેતીઓ હોય તો આ ફિલસુફી નથી પણ કિંદુસ્તાનની ફજેતીજ થયેલી છે.

વિચાર કરો કે—આ એકજ પ્રજાપતિનાં એકજ વેદમાં છેલ્લાં ત્રણ સૂક્તો શાથી ? આ પ્રજાપતિ તે પુત્રીનોપતિ રાજાજ છે. વેદની છાપ લગાડવા પાછળથી ખોસી ઘાલ્યો છે. મણિલાલભાઈ-સિદ્ધાતસારમાં લખે છે કે—“યજ્ઞ પુરુષ નવો જ દેવ કલ્પાયો. (તે પુરુષ સૂક્ત જ) અને તે પ્રજાપતિ જગતનો નિયંત્રતા થઈ બધાના મોખરે આવી બ્રહ્મા તરીકે પૂજાતો થયો.”

૧ વેદ જેવા પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથોમાં આવી અનેક ખોટી વાતો લખનારાઓને વેદની શ્રદ્ધા કેટલી બધી હશે ?

પાપ-પુણ્યના વિચારો વિનાના વેદોમા કેવળ પક્ષપાત કરનારા તે આસ્તિકો અને બધી દુનિયાને માન્ય થએલા એવા અનુભવગમ્ય-પાપ-પુણ્યના વિચારોને જતાવનારા તેમને નાસ્તિક કના કહેનારા શુ માત્રવાનીઓ છે ?

આ અનાદિકાલથી આવતો આવેતો સ સાર, અનંતા અનંત છોડેથી ભક્તો, તે છોડે ચોતાના પાપ-પુણ્યના સંજોગથી ૮૪ લાખ છોડેની ચોનિયોમા ઉચ્ચ-નીચા ભટકી રહેના છે, તેમા કંઈપણ થઈ કે-એકજ પ્રજાપતિએ આ બધી દુનિયાને ઉત્પન્ન કરી, વેદમૂળક ઠરાવવા ઋગ્વેદના છેલ્લા ૧૦ મા મંડળમા તે લખાયા એ/લુજ નહી પણ ત્રેતાયુગમા થએલા વિષ્ણુ કે જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના નામથી જાણીતા હતા તેઓ તો ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણે લોકની ન્યના કરતા ગયા એમ ઋગ્વેદના ૧-૭ મા, મંડળમા લખાયા હતા તે કયા કાળમા લખાયા હતા ? અને આ પ્રજાપતિએ ફરીથી કયા કાળમા આ સુજને ઉત્પન્ન કરી ? વિષ્ણુના હંકમા પ્રજાપતિએ શા કારણથી હાથ ધાવ્યો ? પુરાણોના લેખો જોતા થ્રક્ષા અને વિષ્ણુ આ જાનને દેવો-દૈત્ય, ગાંધર્વોની મોટી આક્રમણમા આવી પડેલા જતાવ્યા છે, મારે પડિતોને મત્યાસત્ય વિવારવાની ભલામણ કરૂ છુ કે જેથી સત્તનો પ્રકાશ બહા પાડે

પૃ ૫૦૬ થી—સ સા મા મંકડોનલ શાહેજના વિચારો ઉપનિષદોની ફિલસુફી અવ્યવસ્થિત દશામા છે પણ આમરે ઇશ્વરી-નના પહેલા મેકાગી માડીને ધીમે ધીમે આ તેમજ જીન વિચારોને સુવ્યવસ્થિત કરીને ત્રથના રૂપમા મૂકવામા આ યા

હતા, જ્યાં મળીને નવ દર્શનો જોવામા આવે છે. તેમાંનાં કેટલાકની ઉત્પત્તિ ઇસ્વીસન પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામાં થઈ ચુકી હતી એમ ચોકકસ જણાય છે.

જે છ દર્શનો આસ્તિક કહેવાય છે તેમાંનાં આખા ચાર અગાઉ નિરીશ્વરવાદી હતા, અને એક તો હમેશાંજ નિરીશ્વરવાદી રહ્યું હતું. આ વાત પ્રથમ દર્શને કદાચ નવાઈ ભરેલી અને આશ્ચર્યકારક લાગશે પણ બ્રાહ્મણ વર્ણના અધિકારનો ન પૂર્ણ અને વેદના પ્રામાણ્યનો નામનો પણ સ્વીકાર કરવામાં આવે એટલુંજ આસ્તિકપણાને માટે અપેક્ષિત છે અને વેદના દરેક દરેક સિદ્ધાંતને પુરેપુરો કબુલ કરવો અથવા તો ઇશ્વરના અસ્તિત્વને માન્ય રાખવું એવું કંઈ આસ્તિકપણાને માટે બીલકુલ જરૂર નથી. એવાં તે વખતની સાર્વત્રિક માન્યતા હતી તેનો આપણે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને આશ્ચર્ય પામવાનું કંઈ પણ કારણ રહેતું નથી. બ્રાહ્મણ વર્ણના અધિકારને માન આપવામા આવે અને વેદનું પ્રામાણ્ય અમે સ્વીકારીએ છીએ એટલું બહારથી પણ દર્શાવવામા આવે તો યહી બ્રાહ્મણ ધર્મમા મનુષ્યના વિચારો ઉપર બીજી કોઈ પણ રીતના અકુશો નહોતા અને તેઓને તત્ત્વચિંતનના વિષયમા સ્વતંત્ર વિચાર કરવાની છુટ હતી અને પગિણામે ફિલસુફીની નિરંકુશ ચર્ચાઓ અને લોકમાન્ય ધર્મને અનુસાર વર્તન એ બેઉ એકઠી વખત બીજા કોઈ પણ દેશના કરતા હિંદુસ્તાનમા વિશેષ જોવામા આવતું. આસ્તિક દર્શનોમા વેદાંતનો વિશ્વદેવતાવાદ અને સાખ્યનો નિરીશ્વરવાદ એ સૌથી વધારે અગત્યના છે વેદાંતમા ઉપનિષદોના સિદ્ધાંતોને

આલુ રાખવાના આવ્યા છે, તેને લીધે વેદોનો મમય પુરો થયો ત્યાંથી તે અત્યાજ સુધી એ દર્શને હમેસા પ્રામ્હણ્ય ધર્મની ઉત્પત્તિ દિલસુધી તર્કકે સગલ માત્રાજ્ય મેળવ્યું છે અને સાખ્ય દર્શને જગતના ઇતિહાસમા પહેલીજ વખતે માનવ બુદ્ધિનું સંપૂર્ણ સ્વાતંત્ર્ય સ્થાપતિ કર્યું છે અને તત્ત્વચિંતનના ગભીર પ્રશ્નોનો કેવળ બુદ્ધિ વડેજ નિર્ણય કરવાનો એણે પ્રયત્ન કર્યો છે

પૃ ૫૧૦ થી—સાખ્ય દર્શન ઉપરથી ગૌદ અને જૈન એ બે નાસ્તિક દર્શનોની ઉત્પત્તિ થઈ એ દર્શનોમા વેદનું પ્રામાણ્ય સ્વીકારવામા આવ્યું નથી અને પ્રામ્હણ્યોની વર્ણવ્યવસ્થાનો તેમજ યજ્ઞયાગાદિકનો તિરસ્કાર કરવામા આવ્યો છે

અહિં વિચારવાનું કે—

જૈન દર્શનની ઉત્પત્તિ મર્વજ્ઞોના સ્વતંત્ર જ્ઞાનમાથી થયેલી છે એમ આજ કાલના બાહ્ય પડિતોથી જગજાહેર થઈ ચૂકી છે યજ્ઞયાગાદિકના પક્ષમા બળીને આખ્યાદિ મતવાળા આગ્નિક થવા ગયા હોય તો ભલે તેઓ જાણે પરંતુ જધા જગતના જીવોનું કલ્યાણ ઇચ્છનારા એવા જૈન—અને ગૌદ તેવા પ્રકારની આગ્નિકતા મેળવવાને જાણ તેવો સંભવ જણાતો નથી એ કદાચ તે મમયના વાદકના પડિતો સર્વજ્ઞોના આધ્યાત્મિક તત્ત્વોમાથી લઇને ઉપ નિષદાદિકના પ્રથમ ઉક્તિ ન કરતા અને મર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લઇને ઉધો છત્તો પણ ઇતિહાસ પોતાનામા દાખવે ન કરતા તો તેમનું આસ્તિકપણ કેવા પ્રકારનું લોકોમા રહેતું તે વિષે કાંઈ કહી શકાય તેમ નથી એ કાચ તેઓનું આસ્તિકપણુ મત્ય અદ્યપણુ હોય તો આજકાલના યૂરોપના બાહ્ય પડિતો જ

તેવા પ્રકારનું આસ્તિકપણું જાહેર કરતા, પરંતુ તેમ આપણા જાણ-
વામા આવેલું નજરે પડતું નથી તેનું શું કારણ? સર્વજ્ઞોની
આસ્તિકતા આજ કાલના પંડિતો છુટથી જાહેર કરી રહ્યા છે તે
સમયના વૈદિકના પંડિતોએ પોતાનામા જે આસ્તિકપણું કહ્યું
છે તે પક્ષપાતનું છે પરંતુ વાસ્તવિકપણાનું નથી એમ સહજથી
સમજી શકાય તેમ છે. ભલે તેઓ પક્ષમાં મોટા હતા પણ
આસ્તિકપણામા કે જ્ઞાનમા મોટા હોય તેમ લાગતું નથી.

=====

વૈદિકોમાં ઉંધા છત્તા સ્વરૂપથી સર્વજ્ઞોમાંની હજારો
વર્ષોની છૂપીને રહેલી હજારો વાતો.

દૃણાજનક વેદોને અધારામા રાખીને વૈદિકના કેટલાક
આગ્રહી પંડિતોએ સર્વજ્ઞોમાની સત્યવસ્તુનું ગ્રહણ સત્યરૂપે ન
કરતા તેઓની હજારો વાતોને લઈ તેમા ઉધુ છ-તુ લખીને એક
તો કોકડું ગૂંચવ્યું છે કે કેટલાક મોટા મોટા પંડિતો પણ તે
કોકડું ઉકેલવાને આજ સુધી સમર્થ થયા નથી, પણ તેઓ
મોટી મુંજવણમા પડેલા છે. તેવા સત્યહૃદયના પંડિતોનો
મુંજવણ ઓછી થવાના હેતુથી અહીં જૈન-વૈદિકોમાંની બે ચાર
વાતો સૂચના માત્ર ॥ લખીને બતાવું છું અને મારો લખેલો
“તત્ત્વત્રયી મીમાસા” નામનો ગ્રંથ વાચવાનો ભલામણ કરું
છું. અને જૈનોના પંડિતોને સર્વજ્ઞપિતા શ્રીમહાવીરના બળના-
માથી શુ શુ ગયું, આજ સુધી કેટલું પ્રકાશમા આવ્યું અને
ખીજી કેટલું હજી અધારામા રહ્યું છે તેની વિશેષ શોધ કરી
લોકોના જાણ માટે બહાર પાડવાની ભલામણ કરું છું

(૧) જૈનોના મપમદેવના પહેલા યુગવ ધન આલનો હતો નાસિરાજા મતના કુંડકર હતા, તે મદદેવીની સાથે જ એવા હતા તેમના પુત્ર મપમદેવ-ત્રણસાન યુગત જન્મ્યા તેમણે યુગલ ધર્મનું નિવારણ કરી લોકોને બચાવ્યું આ માટે ઘણાં કર્યા પડી તેઓ હીક્ષિત થઈ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી મત્તવર્તનો પ્રકાશ પાલ કરતા ગયા અને પોતે આ અવમર્ષિણીમા પહેલા તીર્થ કર થઈ મોક્ષમા આવ્યા ગયા

વૈદિહીમા-નાભિનભાએ-મેઝ પર્વતની ૧ હીકરી મેઝ દેવીના સાથે લગ્ન કર્યું પુત્રના માટેX યજ્ઞાલ કર્યો

ત્યાં હું વિભક્તુ આપ્યા, પુત્રપણે થવાનું કળુલ કરીને પડી મપમદેવ પછે જ મ્યા તે આક્રમા અવતાર રૂપે થયા લોકોને રાક્ષા આપી અન્વાસી થયા પછી ગા ૧ થઈને દુટકાચલ પર ગયા, ત્યાં દવથો ળળી મુઆ બતાવ્યા છે આમા સત્યાસત્યનો વિચાર કરવાનો બલમણ છે

* પર્વતને દીકરી મના સયોગ ॥ ૧ દીકરીને દેવી કોણ કહી છે વિચારવાનું

X સર્વોત્તમો ઇતિદાસ જ્ઞેતા પશુવશાકિના નિચારે-અગવદ્ધમ, વિચારના, વસુ ભા, પર્વત આગિત પડીને જ વેલિકમા વૂમેના નજરે પડે છે

હું આ અમર્ષિણીમા-પડવા વાસુદેવ ૧૧ મા તીર્થ કરના સમયથી થવા ૭ ત્યાંથી વિભક્તુ ની કલ્પ ૧ અને તેમના પિતાથી-પ્રજા પતિના, કરના

(૨) જનૌમા-ઋષભદેવના મોટા પુત્ર ‘ ભરત ’ આ અવસપિણીમા પહેલા ચક્રવર્તી થયેલા ગતાવ્યા છે.

નોદકોએ-તે ભરતને એક રાજા તરીકે જાહેર કરી જડ ભરતના નામથી પ્રસિદ્ધિમાં મુકયા છે

(૩) સર્વજ્ઞોમા—સ્વાભાવિક રીતે સાઠ (૬૦) હજાર પુત્રના પિતા ‘ સગર ’ બીજા ચક્રવર્તી થયેલા, તેમના પુત્રો ગંગાને અષ્ટાપદના ઘેરાના માટે લાવતા નાગકુમાર દેવતાના કોપથી ભસ્મ થએલા ગતાવ્યા છે

વૈદિકોમા-મહાદેવના વરદાનથી સાઠ હજાર પુત્રના પિતા સગર રાજાને યજ્ઞ કરતા ગતાવી, તેમના પુત્રો ઘોડો લેવાને ગયા, ત્યા કપિલના નેત્રાગ્નિથી બળીને ભસ્મ થયા. ચોથી પેઢીના ભગિરથે-ગંગા સ્વર્ગમાંથી ઉતારવી, તેઓને લાખો વર્ષ પછી સ્વર્ગમાં પહોચતા કર્યા તેમના પુત્રોને કે, ભસ્મને ? એટલું જરૂર વિચારવાનું.

(૪) સર્વજ્ઞોમા-૧૧ માં તીર્થ કરના સમયમાં ‘ જિતશત્રુ ’ એક મહાત્મ રાજાએ-પોતાની પુત્રા મૃગાવતીની સાથે, સંબંધ જોડ્યો તેથી લોકોએ પ્રજાપતિ બીજું નામ પાડ્યું.

વૈદિકોમા-તે પ્રજાપતિને-અહા રૂપે ઓળખાવી, હરિણીરૂપ પુત્રીની પાછળ હરણ રૂપે દોડતા ગતાવ્યા. બીજા પણ અનેક વિકૃતિવાળા સ્વરૂપથી ચિત્રીને, તે પ્રજાપતિને ચારો વેદોમાં, જગત્તના કર્તા હર્તા રૂપે દાખલ કરી દીધા હોય, એમ સમજાય છે. આ બધી વાતોમાં સાચું શું હશે ? વિચારવાની ભલામણ કરે છું.

(૫) મર્વજ્ઞોમા-આ અવસર્પિણીમા-વાસુદેવના નવ ત્રિકો,

આજસુધીમા થએલા જતાવ્યા છે

તેના પહેલા ત્રિકતુ મડાણ પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ ધી શરૂ થતા ૮ મુ, ત્રિક-રામ લક્ષ્મણ અને રાવણતુ ૭ ૬ મુ, ત્રિક-જનભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જગન્નથતુ થતા ૧૨ે ત્રિકો નમાત્થ થએલા છે

૫ તુ પહેલા ત્રિકમા આ પ્રજાપતિથી-અચલ-ગણદેવ, ત્રિપૃષ્ઠ-વાસુદેવ છે તેમના શત્રુબૂત અશ્વઘ્રીવ પ્રતિવાસુદેવ છે પ્રતિવાસુદેવ વાસુદેવના હાથથીજ મરે એવો અનાદિનો નિયમ છે તે પ્રમાણે આ અવસર્પિણીમા નવે ત્રિકોમા જાનેલું છે, અને તે પ્રમાણે મર્વજ્ઞોના ઇનિહાસમા લખાયેલું પણ છે હાલ ઉદ્ધહરણમા-લક્ષ્મણના હાથે રાવણતુ, અને શ્રીકૃષ્ણના હાથે જગન્નથતુ, મરણ થએલું વિચારવાને મુકેલું છે

આ પ્રજાપતિથી લઈને નવે ત્રિકોનો વિષય ત્રિકોમા વેદોથી લઈને પુરાણો સુધીમા-કેવા વિકૃતિના સ્વરૂપથી લખાયે છે, તેના સળધે કાઈક નહીં જેણે વેદુ ઇમાન માનથી અહીં સૂચના રૂપે લખીને જતાવું છું —

(૧) ૧. મા તીર્થ કરના સમયમા થએલું પ્રજાપતિના સાથે મળધવાળી-અચલ-જલભદ્ર અશ્વઘ્રીનાદિકતુ પહેતુ ત્રિક નામમાનથી તે લખીનેજ જતાવું છે

(૨) ૧૨માના સમયમા-વિજય દ્વિપૃષ્ઠ અને તારક આ ૧૫તુ ખીમ્તુ ૧૫ છે

(૩) ૧૩ માના સમયમા-ભાદ્ર, સ્વયંભૂ અને મેરુકે આ ત્રણનું ત્રીજું ત્રિક છે.

(૪) ૧૪ માના સમયમા-સુપ્રભ, પુરુષોત્તમ અને મધુકૈટભ આ ત્રણનું ચોથું ત્રિક છે.

(૫) ૧૫ માના સમયમા-સુદર્શન, પુરુષસિંહ અને નિશુંભ આ ત્રણનું પાંચમું ત્રિક છે.

આ પાંચે ત્રિકો ૧૧ માથી તે ૧૫ મા સુધી ક્રમવાર તેમના સાથમાજ થતા આન્યા છે.

છઠ્ઠું-સાતમું આ બે ત્રિકો ઘણા લાગા સમયના છેટે થએલાં છે, તેથી હાલ અહીં સૂચનામા લીધા નથી. આઠમું નવમું ત્રિક જે થયું છે તે બે આપણા નજીકમાના છે. અને જૈન-વૈદિક બંનેમા તેઓના ઇતિહાસ લખાયલા છે. તેથી આગળ પર સૂચવવામા આવશે.

બલદેવ અને વાસુદેવ, આ બે તો એકજ બાપના બે પુત્રો હોય અને પૂર્ણ પ્રેમવાળા જ હોય, ત્રીજા પ્રતિવાસુદેવનો સાથે શત્રુભાવ થતા લડાઈ થાય. પણ બલદેવ લાઈના સાહાય્યથી વાસુદેવના હાથથીજ પ્રતિવાસુદેવનું મરણ થાય. તે પ્રમાણે આ બધા નવે ત્રિકોમા થએલું છે. આ તો સર્વજ્ઞાના લેખથી સૂચન માત્રથી લખીને બતાવ્યું છે.

વૈદિકોમા—બધા વાસુદેવોને પ્રાચે એકજ વિષ્ણુના નામથી ઘણા ઠેકાણે ઓળખાવવામા આવેલા છે. પ્રતિવાસુદેવોના નામ, પ્રાચે સર્વજ્ઞાના લેખમા બતાવેલા નામ પ્રમાણે, તેવાને તેવાજ

હોના આપણી નજરે પડે છે માત્ર કાર્ય કમમા લેદે થએલા
આપણા જોવા ન આવે છે

જેમ કે-(૧) અશ્વગ્રીવ (હયગ્રીવ) (૨) તારક, (૩)
મેઝક (૪) મધુકૈટભ, (૫) અને નિગુલા વ્યાદિક આ બધા
નવે પ્રતિવાસુદેવોજ છે, અને વાસુદેવોના (વિષ્ણુના) શત્રુભૂતના
જ થએલા છે તે આપ સજ્જનો માગ લેખથી જોઈ શકશો

હવે જે કાર્ય કમમા લેદ છે તે સૂચના માત્રથી બતાવ
હુ-સર્વજ્ઞના ઇતિહાસમા-પ્રતિવાસુદેવોને ત્રણે ખડના રાજાએ ની
માથે લકાઈ કરીને તે બધાએ રાજાઓને પેતાને તાથે કન્નાન
બતાવેલા છે અને જે વાસુદેવો થાય તે પ્રતિવાસુદેવોનો નારા
કરીને પોતે ત્રણે ખડના ગજ્યનો નિર્વિધનપણાની ભોગ કદે
પણ જો બાને આ ભૂતતપર ન અગાત્ર આ પૃથ્વીપરના મહાન
ગજ્યો જ છે એ વાત ખાત્ર ધ્યાનમા ગણી લેવા જેવી જ છે

મર્વજોગા--અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવને ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ
મારેહો છે

વૈદિકોમા--આ જગો પર ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવનું કોઈ પણ
સ્વરૂપમા નામ નિશાન પણ જણાતું નથી માત્ર પ્રતિવિષ્ણુ
અશ્વગ્રીવ ન જ માત્ર કપાયા પછી ઘોડાના માથા વાળા ઠરાની
હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામે દેરીભાગવતથી, અને સ્કદ પુ. ૦ ખ. ૦ ૩
ના અ. ૧૪-૧૫મા પ્રગટરૂપે લખેના મારા ગ્રંથથી જોઈ શકશો
પહેલા અશ્વગ્રીવ--પ્રતિવાસુદેવ માથા વિનાના થયા પછી
હયગ્રીવવિષ્ણુના નામથી બહેગમા આવેના વૈદિકોના બનાગ્યા

(૨) તારક, (૩) મેઝક. (૪) મધુ-કૈટભ (૫) મા નિશુંલા, આ ચાર પ્રતિવાસુદેવોને—દૈત્ય—દાનવોના નામથી, વિષ્ણુના સંબંધવાળા, વૈદિકોના પડિતોએ, કેવા પ્રકારથી વિકૃત સ્વરૂપના ચિત્રીને, લોકોને ઉંધાપાટા બધાવ્યા છે, તે આહીં ટુંક રૂપે સૂચના માત્રથી જણાવું છું.

(૨) તારકાસુરે-કરોડો દેવતાઓને માર્યા, એટલુંજ નહીં પણ વારે ચઢેલા વિષ્ણુને પદ્મી લઈને કેદમાં પૂરી દીધા અને તે તારકાસુર જગો જગો પર અનેક વિકૃતિના સ્વરૂપથી લખાયા. પ્રથમ જુવો-મત્સ્ય પુ૦ અ ૧૫૨ માં, સ્કંદ પુ૦ અ ૧ લા ના અ ૧૫ થી ૧૮ મા, રામાયણાદિકમાં પણ અનેક વિકૃતિના સ્વરૂપના લખાયા છે.

આમા જરા વિચારવાનું કે-વિષ્ણુ જળરા કે તારકાસુર ? પૂર્વકાળમા થયેલા વૈદિકોના પડિતોએ પોપાળાઈનું રાજ્ય ચલાવેલું છે કે નહીં ? વધારે શું લખું ?

(૩) મેરક પ્રતિવાસુદેવને-કોઈ અત્યંત પૂર્વ કાળમા થયેલા મુરૂ દૈત્ય ઠરાવી-કૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે-તે દૈત્ય બ્રહ્માને બ્રહ્મરથાનથી ભ્રષ્ટ કર્યા. વારે ચઢેલા વિષ્ણુને બારા ચોજનની શુદ્ધામા તગેડયા.

વિચારવાનું કે-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મુરૂ દૈત્ય-આ ત્રણમા મોટી સત્તાવાળો સત્ય રૂપનો થયેલો ગણુતીમા કોને રાખવો ? જુવો બ્રહ્માડ પુ૦ માગસર સુદિ ૧૧ ની કથામાં. •

(૪) મધુ-કૈટભ-પ્રતિવાસુદેવને-વિષ્ણુના કાનના મેલથી

નિયત થએના બે દૈત્યો ઠગી-ઘઢાને મારવા હોડેના ગતા યા
વારે ચઢેના વિપ્લુ પશુ પાચ હજાર વર્ષ યુદ્ધના અતે નાઠા આ
બધા લેખકો કેટલા બધા સત્યવાદીઓ હશે ? અને આ બધ તૂટ
કાણે ઉભુ થયું હશે ? (જુવો-માર્ક ડેવ પુ ૦ અ ૭૮ મો
અને હુર્ગાપાઠ અ ૧ લાના પ્રયો ૭ થી ૬૬ મા)

(૫) નિશુભ-પચમા પ્રતિવાયુદેવ-પુરુષગિહ વાસુદેવના
હાથે ૧૫ મા તીથ કરના મમયમા મરેલા છે આ જગોપર
નિશુભ-નમિ બે દૈત્યો લખીને, સાક્ષાત્ ગરૂડ માથે વિપ્લુને
યુદ્ધમા ઉતારી, નાશના ભાગતા બતાવી, તે બે દૈત્યોની સત્તા
ભાંગી બતાવી, ઉધા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પ્રત્યક્ષ રૂપે
દેખાય છે (જુવો-માર્ક પુ અ ૧૫૧ મો)

૬ ત્રિદોમાના પાચ ત્રિકો બનાવના આગળ બાકી રહેના
ચાર ત્રિકો અવસર આવ્યેથી સૂચવીશ

આ પ્રજાપતિ-શ્રદ્ધામા અને ત્રેવિક્રમ વિપ્લુમા, હુમ્થી
વિચારવાનું છે-

મ્હગ્વેદના-૧ લા, ૭ મા, મહળના ત્રેવિક્રમ વિપ્લુ,
કે જે વિપ્લુએ ત્રણ પગવા મૂકતા, ત્રણ લોકની રચના કરી
હીધેલી છે અને ગીતામા યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરી,
ભકતોને રક્ષા કરવાનું વચન આપી, પોતાના વૈકુઠમા આત્મા
ગયા છે, તે વિપ્લુનો વિચાર કરવાનો છે

અને બીજા પ્રજાપતિ-શ્રદ્ધા કે, જે મ્હગ્વેદના દશમા
મહળમા-પ્રવચ દશા થયા પછી, એકદમ સૂર્યના કિરણોના

પ્રકાશની પેઠે, આ ગધી સૃષ્ટિની રચના કરી દીધી છે, તે પ્રન્તપતિ-
-બ્રહ્માનો, અને વિરાટનું રૂપ ધરીને-ગધા બ્રહ્માડને ઘેરો ઘાલી,
તેનાથી પણ દશાશુલ વધીને, ચારો દિશામાં પોતે રહેલા છે, તે
પ્રન્તપતિ-બ્રહ્માનો વિચાર કરતા, આપણે સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મનો,
વિચાર કરવાને સમર્થ થઈ શકીશું.

અહીં હવે હું મારા વિચારો કરીને બતાવું છું—

(૧) ઋગ્વેદના-૧ લા, ૭ મા, મંડળમાં, જે વિષ્ણુને ત્રણ
પગલા મૂકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા બતાવ્યા છે,
તે શું સત્યરૂપના લખાયા છે ? મને તો વિષ્ણુનાં બીજાં કાર્ય
જોતાં, આ વાત કોઈ બીજી વાત ઉપરથી કલ્પના કરીને, કોઈએ
આ ઋગ્વેદમા ખોસી ઘાલેલી લાગે છે.

મારા બતાવેલા વિચારો ઉપરથી આપ સજ્જને પણ વિચાર
કરવાને શક્તિમાન થશો.

(૧) જે વિષ્ણુને ત્રણ પગલા મૂકતાં, ત્રણ લોકની રચના
કરવાની સત્તાવાળા સત્યરૂપના માનીએ, ત્યારે શું તે વિષ્ણુના
સમક્ષ એક તારકાસુર કરોડો દેવતાઓને મારી શકતો ખરો કે ?
અરે !! એટલુંજ નહીં તેણે તો વિષ્ણુને પણ કેદમાજ પૂરી દીધા.
આ ગધા લેખકો મોટા પડિતો છે, તેથી ખાસ વિચારવા જેવું છે.

(૨) બીજી વાત એ પણ વિચારવાની કે—

જે વિષ્ણુ વૈકુંઠમા જતાં-લકતોને રક્ષા કરવાનું વચન
ગીતાથી આપતા ગયા છે, અને તે વિષ્ણુ દેવતાઓની વારે ચઢેલા
છે, છતાં તેમના દેવતા, એક તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી

નાખ્યા, હતા પોતે કાઈ ન કરી શક્યા, પણ ઉવગ તેના ઠેઠી રૂપના બન્યા, તે વિપ્લવ અમાની ન્યા કરવાને આવશે એવી આશા મળી બેસવધી અમારુ મુ વગરો ? આ બધા પડિતોએ સત્યરૂપનુ લખ્યુ છે કે કોઈ સત્ય જાનીઓના વચનોમાથી લખેને ઉપુ છતુ કીને લખેલુ છે ? આ બધુ મનુષ્યોને વિચારવાને મુક્યુ ॥ માન પન કેવ ન કરતા, તેવા મોટા મોટા પડિનોની સત્ય નિષ્ઠ કેન્દ્રી બધી ની, તેનો ખરા ખ્યાલ કરાવે, સત્ય જાણેનો જોઈ કરવાનો પ્રયત્ન કરશે.

(ક) મેરુ પ્રતિવાગુદેવ મર્વજે મા છે, તેને વંદિદેએ મુર રેલ્ય લખીને-પ્રલય દશામા એકદમ બધા જગતની રચના કી દેવાની મહા સત્તાવાળા, અને બધા પ્રલ્યાને વીનલાકને તનાધી પણ દશાશુલ વધીને આ દિશામા યેઠે પ્રાક્ષીને એકેલા, અને તે આ વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પ મેરુ, એવા પ્રબલપતિ-પ્રલ્યા ને તે દે મે પ્રલ્યામાનથી પ્રપ્ત કર્યા, તે ગરુ એવા મહા મમર્થ વિપ્લવના મુ એ આન્યા, મમર્થ વિપ્લવ પણ તેની સામે દિવ્ય દલ્લમ વર્ષ થી પુરુ કીને ઉપર નાશી જઈને જાગ મેરુની ગુહામા જાને મુના, ત્યારે આ મુરુદેવ પ્રલ્યા વિપ્લવથી કેન્દ્રી બની કી મે મલ વેદો બગે ? અને કયા નવીન રૂપ પ્રલ્યાક્રમાથી બગે ? અને તે કોણ પેલા કર્યો કરે ? અને આ બધુ મુરુ તન કયા નવીન મ પ્રીયો ઉમુ કરવામા આવ્યુ બગે ? પે. મો ત પુરુષો મુખોમા લખાવતા-પ્રલ્યા વિપ્લવ આ ને મહાનુ દેવ ને મુ, મુરુ જ દિ દેવે ના બગધી કયા કર્યા નહીં કાળ

થતા આવ્યા હશે ? કોઈ ઇતિહાસવેત્તા ઇતિહાસ જોળીને
જતાવશે ?

(આ જગ્યા લેખ ગ્રહાંક પુ. ૦ માં, માગસર સુદિ ૧૧ ની
કથામાં છે.)

(૪) મધુ-પ્રતિવાસુદેવ છે, તેના પક્ષના કૈટભ છે એમ
સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસમાં છે.

વૈદિકોમાં-પ્રાચીન ગણાતા વાયુપુરાણ અ. ૨૫ માં આ મધુ
અને કૈટભ કોઈ વિચિત્ર પ્રકારના લખાયા છે. પરંતુ-માઈડેય
પુ. ૦ માં અને દુર્ગાપાઠમાં મધુ-કૈટભ બે દૈત્યોના સ્વરૂપથી
વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈ ગ્રહાને મારવા દોડ્યા.
લયલીત ગ્રહાની વારે ગ્રહેશા વિષ્ણુ પશુ પાંચ હજાર વર્ષ યુદ્ધના
અંતે નાઠા જતાવ્યા છે. આ ત્રણેમાં મોટી સત્તાવાળા કોને
માનવા ?

(૫) સર્વજ્ઞોમાં-નિશુંભ પ્રતિવાસુદેવ છે, નમિ તેના પક્ષના
છે. પુરૂષસિંહ વાસુદેવના હાથે નિશુંભ મરેલા છે.

વૈદિકોમાં-શુભ-નમિ બે દૈત્યોથી ભક્તવત્સલ વિષ્ણુ ગરૂડ
સાથે માર ખાઈને નાઠા. (મત્સ્ય પુ. ૦ અ. ૧૫૧ માં લખાયા છે.)
આમાં સત્ય માનવા જેવું શું છે ?

(૬-૭) છક્ર સાતમું ત્રિક-ખત્રિ અને પ્રહ્લાદના
સંબંધવાળું ઘણાજ લાખા કાળના છેટે થયેલું સર્વજ્ઞોમાં
લખાયલું છે. વૈદિકોમાં ઉલટ પાલટના લાખા વિકારવાળું લખાયલું
મારા તુલનાત્મક ગ્રંથથી જોવાની ભલામણ કરૂ છું.

(૮) ઇમ, લક્ષ્મણ અને નવલક્ષ્મણ મળધવાગ્ર આમુ
વિષ છે

(૯) જગન્નાથ શ્રીકૃષ્ણ અને જગન્નાથના મળધવાગ્ર નવમુ
વિષ છે આ જાને વિષે નીતોમા અને વેદિકોમા કાઠક ન્યૂનાધિક
દુષ વિનાશથી લખાવડા જ છે ત્યાંથી ભેવાની ભક્ષામણ મુ
મુ અને જા જમામા જે કાઠ વિદેષ મૂચન ભો કન્વા જેવી છે
ને ન્યુદ કેરે મવાને માટે દરીથી પવુ લખીને જનકુ છે

અર્થે ના : નિદામ પ્રમાણ-વિષ્ણુ-અને પ્રતિવિષ્ણુ

(૮) વ મુદેવોના નામ	(૯) પ્રતિવામુદેવોના નામ
૧ વિષ્ણુ વ મુદેવ	૧ અધ્વજીવ પ્રતિવ મુદેવ
૨ દિવ્ય વ મુદેવ	૨ નામજનમલ પ્રતિવામુદેવ
૩ રવચન્દ્ર વ મુદેવ	૩ મિત્રજનમલ પ્રતિવ મુદેવ
૪ પુરોજનમ વ મુદેવ	૪ મધુ-કેટલ પ્રતિવ મુદેવ
૫ પુરવિદ્ય વ મુદેવ	૫ નિમુલ પ્રતિવ મુદેવ
૬ પ્રદીપ વ મુદેવ	૬ જલિનમલ પ્રતિવ મુદેવ
૭ રત્ન નામ વ મુદેવ	૭ નરદ પ્રતિવ મુદેવ
૮ નરમલ વ મુદેવ	૮ કવલ પ્રતિવ મુદેવ
૯ શ્રીકૃષ્ણ વ મુદેવ	૯ જગન્નાથ પ્રતિવ મુદેવ

આ વિષ્ણુ-દિવ્ય નામ વ મુદેવ ૧૧ અને અધ્વજીવ વિષ નરે
પ્રતિવ મુદેવ છે વિષ્ણુ-પ્રતિવિષ્ણુના ૧૧ માં ત્રીણાના
જામવાટે જે પ્રજાવુ અને જગન્નાથ ના પ્રમાણ-નામ, ૧૨
દેવના ૬ દેવ જગન્નાથ પ્રતિવ મુદેવો લખીને જગન્નાથ દિવ્ય

પ્રતિવિધગુણોના મરણ વિગ્નગુણોના હાથથીજ થએલાં તે પણ
જતાવતાજ આવ્યા છિએ.

આ અવસર્પિણીમાં—છએ જાંડના ભોકતા તરીકે ૧૨
ચક્રવર્તીઓ અને આ નવ ત્રિકોજ, અર્ધ ભરતના—ત્રણ જાંડના,
મહર્ધિક પુરૂષો થએલા છે. પણ ખીજ કોઈ પણ એટલા જાધા
ઉચ્ચ દરજ્જાના રાજ પુરૂષો થએલા જ નથી તેથીજ એ જાધા
(૨૭) મહર્ધિક પણાથી જાહેરમા આવેલા છે.

વૈદિકોના પંડિતોએ—સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લગ્ને. તેમા
અનેક પ્રકારની ઉધી છત્તી કલ્પનાઓ કરીને, તે સર્વજ્ઞોના
ઇતિહાસનેજ પોતાનામા દાખલ કરેલો છે. પણ તેમના કોઈ ખરા
જ્ઞાનીના તરફથી ખરો ઇતિહાસ લખાયલો નથી. એવી ખરી
ખાતરી જતાવવાના હેતુથી, તેનું સ્વરૂપ ફરીથી અહીં ટુક રૂપે
સૂચવું છું.

આ અવસર્પિણીમાં—વાસુદેવો અને પ્રતિવાસુદેવો—બુદ્ધી બુદ્ધી
વ્યક્તિના કોઈ ઘણા ઘણા લાણા કાલે નવ ત્રિકોના સ્વરૂપવાળાજ
આજ સુધીમા થએલા છે. તે અમેએ નામમાત્રથી તેા ઉપરજ
લખીને જતાવ્યા છે.

વૈદિકોના પંડિતોએ—તે વાસુદેવોને એક વિગ્નના નામથી જ
જતાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે.

પરંતુ—અશ્વત્થીવ આદિ પ્રતિવાસુદેવોનાં નામો સર્વજ્ઞોના
જતાવ્યા પ્રમાણે નવે નામો કાયમ રાખેલા છે. જો તે પ્રતિ-
વાસુદેવોના નામ વૈદિકોના પંડિતોએ કાયમ રાખેલા ન હોત તો

સર્વજ્ઞના મત્ય ઇતિહાસનો ખરો પત્તો મેળવી આપવાને અમો
પણ ઠાળમા પણ મમર્થ થઈ શકતાજ નહિ

જીવો કે-૧૧ મા તીર્થ કરના સમયથી તે આજ સુધીમા
-પ્રજાપતિ આદિ જે મોટી મોટી વ્યક્તિઓ પ્રતિદિવમા
આવેલીઓ છે તે બધી વ્યક્તિઓમા વૈદિકોના પડિતોએ કેવા
કેવા પ્રધારથી ઉધુ છ-તુ કરી લોઢેને ઉધા પાટા બધાવવાનો
પ્રયત્ન કરેલો છે તેનું સ્વરૂપ સૂચનમાત્રથી અહીં ફરીથી લખીને
જતાવુ છું

જીવો કે-પ્રજાપતિની, વાસુદેવોની અને પ્રતિવાસુદેવોની ઉધી
છતી ગ્યાતી આવેલી જાણ ૧૧ મા તીર્થ કરના પછીથી કેવા
સ્વરૂપની છે, તેનું સૂચન કરીને જતાવુ છું (૧) પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ
વાસુદેવના પિતા જિતશત્રુ મહાનુ ગજા છે પોતાની પુત્રી
મૃગાવતીનો મળધ કરવાથી તે રાજા લોકોમા-પ્રજાપતિના
નામથી પ્રસિદ્ધ થયા વૈદિકોના પડિતોએ મર્વજોના વિરૂદ્ધમા
આવીને તે પ્રજાપતિને ઘરમા ડપે કદખીને જગતના અષ્ટા તરીકે
પ્રથમ-પ્રાણાણુ શ્રેયોમા દાખલ કર્યા હોય, પછી ઉપનિષદોમા
દાખલ કરી તે પ્રજાપતિને વેદમૂળક ઠરાવવા તેની ઠરિપત
શ્રુતિઓ આરે વેદોમા દાખલ કરી હોય ત્યાજ જાદ સખૂર્ણ
વૈદિકોના શ્રેયોમા જગત્સપ્ટાની કંપના થવા પામી હોય

વૈદિકોના અનુકગ્ણુ ડપે ખીજા મત વાજાઓએ પણ પોત
પોતાના ઇન્દ્રોને જગતના અષ્ટા તરીકે કદખ્યા હોય આ માર્
જનુમાન-ગનાવવામા આવતી સૂચનાઓથી આપ મનજનો પણ

સત્ય વિચારમાં ઉતરીને ભુલેલી દુનિયાના ઉદ્ધારના માટે સત્ય માર્ગનો પ્રકાશ કરવા જરૂર જણાર પડ્યો, એવી મને આશા છે.

(૧) એક મહાન રાજા પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ, તે વૈદિકોમાં બ્રહ્મા, તેમના પુત્ર પહેલા વાસુદેવને સર્વથા ઉઠાવી દઇને તેમના શત્રુભૂત અશ્વઘ્રીવને માથુ ઠપાયા પછી હયઘ્રીવવિષ્ણુ રૂપે જતાવ્યા. ગીતામાં તે વિષ્ણુને અવતાર ધારણ કરી યુગ યુગમાં લકતોના રક્ષક રૂપે જાહેર કર્યા.

આ પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા અને માથુ ઠપાયા પછી જાહેરમાં આવેલા હયઘ્રીવ વિષ્ણુ સત્ય સ્વરૂપના કંદે છે ? કે કોઇ બીજા પ્રકારની સત્ય વસ્તુમાથી લગ્નને વૈદિકોના પંડિતોએ તેમાં કંઈ છ-તું કરીને મુકેલું છે. વિચારવાની લલામણુ ઠરે છું. (અ હયઘ્રીવ વિષ્ણુ-દેવી ભાંડ અને રકંઠ પું. ખં. ૩ થી માલમ પડે છે.

(૨) તારકાસુરના સંખધે એકજ વાત વિચારૂ છું કે—

ઋગ્વેદમાં લખાયેલા ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ કે- ત્રણ પગલાં મુકતાં ત્રણ હોંકની રચના કરી દેવાની સત્તાવાળા લખાયા છે. તે વિષ્ણુના દેખતાં એક તારકાસુરે કચોડો દેવતાઓને મારી નાખ્યા. અને તે વિષ્ણુને પણ કેદમાં પૂરી દીધા. આ તારકાસુરે દયા બ્રહ્માડમાંથી આવીને આટલો બધો મોટો હિતપાત મચાવ્યો હશે ? આના સંખધે બીજી પણ ઘણી વિચિત્ર વાતો લખાયેલી ઘણી જગે પર નજરે પડે છે. (ભુવો-મત્સ્ય પુ. અ. ૧૫૨ રકંઠ પુ. ખં. ૧લો.)

(૩) મેરકના ઢેકાણે મુરૈદૈત્યની કથા-બ્રહ્માડ પુ. મા-શ્રીકૃષ્ણ અને અર્જુનના સંવાદરૂપથી લખાયેલી છે તેમાં મુરૈદૈત્યની સત્તા

જોડતી નથી મોટી જતાવી છે કે-એ મુર્ફતે પ્રદ્ધ્યાનમાથી
 પ્રમ્દાને, નજીકમાના દેવતાઓને બ્રહ્મ કર્યા તે બધા વિપ્લુના
 શરણે આવ્યા વિપ્લુ શિક્ષા કરવાને ગયા તે ધી ધીકળમાત્રથી
 પ્રમ્દાદિક તો જાણ્યા વિપ્લુ-દિવ્ય દલ્લત વર્ષે સુધી મુખ્ય કરીને
 નાહા ને બાન યોજન ધી ગુફામા જઈને સૂતા

અદી વિચાર થાય છે કે—

પ્રભવપતિ પ્રમ્દા-પ્રમ્દાડને ઘેરા ધાક્કી દશાશુવ જવાર વધીને
 રહેવા, સુદિ રચી દેવા ધી મોતી સત્તાવાગા, અદ્વૈતમતે જડ-ચેતન
 રૂપથી જગનમા પસરીને રહેવા, ચાર વેદોથી મોટી પ્રસિદ્ધિને
 પામેવા, એવા અનાદિના પ્રમ્દાને મુર્ફતે કયા નવીન પ્રમ્દાડમાથી
 આવીને પ્રદ્ધ્યાનમાથી બ્રહ્મ કર્યા ?

તે ગુરુત્વાથી-ત્રણ લોક ધી જગના કરી તેનાપર, ત્રણ પગવા
 મૂકવાની સત્તાવાગા, યુગયુગમા ભકતો ધી નક્કા કરવાનું વચન
 આપીને મએલા, જાણે વિષ્ણુ જ્યણે વિષ્ણુ ના અગત્યથી બધાએ
 હવેના સ્વરૂપથી પાને જગતમા વ્યાપીને રહેવા, તે વિષ્ણુ
 ૧૨ મોજનની ગુફામા જઈને મુતા, તો પછી કુનિયાને શરણ
 લેવું ? શું આ બધું સત્ય કેપનું લખાવતું છે ? કે સર્વનોમાથી
 તારીન વિકાસ કેપનું ઉત્પન્ન કરવામા આવેતું છે ? સર્જનાને વિચાર
 કરવાની જગામજ કરે છે (શુદે-મ્મોડ ૧૦ દલ્લત ના
 પ્રમાણવાગુ-પ્રમ્દાડ ૫૦)

(૮) મધુ-પ્રતિવાગુદેવ છે, તેન આપી ફેટમ છ તેઓને
 વિદ્યાના કાનન મેલથી ઉપન મએવા જનાવ્યા અ ના વિદ્ય

ખૂળી છે તે જુઓ-તેઓ ઉત્પન્ન થતાની સાથે જગતના સ્થા
એવા ધ્રુવને મારવા દોડ્યા, ધ્રુવ લયભીત થયા. એટલુંજ
નહી પણ ત્રણ પગલાં મૂકતાં ત્રણ લોકની રચના કરવાની
સત્તાવાળા, વિધાયુ પણ તેઓથી નાશી છુટ્યા. આ બધા પ્રકારની
વાતો કેટલા દરજ્જાની સત્યરૂપની ભાસે છે? આ બધું ધાધલ
જાણી ખૂજને સર્વજ્ઞોમાંથી લઈને ઉધું છ-તું કલ્પિતરૂપનું ઉભુ
કરેલું છે કે નહીં? આપ સજ્જન પંડિતો પણ અંધાર પીછેછો
ઓઢાવ્યા કરો તેથી આપણા ભરૂંશે અજાણ પ્રજા કુટાયા કરે તે
શું આપની સજ્જનતાને શોભે? મારી સમજ તો એ છે કે-
સત્યવસ્તુની સ્થિતિ લોકોમા પ્રકાશીએ ત્યારેજ સત્યપ્રિયતાનો
ખરો લાભ મેળવી શકીએ ?

(૫) નિશુંભ-પ્રતિવાસુદેવ છે. તેના ઠેકાણે વૈદિકોમાં-શુંભ
-નમિ બે દૈત્યો લખાયા છે. તેઓથી વિષ્ણુ ગરૂડ બન્ને માર
ખાઈને નાઠેલા બતાવ્યા છે. વિચાર થાય છે કે ત્રણ પગલાં મુકતાં
ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા, અવતારો ધારણ કરવાવાળા,
ભક્તોની રક્ષા કરવાવાળા, પેલા બે દૈત્યોથી વિષ્ણુ ગરૂડ સાથે
માર ખાઈને કેમ નાઠા ? (જુવો-શ્લો ૦ ચઉદ હજારના પ્રમાણ-
વાળા મત્સ્યપુ. અ. ૧૫૧ મો)

(૬-૭) છઠ્ઠા-બલિ, સાતમા-પ્રલહાદ, એ બન્ને જુદા જુદા
સમયના બન્ને પ્રતિવાસુદેવો છે. વૈદિકોમા તેઓના સળંગે ઉંઘી
છત્તી અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓ કરેલી છે. તેમાની માત્ર એકજ
સૂચના બતાવું છું. બે નામના જુદા જુદા વિષ્ણુના (વાસુદેવના)

શનુભૂત તો એ મન્ને છેજ પણ પ્રત્ષાદને તો વિષ્ણુએ પોતાનો ભક્ત માની, ઇંદ્રાસન પર બેઠાવ્યો છે એ યજ્ઞ કરી ઇંદ્રાસન લેવાની ઇચ્છાવાળા બલિને અટકાવવા વિષ્ણુ તેને છળવા ને આગ્રા છે, તે એવી રીતે કે-વિષ્ણુએ વામન રૂપ ધરી બલિના પસે ત્રણ પગવા જમીન માગી, વિકરાલ રૂપ ધરીને ત્રણે લોકને માપી લીધા, છેલ્લું પગલું બલિના માથા પર મૂકીને તેને પતાલમાં ખોસી દાઢ્યો અને પ્રત્ષાદને ઇંદ્રાસન પર કાયમ રાખ્યો વળી ઢોઈ લખે છે કે-શિવભક્ત પ્રત્ષાદના બાપને નૃસિંહ રૂપે થાભલામાંથી નીકળીને ચીંગી નાખ્યો એવી અનેક પ્રકારની બહાદુરીની વાતો વિષ્ણુના સળધે લખાઈ છે અથાતરથી જુવો

(૮) આઠમું ત્રિત્ર—રામ, લક્ષ્મણ અને રાવણનું છે

(૯) નવમું ત્રિત્ર—જવભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરાસંધનું છે આ બે ત્રિત્રોના મુખ્ય પાત્રોમાં કદાચ મોટો ફેરફાર નહીં થયો હોય, પણ તેના અંતરમાં તો મોટા વિકારો થએલા નજરે પડે છે નવીન કવિઓથી ત્યાં વિકારો વધારેજ પૂમતા ગયા છે થોડા ઘણા મારા અથથી જોઈ શક્યો છેવટમાં એટલું તો જરૂરજ કહું છું કે વેદિદોના ઉપનિષદાદિકના અર્થોમાં જે અધ્યાત્મિક વિષયોના વિચારો, તુટક કુટક સ્વરૂપના હોવાય છે તે, અને પ્રાચીન રૂપ ઇતિહાસના વિષયો કે જે જગોજગોપર ઉધા ઝટા સ્વરૂપના હોવાય છે તે, અવજ્ઞોના કથનમાંથી લખીને-તેમાં ઉધુ છત્તુ કરીને, તેવા ઢાઈ મૂળના લેખકોએ લખી જુલને લોકોને

ઉંઘા પાટા ળંઘાવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે. અને પ્રમાણુ વિનાના મોટા મોટા અથો લખીને, લોકોને ભ્રમિષ્ટ કરવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા છે. તેથી આજઠાલની વિચક્ષણુ પ્રજા ભ્રમિષ્ટ થઈ રહી છે. ખીજા સજ્જનો પણ મારી પેઠે અભ્યાસ કરીને જોશે તો, તેઓ પણ જરૂર સત્યાસત્યનો વિચાર કરી શકશે, એમ હું પૂર્ણ ખાતરીથી કહી શકું છું.

આ તો માત્ર નવ ત્રિકોના સંજંધની સૂચના થઈ.

ખીજી વાત જુવો કે—પહેલા વાસુદેવના પિતા કે જે પુત્રીના સંજંધથી લોકોમા-પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હતા, તેનેજ વૈદિકોના પડિતોએ પ્રમ્હા રૂપે કલ્પીને-ચારે વેદોમા, પ્રામ્હણુ અથોમાં, ઉપનિષદોમાં, જગત્ના માલક બનાવી દધને, સંપૂર્ણ વૈદિકોના અંથોમાજ ખોસી ઘાડ્યા છે.

વળી ત્રીજી વાત જુવો કે—વાસુદેવો નવ (૯) થયા છે, કેટલાંક તેમાના નામો સર્વથા ઉડાવી દધને એકજ વિષ્ણુના નામથી-સર્વજ્ઞ તીર્થંકરોના અનુકરણુ રૂપે-મત્સ્ય, કૂર્માદિક ૨૪ અવતારો કલ્પીને તેમા સાચી જૂઠી કલ્પનાઓ લેખવીને-મત્સ્ય પુગ કૂર્મ પુગ વરાહ પુગ આદિના નામથી મોટા મોટા કલ્પિત લેખો લખી, ચાર લાખ (૪૦૦૦૦૦) શ્લોકના પ્રમાણુવાળા ૧૮ પુરાણો ઉભા કરી દીધાં છે. અમો આદિ અનાદિના છિએ, એવુ ડોળ બતાવવાના માટે, જુઠે જુઠું ધાંધલ કેવા સ્વરૂપતું ઉભું કરી દીધું છે?

કેવલ અજ્ઞાન પ્રજાનો લાભ લઈને, આ બધા અક્ષરોના

પડિતોએ દુનિયાને ઉધા પાટા બધાવવાને માટે કેવું વિપરીત સાહમ ખેડ્યું છે ?

બળી એક એથી વાત જુઓ કે- આ અવસર્ધિણીમા, ચક્રવર્તીઓ ૧૨ થયેલા સર્વજ્ઞોએ ગતાવેના છે જેને પુણ્યના યોગથી-હાથી, યોગાદિ, મહાપરાક્રમી ૧૪ રત્નો આવીને મળે તેજ ચક્રવર્તી થાય, તેવા ૧૨ જ થયેલા છે

વૈદિકોએ-તેમાના લલત, મગર, સનકુમાનાદિ, બે ચાર નામેને આધારણુ રાજાઓ તરીકે લખીને, તેઓના ઇતિહાસમા ઉધુ છન્દુ ચિત્રીને, તેમના મબધના ૧૪ રત્નોને, બ્રમ્હાદિક દેવોના સમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થયેલા બતાવ્યા છે

આ ઉપર બતાવેલી અનેક પ્રકારની સૂચનાઓથી મહાજે રામજી શકાય તેવું છે કે-વૈદિકોના પડિતોએ, જે ઇતિહાસ લખ્યો છે તે, સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લખેને, તેમા ઉધીછત્તી કદપનાઓ કરીને, અજાણુ વર્ગને ઉધા પાટા બધાવવાનોજ પ્રયત્ન કરેલો છે બાકી વૈદિકોમા પાઠવથી લખાયેલા પ્રાચીન ઇતિહાસ ન તો કોઈ જૂતનો બતાવેલો છે કે, નતો, કોઈ સૂતનો? એમ શાષ્ટા પડિતોને તો ચોખ્ખુ દેખાઈ આવશે એટલુજ નહીં પણ મધ્યમ વર્ગ પણ નિશ્ચય કરી લેવાની ઇચ્છાવાળો, આ પ્રકાશના મમયમા, બીજાની સહાયતા વિનાજ, નિર્ણય કરી લે તેવા પ્રકારનો આ સમય છે કાણુ કે લાયબ્રેરીયોના સાધનથી, કાઈને પૂજવાની પણ જરૂર પડે તેમ નથી માત્ર નિપદાપાત જુદિથી વિચારવા !! જરૂર છે

વિચારવાનું કે-સર્વજ્ઞોમાં-નાના મોટા સર્વે જીવો, કર્મથી પરાધીન પણે, જન્મ અને મરણ વારંવાર પ્રાપ્ત થતાં, પોત પોતાનું શરીર નવું નવું ધારણ કર્યાજ કરે છે તો પછી સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર અંદરથી રાજ્ય ચલાવનારો બીજો આત્મા અંતર્યામી થએલો, તે શું બધા જીવોને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ગળડાવ્યા કરે છે ? યાજ્ઞવલ્કયે આ માન્યતા કયા બીજા સર્વજ્ઞથી મેળવી ?

(૩) સં. સા. પૃ. ૨૯૧-વૃહદારણ્યકમાં એવું પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે-“ માણસનું શરીર જ્યારે પંચભૂતમાં ભળી જાય છે, ત્યારે જે કર્મ વડે માણસ સારો કે નહારો થાય છે, તે કર્મ શિવાય બીજું કંઈ પણ એવું રહેતું નથી. ”

આ ઉપનિષદ્ધકાર ઉપરના લેખમાં કહે છે કે-સર્વ પ્રાણીઓ પર, અંદરથી રાજ્ય ચલાવે છે તે ત્હારો આત્મા છે, તે અંતર્યામી છે. આ જગોપર કહે છે કે-“ જે કર્મ વડે માણસ સારો કે નહારો થાય છે, તે કર્મ શિવાય બીજું કંઈ પણ એવું રહેતું નથી ”

વિચાર થાય છે કે-જ્યાંથી એ જીવ માણસ રૂપે થવાને આવ્યો ત્યાંથી કર્મ લઈને આવ્યો હશે કે કર્મ વિનાનો ? અને અહીં એકલાં કર્મને સુક્રીને પોતે કયે ઢેકાણે જઈને ધુસી બેઠો ? અને તે એકલાં કર્મ કેણું સ્વરૂપ ધારણ કરીને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમાં ભટકવા લાગ્યાં ? અને તે કર્મના વડે પોતે કેવા સ્વરૂપથી તે ગતિમા પ્રાપ્ત થતાં સુખ દુઃખનો, અનુભવ કરવાને

લાગ્યો ? આ ઉપનિષદારો શુ લોકોને બ્રહ્મજ્ઞાન આપવાને
 નીકળ્યા છે કે, અગડ બગડ લખીને—દુનિયાને બ્રમભળમા
 ભટકાવી માનવાને, ઉભા થયા છે પુકતપણે વિચારવાની ભવામણ
 ૬૩ છુ

આ જગોપર—ગેકડોનવ શાહેજ—સ સા તા પૃથ ૨૮૭
 મા કહે છે તે ફનીથી વિચરવાને મુકુ છુ—

"આ ઉપનિષદ મથોમા—પગ્માત્માનુ ખરૂ સરૂપ સમજવાને
 માટે સર્વત્ર ભારે ગડમથલ ચાલી રહેલી નેવામા આવે છે, અને
 એ ગડમથલને પરિણામે—કોઈવાર એક રૂપક વાપરવામા આવ્યુ
 હોય તો, કોઈવાર ખીજુ રૂપક વાપરવામા આવ્યુ હોય, એવુ
 બન્યુ છે—ઉદાહરણ તરીકે—વૃહદ્દારણ્યક ઉપનિષદમા યાજ્ઞ
 વલ્કય ઋષિ, સમાર છોડી વનમા જવાની તૈયારી કરતા હોય છે
 તે વખતે, એની સ્ત્રી મૈત્રેયી એને પ્રશ્ન કરે છે, તેના જવાબમા
 એ કહે છે—જેની રીતે એક મીઠાનો ગાગડો, પાણીમા નાખ્યો
 હોય તો તે પાણીમા ગળી જાય, અને તેને પાછો બહાર કાઢી
 શકાય નહીં, પણ પાણી જરાથી ચાખ્યો ત્યાંથી ખાડને ખાડ
 લાગ્યા કરે, તેવી રીતે મહાસત્ત્વ અનત છે, અપાર છે, વિજ્ઞાનનો
 જલ્દો છે, આ મૃજતરવોમાથી બહાર નીકળીને, એમાને એમાજ
 એ પાછુ વિનીન થાય છે, મરણ પછી ચેતન્ય રહેતુ નથી, કારણ
 કે યાજ્ઞ વલ્કયે આગળ આગળ સમજાવ્યુ છે તે પ્રમાણે, જે
 દેહમાત્ર ઉપર ચેતન્યનો આધાર રહે છે, તે જતો રહ્યો, એટલે
 ચેતન્યપણુ જતુ જ રહેતુ બોધ્યો

વળી એજ ઉપનિષદમાં--ખીજે એક ઠેકાણે કહ્યું છે કે--
જેવી રીતે કરોળિયો, પોતાના તતુઓ વડે બહાર નીકળે છે.
જેવી રીતે ન્હાના ન્હાના તણુખાઓ--અગ્નિમાથી બહાર નીકળે
છે, તેવી રીતે એ આત્મામાંથી--સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક,
સઘળા દેવતાઓ, સઘળા પ્રાણિયો બહાર નીકળે છે. ”

અહીં મારા વિચારો--વેદકાળના સમયમાં--કોઈક વૈદિકપંડિતોના
બતાવ્યા પ્રમાણે--યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનથી, પોતાના કાર્યનો
સિદ્ધિ થતી માનીને, તે કાર્ય કરતા હોય. પરંતુ એક તરફ
સર્વજ્ઞોનો, અને ખીજી તરફ બે ચાર તેવા ત્યાગીઓનો પ્રાદુર્ભાવ
થતા, તેઓના પરિચયવાળા લોકોની, યજ્ઞયાગાદિકની ભાવના
છુટવા લાગી હોય. એટલે તેવા ધધાવાળા પંડિતોનો, સ્વાર્થ પણ
અટકી પડવા લાગ્યો હોય, અર્થાત્ કર્મકાંડના વિધાનવાળું
વેદજ્ઞાન પણ નહીં જેવું થઈ પડેલું હોય, એટલે તે સમયના
અતુર પંડિતોએ વેદ વિધાને નિકૃષ્ટ વિદ્યા બતાવીને જ્ઞાનકાંડના
નામથી ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા બતાવવાના હેતુથી ઉપનિષદોની રચના
શરૂ કરી દીધી હોય, જે મતના વિચારો જેને ગોઠતા આવતા,
તેમાં પોતાની મરજી મેળવી લખવા માડ્યું. તેથી તેમાં ગડમથલ
થએલા જેવું લાગે તે, સ્વાભાવિકજ છે. પરંતુ હું સર્વજ્ઞોના
વચનને અનુસરીને, પૂર્વેના લેખોમાં જે પ્રમાણે લખતો આવ્યો
તે પ્રમાણે, અહીં લખીને બતાવું તો તે અયોગ્ય નહીં ગણાય.

અહીં યાજ્ઞવલ્ક્યનાજ વિચારો જુવો--

(૧) “ જે સર્વ પ્રાણીઓપર અંદરથી રાજ્ય ચલાવે છે
તે હોરો આત્મા અંતર્યામી છે. ”

(૨) બીજી વાત— ‘ જે કમ વડે માણુમ સાગે કે નકારે થાય છે તે કમ સિવાય બીજુ કંઈ પણ એતુ રહેતુ નથી ”

(૩) ત્રીજી વાત—“ મહામત્વ બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમા પિલીન થાય છે જેમ મીઠાનો ગાગટો પાણીમા મગી ગએવો બહાર કાઢી શકાતો નથી

(૪) ચોથી વખતે એજ કવિએ-કરેળીયાના તતુના દુષ્પાતથી, અને અગિનના ન્હાના ન્હાના તણુખાઓના દુષ્પાતથી જળાબ્ધ છે કે-આત્મામાથી મધળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને મધળા પ્રાણિઓ બહાર નીકળે છે ”

આ યાજ્ઞવલ્કય જપિનીજ, ચારે વાતોનો વિચાર કમથી કર્મનોના વચનને અનુસરીનેજ બતાવુ છું—

(૧) સર્વ પ્રાણિઓનો અતર્યામી બનેલો આત્મા, જ્ઞાની હશે કે અજ્ઞાની ? જે તે જ્ઞાની છે તો અમારી પીડાઓ શા માટે નિવારણ નથી કરતો ? અહર બેઠો બેઠો શા માટે તમારો ભેયા કર છે ? કહેનામા આવે કે ખેતાના કમથી હશે પીડાઓ બોગવે છે, તો પત્રી અમ્મરા અતર્યામી બનેવા આત્માએ અમારું શું ઉકાળ્યું ? માટે આ યજ્ઞેલી કપના કેઈ જ્ઞાનીની છેજ નહી

(૨) “ સારા કે નકારા કમ સિવાય માણુમનુ બીજુ કંઈ રહેતુજ નથી ”

આ કપના પણ અત્યત અનિલજ યજ્ઞેલી છે આમા તો કર્મનો કરવાવાળો હજાર શુભ થઈ જાય છે, તો પત્રી કર્મનો જોજ બોગવનાજ દોષ ? કરેલા કમ જડ કપના જડરૂપમા મળી

ગયાં. આ કલ્પના શું આસ્તિક રૂપની કે કેવલ સર્વથા નાસ્તિક સ્વરૂપની ?

(૩) “ મહાસત્ત્વ-બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમા વિલીન થાય છે. મીઠાનો ગાગડો પાણીમા ગળી ગએલો બહાર કાઢી શકાતો નથી. ”

આ કલ્પના પણ કોઈ મહા અજ્ઞાન દશાની દેવછામાથી પ્રગટ થએલી જણાય છે. આ દુનિયામા-અનંતા અનંત જીવો, પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા, અનંતાઅનંત કાળથી ભટકી રહેલા, અને નાના પ્રકારના અઘોર દુઃખોને સહન કરી રહેલા, પ્રત્યક્ષમા દેખાઈ રહેલા છે તે શું પેલો મહાસત્ત્વ-પોતેજ ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમાં, દુઃખોનો અનુભવ લેવાને નીકળેલો માનવો ? આ કલ્પના કેટલી બધી અનિષ્ઠ થએલી છે ? ઉપર બતાવેલા વિચારો, સિવાય અનેક વિચારો વૈદિકના ગ્રંથોમાથી પણ, ઉંધા છતાં કલ્પેલા મળી આવશે.

(૪) આ ઉપનિષદ્ધારે ચોથા ફકરાથી પરમાત્માનુ જ્ઞાન બનાવતા એવું બતાવ્યું છે કે—

આત્મામાથી—સઘળા પ્રાણુ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને સઘળા પ્રાણીઓ, બહાર નીકળે છે. ”

આ ઉપનિષદ્ધાર ચાસવડકય એક મહાન ઋષિ મનાયલા છે તેમના આત્માના સંબંધના બે ચાર વિચારો જોતાં, એવું સમજાય છે કે—દુનિયામા કોઈ એક-મહાસત્ત્વ છે, તે પોતેજ

પોતાના સ્વરૂપથી જાણી દુનિયાના જીવોના સ્વરૂપથી પસારને
 નહોતું તેના સિવાય બીજો કોઈ પણ મોટી સત્તાનાળો હોય
 એમ તેમના કથનથી મમજાતું નથી પરંતુ આગળ પાછાને
 વિચાર કરી જોવા આ ચાતુર્યકથન કથન કોઈ મહાનના
 વિચારમાંથી પ્રગટ થયેલું હોય એમ મમજાતું નથી આપ
 મારાને પણ જો મહાવિચારના ઉત્તરો તો, આ માન વાતને
 કબૂલ કરશે

તે શિવાય-ગ્રીક, મહોકા, ખ્રીસ્તી, પળીયો, જલથર,
 થલથર, આદિ અનેક અનેક યોનિયોમાં અનેક પ્રકારના છેદન
 ભેદન આદિના અધોર દુ ખોને મર્યાદા કરી ગ્રહેતા, અનેકા અનેક
 જીવો પ્રત્યક્ષપણે, આપણે દેખી પણ રહેલા છે

તે શિવાય-નરકમાં પડી રહેલા, અસંખ્ય જીવો, મર્યાદા
 અધોર દુ ખોને સંપન્ન કરી રહેલા, જીવોમાં તેમજ વૈદિકના
 કર્મકાંડ, મનુસ્મૃતિ, આદિ યથોચી પણ સ્તરોમાં આવી
 રહેલા આપણે સામગ્રીએ દિએ

આ ઉપર જનાવેલા જાણીએ પ્રકારના જીવોના સ્વરૂપને
 ધ્યાન કરી જોવો, આ એક મહાસત્ય (આત્મા) ને માલોમ, તે
 મહાસત્ય વિનાના કોઈ બીજા પ્રમાણના જીવો પોતા પોતાના
 સ્વરૂપને ધારણ કરીને ગ્રહેવા માનવા ?

(૧) કવચ પહેલીમાં આ કવિએ જણાવ્યું હતું કે—
 “ જે સર્વ જાતીઓ પર આદ્યો રાજ્ય ચલાવે છે તે ત્યાં
 આ મા અત્યોગી છે ”

આ કલમ પહેલીથી એવું સમજાય છે કે—સર્વ પ્રાણીઓ જુદા હોય અને તેઓના પર અંદરથી રાજ્ય ચલાવનારો અત્યામી થઈ રહેલો આત્મા કોઈ જુદો હોય, એવો બોધ નીકળે છે.

(૨) કલમ બીજીથી સમજાય છે કે—“ માણસના કમ સિવાય બીજી કંઈ રહેતું નથી. ”

વિચાર થાય છે કે—માણસનાં પછી રહેલાં એકલાં જડરૂપ કર્મના ઉપર, તે અંતર્યામી આત્મા પોતાનું રાજ્ય કેવા પ્રકારનું ચલાવતો હશે ?

(૩) કલમ ત્રીજીમાં જણાવ્યું હતું કે—મહાસત્ત્વ બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમાં વિલીન થાય છે. મીઠાનો ગાગડો પાણીમાં ગળી ગએલો પાછો બહાર કાઢી શકાતો નથી. ”

આ કલમ ત્રીજીમાં કહ્યું કે—આ મહાસત્ત્વ પોતાના સ્વરૂપથી બહાર નીકળ્યા પછી, ગળી ગએલા મીઠાના ગાગડા જેવો પાછો બહાર કાઢી શકાતો નથી. એટલે તે મહાસત્ત્વ પોતે નષ્ટ થઈ ગએલા જેવો, પાછો પોતાના સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી. એવોજ બોધ મેળવી શકાય છે. (૪) કલમ ચોથીથી જણાવ્યું છે કે—“ આત્મામાથી સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને સઘળા પ્રાણીઓ, બહાર નીકળે છે, ”

આ કલમ ચોથીથી વિચાર થાય છે કે—આ બધા પ્રકારના સ્વરૂપને ધારણ કરવાવાળા, તે આત્માનું અને તેણે ધારણ કરેલા

સ્વરૂપોનું, પાછળથી કેવા પ્રકારના પશ્ચિમો આવતા હશે ? તે ॥ સંબંધના કોઈ વિશેષ બોધ મળી આવેલો જણાતો નથી તેથી આ ગદ્યા પ્રમુખોમાં કાઈક વિશેષ વિચાર કરવાની જરૂર પડે છે

પ્રથમ પૂરે કોઈ કાળાતર પહેલા મુદ્દિની આદિમાં પ્રત્યક્ષ - બ્રહ્માથી ચાર મુદ્દિઓ દ્વારા ચારે વેદોની પ્રાપ્તિ થએલી વૈદિકના પડિતો બતાવતા હતા પછી સ્વરૂપના તત્વોની હરિક્ષણમાં આનતા તે વેદવિદ્યાને અવિદ્યા એટલે આત્મસ્વરૂપના માધનમાં નિરૂદ્ધ વિદ્યા બતાવી ઉપનિષદો દ્વારા બ્રહ્મજ્ઞાન મળધિની ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા બતાવવાને બદલે આવ્યા તેના સંબંધિની ચાર કલ્પો વૃદ્ધા વ્યક્ત ઉપનિષદની લખીને બતાવી છે તેનું જુદું જુદું સ્વરૂપ બેતા તે ચારે કલ્પો બ્રહ્મજ્ઞાની પ્રાપ્તિ કરાવવાવાળી મને નયાં લાગતી પણ તેના વાચનથી મોટા મોટા પડિતો પણ જાણના જ પેદા કરી લેવે તેથી કાંઈ વિચાર કરીને બતાવુ છું

કલ્પમ દ્વારોમાં-આત્મામાંથી મળના લોકાદિક બદાર પીકળે છે એવું બ્રહ્મજ્ઞાન ઉપનિષદમાંથી કયાથી મેળવ્યું હશે ? કાગળ મુદ્દેના પહેલા મુદ્દાથી એવું જણવામાં આવ્યું છે કે- 'ત્રિવિક્રમ વિપ્લવે નતુ પમવા મૃતતા । એ લોક પી રચના કરી દીધી હતી, તો પછી આ નવીન આત્મા કયાથી પ્રગટ થયા કે જે પાતે સમગ્ર વાકમાં પસરીને રહ્યા

બીજી વાર એ છે કે-જમવેદના દશમાં મુદ્દામાં પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મા ત્રિવિક્રમ વિપ્લવથી તો કોઈ જુગજ છે તે પ્રત્યક્ષ-પ્રવચ થયા પછી આ મુદ્દા ૧ એકદમ એ પી તો ॥ દીધો કે દા ૧૦ પૃ

જો કે વેદોમા વરુણ દેવને-સર્વજ્ઞ, બ્રહ્મજ્ઞાની અને ભૃગુપુત્રના પિતા ગતાવ્યા છે. કેા) ક્ષેત્રકે ભૃગુને બ્રહ્માના પુત્ર લખ્યા છે ખરા પણ સર્વજ્ઞના સિદ્ધાંતથી એક પણ વાત સત્યરૂપની ઠરતી નથી. એટલુંજ નહી પણ વૈદિકોના લેખોથી પણ અસત્યજ નીવડે છે.

બુવો કે-આ વરુણ દેવે હરિશ્ચંદ્રને પુત્રનું વરદાન આપી તેનું બલિદાન લેવાને તૈયાર થયા, તે ન મળવાથી જલોઠરના રાગથી પીડિત કર્યા છે. અને મહાભારતાદિકમાં ઉત્ત્ય ઋષિની પુત્રીનું હરણ કરવાવાળા ગતાવ્યા છે. છેવટમા એક સમુદ્રના દેવ તરીકે વર્ણવ્યા છે. આવા પ્રકારનાં અનીતિનાં કાર્ય-સર્વજ્ઞ, કે બ્રહ્મજ્ઞાની, કરી શકે ખરા ? આ બધો ફેરફાર શાથી ? મારી સમજ પ્રમાણે તો યાગ્રિત મંડન રૂપે ગ્રહણ થએલા હોય તેથી હશે ?

એક તરફ સર્વજ્ઞના તત્ત્વોનો અને સર્વજ્ઞના ઇતિહાસનો, ખારિક અભ્યાસ કરી જોનારા નિ.પદ્મપાતી પંડિતોને એજ કબુલ કરવું પડશે કે વૈદિકોમાં જે જે ઉત્તમ તત્ત્વો અને પ્રાચીન ઇતિહાસનો વિષય વેદોના પછીના ભાગમા લખાયો છે તે કોઈ તેમના જ્ઞાનીના તરફથી સ્વતંત્રનો ઉત્પન્ન થએલો મને લાગતો નથી. તેમજ આ ગ્રામ્હણ વર્ગ પણ મૂળમાં સ્વતંત્રથી ઉત્પન્ન થએલો જણાતો નથી.

સર્વજ્ઞનો ઇતિહાસ જોતાં-ઋષભદેવમા પુત્ર ભરત ચક્રવર્તીથી એક ઉપદેશક વર્ગ સ્થાપવામાં આવેલો, તે ગ્રામ્હણ

ગાળથી પ્રસિધ્ધિમા આવ્યો તે વર્ગ-નવમા, દશમા, તીર્થ ૪૦
 મુધી તો ઘણા મોટા ભાગે એ-૪ નિષ્ઠાથી આવતો આવેલો
 નજરે પડે છે પછી સવજોના શાસનના વિચ્છેદના પ્રયત્નો પ્રાપ્ત
 થતા, તે પ્રાક્ષણવર્ગ સ્વત્ર રૂપનો બનતો આવ્યો એ-૫ નાયક
 વિનાનો થઈ પડ્યો પછી ઇદ્રિયોના વિચયમા પડી જવાથી
 ખાન પાનના નિયમથી પણ નહિત થતો ગયો લાવચમા પડેલા
 માણસોને, એકદમ વ્યયન છાંડી દેવુ તે ઘણું દુષ્કર હોય છે
 તેવી સર્વનોના ઉપદેશોનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થતા પણ કેટલાકો તો
 અનાદરજ કરતા ગયા પરંતુ છેવટના આ બે સર્વજોના સમયમા
 કેટલાક ખીજા મહાત્માઓ પણ નિવૃત્તિ માગને પચદ
 કન્વાવાળા જાહેરમા આવતા ગયા તેથી આ પ્રાગ્હણ વર્ગને,
 અનિચ્છાએ પણ તે મહાત્માઓના અનુકરણ કે પે પોતાનું વળણ
 ફેરવવાની જગ પડી હોય, તે પ્રાગ્હણ વર્ગનું પૂર્વ કાળનું ધાર્મિક
 સ્વત્ર મળધી જ્ઞાન જોતા, મોટા ભાગે યન યાગાદિકના મળધ-
 વળજ નજરે પડે છે પરંતુ તે યન યાગાદિકનું જ્ઞાન અનેક
 મહાત્માઓના નિવૃત્તિમય જીવનના આગળ નિસ્તેજવળુ
 લાગનાથી, યજ્ઞ યાગાદિકમા ફેરફાર કરેલો મૂળમા તેઓ
 અક્ષરોના તો પડિતો હતાજ, તેથી ખીજાના વિચારો-પોતાની
 અનુકૂળતા પ્રમાણે પોતાનામા જાણવ કરી લેવામા બાહોશજ
 હતા, પરંતુ પોતાની મહત્વતાનો કાંદો નાખતા પુષા, ઘણા મોટા
 ભાગે તો મનનોના વિચોમાથીજ રહને પોતાનામા ઉધુ છતુ
 કરી ગએલા છે તેનું દિગદર્શન-પુવનાત્મકના લેખથી અમે
 કાવતાજ આવ્યા છિએ તેથી પિષ્ટપેપલ કરવાની કમ જડ

નથી. મેં જે વિચાર કરીને ગતાવ્યો છે તે ખાસ મુદ્દાઓના પાત્રોનોજ ક્યો છે. બાકીના પાત્રોના વિચારોમાં પ્રાચે ઉતર્યોજ નથી. તેથી સત્યના શોધકોને વિચાર કરવાની બલામણુ કરીને હું આ મારા લેખની પણ સમાપ્તિ જ કરું છું.

॥ ઇતિ શ્રી વિજયનાનદસૂરીશ્વરજી (પ્રસિદ્ધનામ શ્રી આત્મારામજી)મહારાજના લઘુશિષ્ય મુનિ શ્રી અમરવિજય દક્ષિણુ વિહારી વિરચિત “તત્ત્વત્રયી મીમાંસા નામના ગ્રંથનો પ્રસ્તાવના (પ્રવેશિકા) સંપૂર્ણ. ॥

અમારા તરફથી પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો.

૧ તત્ત્વત્રયી મીમાંસા—

આ ગ્રંથમા જૈન અને વૈદિકના અનેક યથોત્તુ દોડન કરી તુલનાત્મક દ્રષ્ટિએ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર, અવતારો, ત્રિગેરે અનેક આગનોને વિચાર કરવામા આવેલ છે ગ્રંથક ૮ પેજ લગભગ પૃ. ૧૦૦ ના સુમારે દલદાર થયેલ છે અને ભાગ સામંટા બંધાવેલ છે કિમત રૂ. ૫-૦-૦

૨ જૈનેતર દ્રષ્ટિએ જૈન—

આ ગ્રંથમા એતદૈશીય તથા પ્રાચિનાત્મક અનેક વિદ્વાનોના જ નિર્દર્શન સંબંધે લખાયેલા લેખોનો સંગ્રહ કરવામા આવેલ છે. મોટા પેજ લગભગ આઠીસ કરમા છે. ખાસ મનન પુર્વક વાંચવા યોગ્ય કિમત રૂ. ૧૫

ગ્રંથ મળવાના ઠેકાણાં.

- ૧ શા. હિંમતલાલજી માસ્તર જૈન જ્યોતિષી. સુબાદ નગર ૨ જે ઠે પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ,—ગોપાલ ભુવન
- ૨ નબાબ સારાલાલ મણીલાલ, અમદાવાદ. ઠે નાગદ ભુધરની પોળ

